

Valgamaa aastaraamat

**Valgamaa
aastaraamat
2009**

Valga Maavalitsus
Kesk 12, 68203 Valga
Telefon 766 6111, faks 766 6157
e-post info@valgamv.ee
Internetist www.valgamv.ee

Koostanud Valga Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond.
Kasutatud on Valga Maavalitsuse kogutud andmeid.
Täname kõiki, kes osutasid abi selle raamatu ilmumisel!
Valga Maavalitsus 2010

Keeleline korrektuur ja kujundus OÜ Valgamaalase Kirjastus
Trükk OÜ Paar, 300 eks, 160 lk
Käesoleva väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale.
Väliskaane kujunduses kasutatud foto – Vanamõisa järv Tõrvas, autor Neil Viskov.

Hea lugeja!

Kui vaadata kunagi tulevikus 2009. aastale tagasi, siis võib mälestus olla üsna masendav – ülemaailmne majanduslangus on löönud riikide ja inimeste toimetulekusse suured haavad. Registreeritud töötus jõudis aasta lõpuks Valgamaal 16,1 %ni, ettevõtete käive vähenes kohati kordades ning avalik sektor kärpis kulusid majandussurutise (loe: masu) hirmus ja Euroopa Liidu ühisraha euro ootuses.

Siiski, kui lugeda käesolevasse raamatusse kirjapandut, leiame 2009. aastast palju toredaid saavutusi ja lootustandvaid algatusi, mis tõestavad, et ka rasketel aegadel on Valgamaal tegutsetud ja mõeldud tulevikule ning siin on hea elada.

Valgas alustati kutseõppekeskuse uue energiatõhusa õppekompleksi ehitusega. Märgilise tähendusega on keskuse uus asukoht, mis peab tulevikus olema atraktiivne ka Põhja-Läti kutseõppuritele. See on tugev panus kvalifitseeritud oskustööjõu meelitamiseks Valgamaale.

Uus hoone nõuab loomulikult ka uut mõtlemist. Valmimas on kutseõppekeskuse arengukava, mille märksõnad on avatus, ettevõtlikkus ja keskkonnateadlikkus.

Keskkond on oluline ja selle tõestuseks renoveeriti Valga lasteaia Kaseke hoone passiivmaja standarditele vastavaks. Lisaks säästlikkusele on see tulevikule mõtlev ehitusviis, kus Valgamaa on võtnud teenäitaja rolli.

Eesti talvepealinn Otepää on järjest enam muutumas aastaringse ajaveetmise ja tippspordi atraktiivseks kohaks. Tehvandi staadioni rekonstrueerimine võimaldab suusatamise kõrval korraldada ka kergejõustiku- ja jalgpallivõistlusi. Valgamaa saab kaasaegse tipptasemel ürituste läbiviimise koha, kus võimalik korraldada nii rahvatantsupidu, rahvusvahelist messi kui ka suurt rokikontserti.

Laulupidude kultuuri jaoks on Valgamaa erakordse tähendusega, sest just Valgas asus aastatel 1849–1890 Janis Cimze juhitud seminar, kust sai hariduse üle 100 Eesti ja Läti muusika- ja kultuuritegelase.

Seda, et tegemist on maakonnaga, kus on tugev laulu- ja tantsupeokultuur, tõestab kas või see, et Tõrva neidude koor võitis «Laululahingu», siin peeti Eesti-Läti ühislaulupidu ja Sangastes elav Birgit Varjun võitles end välja TV3 superstaarisaa-te finaali.

2009. aastal sai põhiosas rekonstrueeritud Valga–Tartu raudtee. Rail Baltica 1. etapi tulemusena saab võimalikuks kiirusega 120 km/h ja tulevikus ka 160 km/h reisirongiliiklus Tallinna–Valga–Riia liinil. Koidula piirijaama valmimisel lisandub veel Peterburi suund. Valgast saab taas täisväärtuslik raudteelinn.

Kiire ühendus maailmaga, kvaliteetne haridus ja roheline mõtlemine on Valgamaa suund, mille osas 2009. aastal suuri samme oleme astunud.

Kalev Härk

Maavanema kohusetäitja

Sisukord

1. Eessõna	3
2. 100 aastat tagasi	7
3. Valik 2009. aasta tähtsamatest sündmustest	8
4. Juhtimine ja regionaalhaldus	15
4.1 Valga maakond	15
Kaart 1 Asend	15
Kaart 2 Haldusjaotus	15
4.1.1 Üldist	15
4.1.2 Maakonna kujunemine	15
4.1.3 Lipp ja vapp	17
4.1.4 Haldusjaotus	17
4.1.5 Rahvastik	18
Rahvastikusündmused	19
Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine	20
4.2 Riiklikud institutsioonid	21
4.2.1 Valga Maavalitsus	21
Valga maakonna arengunõukogu	21
Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad	22
Europe Direct Valgamaa infopunkt	23
Regionaalarengu programmid	23
Valga Maavalitsuse välissuhted	26
4.2.2 Keeleinspektiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus	27
4.2.3 Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna Regionaalosakonna Valga büroo	28
4.2.4 Lõuna Regionaalse Maanteeameti Liiklusregistri Valga büroo	28
4.2.5 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus	29
4.2.6 Muinsuskaitseameti Lõuna- Eesti järelevalveosakond	29
4.2.7 Rahvusarhiivi Valga Maa-arhiiv	30
4.2.8 Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakond	30
4.2.9 Tööinspektiooni Lõuna inspeksioon	31
Turvalisus	
4.2.10 Kagu Piirivalvepiirkond	32
4.2.11 Kaitseliidu Valgamaa Malev	32
4.2.12 Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakond	33
4.2.13 Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskond	35
4.2.14 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokurörid	38
4.2.15 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja	38
4.2.16 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus	39
4.3 Kohalikud omavalitsused	39
4.3.1 Kohalike omavalitsuste eelarve	39
4.3.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit	43
4.3.3 Helme vald	47
4.3.4 Hummuli vald	49
4.3.5 Karula vald	50
4.3.6 Otepää vald	51

4.3.7 Palupera vald	53
4.3.8 Puka vald	55
4.3.9 Põdrala vald	56
4.3.10 Sangaste vald	58
4.3.11 Taheva vald	59
4.3.12 Tõlliste vald	61
4.3.13 Tõrva linn	62
4.3.14 Valga linn	65
4.3.15 Öru vald	67
5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse	69
5.1 Valgamaa looduse üldiseloostus	69
5.2 Meteoroloogiline ülevaade	69
5.3 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon	71
5.4 Maavarad	72
5.5 Vesi	73
5.6 Metsandus	74
5.7 Jahindus	75
5.8 Kalandus	75
5.9 Jäätmed	75
5.10 Välisõhk	76
5.11 Looduskaitsealad	76
5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus	77
5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus	78
5.14 Keskkonnainspektsiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo	79
5.15 Valga Maaparandusbüroo	80
6. Haridus ja noorsootöö	81
6.1 Koolivõrk ja õpilased	81
6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine	82
6.1.2 Õpetajad	84
Valgamaa Aasta Õpetaja	86
6.2 Koolieelsed lasteasutused	86
6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus	87
6.4 Noorsootöö	89
6.4.1 Noorteühendused ja -organisatsioonid koolides	89
6.4.2 Noorteühendused Valgamaal	90
6.4.3 Avatud noortekeskused Valgamaal	93
6.4.4 Huvialakoolid 2009/2010. õppeaastal	97
6.4.5 Noorte Teavitamis- ja Nõustamiskeskus	97
6.5 Erinoorsootöö	98
6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus	98
6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus	100
7. Majandus ja tehniline infrastruktuur	101
7.1 Tööhõive	101
7.1.1 Eesti Töötukassa Valgamaa osakond	102
7.1.2 Palk	105
7.2 Pangandus	106

7.2.1 AS SEB Valga kontor	106
7.2.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid	107
7.3 Maa- ja omandireform	107
Maa-ameti Valga katastribüroo	107
7.4 Ettevõtlus	109
7.4.1 Edukamad ettevõtted maakonnas 2008. aasta andmete põhjal	110
7.4.2 Konkurss «Valgamaa ettevõtluse auhind»	110
7.4.3 Ettevõtluse tugisüsteemid maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur	111
7.4.4 Valgamaa Äriklubi	113
7.4.5 Turism	113
7.5 Elekter	118
7.6 Planeeringud	119
7.7 Heakord	120
7.8 Transport ja kommunikatsioonid	121
7.8.1 Teed	121
Lõuna Regionaalne Maanteeamet	121
7.8.2 Transport	123
7.8.3 Perioodika	125
7.8.4 Televisioon ja ringhääling	126
7.8.5 Telefoniside	126
7.8.6 Avatud internetipunktid	127
7.8.7 Traadita interneti (WiFi) alad	128
7.8.8 AS Eesti Post Lõuna regioon	129
7.9 Põllumajandus	131
7.9.1 Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo	131
7.9.2 Valgamaa Põllumeeste Liit ja Nõuandekeskus	133
7.9.3 Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo	134
7.9.4 Valgamaa Veterinaarkeskus	135
8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid	138
8.1 Sotsiaalkindlustus ja hoolekanne	138
Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus	138
8.2 Tervishoid	142
8.3 Tervisekaitseinspektsiooni Tartu Tervisekaitsetalituse Valgamaa osakond	144
8.4 Terviseedendus	145
8.5 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts	147
9. Kultuur	149
9.1 Raamatukogud	149
9.2 Muuseumid	149
9.3 Kultuuri- ja rahvamajad	150
9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp	153
9.5 Sport	153
9.5.1 Valga maakonnas edukamateks valitud sportlased	153
9.5.2 2009. aasta rahvusvaheliste tiitli- ja karikavõistluste edukamad Valgamaa sportlased	156
9.5.3 Valgamaa spordiklubide sportlaste poolt 2009. aasta Eesti meistrivõistlustelt võidetud medalid	156
9.5.4 Harrastusspordile eraldatud toetus	160

2. 100 aastat tagasi

... maailmas

Leo Baekeland leiutas USAs esimese täielikult sünteetilise fenoplasti bakeliidi.

Trükist ilmus Maurice Maeterlincki «Sinilind».

Valmis Richard Strauss'i ooper «Elektra».

... Eestis

1. aprillil alustas tegevust Eesti Rahva Muuseum.

24. augustil alustas Tallinnas praktilist tegevust Eesti Kunstiselts.

14. novembril asutati korporatsioon Sakala.

Detsembris võitsid eestlased Haapsalu linnas korraldatud valimistel.

... Valgamaal

Asutasid vennad Jakob, Juhan, Ott ja Prits Kahro Tsirguliina alevikku tellisevabriku.

22. mail sündis Helme kihelkonnas Taagepera vallas Karjatnurmes rahvaluuleteadlane filoloogiadoktor Eduard Laugaste, kes on muu hulgas koostanud «Eesti rahvaluuleteaduse ajaloo» (2 kd, 1963–80).

27. septembril õnnistati Otepää Progümnaasiumi hoone, mille ehitas Nuustaku Kooli Selts oma kulu ja kirjadega. Hoone ehitus maksis 10 000 rubla, projekteeris insener K. Mauritz. Kool hakkas tööle kahe ettevalmistus- ja kolme gümnaasiumiklassiga.

... Valgas

17. märts – *Säde seltsi poolt plaanitava ühise seltsimaja ehitamise asjus on selts kuu aja jooksul 3 pääkoosolekut ära pidanud: üks ei olnud otsusevõimeline, teisel läksivad hääled pooleks – üks pool tahtis heinamaale, teine mäele. Kolmandal koosolekul oli näha, et heinamaa meestel jalgealune mitte küllalt kindel ei ole – nad andsivad päris ootamata kergelt järele. Pea ühel häälel otsustati uus seltsimaja mäele ehitada: Nehse pärijate maja ostetakse selleks 24 000 rubla eest ära. Ehituse ja ostu kulud tulla 53 000 rubla maksma. Postimees 1909 /62/ 17.03*

12. mai – *Valga raudteevabrikust saadetakse 16 töölisi Varssavi haru pääle, neist 10 tiislerit, 5 maalerit ja 1 sepp. Olla siin ülearu. Minevase aastaga võrreldes olla siinsel töökojal töölisi ligi 70 inimese võrra vähemaks jäänud. Postimees 1909/104/12.05*

9. august – toimus Säde seltsi majale nurgakivi panek.

Seltsi esimees T. Grünberg kõneles piduliku toimetuse avamiseks, J. Tõnisson näitas, kuidas käesolev maja ehitus jällegi samm «rahva kultura sihis on», õpetaja J. Kerg kõneles «rahva kulturalise asutuse alustest», herra J. Orgusaar tuli kõnes, «mille peale me oma lootust peame panema», otsusele, et oma jõud ja enese abi kõige suuremad tuleviku toed on. Postimees 1909/178/10.08

20. august – *Valga linn kasvab viimastel aastatel jõudsasti majade poolest. Teatavasti anti linnavalitsuse poolt linna päralt oleva Osoli mõisa maast maatükid kruntrendi pääle majade ehitamiseks.*

Kaunis kalli hinna pääle vaatamata, vakamaa maksab 75 kuni 100 rubla aastas, on kõik paremad tükid ära võetud, ainult kaudgemaid on veel saada. Nendel platsidel, mis ka linnas, löödakse nüüd uusi majasid üles.

Majade ehitamise palavikuga hakkasid ka materjalide hinnad tõusma. Ka kaks uut telliskivi tehast – Meyeri ja H. Hellati omad – on tekkimas, mõlemad koguni Hoffmanni ahjudega.

Kahelda tuleb, kas elanikkude arv majade arvuga kokkukõllasse jääb. Ei ole ju siin ühtegi suuremat tööstuse-ettevõtet, mis suuremale hulgale tööd annaks. Ja kui raudtee-isandad päälinnas oma raudtee-töökodade vähendamise plaani läbi viivad, siis on ehk nii mõnelgi vesi ahjus – ehitatakse suuremalt jaolt võla pääle ja protsentid tahavad maksta. Postimees 1909/188/20.08

Koostas: Mari Juzar
Valga Muuseum

Märkus: Ajalehtedest võetud tekstide kirjalpilt muutmata

3. Valik 2009. aasta tähtsamatest sündmustest

Jaanuar

- 03.–04. Eesti Koolispordi Liidu ja Eesti Haridustöötajate Liidu korraldatud õpetajate võrkpallivõistlused Valga Spordihallis, Valga Gümnaasiumis ja Valga Põhikoolis
- 09.–11. Eesti Meistrivõistlused murdmaasuusatamises Otepääl
- 15. TV 10 Olümpiastarti Valgamaa 1. etapp
- 16. Eesti Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi 2008. aasta preemiate üleandmine Pühajärve Alpi restoranis
- 17. Valga Gümnaasiumi 90. aastapäev
- 20.–21. Lõuna Politseiprefektuuri prefekt Tarmo Kohv külastab Valgamaad
- 24.–25. Murdmaasuusatamise MK-sarja etapp Otepääl
- 26. Riigimetsa Majandamise Keskuse 10. aastapäeva tähistamine RMK Valga kontoris Raavitsa külas
- 26.–30. Valgamaa koolides noorte majandusnädal «Tean, mida teen»
- 31. Paju lahingu 90. aastapäeva tähistamine, mille osalesid Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves ja kaitseminister Jaak Aaviksoo. Paju mälestusmärgi juures Kuperjanovi jalaväepataljoni ja Kaitseliidu koostöös näidslahing ning sõjaväetehnika näitus
- 31. FIS-Euroopa Karikaetapp lumelauahüpetes Otepää BIG AIR Väikesel Munamäel
- 31. 14. Paul Kerese mälestusturniir kiirmales ja Valga-Valka malematš 10 laual Valga Spordihallis

Veebruar

- 04. Eesti Koolispordi Liidu korraldatud 6.–7. klasside poiste korvpalli lõunaregiooni turniir NIKE CUP ja Valgamaa koolinoorte korvpallimeistrivõistluste finaalturniir Valga Spordihallis
- 04.–07. Valga maakonna delegatsioon külastas Ukraina Šatski rajooni
- 07.–08. Valgamaa õpilasomavalitsuste talvelaager Valga Gümnaasiumis
- 08. Tartu maratoni avatud raja sõit
- 09.–10. Jämtlandi lääni ettevõtjalase koostööprojekti Rootsi esindajad külastavad Valgamaad
- 10. Valga politseijaoskonna 90. aastapäeva üritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 12. «Koolitants 2009» Valgamaa voor Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 13. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused korvpallis (poisid kuni 9. klass) Puka Keskkoolis
- 13.–15. XIV rahvusvaheline laste ja noorte klaveriansamblike festival Valga Muusikakoolis.
- 15. 38. Tartu maratoni 63 km start Tehvandi Spordikeskuse suusastaadionil Otepääl
- 17. Linastub Olev Tederi dokumentaalfilm «Leitnant Julius Kuperjanovi rääkimata lugu» Valga Gümnaasiumis
- 18. Anu Kase nimeline kammermuusikapäev Lõuna-Eesti muusikakoolidele
- 19.–20. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused korvpallis (10.–12. klasside poisid) Puka Keskkoolis
- 21. Pühajärve kalapidu «Kuldkala 2009»
- 23. Eesti Vabariigi 91. aastapäevale pühendatud maavanema pidulik vastuvõtt Otepää Kultuurikeskuses
- 25. Valgamaa koolinoorte 1. ja 2. liiga meistrivõistlused murdmaasuusatamises Kääriku suusastaadionil
- 28. Libereci maailmameistri murdmaasuusatamise 15 km klassikasõidus Andrus Veerpalu ja samal distantsil viienda koha saavutanud Jaak Mae tervitamine Otepää keskväljakul

Märts

- 01. Kekkose 15. suusamatk
- 03. TV 10 Olümpiastarti Valgamaa 2. etapp
- 03. Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse kutsevalikuid tutvustav väärtuste õpituba Helme Sanatoorses Internaatkoolis

- 04. Maakoolide tantsupäev «Sihva sabak» Pühajärve Põhikoolis
- 06. Kaitseminister Jaak Aaviksoo maakonnaviisiidil Valgamaal
- 07. Valgamaa vokaalansamblite päev Puka Rahvamajas
- 08. Valgamaa Poistelaulu konkurss Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 09. Koolinoorte meistrivõistlused teatesuusatamises Kääriku suusastaadionil
- 10.–11. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused võrkpallis Valga Spordihallis
- 11. Põhjamaade Ministrite Nõukogu infopäev ja 2009. aasta koostöölepingu allkirjastamine Valga Maavalitsuses
- 12. Valgamaa Kutseõppekeskuse teabepäev Valga Spordihallis
- 12. Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse kutsevalikuid tutvustav väärtuste õpituba Valgamaa Kutseõppekeskuses
- 13. Interaktiivne emakeelepäeva viktoriin
- 13. Valgamaa abiturientide maskiball Puka Rahvamaja
- 14. Valgamaa valdade ja linnade talimängude finaalvõistlused Tõrvas
- 19. Rahvusvahelise muusikaliprojekti «Race» etendus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 22. Valgamaa Rahvakultuuri Arenduskeskuse aastapreemiade kätteandmine
- 26. Valgamaa innovatsioonipäev Otepää Kultuurikeskuses ja konkursi «Valgamaa ettevõtluse auhind 2008» võitjate tunnustamine
- 26. Tantsufestivali «Koolitants 2009» piirkondlik (Põlva-, Valga- ja Võrumaa) voor Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 27. Võistluse «Tähelepanu! Start!» maakondlik etapp Valga Spordihallis
- 27. Kooliteatrite festival Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 27. Rahvusvaheline matemaatikavõistlus Känguru maakonna koolides
- 27.–29. Balti riikide esmaabirühmade ühisõppus Puka ja Helme valla territooriumil
- 28. Erni Kasesalu nimeline kandlepäev Tõrva Gümnaasiumis
- 28. Põhja- ja Baltimaade Punase Risti ühisõppuse lõpetamine ja autasustamine
- 28. Puka meesansambli juubelikontsert Puka Rahvamajas

Aprill

- 02. Valgamaa maakoolide algklasside klassivõistkondade rahvastepall Keeni Põhikoolis
- 03. Valgamaa linnakoolide algklasside klassivõistkondade rahvastepall Valga Põhikoolis, Valga Gümnaasiumis, Valga Spordihallis
- 06. Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse kutsevalikuid tutvustav väärtuste õpituba Keeni Põhikoolis
- 07. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused ujumises
- 07. Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskuse kutsevalikuid tutvustav väärtuste õpituba Ala Põhikoolis
- 08. Juhan ja Jakob Liivile pühendatud etlusvõistlus ning Valgamaa noortekontsert Valga Gümnaasiumis
- 09. Teabepäev gümnasistidele Valga Maavalitsuses
- 15. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused kabes
- 16. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused õhupüssist laskmises
- 17. Staarijäljenduskonkurss «Mini Playback Show 2009» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 18. Eesti Punase Risti 90. aastapäeva pidulik tähistamine Valga Muuseumi näitusesaalis
- 18. Memmede talvine tantsupäev Sangastes
- 23. Eesti Panga asepresidendi Rein Minka ettekanne Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 26. Konkurss «Valgamaa laululaps 2009» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 28. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused murdmaajooksus Tõrva Gümnaasiumi pargis

Mai

01. Mõttetalgud «Minu Eesti» teemadel «Ettevõtlus ja töökohad», «Eesti maine» ja «Valitsemiskultuur»
02. Valga-, Võru- ja Põlvamaa vokaalansamblite päev «Laulud on rõõm» Lüllemäe Kultuurimajas
03. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Öru valla matk Priipalus
03. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Otepää valla Annimatsi matk
06. Pärnumaa arendustöötajate õppereis Valgamaale
07. Euroopa päeva tähistamine. Valga Maavalitsuse ja Europe Directi Valgamaa infopunkti korraldatud Euroopa Liidu teemalise noorte omaloomingu konkursi parimate autasustamine
07. Heategevuslik teatejooks koolide 5.–9. klasside 8-liikmelistele (4T + 4P) võistkondadele Valga linnapargis
08. Rahvusvaheline lilleseadekonkurss «Kassikäpp 2009» Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
08. Valga ja Viljandi maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna töötajate koostööseminar
- 08.–09. Üle-eestiline noorgiidide konkurss Hummulis ja Tõrvas
- 08.–09. Kaitseliidu sõjalis-sportlik võistlus Eel-Erna ja Naiskodukaitse koormusmatk Valgamaal. Ööpäeva jooksul tuli Eel-Erna ja koormusmatka võistlejatel läbida trass Valgamaa metsades ning täita mitmekülgeid sõjalisi oskusi nõudvaid ülesandeid rajale jäävates kontrollpunktides. Võitjad pääsesid Kaitseliitu esindama suvisel Erna retke võistlusel.
09. VII Valga-Valka piirilaat
10. SEB 27. Tartu jooksumaraton läbi Valga maakonna
11. Tõrvas Hotell De Tolly restoranis Valgamaa palvushommikusöök
12. Valgamaa noorte meistrivõistlused jalgpallis Puka Keskkooli staadionil
13. Valgamaad tutvustav ajakirjanike päev Otepää vallas
14. Valgamaa alushariduse konverents Otepää Kultuurikeskuses
14. Maakondlik jalgrattavõistlus «Vigurvänt 2009» Valga liikluslinnakus
- 14.–15. Rootsi Jämtlandi ja Västernorrlandi läänide keskkonnasõbraliku tehnoloogiaga projekti Rootsi esindajate külastus Valgamaale
15. TV 10 Olümpiastarti Valga maakonna III ja IV etapp Valga Keskstaadionil
16. Muuseumiöö «Öös on asju!» Valga Muuseumis
16. Omakultuuripäev «Mulk Helme kihelkonnas» Tõrvas
17. Eesti klaasikunsti rajaja professor Maks Roosma 100. sünniaastapäeva tähistamine
17. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Paluperi valla Nõuni matk
17. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Otepää valla Pühajärve matk
20. Olümpiaadivõitjate ja õpetajate vastuvõtt Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses. Külalisi võõrustasid Kalev Härk maavanema ülesannetes ja Valgamaa Omavalitsuste Liit
- 20.–21. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused kergejõustikus Valga Keskstaadionil
21. Ristineljapäev Helme lossivaremetes
23. Valgamaa tantsupidu Otepääl
23. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Helme valla matka- ja rattasõidupäev
24. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Tõrva linna matk Keisripalus
27. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused kergejõustikus D ja E vanuseklassile Valga Keskstaadionil
- 28.–31. VIII Tõrva-Helme vabariiklik harrastusmaletajate turniir Tõrva Spordihoones
29. Europe Direct Valgamaa infopunkti pidulik avamine Valga Maavalitsuses
30. Lüllemäe kooli 45. aastapäev
31. SEB 28. Tartu rattaralli, 133/69 km Tartu–Otepää–Elva–Tartu
31. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Taheva valla Hargla matk

Juuni

- 04. Eesti lipu 125. sünnipäeva tähistamise käigus püstitatakse Otepääle lipumast ja heisatakse lipp
- 04. Maavanema ja omavalitsuste liidu esimehe vastuvõtt parimatele abiturientidele Valga Maavalitsuses
- 04. Valga linna 425. aastapäeva ettekanne «Valga linna laienemine vanadel linnaplaanidel» Valga Muuseumis
- 05. Eesti lipu 125. aastapäevale pühendatud üritused Otepääl, kus osalesid Eesti Vabariigi president Toomas Hendrik Ilves, peaminister Andrus Ansip ja mitmed teised Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu liikmed
- 05. Valga-Valka 425. sünnipäevale pühendatud linnapäevade avamine
- 06. Bruno Junki mälestusvõistlused käimises
- 06. Valga linnapargis Valgamaa ning Valka ja Aluksne rajoonide ühine laulupidu «Laula, laula, suukene»
- 07. «Valgamaa kevadmatkad 2009» – Otepää valla Mägede matk
- 09.–19. Valgamaa valdade-linnade suvemängude tenniseturniir Otepääl
- 11. Valgamaa valdade-linnade suvemängude jalgpalliturniir Pukas
- 12. Kagu-Eesti puidu- ja mööblitettevõtjate ümarlaud Pühajärve SPA ja Puhkekeskuses
- 12. Valgamaa Partnerluskogu külade tänuüritus Taagepera küla kunstikojas
- 12. Valgamaa valdade-linnade suvemängude võistlused laskmises Valga Gümnaasiumi lasketiirus
- 15. Maavanema, omavalitsuste liidu ja spordiliidu juhtide vastuvõtt koolilõpetajatest sportlastele Valga Maavalitsuses
- 15. Valgamaa valdade-linnade suvemängude orienteerumisvõistlused Taheva vallas Essemäel ja petangiturniir Valgas Pedeli virgestusala väljakutel
- 16. ja 18. Valgamaa valdade ja linnade suvemängude kergejõustikuvõistlused Valga Keskstaadionil
- 17. Laulu- ja tantsupeo tule saabumine Valgamaale koos simmaniga Greete motelli juures
- 17. Valgamaa valdade-linnade suvemängude tänavakorvpalliturniir Valgas
- 18. Laulu- ja tantsupeo tule lahkumine Valgamaalt koos simmaniga Pikasillas
- 18. «Valgamaa aastaraamat 2008» esitlus ja konkursi «Kaunis Eesti kodu 2009» võitjate tänuüritus Greete motellis
- 19. Valgamaa valdade-linnade suvemängude jalgrattakrossi võistlused Tõrva Gümnaasiumi staadionil
- 23. Võidupüha mälestusüritus Valga Metsa tänava kalmistul Vabadussõja monumendi juures
- 23. Võidupüha jumalateenistus Otepää Maarja kirikus
- 23. Maakaitsepäeva pidustused Otepääl
- 23. Pühajärve Jaanituli Otepääl

Juuli

- 02.–05. XXV laulupidu ja XVIII tantsupidu «ÜhesHingamine» Tallinnas, kus osales Valgamaalt 310 tantsijat 20 rühmast, 517 lauljat, 19 koorikollektiivi ja üks puhkpilliorkester ning 48 rahvamuusikut kolme kollektiiviga.
- 06.–09. Noorte sportlaste delegatsioon Ylistarost Valgamaal
- 08. Noorte ja ettevõtjate vaheline ümarlaud Sangaste Seltsimajas
- 11. 28. Mayeri järvejooks ümber Pühajärve
- 13.–19. Rahvusvaheline vokaalansamblite festival Valgas
- 14.–20. XXIII Pärnu filmifestival Otepääl
- 23.–26. Pühajärve puhk pillipäevad
- 23.–26. VII Valga Cruising 2009
- 24.–26. Valgamaa MV tennis Otepää tenniseväljakutel
- 27.–31. Rahvusvaheline puuskulptuuride sümposioon Valgas
- 27.07–1.08 II rahvusvaheline kirikumuusika suveakadeemia Valgas

August

- 01. 10. Otepää rattamaraton 55/30 km
- 01. Järvekantri 2009 Tõrvas
- 02. Pähklilinna 13. käsitöö- ja rahvakunstipäev
- 06. Paluveski loomekeskuses loominguline ja vaimne õhtupoolik, mis pühendatud Leedu ikoonimeistri Georgi Jakovlevi kolme uue ikoonimaali Eestisse jõudmisele
- 07. Nõuni raamatukogu uue maja avamine
- 07. Äripäev Business Golf Open 2009 üritus Otepää Golfis
- 07.–14. X loodusfestival «Las jääja üitski mõts» Tõrva Kirik-Kammersaalis
- 08. Eesti poolpika triatloni võistlus Pühajärvel
- 13. Erni Hiire mälestuskivi avamine Helme vallas
- 13. II Tõrva linna kuue silla jooks Tõrva kesklinnas
- 13. II Tõrva lahtine petangiturniir triodele Tõrvas Sõpruse pargis
- 14. X loodusfestivali lõppkontsert «Tule, tule tulemägedele, tule Helmesse!»
- 14.–16. Tõrva linna päevad
- 14.–15. Suverull 2009 Otepääl
- 14.–15. Leigo Järvemuusika 2009 festival
- 14.–16. XVI Tõrva linna päevad
- 15. Sangaste Rukkimaarjapäev ja Rukkihundi jooks Sangastes
- 15. Järvekontsert Tõrva Loits Vanamõisa järve ääres
- 19. Teine öölaulupidu Puka Rahvamaja pargis
- 21.–22. Valga I rahvusvahelised sõjaajaloo päevad
- 22.–23. Eesti lahtised MV suvebiatlonis Otepääl
- 24.–27. Valgamaa delegatsiooni visiit Seinäjoki omavalitsusse Soomes
- 25. Valga- ja Võrumaa kehalise kasvatuses õpetajate koostööpäev Hummuli põhikoolis
- 25. Raamatu «Valgamaa pallimängude ajaloo» esitlus Greete motellis
- 28.–30. Rahvusvaheline maasturite osavus- ja kestvussõit Klaperjaht 2009 Jõgeveste külas

September

- 01. Noorteportaali www.tankla.net avamine
- 02. Renoveeritud passiivmaja tehnoloogial põhineva Valga lasteaia Kaseke avamine
- 03. Renoveeritud Kungla tänava kunstmurukattega jalgpalliväljaku avamine
- 04. Valga maakonna 89. aastapäeva tähistamise osana avatud uste päev Valga Maavalitsuses.
- 04. Valga maakonna hariduselu aastaraamatu esitlus Helme vallas
- 05. Kunstnik Linda Markuse raamatu «Ex Libris» esitlus
- 11. XII Valga-Valka rahvajooksu II lastejooks
- 14. Valgamaa koolinoorte võistkondlikud karikavõistlused maastikuteatejooksus
- 17.–20. Ungari Somogy maakonna viieliikmeline delegatsioon külas Valgamaal
- 18. Valgamaa Ärikubi 15. aastapäeva üritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 18. 27. jooks ümber Tõrva linna kolme järve
- 19. II Tõrva-Helme kergejõustikupäev olümpialastega
- 20. SEB XII Tartu rattamaraton
- 24. Valgamaa koolinoorte 2009. aasta murdmaajooksu individuaal-võistkondlikud karikavõistlused murdmaajooksus

- 27. Ülemaailmne südamepäev «Heaolu töökohal»
- 29. Tagula raamatukogu uute ruumide avamine

Oktoober

- 01. Maavanema vastuvõtt Valgamaa aasta õpetaja 2009 tiitli pälvinud haridustöötajatele ning 2009. aasta sügisel Valgamaale esmakordselt pärast kõrgkooli lõpetamist tööle asunud õpetajatele
- 03. Ala Põhikooli 90. aastapäev
- 03.–04. EOK-Viessmanni laskesuusatamise sarja V etapp Otepääl
- 05. Täiskasvanud õppija nädala avaüritus ning nominentide tunnustamine Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 05.–11. Üleriigiline XII leivanädal maakonna haridusasutustes
- 06. Kodu-uurimispäev «Avastusretked ajaradadel» Valga Muuseumis
- 06. Valga Muuseumi taasavamise 10. aastapäeva tähistamine
- 08. Tõrva lasteaia Mõmmik taasavamispidu
- 08. XXV laulu- ja XVIII tantsupeol «ÜhesHingamine» osalenud koori- ja tantsujuhtide tänuüritus Sangaste seltsimajas
- 09. Renoveeritud Valgamaa Puuetega Inimeste Koja avamine
- 10. Valga Vene Gümnaasiumi 90. aastapäev
- 12. Tõrva Lasteraamatukogu uute ruumide avamine
- 16. Siseminister Marko Pomerants külastab Valgamaad
- 16. Valga Linnavalitsuse ja Valga Keskraamatukogu korraldatud August Gailiti nimelise novelliauhinna väljaandmine ja Nipernaadi kuju avamine Säde pargis
- 16. V mälumängu Koolikilb 1. voor Tõrva Gümnaasiumis
- 18. Tantsumäe matk Tõrvas
- 20. Comeniuse projekti lõpuüritus «Salad Bowl» Valga Gümnaasiumis
- 25. Valgamaa 2009. aasta meistrivõistlused suundorienteerumise tavarajal
- 29. Maakondlik *paintball*võistlus Priimetsas
- 29. Tehvandi Spordikeskuse staadioni rekonstrueerimistöde teise etapi nurgakivi asetamine

November

- 01. Valga linna matk
- 03. Anni Koolitus- ja Rehabilitatsioonikeskuse avamine Otepääl
- 03. Valga 19. kunstikuu avamispidu Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 08. Taheva valla matk
- 12. Eesti Politsei 91. aastapäeva pidulik aktus Valga politseijaoskonnas
- 13. Koolimood 2009 Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 14. Eesti esimese olümpiavõitja Alfred Neulandi X mälestusvõistlused tõstmises Valga Põhikooli võimlas
- 15. Puka valla matk
- 19. Konverents «Kogukonna vedurid» Kääriku Spordi- ja Puhkekeskuses
- 22. Helme valla matk
- 22. V mälumängu Koolikilb teine voor koos Eesti koolinoorte mälumängu meistrivõistluste eelringiga Tõrva Gümnaasiumis
- 27. Valgamaa Arenguagentuuri 12. sünnipäeva pidulik vastuvõtt
- 27. Etlusvõistluse «Koidulauliku valgel» Valgamaa voor Tõrva Kultuurimajas
- 27.–29. X rahvusvaheline Pühajärve kiirmaleturniir

28. Valgamaa noortebändide festival Valga Rockiklubis
29. Pikasilla-Riidaja matk
29. Interaktiivne kodanikupäeva viktoriin

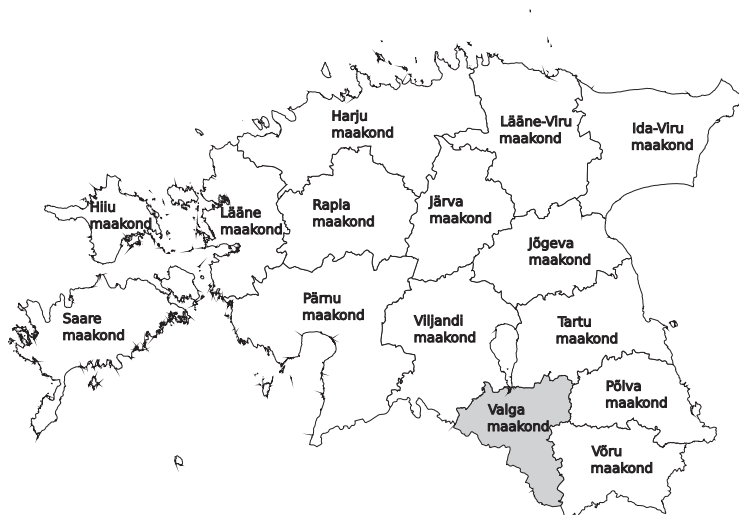
Detsember

01. Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskus kuulutas välja videokonkursi «Ametid läbi noorte silmade – töö Valgamaal, mida tahaksid teha?»
01. Läti koolijuhid külas Valgamaal
03. Valgamaa noortekonverents Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
08. Maakondlik IT-õhtu Greete motellis
11. Fotokonkursi «Euroopa Liit Valgamaal» osalenute autasustamine
11. Valgamaa koolinoorte meistrivõistlused sisekergejõustikus Valga Spordihallis
17. Valgamaa 2009. aasta edukamate sportlaste, treenerite, spordiaktiivi autasustamine Tõrvas restoranis Goodewind
17. Valgamaa Põllumeeste Liidu aastalõpuüritus
18. Viies viie- ja enamalapseliste perede jõulupidu Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses
- 18.–20. Tehvandil FIS kontinentaalkarikasari suusahüpetes Otepääl
20. Tõrva Linnaraamatukogu 100. aastapäev
21. Talvepealinna tiitli andmine Otepääle
29. Kuigatsi raamatukogu renoveeritud ruumide avamine ja raamatukogu 95. aastapäeva tähistamine
30. Tartu–Valga rongiliikluse taasavamisüritus koos tutvumissõiduga

4. Juhtimine ja regionaalhaldus

4.1 Valga maakond

Kaart 1 Asend

Kaart 2 Haldusjaotus

4.1.1 Üldist

Valga maakond asub Eesti lõunaosas. Maakonna pindala on 2046,49 km² (koos Võrtsjärve osaga), ulatus põhjast lõunasse 65 ja idast läände 59 kilomeetrit.

Maakond kuulub majandusgeograafilise ja regionaalpoliitilise liigestuse järgi koos Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonda, lisaks Viljandi, Tartu ning ka Jõgeva maakonnaga aga Lõuna-Eesti regiooni, mida seovad tihedad ajaloolised sidemed ja maastikuline kuulumine Kõrg-Eestisse. Valgamaad läbivad olulised rahvusvahelised liiklusteed lõunasse ja itta.

Maakonna keskusest, Valga linnast, on kaugus Tallinnasse 267, Tartusse 86, Viljandisse 88, Võrru 73, Põlvasse 96, Pärnusse 141, Narva 264 km (kaugus kesklinnast sihtpunkti linnakeskuse; allikas Maanteeameti koduleht www.mnt.ee).

Riia asub 157 km kaugusel. Maakond omab piiri lõunas ja edelas Läti Vabariigiga (102,4 km), idas Võru, põhja-kirdesuunas Põlva ja Tartu ning loodes Viljandi maakonnaga.

4.1.2 Maakonna kujunemine

Muinasajal kuulus Valgamaa läänepoolne osa Sakala, idaosa Ugandi maakonda. 3. juulil 1783 andis keisrinna Katariina II välja uue halduskorralduse Balti provintsidele, millega moodustati Riia ja Võnnu maakonna kirdeosadest toonane Valga maakond ehk Valga kreis.

Suures osas tänapäeva Läti alale moodustatud Valga maakond koosnes 11 kihelkonnast: Luke, Härgmäe, Volfahrth, Trikata, Smiltene, Palzmar, Tirska, Oppekaln, Schwaneburg ehk Gulbene, Marienburg, Adsel ehk Koivalinn ehk Gauijena. Maakonna 11 kihelkonnast üheksa asus Lätimaal ja vaid kaks – Luke ja Härgmäe – ulatusid ka Eesti alale.

19. sajandi teisel poolel kuulus Valgamaa Liivimaa kubermangu koosseisu.

Valga ja suurem osa Eesti-poolsest ümbruskonnast vabastati punavägedest Vabadussõja käigus Eesti vägede poolt 1. veebruariks 1919. 12. veebruaril andis Eesti Vabariigi Valitsus välja määruse Valga maakonna moodustamise kohta.

Lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonile, mille asukoht ja laod paiknesid Valgas, allutati sõjaväe parema varustamise eesmärgil peale Valga maakonna Eesti-osa veel ka järgmised vallad: Viljandi maakonnast Hummuli, Helme, Patküla, Koorküla, Taagepera, Leebiku, Jõgeveste; Tartu maakonnast Sangaste, Tõlliste, Keeni, Laatre; Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva, Saru, Mõniste.

Sõjalokord, kus rinne vajas operatiivset varustamist toiduainete ja küüdihobustega, nõudis aga Valga kui tähtsa keskuse eraldamist eemalasuvatest maakondadest. Tekkis vajadus luua Valka iseseisev administratiivne keskus maakonnaavalitsuse näol, kes võtaks lõuna väerinde rekvisitsioonikomisjonilt üle varustus- ja toitluslaod ning asjaajamise.

19. aprillil 1919 seati ametisse Valga maakonnaavalitsuse esimees, endine Maapäeva liige Johann (Jaan) Kurvits. 27. mail sai ta ettekirjutuse koostada 3 päeva jooksul maakonnaavalitsus 4 osakonnaga: administratiiv-, toitlustus-, põllumajandus- ja haridusosakond.

Maakonnaavalitsusele eraldati ruumid Pihkva tänaval ning uus maakonnaavalitsus hakkas tööle 29. mail. Johann (Jaan) Kurvits kui esimees oli administratiivosakonna juhataja. Toitlustusosakonna juhatajaks nimetati Timofei Ristkok, kes oli varem olnud Võru maakonnaavalitsuses sama osakonna juhataja, haridusosakonna juhatajaks valiti algselt Karl Kirp, kes aga loobus ja tema asemel sai ametikoha August Kõiv.

Põllumajandusosakonna juhatajaks sai Karl Unt, kes 1920. aastal Tallinna siirdus. Tema asemele valiti Johannes Täht Sarust. Sekretär oli Jaan Lõhmus.

Eesti Vabariigi valitsus oli huvitatud iseseisva maakonna olemasolust lõunapiiril ja Valga linna arenemisest ning andis seetõttu 6. septembril 1920 välja ajutise valitsemiskorra, mille kohaselt asutati Valga linnast ja selle ümbruskonnast iseseisev Valga maakond.

Territoriaalselt moodustus see põhiliselt Tartu-, Viljandi- ja Võrumaale kuulunud Helme, Hargla, Karula ja Sangaste kihelkonnast. Valga linn jagati Eesti ja Läti vahel pooleks. 11. veebruaril 1921 kinnitati maakonna piirid, mille kohaselt kuulusid Valga maakonna koosseisu:

Võru maakonnast Kaagjärve, Karula, Laanemetsa, Taheva vald;

Tartu maakonnast Laatre, Keeni, Kuigatsi, Sangaste, Tõlliste vald;

Viljandi maakonnast Helme, Hummuli, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Lõve, Taagepera vald.

Lisaks loeti Valga maakonda kuuluvaks juba olemasolevad Valga maakonna vallad: Omuli, Paju (18. oktoobril 1920 liideti Valga ja Paju vald Paju vallaks), Sooru ja Valga linn.

1921. aasta juulis toimusid maakonnaavalitsuse valimised. Esimeheks valiti August Sild, abiesimeheks ja põllumajandusosakonna juhatajaks Hans Hiiop, administratiivosakonna juhatajaks Jaan Mõttus ning töö- ja hoolekandeosakonna juhatajaks ja sekretäriks Jaan Lõhmus, haridusosakonna juhatajaks Aleksander Vibo.

Revisjonikomisjoni koosseisu kuulusid Printsman, Tuvikene, Orgusaar, Kolk ja Pommer.

1921. aastast alates toimus haldusterritoriaalses korralduses veel rida muutusi:

1921. aastal eraldati Patküla vallast Holdre vald ja Tõrva alev;

1922. aastal liideti Valga linnaga Paju valla koosseisus olev Puraküla;

1924. aastal liideti Paju vald Sooru vallaga;

2. juulil 1926 sai Tõrva linnaks.

1920. aastate teisest poolest kuni 1939. aasta haldusreformini oli Valga maakonnas 19 valda: Helme, Holdre, Hummuli, Jõgeveste, Kaagjärve, Karula, Keeni, Koorküla, Kuigatsi, Laanemetsa, Laatre, Leebiku, Lõve, Paju, Patküla, Sangaste, Taagepera, Taheva, Tõlliste.

1939. aasta valdade reformi käigus ühendati paljud väikesed vallad elujõulisematega. Valdade arv Valga maakonnas vähenes 19-lt 10-le. Jäid alles Helme, Hummuli, Kaagjärve, Karula, Kuigatsi, Põdrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Vaoküla.

Taoline valdade arv ja piirid püsisid 26. septembrini 1950, mil toonase ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega likvideeriti ajalooliselt väljakujunenud administratiiv-territoriaalne jaotus. Eestis moodustati senise 13 maakonna ja 233 valla asemele 39 maarajooni, mis jagunesid 636 külanõukoguks.

Praegune Valga maakonna territoorium jagunes kolmeks rajooniks.

Valga rajoon: Valga linn ja Kaagjärve, Paju, ligaste, Karula, Lüllemäe, Kuigatsi, Priipalu, Puka, Keeni, Tagula, Hargla, Koikküla, Laatre, Tõlliste, Restu külanõukogu (v.a Restu I ja Restu II, mis kuulusid Antsla rajooni);

Tõrva rajoon: Tõrva linn ja Helme, Jõgeveste, Koorküla, Leebiku, Riidaja, Holdre, Taagepera, Unametsa, Vooru, Pikri, Hummuli, Puide, Aruküla, Kärstna külanõukogu;

Otepää rajoon: Otepää linn ja Krüüdneri, Vana-Prangli, Otepää, Päidla, Vidrike, Voki, Kaagvere, Kooraste, Pikajärve, Valgjärve külanõukogu.

3. mail 1952 moodustati ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega Eesti NSV koosseisus Tallinna, Tartu ja Pärnu oblast. Tartu oblasti koosseisu arvati Tartu linn, Antsla, Valga, Vastseliina, Võru, Jõgeva, Kallaste, Mustvee, Otepää, Põlva, Põltsamaa, Rāpina, Tartu ja Elva rajoon.

25. aprillil 1953 oblastid likvideeriti. 24. jaanuaril 1959 likvideeriti muude väikeste rajoonide seas ka Valgamaal asunud Antsla, Otepää ja Tõrva rajoon. Valga rajooniga liideti Tõrva linn ning Haabsaare, Helme, Koorküla, Mõniste, Riidaja ja Taagepera külanõukogu.

Elva rajooniga liideti Otepää linn ning Otepää ja Pühajärve külanõukogu. 1961. aastal likvideeriti Haabsaare, Karula, Koorküla külanõukogu, Mõniste läks Võru rajooni koosseisu.

21. detsembril 1962 arvati Valga rajooni koosseisu endisest Elva rajoonist Otepää linn ning Aakre, Otepää ja Paluperä (v.a Tamme sovhoosi maakasutus) külanõukogu. 1963. aastal saadi rajoonile lisa Põlva rajoonist, 1966. aastal Valtina ümbrus Võru rajoonist. Valga rajooni piirid kujunesid lõplikult välja 1966. aastal.

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse kohaselt 25. veebruarist 1977 koosnes Valga rajoon kolmest linna- ja 11 külanõu-

kogust 154 külaga.

1. jaanuaril 2010 on Valgamaal kaks linnavalitsust: Valga ja Tõrva, ning 11 vallavalitsust: Helme, Hummuli, Karula, Otepää, Palupera, Puka, Pödrala, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Öru, hõlmates kokku ühe vallasisese linna, seitse alevikku ja 150 küla.

4.1.3 Lipp ja vapp

Pärast riigivapi kinnitamist 1925. aastal tõstus ka maakondade vappide loomise küsimus. 17. detsembril 1925 moodustati vastav komisjon.

17. juunil 1926 kiitis komisjon heaks esialgsed variandid, mille väljatöötaja oli ajaloolane Paul Johanseni. Valgamaa vapi kavandil oli kilbi ülemine pool hõbedane ja alumine must ning sellel punane-kuldne-sinine vikerkaar sümboliseerimaks kaht rahvast ühendavat silda.

Valga Maavolikogu polnud aga kavandiga rahul ning pärast mitmete uute kavandite läbivaatamist 1931. aasta märtsis kinnitas kohaliku inseneri Saare vapikavandi.

Vapi kilp koosnes neljast väljast: ülemisel paremal valgel väljal oli kuldne «V» täht ja vasakul sinisel neli kuldtähte sümboliseerimaks nelja maakonda, millistest Valgamaa moodustati. Alumisel parempoolsel sinisel väljal oli heinakuhi ja vasakul valgel Vabadusristi kujutis. Vappi ümbritses tammeokstest pärg ja ülal asetsevad ristatud mõõgad.

15. septembril 1931 kinnitas vapi lõpliku kuju (Siseministeeriumi nõudmisel kõrvaldati Vabadusrist) maavolikogu ja 4. märtsil 1932 ilmus see Riigi Teatajas.

1934. aastal vaatas Riigi Kunsttööstuskoolis moodustatud toimkond läbi kõikide linnade ja maakondade vapid. Tehti ettepanek vapid ühtlustada, jättes ära neid ümbritsevad kaunistused.

1936. aastal töötas kunstnik G. Reindorff välja maakondade uued vapikavandid, mis olid tunduvalt lihtsustatud. Riigivane ma otsusega 5. märtsist 1936 kinnitati uued maakondade vapid ja lipud, mille kirjeldused Valgamaa osas on alljärgnevad:

- Valga maakonna vapi väli on lõigatud diagonaalselt kaheks väljaks. Ülemisel sinisel väljal on neli viieharulist hõbedast tähte, sümboliseerides maakondade arvu, millest Valgamaa moodustati. Alumine hõbedane väli on vaba.

- Valga maakonna lipp koosneb kahest võrdse laiusega horisontaalsest värvilaiust: ülemine laid on valge, alumine roheline. Lipu laiuse ja pikkuse vaherkord on 7 : 11, lipu normaalsuurus on 1050 x 1650 millimeetrit. Lipu valge lai keskosa asetseb maakondliku eritunnusena maakonna vapp.

4.1.4 Haldusjaotus

Maakonnas on kaks linna- ja 11 vallavalitsust. Linnu on kaks: Tõrva ja Valga, Otepää on vallasisene linn. Maa-asulaid on kokku 157, sealhulgas seitse alevikku ja 150 küla. Valga maakonna keskus on Valga linn.

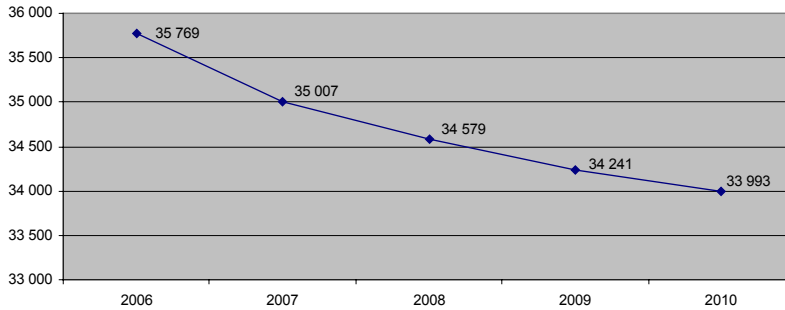
Tabel 4-1 Kohalike omavalitsusüksuste rahvaarv, pindala ja asustustihedus 1. jaanuari seisuga

Linn/vald	Alevikke 1.01.2010	Külasid 1.01.2010	Elanikke 1.01.2009	Elanikke 1.01.2010	Pindala km ²	Asustustihedus in/km ² 1.01.2010
Helme vald	1	14	2293	2269	312,7	7,3
Hummuli vald	1	8	973	942	162,7	5,8
Karula vald	-	14	1062	1039	229,9	4,5
Otepää vald	-	21	4159	4154	217,4	19,1
Palupera vald	-	14	1152	1141	123,5	9,2
Puka vald	1	18	1790	1786	200,9	8,9
Pödrala vald	-	14	902	890	127,2	7,0
Sangaste vald	1	13	1420	1433	144,7	9,9
Taheva vald	-	13	887	878	204,7	4,3
Tõlliste vald	2	13	1854	1800	193,8	9,3
Tõrva linn	-	-	3092	3077	4,8	641,0
Valga linn	-	-	14 153	14 086	16,5	853,7
Öru vald	1	8	504	498	104,6	4,8
Kokku	7	150	34 241	33 993	2043,5	16,6

Märksused: Rahvaarv Rahvastikuregistri andmetel;
Pindala Statistikaameti «Linnad ja vallad arvudes 2009» andmetel (ei sisalda Võrtsjärve osa)

4.1.5 Rahvastik

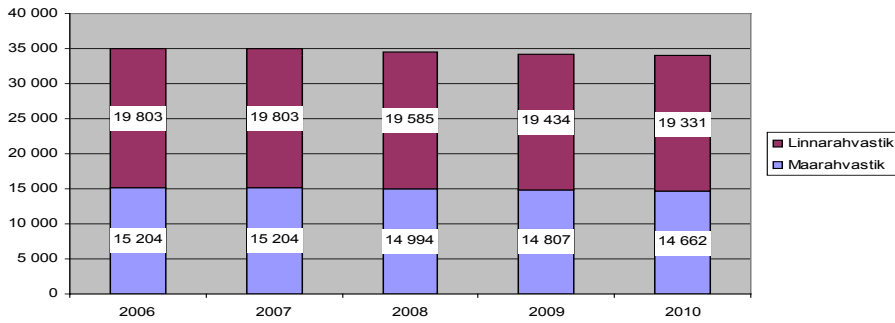
Joonis 4-2 Rahvaarvu dünaamika 1. jaanuari seisuga

Allikas: Rahvastikuregister

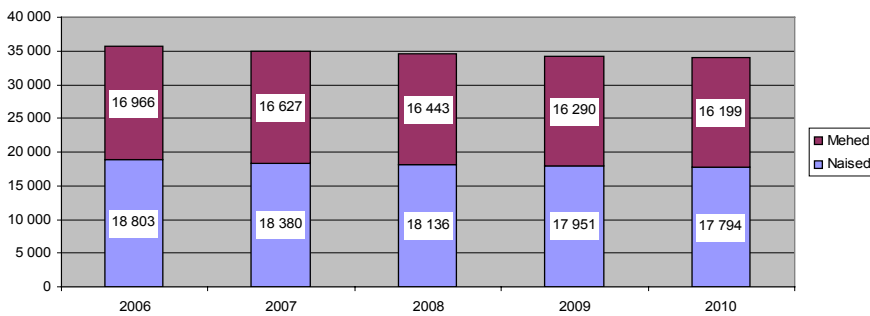
Märkus: 2006. aasta 4. kvartalis viidi Rahvastikuregistrist üle Rahvastikuregistri arhiivi 185 isiku andmed, kellel oli samaaegselt registreeritud elukoht ka Soome Vabariigi Rahvastikuregistris

Joonis 4-3 Rahvastiku jaotus elukoha järgi 1. jaanuari seisuga

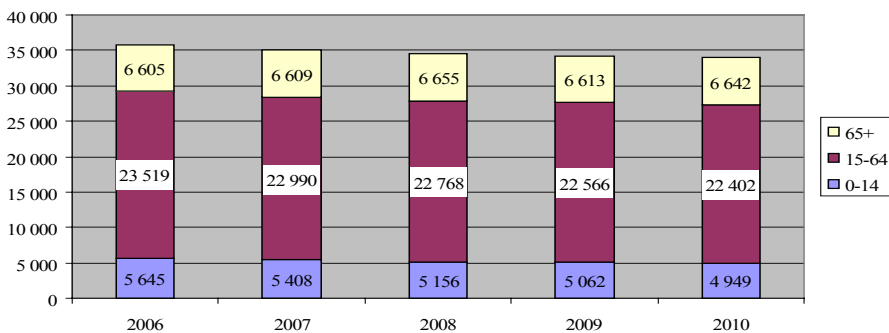
Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-4 Rahvastiku jaotus soo järgi 1. jaanuari seisuga

Allikas: Rahvastikuregister

Joonis 4-5 Rahvastiku vanuseline koosseis 1. jaanuari seisuga

Allikas: Rahvastikuregister

Tabel 4-6 Rahvastikuregistris registreeritud Valgamaa elanike liikumine

	Saabus 2008. aastal	Lahkus 2008. aastal	Saabus 2009. aastal	Lahkus 2009. aastal
Harjumaa	89	154	125	239
Hiiumaa	8	5	6	-
Ida-Virumaa	12	12	6	8
Jõgevamaa	6	15	18	19
Järvamaa	13	7	15	7
Läänemaa	6	8	19	5
Lääne-Virumaa	20	9	17	23
Põlvamaa	16	31	17	14
Pärnumaa	17	45	27	39
Raplamaa	5	7	14	8
Saaremaa	3	9	4	5
Tartumaa	104	214	130	174
Valgamaa	1356	1356	1893	1893
Viljandimaa	40	39	44	39
Võrumaa	40	28	48	39
Aadressita	65	5	55	10
Välisriik	99	127	113	166
KOKKU	1899	2071	2551	2688

Allikas: Rahvastikuregister

Rahvastikusündmused

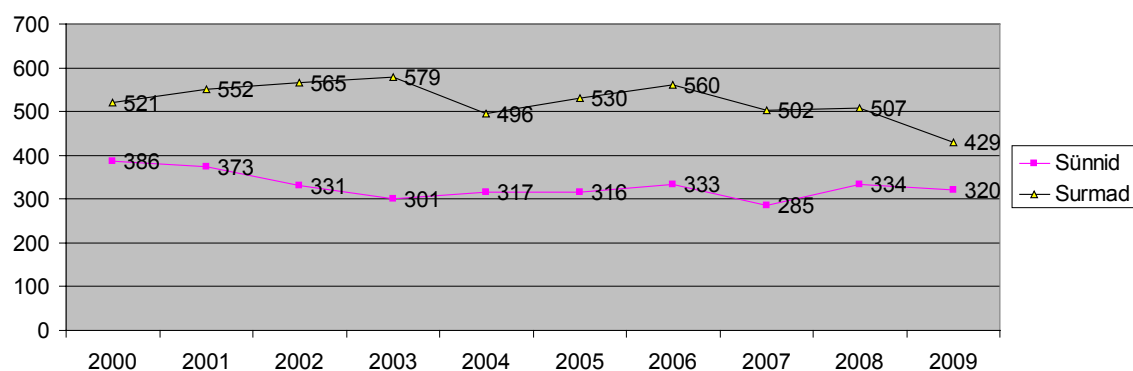
Valga Maavalitsuses ja kohalikes omavalitsustes registreeriti 2009. aastal 320 lapse sünd, nendest 179 olid poisid ja 141 tüdrukud. Kaksikuid sündis 7 paari – neljal emal poiss ja tüdruk, kahel emal poisid ning ühel poiss ja tüdruk. 2008. aastal oli sündide arv mõnevõrra suurem – toona registreeriti 334 sündi.

Ema esimese lapsena sündis 124 last. 130 vastsündinu vanemad olid seaduslikus abielus, isast põlvnemine tuvastati 155 korral ning üksikemasid oli 35. Mõlemad vanemad olid Eesti kodanikud 245 lapsel, 70 lapsel oli üks vanematest Eesti kodanik.

Populaarseim nimi poistel oli Erik ja tüdrukutel Karola.

2009. aastal registreeriti Valgamaal 429 surmaakti, suri 214 naist ja 215 meest.

Joonis 4-7 Registreeritud sünid ja surmad

Allikas: Rahvastikuregister

Tabel 4-8 Valga Maavalitsuses ning kohalikes omavalitsustes registreeritud sünnid ja surmad

Registreerimise koht	2008		2009	
	Sünnid	Surmad	Sünnid	Surmad
Valga Maavalitsus	158	279	146	249
Tõrva linn	41	31	29	28
Helme vald	30	23	30	18
Hummuli vald	7	1	14	9
Karula vald	8	8	5	6
Otepää vald	32	52	37	33
Palupera vald	12	43	9	28
Puka vald	12	20	19	15
Põdrala vald	6	8	6	5
Sangaste vald	12	19	9	13
Taheva vald	5	10	3	11
Tõlliste vald	6	7	5	8
Õru vald	5	6	8	6
KOKKU	334	507	320	429

Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine

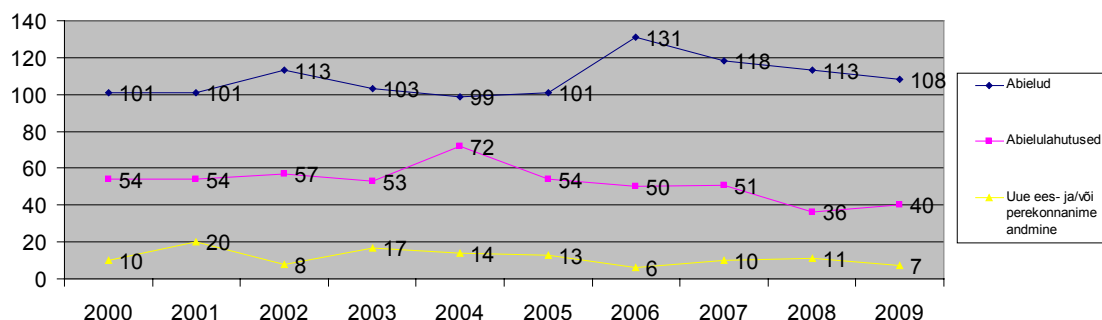
Valgamaal registreeriti 2009. aasta jooksul kokku 108 abielu, millest 104 sõlmis Valga Maavalitsus ja neli abielu vastava õiguse saanud vaimulikud. 81 juhul olid mõlemad abiellujad Eesti kodanikud ja 19 juhul üks abiellujatest Eesti kodanik.

Kõige noorem pruut oli 16aastane, kõige vanem 65aastane. Kõige noorem peigmees oli 17aastane ja kõige vanem 73aastane.

2009. aastal koostati 40 lahutusakti. Lahutati kaheksa abielu, mis olid kestnud 3–5 aastat, seitse abielu olid kestnud 6–10 aastat, viis abielu 16–20 aastat, neli abielu 11–15 ja 20–25 aastat, kolm abielu 1–2 aastat, kolm abielu vähem kui aasta, kolm abielu 26–30 aastat ning kolm abielu üle 30 aasta.

Avaldusi nime vahetamiseks laekus 8. Neljale isikule anti regionaalministri käskkirjaga uus perekonnanime, kahele isikule uus eesnimi ning üks inimene sai uue ees- ja perekonnanime. Ühe avalduse menetlemine jätkus 2010. aastal.

Joonis 4-9 Abielud, abielulahutused ning uue ees- ja/või perekonnanime andmine

Allikas: Rahvastikuregister

4.2 Riiklikud institutsioonid

Riiklike institutsioonide tegevust on kajastatud nii alljärgnevates alapunktides kui ka temaatiliselt vastavates aastaraamatu peatükkides.

4.2.1 Valga Maavalitsus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

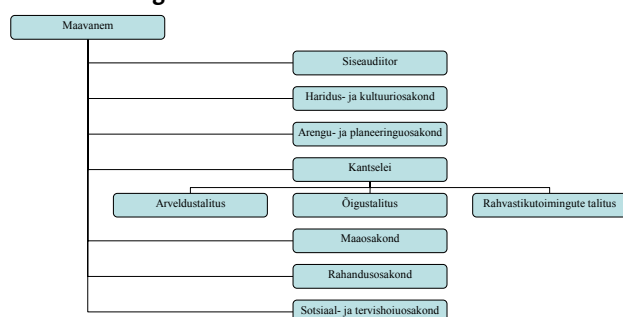
Telefon 766 6112, faks 766 6157, e-post info@valgamv.ee

Veeb www.valgamv.ee

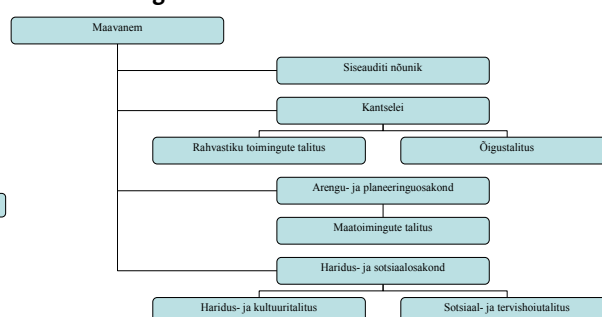
Maavanem – alates 3.11.2007 on maavanema ülesannetes Kalev Härk

Koosseis ja struktuur

Joonis 4-10 Valga Maavalitsuse struktuur 2009. aasta alguses

Joonis 4-11 Valga Maavalitsuse struktuur 2010. aasta alguses

Tabel 4-12 Valga Maavalitsuse ametnike jaotus soo ja vanuse järgi 2009. aasta lõpus

	21–30	31–40	41–50	51–60	61–65	Üle 65	Teenistujad
Kõrgemad ametnikud							
Mehed	-	1	-	2	-	-	3
Naised	-	3	3	3	-	-	9
KOKKU	-	4	3	5	-	-	12
Vanemametnikud							
Mehed	-	-	2	1	-	-	3
Naised	1	2	5	4	2	-	14
KOKKU	1	2	7	5	2	-	17
Kõik ametnikud							
Mehed	-	1	2	3	-	-	6
Naised	1	5	8	7	2	-	23
KOKKU	1	6	10	10	2	-	29
Abiteenistujad							
	-	-	-	-	-	-	-

Valga maakonna arengunõukogu

Valga maakonna arengunõukogu on Valga Maavalitsuse juures asuv nõuandev ja maakonna arenguküsimusi koordineeriv kogu. Nõukogu koosneb maavalitsuse, kohalike omavalitsuste ja teiste asutuste, ettevõtete ning organisatsioonide esindajatest.

Arengunõukogu poolt on moodustatud kaheksa töökomisjoni: hariduse komisjon; juhtimise ja regionaalhalduse komisjon; kultuuri, spordi ja vaba aja komisjon; looduskeskkonna ja keskkonnakaitse komisjon; majandusarengu komisjon; sotsiaal-

hoolekande, tervishoiu ja turvalisuse komisjon ning noorsootöö komisjon. Komisjonide tööd koordineerib arengunõukogu juhtrühm.

9. märtsil 2009 kinnitas arengunõukogu arengustrateegia Valgamaa 2013 täiendused ning Valga maakonna koolivõrgu arengukava aastateks 2009–2013.

Arengustrateegia arendus- ja investeerimisprojektide ossa lisati projektid, mille elluviimisel on maakonnapiire ületav mõju. Arengustrateegia lisadena kinnitati maakonna kohalike omavalitsuste prioriteetsete investeeringute kava aastateks 2009–2013 ja Valga maakonna koolivõrgu arengukava aastateks 2009–2013.

Uues koolivõrgu arengukavas tuuakse välja analüüsidel põhinevad soovituselised koolivõrgu ümberkorraldamiseks tulevikus, arvestades, et lastel säilib võimalus omandada algharidus võimalikult lähedal oma kodukohale. Arengukavas toetatakse kolme regionaalse gümnaasiumi säilitamist maakonnas, asukohaga Valgas, Tõrvas ja Otepääl.

Samaaegselt uue kutseõppekeskuse kompleksi valmimisega nähakse ette, et Valgas alustab tööd niinimetatud puhas gümnaasium, mille puhul on põhikool gümnaasiumiosast eraldatud.

Valgamaa Vapimärgi ja Teenetemärgi saajad

Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit asutasid 2007. aastal kaks teenetemärki Valgamaale osutatud teenete äramärkimiseks.

Seoses uue autasustamissüsteemi loomisega loobus sihtasutus Valgamaa Fond oma seniste elutöö- ja aastapremiate väljaandmisest. Valgamaa Vapimärk ja Valgamaa Teenetemärk on kaks täiesti uut tunnustamise vormi.

Maakonna kõrgeim autasu on Valgamaa Vapimärk – hõbedast kaheksaharuline stiliseeritud rukkilill, mille peal hõbedast rukkipeadest pärg. Pärga keskel on Valgamaa vapp.

Seda autasu antakse elutöö eest ja neile, kes oma töö ja tegevusega on kaasa aidanud Valgamaa arengule. Sellega kaasneb rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu. Valgamaa Vapimärki antakse välja kord aastas.

Teine autasu – Valgamaa Teenetemärk – on samuti hõbedast, see kujutab endast rukkipeadest pärga, mis ümbritseb Valgamaa Vappi. Autasu antakse neile, kes on silma paistnud märkimisväärse, maakonna jaoks olulise saavutusega. Teenetemärki võib korraka välja anda mitmele isikule ning siin on silmas peetud niinimetatud aasta tegu.

Teenetemärgiga kaasneb samuti rahaline preemia, mille suuruse otsustab vastav nõukogu.

Vapi- ja Teenetemärgi Nõukogu on moodustatud Valga maavanema korraldusega. Nõukogu on seitsmeliikmeline ja sinna kuuluvad Valga maavanem, Valgamaa Omavalitsuste Liidu esimees, üks Valgamaa ettevõtjate esindaja, üks Otepää, Valga ja Tõrva piirkonna esindaja ja maavalitsuse avalike suhete juht.

Valgamaa Vapi- ja Teenetemärgide kavandite autor on heraldikaekspert Priit Herodes, metallitööd teostas OÜ Sporrong.

Teenetemärgide andmise taotlusi on õigus esitada Valga maakonna valla- ja linnavalitsustel ja volikogudel, Valgamaal tegutsevatel juriidilistel isikutel, erakondadel, liitudel, ühingutel, seltsidel, klubidel ja eraisikutel. Teenetemärgid antakse kätte Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva pidulikul kontsertaktusel.

Teenetemärgide saajad 2009. aastal

Valgamaa Vapimärk: Ene Kornet – naistearst, elutöö eest Valgamaa emade ja laste elu ning tervise heaks.

Valgamaa Teenetemärk: Alar Arukuusk – SA Tehvandi Spordikeskus juhataja, panuse eest sporditegevuse arengusse. Juhan-Ivan Mannine – panuse eest maakonna ehitustegevuse arengusse.

Valgamaa Vapimärk

Valgamaa Teenetemärk

Europe Direct Valgamaa infopunkt

Aadress Kesk 12, Valga 68203. Telefon 766 6137, e-post euroinfo@valgamaa.ee

Infopunkt on loodud, et inimesed saaksid rohkem infot Euroopa Liidu kohta. Avatud infopunktis saab kasutada arvutit, et hankida internetist infot Euroopa Liidu kohta, tutvuda kohapeal trükistega ning kaasa võtta erinevaid Euroopa Liidu alaseid materjale. Infopunkti töötajad aitavad leida vastuseid Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele. Infopunkti tegevust rahastab Euroopa Komisjon.

Regionaalarengu programmid

2009. aastal menetles Valga Maavalitsus kolme regionaalarengu programmi: kohaliku omaalgatuse programmi, regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmi ning maakondliku arendustegevuse programmi. Lisaks koordineeriti ja teostatati järelevalvet hajaasustuse veeprogrammi üle.

Tabel 4-13 Programmidele eraldatud vahendid Eestis (mln kr)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kohaliku omaalgatuse programm	6,00	7,80	12,00	24,00	20,00	18,18
Hollandi vahendid kohaliku omaalgatuse programmis	0,15	0,15	-	-	-	-
Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm	25,70	36,73	45,24	59,27	61,17	35,30
Maakondliku arendustegevuse programm	6,00*		8,00	8,00	8,00	4,50
Hajaasustuse veeprogramm	-	-	-	2,2	33,81	15,83

Märkus: *Maakondliku arendustegevuse programmi vahendid aastateks 2004 ja 2005 kokku.

Tabel 4-14 Esitatud ja toetatud regionaalarengu projektid Valgamaal

Programm	2007			2008			2009		
	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)	Esitati (tk)	Rahastati (tk)	Summas (kr)
Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm	12	6	2 739 807	15	8	3 198 420	8	5	1 618 166
Kohaliku omaalgatuse programm	75	59	1 018 874	81	49	866 259	69	51	763 607
Maakondliku arendustegevuse programm	14	14	467 911	16	16	470 000	12	12	263 000
Hajaasustuse veeprogramm (riigi vahendid)	-	-	-	101	85	2 206 129	49	36	823 927
KOKKU	101	79	4 226 592	213	158	6 740 808	138	104	3 468 700

Märkus: Hajaasustuse veeprogrammi toetus koosneb riigi ja kohalike omavalitsuste vahenditest, kuid antud tabelis on näidatud vaid riigi vahendid rahastamisotsuse saanud projektides.

Tabel 4-15 Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmi kaudu toetatud valdkonnad

	2007		2008		2009	
	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)	Projekte (tk)	Summa (kr)
Haridus	2	895 581	7	2 698 420	2	557 544
Sotsiaal	3	1 454 660	-	-	1	500 000
Kultuur	1	389 566	1	500 000	2	560 622
KOKKU	6	2 739 807	8	3 198 420	5	1 618 166

Tabel 4-16 Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programmist toetust saanud

Toetuse saajad	2005 toetus kr	2006 toetus kr	2007 toetus kr	2008 toetus kr	2009 toetus kr
Hummuli vald	-	348 495	-	-	57 544
Karula vald	49 147	85 396	389 566	-	-
MTÜ Hellenurme Mõis	-	55 000	-	-	-
MTÜ Otepää Aianduse ja Mesinduse Selts	-	61 132	-	-	-
MTÜ Paju Pansionaadid	-	250 604	-	-	-
MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus	-	105 224	-	-	-
Otepää vald	-	-	-	303 865	-
Palupera vald	334 188	-	-	500 000	164 000
Puka vald	21 555	60 000	395 581	300 000	396 622
Põdrala vald	350 000	-	500 000	-	-
SA Taheva Sanatoorium	79 405	68 735	-	-	-
Sangaste vald	37 923	350 000	-	-	-
Taheva vald	-	350 000	500 000	178 781	500 000
Tõlliste vald	87 157	-	499 094	418 692	-
Tõrva linn	241 558	330 000	-	1 000 000	-
Valga linn	605 700	136 172	455 566	497 082	500 000
KOKKU	1 806 633	2 200 758	2 739 807	3 198 420	1 618 166

Tabel 4-17 Kohaliku omaalgatuse programmist toetust saanud

Toetuse saajad	2007 toetus kr	2008 toetus kr	2009 toetus kr
MTÜ Ala Küla Arendusselts	9000	25 000	-
MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus	15 000	10 541	-
MTÜ Bossanova	-	-	5841
MTÜ Domus Petri Kogu	25 000	-	25 000
MTÜ ELK	12 648	-	-
MTÜ Heategevusühistu Antva	-	-	21 314
MTÜ Hugo Lepnurme Muusikauhing	-	-	18 000
MTÜ Hummuli Noortekeskus	28 550	4100	-
MTÜ Jaanikese Puhkekeskus	15 000	-	-
MTÜ Jeti Küla	-	15 400	-
MTÜ Kalme Külaselts	25 000	-	-
MTÜ Karukäpp	-	21 990	-
MTÜ Karula Hoiuühing	22 000	-	-
MTÜ Karula Naisselts	-	-	7696
MTÜ Keeni Tantsuselts	-	-	8068
MTÜ Kodukant Sangaste	15 000	9500	46 900
MTÜ Kodupaiga Külaselts	19 308	16 504	19 740
MTÜ Kungla	61 000	50 000	-
MTÜ Laulu-mängu-tantsustuudio Naeratus	16 430	15 000	18 500
MTÜ Leebiku Külaselts	27 265	-	-
MTÜ Lotamõisa Arendus	-	25 000	25 000
MTÜ Lüllemäe Rahvaõpistu	38 200	33 870	11 750
MTÜ Noorte huvi- ja spordiklubi MX	-	-	15 200

MTÜ Nuustaku	6940	-	-
MTÜ Nõuni Maanaiste Selts	23 800	-	-
MTÜ Otepää Naisselts	9740	13 000	8200
MTÜ Otepää Pensionäride Ühendus	25 000	41 120	25 800
MTÜ Parmu Ökoküla	-	17 500	-
MTÜ Partnerlus	62 556	10 500	39 200
MTÜ P-rühm	11 900	18 000	24 420
MTÜ Puka Avatud Noortekeskus	-	-	37 500
MTÜ Puka Naisselts	-	-	8910
MTÜ Põdrala Külade Ühendus	-	12 340	-
MTÜ Ritsu Külaselts	12 600	22 300	-
MTÜ Sangaste Seltsilised	-	-	25 000
MTÜ Sebra Koolitus	-	31 730	-
MTÜ Segakoor Rõõm	18 700	26 610	13 580
MTÜ Sooru Arendus	17 995	24 000	10 108
MTÜ Sooru Naisselts	10 000	38 153	-
MTÜ Spordiklubi Karula	3122	-	-
MTÜ Stuudio Hikaro	17 900	-	-
MTÜ Stuudio Joy	25 000	6600	10 841
MTÜ Sõsarad	23 010	-	13 000
MTÜ Taagepera Külaselts	-	36 183	49 983
MTÜ Tantsuklubi CRIS	21 190	8500	-
MTÜ Tantsuklubi Mathilda	-	20 969	2000
MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus TANK	23 000	-	10 850
MTÜ Tõlliste Valla Pensionäride Ühendus Elurada	7742	-	8960
MTÜ Tõrva Puuetega Inimeste Liit	23 199	15 000	-
MTÜ Valga Country Dancers	-	25 000	-
MTÜ Valga Koorteklubi	-	18 748	12 150
MTÜ Valga Liikumispuuetega Inimeste Selts	3346	-	-
MTÜ Valga Piljardi Klubi	20 000	-	-
MTÜ Valga Saalihoki Klubi	24 990	-	19 639
MTÜ Valgamaa Kodukandi Ühendus	44 560	29 220	27 890
MTÜ Valgamaa Pensionäride Ühendus	-	-	18 560
MTÜ Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	37 719	-	12 295
MTÜ Valgamaa Reumaliit	-	-	5525
MTÜ Valgamaa Spordiliit	42 458	65 000	-
SA EELK Misjonikeskus	-	25 000	-
Seltsing Hargla Maanaiste Klubi	5350	-	-
Seltsing Hargla Külaselts	25 800	20 731	38 222
Seltsing Karula Külaseltsing	-	-	49 460
Seltsing Koikküla Külaselts	27 524	16 343	12 242
Seltsing Lüllemäe Külaselts	-	-	10 300
Seltsing Makita Külaseltsing	-	12 390	-
Seltsing Neeruti Külaselts	-	18 410	6000
Seltsing Nõuni Külaselts	10 645	-	-
Seltsing Palupera Valla Pensionäride Ühendus Pihlakobar	9625	-	-

Seltsing Priipalu Külaseltsing	-	13 505	-
Seltsing Pori Külaselts	18 250	-	-
Seltsing Restu Külaseltsing Restulased	-	25 000	25 000
Seltsing Riidaja Spordiselts	12 400	-	-
Seltsing Sangaste Pensionär	35 120	-	-
Seltsing Tagula Külaselts	-	19 539	6422
Seltsing Tsirgumäe Sooblase Külaselts	7592	7963	5177
Seltsing Vana-Otepää Külaseltsing	-	-	3864
Seltsing Virtsjärve	20 700	-	-
KOKKU	1 018 874	866 259	764 107

Valga Maavalitsuse välissuhted

Valga Maavalitsuse 2009. aasta välissuhtlust iseloomustasid majanduslangus, mis vähendas olulisel määral vahendeid välissuhtluse korraldamiseks, ning kahe senise koostööpartneri (Valka Rajoon ja Ylistaro Vald) tegevuse lõpetamine iseseisva haldusüksusena oma riikide administratiivreformide käigus.

Läti Vabariigi Valka rajoon. Lepingupartner Valka Rajooninõukogu. Vahetust naabrusest tulenevalt ulatuvad sõprussidemed aastakümnete taha ning praegused partnerid kannavad neid edasi õigusjärglastena. Viimane raamleping pärineb 1995. aastast. Geograafilise läheduse ja omavahelise seotuse tõttu hõlmab koostöö pea kõiki tegevusvaldkondi.

Valgamaa ja Valka rajooni omavalitsusi puudutavates koostööküsimustes osales maavalitsuse kõrval aktiivselt ka Valgamaa Omavalitsuste Liit.

2008. aastal langetas Läti valitsus otsuse administratiivreformi läbiviimise kohta, millega lõpetati Valka rajooni tegevus pärast Läti kohalike valimisi 2009. aasta juunis. Endise Valka rajooni territooriumile jäi siis kolm omavalitsusüksust Valka, Smiltene ja Strenči kihelkonnad (novads), kaks endise Valka rajooni valda liitunud aga Rujiena kihelkonnaga.

Edaspidi jätkatakse koostöös Valga linnavalitsusega suhtlemist Valka kihelkonnaga. Kuna ka üks Eesti võimalikke regionaalhalduse lahendusi on kihelkonnapõhine, on huvitav jälgida Läti haldusreformi käiku, tulemusi ning teha enda jaoks järeldusi.

Saksamaa Liitvabariigi Mecklenburg-Vorpommerni Liidumaa Parchimi ringkond. Lepingupartner Parchimi Ringkonna Administratsioon. Sõprussidemed on välja arenenud omaaegsete ENSV ja SDV sidemetest 1980. aastate alguses. Koostöö hõlmab kultuuri ja noorsoovahetust. Viimastel aastatel on see koostöö olnud loid ja omavahelist suhtlemist piirkondade juhtorganite tasemel sisuliselt toimunud ei ole.

Soome Vabariigi Ylistaro vald. Lepingupartnerid olid Ylistaro Valla Volikogu ja valitsus. Ametlikud sõprussidemed alates 1988. aastast. Peamised koostöövaldkonnad on kultuur, sport, haridus.

2009. aastal liitus Ylistaro Seinäjoki linna ja Nurmo vallaga ning uue omavalitsusüksuse nimeks sai Seinäjoki linn.

2009. aastal viibis Ylistaros ja Seinäjoel Valgamaa delegatsioon, kusjuures tutvuti uue omavalitsusüksuse arendus- ja tööjõu-alase tegevuse ning haldusreformi kogemustega. Aprillis külastas Tõlliste valla sotsiaaltöötajate delegatsioon Põhjamaade Ministrite Nõukogu avaliku halduse mobiilsusprogrammi raames endist Ylistaro valda ja sai ülevaate sealsest sotsiaaltööst.

Rootsi Kuningriigi Jämtlandi lään. Lepingupartnerid on Jämtlandi Lääni Volikogu, Jämtlandi Lääni Valitsus ning Jämtlandi Lääni Omavalitsuste Liit.

Sõprussidemed algasid 1991. aastal vahetult pärast Eesti iseseisvumist ning esimene koostööleping sõlmiti 1992. aastal. Koostöös osaleb aktiivselt ka Valgamaa Omavalitsuste Liit.

2008. aasta jaanuaris sõlmiti neljas viieaastane sõpruse ja koostöö raamleping kuni aastani 2012, mis näeb ette koostööd sellistel aladel nagu näiteks haridus, kultuur, tervishoid, sotsiaalpoliitika, keskkond, demokraatia areng, ettevõtlus, luterlike koguduste vaheline koostöö.

Uus moment Valgamaa ja Jämtlandi koostöös oli suund ettevõtlust puudutava tegevuse arendamisele. Valgamaa ettevõtjate delegatsioon külastas 2009. aasta märtsi lõpul Jämtlandi ja Västernorrlandi lääne, kus tutvuti Rootsi kogemusega säästliku ehituse alal.

Jämtlandi ja Västernorrlandi ehituseettevõtjate delegatsioon külastas Valgamaad 2009. aasta detsembris. Töötati välja ka tegevuskava Rootsi energiasäästliku tehnoloogia baasil energiasäästliku hoone (EcoHouse) ehitamiseks Valga linnas, mis oleks täiendus Eesti esimese passiivmaja (lasteade Kaseke Valga linnas) valmimisele. Projekti elluviimine sõltub Rootsi-poolse rahastaja leidmisest.

2009. aastal otsustati üheskoos hakata tegelema ka rahvusvahelise arenguabi pakkumisega ning käivitati vastavasisulised läbirääkimised Ukraina Šatski rajooniga (vt allpool).

Vene Föderatsiooni Novgorodi oblasti Staraja Russa rajoon. Lepingupartner on Staraja Russa Munitsiipaalarajoon. Ametlikud sõprussidemed loodi 1998. aastal, kui sõlmiti koostöö raamleping, mis näeb ette koostööd kultuuri, noorsootöö, hariduse alal. Toimus üks Valgamaa esindajate külastus Staraja Russasse toimus juunis 2009.

2002. aastal alanud kontaktid **Ungari Somogy komitaadiga** arenesid koostöölepinguks, mis allkirjastati aastal 2005. Koostöö puudutab kultuuri, noorsootööd, turismi ja teisi valdkondi. 2009. aastal külastas Valgamaad Somogy delegatsioon. MTÜ Kungla jätkas noorsoovahetust Somogy maakonnaga.

Koos Võru ja Põlva maakonnaga jätkusid **Poola Lublini vojevoodkonnaga** kontaktid ka 2009. aastal. Delegatsioonide vahetuseni siiski ei jõutud.

2003. aastal lisandus Ukraina Tallinna saatkonna initsiatiivil ka koostöö **Ukraina Vabariigi Volõõnia oblasti Šatski rajooniga.**

Valgamaa Omavalitsuste Liidu ja välisministeeriumi vahel sõlmiti leping, mille alusel viiakse ellu Šatski rajooni arengustrateegiat ettevalmistav projekt, mis valmis 2008. aastal lõpus. 2009. aasta veebruaris toimus selle projekti lõppdokumendi üleandmine Šatski rajoonile, samas käivitati läbirääkimised koostöös Jämtlandi lääniga kolmepoolse ühisprojekti JaVaSha käivitamiseks.

2004. aastal kujundati Eesti, Läti ja Vene Föderatsiooni Piirialade Koostöönoukogu, kuhu peale Valgamaa kuuluvad Eestist veel Võru ja Põlva maakond, ümber **euroregiooniks Euregio Pskov-Livonia**. Selles koostöös osalevad Valga Maavalitsus ja Valgamaa Omavalitsuste Liit koos.

Valga Maavalitsus osales Euregio Pskov-Livonia juhtkonna töös. 2009. aastal viis Euregio Pskov-Livonia Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi projekti «Crossborder Song and Dance Festivals» osana Valga-Valka piirkonnas läbi kaks Eesti-Läti ühist laulu- ja tantsupidu.

Alates 2003. aastast on Valga Maavalitsus iga-aastaselt sõlminud koostöölepingu **Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindusega Eestis**. Eesmärk on tuua Põhjamaid Valgamaale lähemale. See tegevus jätkus ka 2009. aastal.

4.2.2 Keeleinspektiooni Lõuna-Eesti järelevalvetalitus

Keeleinspektioon on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teostab riiklikku järelevalvet keeleseaduse ning teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmise üle.

Keeleinspektiooni juhtkond asub Tallinnas Endla tn 4, telefon 626 3346

Lisaks juhtkonnale on 3 järelevalvetalitust: Harjumaa järelevalvetalitus, Ida-Viru järelevalvetalitus ja Lõuna-Eesti järelevalvetalitus.

Peainspektor Helgi Treimuth

Aia 17, 68203 Valga. Telefon 766 6340

Kontakt Helgi.Treimuth@keeleinsp.ee, telefon 5559 4802

Lõuna-Eesti piirkonnas teostab järelevalvet Keeleseaduse täitmise üle üks inspektor. Töö on järjepidev ja esmakontrolli ajal koostatud ettekirjutust jälgitakse täitmiseni, selle korduva täitmata jätmise korral kohaldatakse väärteomenetlust.

2009. aastal olid Keeleinspektiooni prioriteetsed järelevalvevaldkonnad avalike teenistujate ja töötajate (muukeelse kooli õpetajad, lasteaiaõpetajad ning teised avalikes huvides tegutsevad töötajad, samuti erasektoris – kaubanduses ja teeninduses – tööalaselt isikutega suhtlevad töötajad) tööalase eesti keele oskuse kontrollimine, samuti avaliku teabe (avalikud sildid, viidad, kuulutused, teadaanded, reklaam, tarbijateave) õigekeelsuse ja ametliku keelekasutuse kirjakeele normile vastavuse kontrollimine.

Valgamaa piirkonnas 2009. aastal:

- keeleseaduse rikkumise osas koostati 70 esmakontrolli- või järelkontrolliakti;
- 17 juhul algatati väärteomenetlus ja keeleseaduse rikkujat trahviti kiirmenetluse või hoiatusmenetluse korras;
- seoses Valgas Maxima XX kaupluse avamisega suurenes müüjatega rahulolematute ostjate arv, kuid heameel on tõdeda, et paljud müüjad asusid keelekursustel eesti keelt õppima. Siiski esines ka juhtumeid, mil müüjad lahkusid töölt kui keelenõuetele mittevastavad töötajad. Uute töötajate osas järgitakse keelenõuet töölepingu vormistamisel;
- Valga haigla meditsiinipersonali osas on puudusi keelenõuetele vastavuse osas. Mitmele töötajale on tehtud ettekirjutus ning nad on asunud õppima keelekursustel. Erilist tublidust on näidanud Läti Vabariigist meile tööle tulnud meditsiinispetsialistid;
- endiselt on vene õppekeelega koolides ja lasteaedades pedagooge, kes ei ole suutnud sooritada nõutaval B2 tasemel eesti keele eksamit. Ka nendele on tehtud ettekirjutused ja vajadusel algatatud väärteomenetlus;
- paranenud on olukord reklaami osas ja üha enam on hakatud järgima reklaamiseaduse nõudeid: võõrkeelseid reklaamplakateid on esinenud/ esineb veel vaid üksikutes kauplustes;
- nõuetele mittevastava keeleoskusega töötajaid on ka Valgamaa hooldusasutustes. Tähtajaline ettekirjutus ja väärteokor-

ras karistamine peaks selle probleemi lahendama.

Lõuna-Eestis tervikuna, sealhulgas Valga maakonnas 2009. aastaks seatud eesmärgi Keeleinspeksioon täitis. Eesmärgi peamine meede oli regulaarne järelevalve keeleseadusega määratud valdkondades.

4.2.3 Kodakondsus- ja Migratsiooniameti Lõuna regionaalosakonna Valga büroo

1.01.2010 ühinesid Politseiamet, Piirivalveamet ning Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ühtseks Politsei- ja Piirivalveametiks. **Senise KMA Lõuna regionaalosakonna Valga büroo uus nimetus on Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus**

Address Aia 17, 68203 Valga. Infotelefon 612 3000, fax 766 6311

e-post louna.valga-td@list.politsei.ee

Teeninduse vanem Silvi Norman

Valga teeninduses töötas 1.01.2009 seisuga 5 teenistujat ja alates 1.05.2009 töötab 4 teenistujat.

Olulisemad sündmused

Alates 29.06.2009 alustati reisidokumendi kiibile sõrmejäljekujutiste kandmist.

Tabel 4-18 Tegevusnäitajad

	2005	2006	2007	2008	2009
Välismaalaste elamislubadega seonduvad toimingud	402	455	155	248	130
Eesti passi ja ID-kaardi taotlused	3779	2623	2191	1959	1666
Eesti kodakondsuse taotlused	133	75	30	16	37
Välismaalase passi ja ID-kaardi taotlused	535	551	423	276	543
Väärtegude menetlused	25	40	14	13	12
Kinnitatud viisakutsed	554	563	603	564	244
ID-kaardi sertifikaatide järelteenindus	183	364
ID-kaardi PIN- ja PUK-koodi ümbrike väljastus	62	164	395

Allikas: Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus

Tabel 4-19 Väljastatud dokumendid (tk)

	2007	2008	2009
Eesti kodaniku passe	1516	1002	891
Isikutunnistusi (ID-kaart)	2115	1791	1708
Välismaalase passe	312	151	399
Euroopa Liidu kodanike taotlused	12	4	31

Allikas: Lõuna Prefektuuri Kodakondsus- ja Migratsioonibüroo Valga teenindus

4.2.4 Lõuna Regionaalse Maanteeameti Liiklusregistri Valga büroo

1. juulil 2009 liideti Maanteeamet ja Autoregistrikeskus.

Asutuse uueks nimeks on **Lõuna Regionaalse Maanteeameti Liiklusregistri Valga büroo**

Address Metsa 23, 68206 Valga. Telefon 766 1176, fax 764 0915, e-post valga@mnt.ee

Töötajaid 4, büroo juhataja kt Aivar Tumanov

Tabel 4-20 Valga maakonnas arvelolevad sõidukid 1. jaanuari seisuga

	2008	2009	2010
Sõiduautosid	13 790	16 882	17 221
sh eraomanduses	13 187	14 099	14 449
Autobusse	71	80	82

sh eraomanduses	30	28	28
Veoautosid	1786	2211	2192
sh eraomanduses	947	1006	1018
Mootorrattaid	482	605	630
Haagiseid	1440	1713	1818

Allikas: Liiklusregistri Valga büroo

Tabel 4-21 Liiklusregistri Valga büroo poolt väljastatud juhiloa (tk)

	2007	2008	2009
Väljastati			
piiratud õigusega juhilube	29	30	29
ajutisi juhilube	6	13	9
esmaseid juhilube	694	730	595
juhilube	2573	1086	1005

Allikas: Liiklusregistri Valga büroo

4.2.5 Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus

Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus asub Valgas aadressidel:

Viljandi mnt 23 (maksud ja toll)

Telefon 676 4375 ja 676 4376 (klienditeenindus); 676 4378 (toll)

Faks 676 4371, e-post valga@emta.ee

Viljandi mnt 27 (Tollikorralduse osakond Liikuvkontrollialitus)

Telefon 676 4386, faks 676 4386

Valga teeninduskohtades töötab kokku 25 maksu- ja tolliametnikku, sh klienditeeninduses 7 ametnikku

4.2.6 Muinsuskaitseameti Lõuna-Eesti järelevalveosakond

Aadress Aia 17, 68203 Valga. Telefon/faks 766 6326, e-post mariliis.paris@muinas.ee

Valgamaa vaneminspektor Mari-Liis Paris

Suuremad mälestistel tehtud tööd Muinsuskaitseameti rahastamisel 2009. aastal

- Hargla kalmistu piirdemüüri restaureerimine (56,7 jm ulatuses) – 25 000 krooni;
- Helme linnusevaremete valikuline avariikonserveerimine – 60 550 krooni;
- Kuigatsi mõisa sõiduhobuste talli avariiremont ning sisetööd – 35 000 krooni;
- Otepää kirikuaia piirdemüüri restaureerimine (21 jm ulatuses) – 20 000 krooni;
- Otepää pastoraadi peahoone läänekülje katusekonstruktsioonide restaureerimine ja tsingitud terasplekist katte paigaldamine (2. etapp) – 495 000 krooni;
- Otepää uue kalmistu piirdemüüri restaureerimine (32 jm ulatuses) – 10 000 krooni;
- Otepää vana kalmistu hauapiirete ja -tähiste restaureerimine – 30 000 krooni;
- Valga Jaani kiriku katuseneelude avariiremont – 50 000 krooni

Lisaks eraldati toetust ettenägemata avariitöödeks ja muinsuskaitse eritingimuste ning restaureerimisprojektide koostamiseks.

2009. aasta lõpetatud töödest oli mahukam Otepää pastoraadi katusekonstruktsioonide restaureerimine. Töid teostas restaureerimisfirma Tevo AS. Märkimist väärib veel projektidokumentatsiooni koostanud firma OÜ Hendrikson & Ko kõrgetasemelise töö eest Otepää valla üldplaneeringu koostamisel.

Muinsuskaitseamet tunnustas 2009. aasta parimaid Valgamaa koostööpartnereid:

- Ene Vent Hummulu Põhikoolist – kultuuripärandi heaperemehelik hoidmine;
- Jaan Uibo Otepää Maarja kirikust – tänuväärne kultuuripärandi hoidmine;

- Mae Juske Hellenurmest, vesiveski omanik – kultuuripärandi järjepidev hooldamine ja korrastamine ning MTÜ Veski Varu juhtimine ja veskite hoidmise alane teavitustöö.

Märkimist vääriwad muinsuskaitsekuuga seoses läbi viidud üritused, talgud ning teabepäevad. Heakorralgute põhirõhk oli 2009. aastal Kuigatsis. Samuti olid olulised arheoloogilised väljakaevamised Vooremäel Puka vallas arheoloog Martti Veldi juhtimisel – leiti neoliitikumiaegset kammerkeraamikat ja veel palju muud. Töödega loodetakse jätkata.

Muinsuskaitseametile teeb rõõmu inimeste aasta-aastalt suurenev tahe hoida oma kultuuripärandit ja ka ise midagi korraldada.

4.2.7 Rahvusarhiivi Valga Maa-arhiiv

Aadress Vabaduse 6, 68204 Valga

Telefon 766 8870, faks 766 8875, e-post valga@ra.ee, kodulehekülg www.ra.ee/valga

Maa-arhivaar Riina Virks

Valga Maa-arhiivi töötajate arv 8.

Valga Maa-arhiivis on säilitamisel 720 559 säilikut 7502 riulimeetrit.

Aasta jooksul võeti vastu 5 arhiivimoodustaja, 1411 arhiiviväärtusega ja 617 pikaajalise säilitusväärtusega säilikut.

Veriora Vallavalitsus andis üle nende valduses olnud Veriora Küla RSN Täitevkomitee nimistutesse 1 ja 1-M kirjeldatud (varem arhiiviväärtuslikuks hinnatud) arhivaalid.

Atria Eesti taotles nende valduses olnud Valga Liha- ja Piimakombinaadi personalidokumentide ja varem arhiiviväärtuslikuks hinnatud arhivaalide üleandmist. Valga Gümnaasium taotles Valga I Keskkooli tegevuse käigus tekkinud arhivaalide üleandmist. Koostööd üleandjatega võib aruandeperioodil hinnata heaks.

Hindamisotsuseid vormistati 37, hävitamiseks loa eraldamise otsuseid kokku 36, arhiiviväärtus otsustati anda Valga I Keskkooli hindamata nimistu aastajaotistesse kantud arhivaalidele.

Hindamisotsuste koguarv vähenes peaaegu 2 korda. Põhjuseks võib oletada eelarvete vähendamistest tingitud vähesemat panustamist arhiivihaldusesse ja suvel kehtima hakanud Rahvusarhiivi hindamisotsust, mis lubab mittekogumisallikatel hävitada oma säilitustähtsajale ületanud arhivaale nimetatud hindamisotsust aluseks võttes lihtsustatud korras.

Valga Maa-arhiivi järelevalve- ja kogumisallikate nimekirjas oli 2009. aastal 372 asutust.

Arhiivijärelevalvet teostati vastavalt planeeritule kolme maakonna maaparandusbüroodes ja veterinaar keskustes, kus eelmine järelevalve toimus 2002. aastal ning notaribüroodes – kokku 11 asutuses.

Valga Maa-arhiivi külastas 2009. aastal 97 uurijat 160 korral. Kokku telliti kasutamiseks 4534 säilikut. Veidi üle poolte uurijate uurimisteema oli seotud hooneregistri toimikutes olevate dokumentidega.

Võrreldes varasemate aastatega on kasvanud huvi kodukoha ajaloo vastu, kuid vähenenud huvi sugupuu uurimise vastu. See on tõenäoliselt seletatav Saaga (digiteeritud arhiiviallikaid sisaldav veebikeskkond) suure populaarsuse ja kasutatavusega.

Lahendatud päringute arv 2009. aastal oli 1493. Pensionametite vahendusel edastatud e-päringuid saabus 106 ja neist 99 sai digitaalselt allkirjastatud vastuse (sh oli nii arhiiviteatisi kui ka vastuskirju). Päringute koguarvust 85% oli seotud kodanike tööstaaži tõendamise, seejuures kasvas rahvusvaheliste kirjade arv.

4.2.8 Tarbijakaitseameti turujärelevalve osakond

Aadress Aia 17, kabinet 203, 68203 Valga, telefon 766 6330 (E), e-post leini.kirsimae@tka.riik.ee

Peainspektor Leini Kirsimäe

2009. aastal Valgamaal

- teostati järelevalvet kauplejate osas 305 korral;
- menetleti 68 väärtetu;
- nõustati 403 tarbijat;
- ohtlike kaupade infosüsteem RAPEX ohuteadetest kontrolliti 458 toodet;

Nõustamisküsimustes pöörduiti järgmistel teemadel:

erinevad elukondlikud teenused – 63 korral; üldised kauba müüginõuded ja teeninduskultuuri probleemid – 39 korral; kaubagrupidest: mobiilid, telefonid – 20; autokaup, autotarvikud, -teenindus – 17; suured kodumasinad – 19; jalatsid – 15; rõivad – 12; väiksemad kodukaubad – 12; arvutid, arvutitarvikud – 11; tööriistad – 10; ehitusteenus – 13; korteriühistute tegevus – 27 korral. Ettevõtjaid nõustati erinevates küsimustes 52 korral.

4.2.9 Tööinspeksiooni Lõuna inspeksioon

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Valgamaa tööinspektor-jurist Larissa Tihhonova, telefon 764 0962, e-post Larissa.Tihhonova@ti.ee

Valgamaa töövaidlusküsimusi lahendab Võru Töövaidluskomisjon, mille juhataja on Merike Kalda, telefon 782 3016.

Tabel 4-22 Tööinspeksiooni tegevusnäitajad Valgamaal

	2007	2008	2009
Külastusi kokku	353	255	91
Külastatud ettevõtteid kokku	155	183	80
Töötervishoid ja tööohutus (külastatud ettevõtete arv)	91	109	68
Töösuhted (külastatud ettevõtete arv)	112	64	6
Töötervishoiu ja tööohutuse külastusi kokku	141	154	75
Töösuhete külastusi kokku	212	96	7
Töötajate arv üldkontrollitud ettevõtetes:	4981	9120	1619
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töötervishoidu ja tööohutust	1585	5663	1099
sh ettevõtetes, kus kontrolliti töösuhteid	3396	3457	520*

Märkus: *Aastal 2009 Tööinspeksiooni töösuhetealast järelevalvet ei teostanud, kuna kehtima hakkas uus Töölepingu seadus ning tööandjatele anti aega ja võimalust uue seaduse sätete ja nõuetega kohanemiseks.

Allikas: Tööinspeksiooni Lõuna inspeksioon

Tabel 4-23 Töövaidluskomisjoni tegevusnäitajad Valgamaal

	2007	2008	2009
Eelmisest kvartalist lahendamata jäänud avalduste arv	1	11	14
Estatud avalduste arv	43	133	117
neist töötaja poolt	43	130	115
Lahendamisel avalduste koguarv	44	144	131
Lahendatud avalduste arv	35	116	111
Nõue rahuldatud	21	105	54
Nõue rahuldamata jäetud	3	8	18
Keeldutud avalduse vastuvõtmisest või menetlus lõpetatud	11	28	40
Töötajate nõuded			
Töölepingu lõpetamise ebaseaduslikuks tunnistamise nõudeid	8	18	17
Töötamise ajal maksmata palga nõue	29	73	68
Tööraamatu, lõpparve kinnipidamise hüvitise nõue	22	47	25
Distsiplinaarkaristuse tühistamise nõue	1	3	4
Palgast, hüvitisest ebaseadusliku kinnipidamise nõue	1	-	-
Saamata puhkuse ja maksmata puhkusetasu nõue	12	5	27
Muud nõuded	15	41	48

Allikas: Tööinspeksiooni Lõuna inspeksioon

4.2.10 Kagu Piirivalvepiirkond

Kagu Piirivalvepiirkond oli aastal 2009 Siseministeeriumi valitsemisalas asuva Piirivalveameti kohalik täidesaatva riigivõimu volitusi omav asutus. Piirkonna tegevusvaldkonnaks oli riigipiiri valvamine ja kaitsmine, otsingu- ja päästetööde teostamine, kompensatsioonimeetmete rakendamine (piiriületuse korraldamine piiripunktides piirikontrolli taastamise puhul sisepiiridel) Eesti-Läti riigipiiril ning sisemaal oma tegevuspiirkonnas.

1. jaanuaril 2010 alustas tööd Politsei- ja Piirivalveamet (PPA), mis loodi Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei, Julgestuspolitsei, Piirivalveameti ning Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ühendamisel. Politseiprefektuuride, piirivalvepiirkondade ja KMA regionaalsete büroode baasil moodustus neli territoriaalselt prefektuuri.

Piirilõik

Kagu Piirivalvepiirkonna valvatava piirilõigu pikkus oli 469,1 kilomeetrit, sellest Eesti-Läti riigipiiri 281,6 kilomeetrit.

Kagu Piirivalvepiirkonna tegevuspiirkond Valga maakonnas hõlmas Helme, Hummuli, Karula, Taheva ja Tõlliste valla ning Tõrva ja Valga linna territooriumi.

Personal

31.12.2009 seisuga jäi Kagu Piirivalvepiirkonna struktuuri Valga maakonnas paiknevatest struktuuriüksustest vaid Valmidusüksus ning Luhamaa piiripunkti isikkoosseisu baasil mehitatav kontaktpunkt.

Sisepiiri koordineerimise- ja koostöötalitus

2009. aasta alguses tegutsesid Eesti-Läti piiril Kagu Piirivalvepiirkonna tegevuspiirkonnas kolm liikuvat üksust ja kontaktpunkt, mis täidab oma ülesandeid koos Läti Vabariigi piirivalvega.

Liikuvad üksused teostasid vastavalt Kagu Piirivalvepiirkonna ja Lõuna Politseiprefektuuri koostöökokkuleppele sisemaal ühispatrullile, mille eesmärk on välismaalaste riigis viibimise seaduslikkuse kontroll (illegaalselt Eestis viibivate ja töötavate isikute avastamine), tagaotsitavate isikute ja transpordivahendite avastamine, võltsitud dokumentide avastamine ja sõidukite identifitseerimine, inimkaubanduse juhtumite ning keelatud kauba avastamine (kütus, alkohol, strateegilised ja kaheks kasutamiseks kaubad, tubakas, narkootikumid ning nende lähteained jne), avaliku korra tagamine, liiklusjärelvalve teostamine, kalapüügi ja jahipidamise eeskirja ning majutusasutuste kontroll.

Lähtudes teenistuslikust vajadusest, suunati sisepiiri koordineerimise- ja koostöötalituse isikkoosseis teistele ametikohtadele idapiiril.

Kontaktpunktis teostati 2009. aastal kokku 3774 päringut:

- Eesti piirivalve on Läti piirivalvele esitanud päringuid 1217 korral;
- Läti piirivalve on Eesti piirivalvele esitanud päringuid 2557 korral.

Eesti piirivalve ja Läti piirivalve vahelised päringud on peamiselt seotud nende poolt tuvastamiseks kinni peetud reisidokumentideta isikutega.

Samuti teostatakse päringuid viisade, elamislubade, juhilubade ja sõidukite (tehniline ülevaatus, liikluskindlustus, omanik ja kasutajad) kontrolliks.

Kontaktpunkti kaasabil on avastatud tagaotsitavaid ja sissesõidukeelu registrisse kantud isikuid.

Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ning Läti Vabariigi Immigratsiooniamet on kontaktpunktis vormistanud riigist väljasaadetavate isikute üleandmist-vastuvõtmist.

Valmidusüksus

Valmidusüksuste põhiülesanne on operatiivvalmiduse tagamine piirivalvepiirkonnas ning isikkoosseisule erialase ja eriolukordades tegutsemise täiendõppe korraldamine. Valmidusüksust juhivad piirivalvekapten Rain Kuus.

2009. aastal korraldati valmidusüksuses piirivalve isikkoosseisule kuuekuulised kutsealase täiendõppe kursused. Kursuste jooksul korraldati muuhulgas väliharjutusi nii talvel kui ka suvel.

Väliharjutuste käigus omandati põhitõdesid toimetulekuks pikemaajalisel viibimisel välitingimustes; luuretegevuse põhimõtteid, välimajutuste rajamise oskust, looduses toimetulekut ilma standardsete abivahenditeta, toidu leidmist, liikumist maastikul ning jälgede avastamist ja lugemist.

4.2.11 Kaitseliidu Valgamaa Malev

Staap Võru 12, 68205 Valga

Telefon 766 8030, faks 766 6741, e- post valga@kaitseliit.ee

Malevapealik kapten Rein Luhaväli

Staabiülem kapten Tõnis Org

Liikmeskond

Kaitseliitlasi 371, noorkotkaid 202, kodutütreid 215, naiskodukaitsjaid 46

Olulisemad sündmused malevas 2009. aastal

- Paju lahingu 90. aastapäeva tähistamine
- Eesti Vabariigi 91. aastapäeva tähistamine
- Maakaitsepäev Otepääl
- Osalemine sõjalis-sportlikul retkel Eel-Erna
- Kaitseliidu aastapäeva ja maleva aastapäeva tähistamine
- Osalemine formeerimisõppusel SII L 2

Kodutütarde üritused

- Võistlusmatk «Väle jänes»
- Võistlusmatk «Kuperjanovlaste rada»
- Kodutütarde vabariiklikul võistlusmatkal Ernake osalemine
- Osalemine vabariiklikul kodutütarde oskuste võistlusel
- Nooremate kodutütarde vabariiklik matkamäng
- Suvelaager
- Sügislaager

Noorte Kotkaste üritused

- Võistlusmatk «Väle jänes»
- Võistlusmatk «Kuperjanovlaste rada»
- Noorte Kotkaste vabariiklikul oskuste võistlusel osalemine
- Vabariiklikul võistlusmatkal Mini-Erna osalemine
- Noorte kotkaste vabariiklikul olümpial osalemine
- Suvelaager

Naiskodukaitse Valgamaa ringkonna üritused

- Naiskodukaitse Lõuna Piirkonna laskevõistluse läbiviimine
- Lõuna Piirkonna esmaabi praktiliste harjutuste läbiviimine

Spordi- ja seltskonnaüritused

- Kaitseliidu, piirivalve ja politsei vaheline laskevõistlus
- Laskevõistlus «Koloneli laskmine»
- Osalemine Valga ujukirallil
- Osaleti Valgamaa meistrivõistlustel korvpallis
- Osaleti Valga linna päevadel

Koostöö teiste ametkondadega

- Kaitseliitlastest abipolitseinikud toetasid Valga politseijaoskonda korrakaitse tagamisel
- Avaliku korra tagamine mitmetel üritustel Valgamaal
- Kodutütred tegutsesid aktiivselt Päästeameti noorterühmas

4.2.12 Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakond

Aadress Jaama pst 16, 68204 Valga

Telefon 766 9711, faks 766 9739, e-post valga@rescue.ee

Juhataja Alar Roop, telefon 766 9711, e-post alar.roop@rescue.ee

Valgamaa päästeosakond on Lõuna-Eesti Päästkeskuse territoriaalne struktuuriüksus Valgamaal. Päästeosakond koosneb neljast allstruktuuri üksusest (komandost):

Valga päästekomando – pealik Raivo Pavlovitš, telefon 766 9741, e-post raivo.pavlovitsh@rescue.ee

Tõrva päästekomando – pealik Alor Kasepõld, telefon 763 2155, e-post alor.kasepold@rescue.ee

Otepää päästekomando ja Puka päästekomando – pealik Heikki Must, telefon 765 5102, e-post heikki.must@rescue.ee
Maakonnas paiknevad sellele lisaks veel kaks tuleohutusbüroo vaneminspektorit, ennetustöö vanemspetsialist, koolituse juhtivspetsialist ja korrapidamisbüroo Valga grupp.

Päästetöödeks valmistumisest

Valgamaa päästjad ja meeskonnavanemad läbisid komandosisesse õppe ja sooritasid edukalt füüsilised kontrollkatsed vastavalt kavale. 2009. aastal lahkus töölt neli päästetöötajat, uusi päästjaid tööle ei võetud. 1. juulist vähendati kõikide päästetöötajate palku kaheksa protsenti.

Viidi läbi kõikide katsetust ja hooldust vajavate päästevahendite korraline katsetamine.

Kriisireguleerimisest

2009. juunis võttis Riigikogu vastu hädaolukorra seaduse, mille kohaselt korrastati kriisireguleerimise riiklikke aluspõhimõtteid.

Seniste maakondlike kriisikomisjonide asemel moodustati päästkeskuste tegevuspiirkondades kriisireguleerimisalast tegevust koordineerivad regionaalsed kriisikomisjonid, mida juhivad päästkeskuste direktorid ja mille koosseisu kuuluvad liiks regioonide olulisemate riigiasutuste esindajatele ka maavanemad.

Maavanemate oluline roll kriisireguleerimisel maakonnas säilis, kuna maavanem koos päästkeskusega juhendab ja abistab kohalikke omavalitsusi hädaolukorras valmisoleku planeerimisel ning on ka ühtlasi koordineeriv vahelüli omavalitsuste ja regionaalse kriisikomisjoni vahel hädaolukorras.

Seaduse kohaselt peavad kõik kohalikud omavalitsused moodustama kriisikomisjoni, et tagada omavalitsuste pädevusse kuuluvate elutähtsate teenuste toimimine ka hädaolukorras, toetada hädaolukordi lahendavaid riigiasutusi ning edendada elukeskkonna turvalisust oma haldusterritooriumil. Omavalitsuste kriisikomisjonid moodustatakse käesoleva aasta esimesel poolaastal.

Päästeala ennetustööst

Ennetustöös pöörati 2009. aastal suurt rõhku ohutu ja turvalise käitumise õpetamisele üldhariduskoolides ja lasteaedades. 350 eelkooliealist last said oma tuleohutusosalased teadmised projekti «Nublu aitab» kaasabil ning 484 algklasside õpilast külastas päästekomandot, kus õpiti ära tundma ja vältima tuleohtlike olukordi ja kutsuma abi.

Lisaks toimusid koolituspäevad Valga maakonna sotsiaaltöötajatele, korteriühistutele ning puuetega inimestele.

Projekti «Kodu tuleohutuks» käigus nõustati 153 leibkonda, vajadusel paigaldati ka suitsuandur.

Haridusasutusi nõustati tuleohutusosalase kompleksõppuse läbiviimisel ja 11 korral käidi ka kohapeal käitumisoskusi hindamas.

Suvel osaleti aktiivselt erinevates laagrites ja infopäevadel.

Päästeteemalise loominguviõistlusele laekus 2009. aastal 222 loometööd (29 kirjatööd, 188 joonistust ja muud loomingu 5), mis pandi üles näitusele. Üleriigilisele auhinnalisele kohale kirjatööde kategoorias tuli Valga Gümnaasiumi 5. klassi õpilane.

Tuleohutusjärelvalvest

Tabel 4-24 Riiklik tuleohutusjärelvalve ja menetlused 2009

Viidi läbi riiklik tuleohutusjärelvalve	190 objektil
Anti koormisega haldusakte	103
Järelkontrollid haldusaktide täitmise üle	68 objektil
Karistati väärtekorras tuleohutusnõuete rikkumise korral	53 korral summas 19 980 kr
Nõuti välja sunnivahendina sunniraha haldusakti täitmata jätmise tõttu	4 korral summas 47 000 kr
Lõuna-Eesti Päästkeskuse alustatud kriminaalmenetlusi tulekahju korral	2

Allikas: Valgamaa päästeosakond

Tabel 4-25 Ehituslik tuleohutus 2009

Heakskiidu saanud ehitusprojekte	229
Kooskõlastatud detailplaneeringud	36
Väljastatud teatise ehitiste kasutusloa väljastamiseks	69

Allikas: Valgamaa päästeosakond

Tabel 4-26 Valgamaa päästeosakonna poolt registreeritud sündmused

	2005	2006	2007	2008	2009
Tulekahju	218	341	205	176	185
Radioaktiivne saastumine	-	-	-	-	-
Kemikaalidega saastumine	-	-	-	-	-
Naftasaadustega saastumine	4	6	9	14	10
Loodusjõududest põhjustatud sündmus	50	23	11	41	33
Lõhkekeha plahvatus	1	-	-	-	-
Muu plahvatus	-	-	-	-	-
Pommiähvardus	1	-	-	2	1
Väljasõit liiklusõnnetuse paika	20	40	30	39	31
Lennuõnnetus	-	-	-	1	-
Raudteeavarii	-	-	-	-	-
Õnnetus veekogul	6	-	5	2	5
Gaasiavarii	3	4	-	-	-
Kommunaalavarii	-	-	-	3	-
Elektrivõrgu avarii	-	-	-	4	-
Töö- või olmetrauma	1	-	2	1	-
Tootmisavarii	1	-	-	-	-
Teadlikult vale väljakutse	-	1	-	-	1
Ekslik väljakutse	24	9	23	83	167
Teenus	137	19	-	2	-

Märkus: Ekslike väljakutsete arv on kasvanud seoses tulekahjusignalisatsiooni süsteemide ühendamisega häirekeskusega.

Allikas: Valgamaa päästeosakond

Tabel 4-27 Tulekahjud 2009. aastal

Tulekahjud	Valga	Tõrva	Otepää	Tõlliste	Taheva	Karula	Hummuli	Helme	Põdrala	Puka	Sangaste	Palupera	Õru	Kokku
Hoonetes	39	3	5	2	1	-	-	1	-	5	1	-	-	57
Maastik (kulu)	18	2	2	-	3	1	-	3	-	3	2	-	1	35
Mets	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Transpordivahend	5	-	4	1	1	3	-	-	-	1	2	-	1	18
Lõhke/praht, muu tulekahju	17	6	6	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	32
Prügikast	11	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Vale väljakutse, ekslik väljakutse	61	7	58	12	-	2	1	23	1	-	1	-	1	167
Kokku väljasõite	310	47	150	26	14	15	15	55	9	28	19	14	9	711
Tulekahjusid	104	13	23	3	5	5	1	7	-	14	6	2	2	185
Hukkunuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vigastatuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Allikas: Valgamaa päästeosakond

4.2.13 Lõuna Politseiprefektuuri Valga politseijaoskond

Alates 1.01.2010 Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

Puiestee 4, 68203 Valga. Telefon 766 8111, e-post valga-pj@politsei.ee

Ülemkomissar Tõnu Kõrsa, telefon 766 8101, e-post tonu.kyrsa@politsei.ee

Valga politseijaoskond on Valgamaal asuva Lõuna Politseiprefektuuri territoriaalne struktuuriüksus. Valga politseijaoskond

koosneb neljast struktuuriüksusest, jaoskonna tööd korraldab ülemkomissar.

Politseijaoskonna koosseisu kuuluvad:

- patrullitalitus;
- Valga konstaablijaoskond (juhtivkonstaabel Marek Käis, Puiestee 4, Valga, telefon 766 8132);
- Otepää konstaablijaoskond (juhtivkonstaabel Jaanus Kokkonen, Lipuväljak 13, Otepää, telefon 765 5809)
- Tõrva konstaablijaoskond (juhtivkonstaabel Aleksander Zemskov, Veski 5, Tõrva, telefon 763 3367)

Valga politseijaoskonnas töötab 47 politseiametnikku ja 8 teenistujat. Lisaks töötab Valgamaal veel 22 politseiametnikku ja 16 teenistujat, kes alluvad Lõuna Politseiprefektuuri funktsionaalsetele struktuuriüksustele. Kokku töötab Valgamaal 1.01.2010 seisuga 69 politseiametnikku ja 24 teenistujat.

Lõuna Politseiprefektuuri funktsionaalsed talitused Valgamaal on alljärgnevad:

- kriminaalosakond – narkokuritegude talitus, majanduskuritegude talitus, kriminalistikatalitus, Valga kriminaaltalitus;
- korrakaitseosakond – lubade talitus, preventsoonitalitus, arestimajade talitus (Valga arestimaja);
- teenistusosakond – asjaajamistalitus, infosüsteemide talitus, majandustalitus.

Tabel 4-28 Politseiametnike jaotus Valgamaal 1.01.2010 seisuga

Ametnik	Valga politseijaoskond	Lõuna PP alluvuses
Kriminaalpolitseinikud	-	15
Korrakaitsepolitseinikud	47	7
Kokku	47	22

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

Prioriteetsed töösuunad Lõuna Politseiprefektuuris olid:

- alaealiste poolt ning alaealiste suhtes toimepandud kuritegude vastane võitlus;
- narkootiliste ning psühhotroopsete ainetega seotud organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus;
- vägivallakuritegude arvu vähendamine;
- rahapesukuritegude, inimkaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus ning nendega seotud kriminaaltulu jälitamine ja konfiskeerimine;
- Schengeni süsteemiga liitumisest tulenenud keskkonnamuutuste kompensatsioonimeetmete rakendamine;
- liiklusturvalisuse tagamine;
- masskuritegevuse vastane võitlus.

Seatud prioriteetide täitmiseks allkirjastasid politseipeadirektor Raivo Küüt ja politseiprefekt Tarmo Kohv 2009. aasta veebruaris Lõuna Politseiprefektuuri tegevuskava, mis sisaldas üksikasjalikku plaani püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Jätkuvalt töötab Valga politseijaoskonnas välijuhtide süsteem, kus patrullide tööd korraldatakse patrullautost.

Täiendavalt Valga linna videovalvesüsteemile rakendati 4 turvakaamerat tööle ka Otepää linnas. Aastaga on videovalve abil registreeritud 510 teadet, koostatud 63 väärteomaterjali, avastatud 71 liikluseeskirjade rikkumist ja 3 kuritegu.

Jätkati kogukonnakeskse politseitöö arendamist koostöös kohalike omavalitsuste ja kogukonnaga.

Kokku on politseiametnikud esinenud omavalitsuste ja kogukonna ees 79 korral. Ajakirjanduses avaldati 23 artiklit.

Jätkuvalt pöörati suurt tähelepanu preventiivtööle ning eelkõige alaealistega seotud õiguserikkumiste ennetamisele. Piirkonnakonstaablite ja preventiivtöögrupi poolt teostati kokku 4 alaealistele ja uimastiennetusele suunatud projekti, üldsummas ca 32 000 krooni. Koolides viidi läbi 51 loengut.

Jätkati traditsiooniliste politsei teabepäevadega Valgamaal, mis toimusid suvel Tõrvas ja Valgas. Valgas toimus teabepäev koos Läti Vabariigi Valka kihelkonna politseiga.

2009. aasta tublide töötulemuste eest autasustas Lõuna politseiprefekt Tarmo Kohv teeneteplaatidega ka parimaid Valga politseiametnikke:

Aasta 2009 parim kriminaalpolitseinik – politseivaneminspektor Merle Saavel

Aasta 2009 parim korrakaitsepolitseinik – Valga konstaablijaoskonna vanemkonstaabel Heikki Ersto

Aasta tegu 2009 – Valga politseijaoskonna peahoone renoveerimine

Lisaks parimate teeneteplaatidele andis prefekt politseipeadirektori annetatud eeskujuliku politseiniku aumärgi eeskujuli-

ku teenistuse eest Valga konstaablijaoskonna juhtivkonstaablile Marek Käisile.

Turvalisuse tagamisel teeb Valga politseijaoskond tihedat koostööd Kagu Piirivalvepiirkonna, Kaitseliidu Valgamaa Maleva, Maksu- ja Tolliameti, Tarbijakaitseameti, Töötukassa ning Keskkonnainspeksiooniga.

Valga politseijaoskond jätkab tihedat koostööd Läti Vabariigi Valka kihelkonna politseiga. 2009. aasta jooksul on teostatud ühispatrulli 24 päeval, ühisoperatsioone on läbi viidud 18. Kokku on ühispatrullid avastanud 112 väärtegu.

Valga politseijaoskonna koosseis raskel majandusaastal küll vähenes ühe ametniku võrra, kuid siiski püütakse säilitada politsei pakutava teenuse kvaliteeti ning tõhustada veelgi koostööd kogukonnaga, mis aitab tõsta turvalisust Valga maakonnas.

Tabel 4-29 Õigusrikkumiste struktuur

Registreeritud/avastatud	2005	2006	2007	2008	2009
Kuritegusid kokku	881/571	1016/731	969/658	911/643	851/565
I astme (raskeid) kuritegusid	57	30	60	66	80
sh tapmised	2	1	-	2	-
raske tervisekahjustuse tekitamine	2	2	4	1	3
narkokuriteod	9	2	42	48	59
röövimised	6	11	14	11	16
Varavastaseid kuritegusid	563	629	399	403	376
sh vargused	393	564	302	331	284
kelmused	31	19	32	25	36
Avaliku korra raskeid rikkumisi	37	33	50	46	32
Alaealiste kuriteod	97	101	58	81	39
Väärtegusid	4118	5489	6817	9905	5796
sh LE rikkumisi	2664	3234	4684	7339	4634
neist joores juhid	311	381	394	294	209

Märkus: Suur erinevus 2008. aasta väärtegu, sh liikluseeskirja rikkumiste osas võrreldes teiste aastatega on tingitud liiklusjärelvalve tõhustamisest 2008. aastal eesmärgiga vähendada liiklusõnnetuste ja hukkunute arvu.

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

Tabel 4-30 Registreeritud kuriteod

Linn/vald	2005	2006	2007	2008	2009
Helme vald	34	57	60	63	43
Hummuli vald	13	26	29	21	25
Karula vald	27	18	36	23	25
Otepää vald	59	74	92	106	89
Palupera vald	24	20	17	28	19
Puka vald	29	41	33	42	31
Põdrala vald	15	17	15	27	14
Sangaste vald	26	28	36	37	19
Taheva vald	23	17	14	14	25
Tõlliste vald	53	41	38	34	35
Tõrva linn	47	68	61	36	50
Valga linn	519	599	527	443	468
Õru vald	12	10	11	37	8
KOKKU	881	1016	969	911	851

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

Tabel 4-31 Liiklusõnnetused

	2005	2006	2007	2008	2009
Inimvigastustega	51	49	58	54	34
neist joobes juhi süül	10	14	12	16	5
jalakäija/jalgratturiga	21	11	16	18	8
lastega		8	8	11	4
vigastatuid	76	71	72	69	50
sh joobes juhi süül	20	21	16	24	8
hukkus	2	4	4	3	4
sh joobes juhi süül	2	-	2	-	-
Varalise kahjuga	64	71	58	29	15
neist joobes juhi süül	20	31	16	7	8
Liiklusõnnetusi kokku	115	120	116	83	49
sh joobes juhi süül	30	45	28	23	13

Allikas: Lõuna Prefektuuri Valga politseijaoskond

4.2.14 Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokurörid

Address Vabaduse 10, 68204 Valga

Telefon 766 1623, faks 766 1138, e-post valga.info@prokuratuur.ee

Lõuna Ringkonnaprokuratuuri Valga prokurörid lahendasid 2009. aastal 503 tõendatud kuriteokoosseisuga kuritegu 362 isiku suhtes (2008. aastal 702 kuritegu 584 isiku suhtes).

4.2.15 Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

Address Vabaduse 10, Valga

Telefon 764 3738, faks 764 0394

Kohtumaja juht Annemarie Gerassimov, telefon 764 2745

Kohtunikud: Hele Ilisson, Aare Kaldma, Aivar Pellja

Tabel 4-32 Tegevusnäitajad

	2007	2008	2009
Kriminaalasjad			
Saabunud kriminaalasjade arv	444	364	232
Lahendatud kriminaalasjad	402	381	223
Lahendamata kriminaalasjade arv aasta lõpus	31	25	28
Tsiviilasjad			
Saabunud tsiviilasjade arv	513	586	521
Lahendatud tsiviilasjade arv	766	515	495
Lahendamata tsiviilasjade arv aasta lõpus	111	114	248
Väärteoasjad			
Saabunud väärteoasjade arv	207	417	875
sh füüsilise ja juriidilise isiku kaebused	17	40	23
Lahendatud väärteoasjade koguarv	204	331	596
Lahendamata väärteoasjade arv aasta lõpus	12	89	306

Allikas: Tartu Maakohtu Valga kohtumaja

4.2.16 Tartu Vangla kriminaalhooldusosakonna Valga talitus

Aadress Vabaduse 10, 68204 Valga

Talituse juhataja Jana Jõgisuu. Telefon 766 1723, faks 766 1632, e-post jana.jogisuu@just.ee

Tõrva esindus Tartu mnt 6, 68605 Tõrva

Otepää esindus Lipuväljak 13, 67405 Otepää

Seisuga 1.01.2010 oli kriminaalhooldusel 384 aktiivset kriminaalhoolduse toimikut:

1. Üldkasulik töö	kliente	45
2. Käitumiskontroll	kliente	339
sellest:		
käitumiskontroll	kliente	284
alaealiste mõjutusvahend	kliente	8
šokivangistus (osa vangistusest ära kantud)	kliente	23
vanglast ennetähtaegselt vabanenud	kliente	24

2009. aastal suleti kokku 242 kriminaalhooldusaluse toimikut:

1. Üldkasulik töö	kliente	6
2. Käitumiskontroll	kliente	236
sellest:		
käitumiskontroll	kliente	89
alaealiste mõjutusvahend	kliente	7
šokivangistus (osa vangistust ära kantud)	kliente	9
vanglast ennetähtaegselt vabanenud	kliente	131

4.3 Kohalikud omavalitsused

4.3.1 Kohalike omavalitsuste eelarve

Tabel 4-33 Tulud ühe elaniku kohta (kr)

Linn/vald	2005	2006	2007	2008	2009
Helme vald	10 198	9 922	12 842	14 608	11 691
Hummuli vald	10 478	12 375	16 141	18 410	16 118
Karula vald	10 267	12 067	14 689	17 668	15 040
Otepää vald	14 051	16 645	17 689	19 039	17 135
Palupera vald	10 416	10 293	15 188	17 333	17 393
Puka vald	10 214	11 617	14 346	20 658	13 798
Põdrala vald	9 335	15 486	16 115	17 641	19 879
Sangaste vald	18 142	16 373	16 032	18 587	15 720
Taheva vald	10 817	12 166	16 273	18 435	26 732
Tõlliste vald	9 468	12 589	14 351	17 765	14 060
Tõrva linn	14 838	14 911	16 904	20 477	20 861
Valga linn	12 718	12 179	13 631	15 632	15 801
Õru vald	8 127	9 871	12 612	14 543	12 793
Keskmine	12 393	12 975	14 822	17 230	16 328

Tabel 4-34 Kulud ühe elaniku kohta (kr)

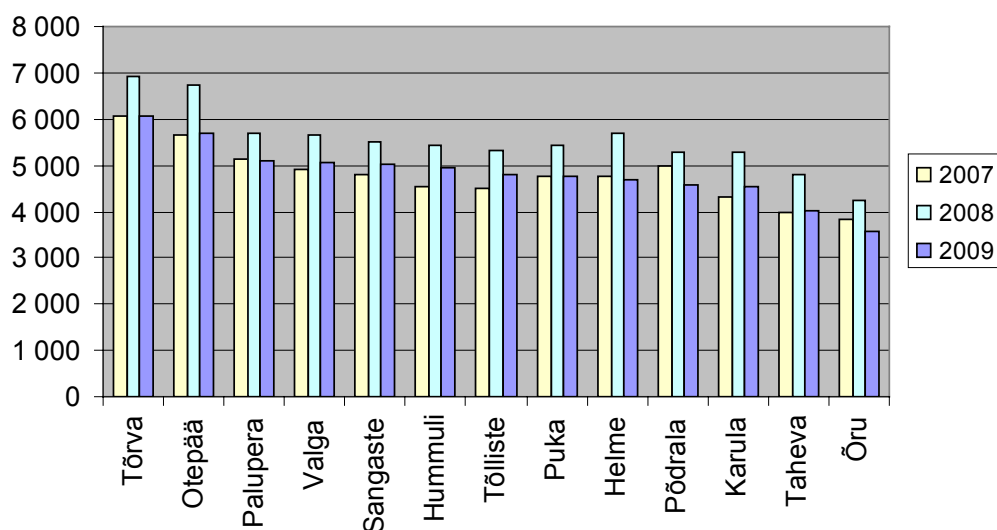
Linn/vald	2005	2006	2007	2008	2009
Helme vald	9 932	9 227	12 596	14 045	11 514
Hummuli vald	9 201	10 650	13 993	15 776	14 502
Karula vald	9 730	10 955	12 991	15 429	13 692

Otepää vald	13 339	15 537	15 404	17 391	15 810
Palupera vald	10 058	10 260	14 811	16 750	16 155
Puka vald	9 871	11 190	13 321	19 228	13 060
Pödrala vald	8 966	14 780	13 878	16 291	19 028
Sangaste vald	17 078	16 080	15 886	18 548	15 358
Taheva vald	10 369	11 008	15 000	16 545	24 960
Tõlliste vald	9 051	11 740	13 461	16 251	13 270
Tõrva linn	14 202	13 405	14 543	17 908	17 449
Valga linn	12 030	11 499	12 281	14 237	15 784
Õru vald	7 726	9 151	11 416	12 592	11 230
Keskmine	11 770	12 152	13 412	15 747	15 523

Tabel 4-35 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)

Linn/vald	2005	2006	2007	2008	2009
Helme vald	3029	3955	4780	5695	4698
Hummuli vald	2763	3457	4556	5418	4956
Karula vald	2405	3129	4298	5295	4533
Otepää vald	3390	4500	5638	6727	5693
Palupera vald	2459	3316	5119	5680	5113
Puka vald	2911	3685	4768	5419	4762
Pödrala vald	2675	3555	5003	5290	4578
Sangaste vald	2885	3693	4783	5525	5019
Taheva vald	2432	2932	3991	4799	4016
Tõlliste vald	2635	3374	4487	5310	4784
Tõrva linn	3634	4719	6079	6915	6071
Valga linn	3036	3836	4930	5661	5057
Õru vald	2077	2788	3844	4259	3569
Kokku	3011	3868	5009	5798	5091

Joonis 4-36 Üksikisiku tulumaksu laekumine ühe elaniku kohta (kr)

Tabel 4-37 Kohalike omavalitsuste tulude laekumine (tuh kr)

Vald/linn	Üksikisiku tulumaks	Maamaks	Loodusvara maks	Majandus- tegevus, va- rad, muud maksud	Muud tulud ja trahvid	Laenuud	Sihtotstar- belised lae- kumised riigieelarvest	Investeeringud riigieelarvest	Eraliisid hariduskuludeks riigieelarvest	Toetus riigieelarvest	Kulude katteks eelise aasta jääk	KOKKU TULUD
Helme vald	10 768,7	1 657,2	190,8	1 957,6	82,5	0,0	1 490,2	471,0	2 798,9	6 075,0	1 304,9	26 796,8
Hummuli vald	4 822,6	837,0	9,8	962,5	102,5	0,0	491,2	321,1	2 664,7	2 856,0	2 615,3	15 682,7
Karula vald	4 814,5	1 222,3	69,8	1 860,7	15,1	0,0	824,2	427,4	1 440,5	3 193,0	2 105,2	15 972,7
Otepää vald	23 677,2	1 193,9	78,0	4 905,5	489,9	3 012,2	4 133,9	6 758,3	13 418,0	7 307,0	6 291,6	71 265,5
Palupera vald	5 890,6	527,6	338,1	629,3	13,8	1 284,4	594,7	5 635,5	2 134,0	2 370,0	619,0	20 037,0
Puka vald	8 523,1	1 182,1	47,8	1 410,8	76,3	0,0	616,0	924,8	4 669,6	4 548,0	2 700,2	24 698,7
Põdrala vald	4 129,0	717,2	1,0	300,7	10,2	934,0	726,8	5 029,6	2 469,1	2 369,0	1 243,9	17 930,5
Sangaste vald	7 126,9	597,7	10,8	3 180,1	19,1	58,7	920,0	2 795,9	3 548,2	4 007,0	57,3	22 321,7
Taheva vald	3 562,5	969,7	8,7	1 719,8	32,3	999,6	1 178,9	8 367,9	2 209,9	2 974,0	1 688,1	23 711,4
Tõlliste vald	8 870,2	782,7	217,3	1 361,3	13,7	222,7	663,9	1 135,4	4 680,0	5 320,0	2 800,9	26 068,1
Tõrva linn	18 772,4	277,2	25,3	8 545,3	301,4	0,0	1 798,5	12 193,0	9 534,2	4 992,0	8 062,8	64 502,1
Valga linn	71 563,9	1 516,0	32,7	10 493,7	1002,9	500,0	21 561,6	26 723,7	32 250,8	38 119,0	19 858,3	223 622,6
Õru vald	1 798,8	600,7	3,0	532,2	4,6	0,0	254,2	130,3	620,8	1 530,0	972,9	6 447,5
Kokku	174 320,4	12 081,3	1 033,1	37 859,5	2 164,3	7 011,6	35 254,1	70 913,9	82 438,7	85 660,0	50 320,4	559 057,3

Tabel 4-38 Kohalike omavalitsuste kulud (tuh kr)

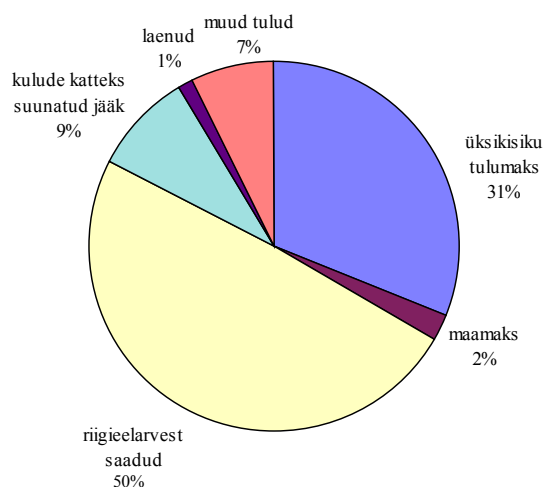
Vald/linn	Valitsemine	Korraldajate	Haridus	Kultuur	Sport	Tervishoid	Sotsiaaltoetused	Majandus	Laenude tagastamine	KOKKU KULUD
Helme	3 105,7	0,0	13 099,4	1 833,9	448,7	83,2	4 721,5	2 830,8	268,0	26 391,2
Hummuli	1 949,1	3,1	7 076,8	697,9	41,9	68,0	1 900,2	2 277,3	96,3	14 110,6
Karula	1 893,1	30,0	6 475,1	1 257,5	29,2	12,0	2 493,2	2 112,3	238,7	14 541,1
Otepää	4 458,9	425,8	38 983,9	4 775,0	1 642,3	139,8	3 456,4	10 155,1	1 715,0	65 752,2
Palupera	1 340,9	0,0	8 001,1	6 362,1	96,9	0,0	1 356,7	1 452,4	0,0	18 610,1
Puka	1 976,1	1,8	13 744,1	2 593,8	0,0	20,0	1 589,4	2 802,2	649,7	23 377,1
Põdrala	1 612,2	0,0	11 978,7	951,3	80,7	113,0	1 220,7	1 207,1	0,0	17 163,7
Sangaste	2 629,4	0,0	8 993,5	3 759,6	38,3	0,0	3 448,3	2 532,9	406,0	21 808,0
Taheva	1 418,0	0,0	5 097,5	1 343,2	5,0	40,7	12 877,6	1 249,0	108,4	22 139,4
Tõlliste	2 548,6	4,8	14 791,3	2 660,7	5,8	67,5	2 290,8	2 175,3	57,2	24 602,0
Tõrva	4 240,0	148,5	30 461,3	5 143,9	1 282,5	250,6	2 775,1	7 756,7	1 895,0	53 953,6
Valga	35 404,7	98,7	100 292,2	18 558,8	9 155,7	89,1	28 407,3	24 218,4	7 145,0	223 369,9
Õru	944,9	0,0	2 699,6	378,9	0,0	0,0	751,6	845,1	39,6	5 659,7
Kokku	63 521,6	712,7	261 694,5	50 316,6	12 827,0	883,9	67 288,8	61 614,6	12 618,9	531 478,6

Tabel 4-39 Tulud ja kulud aastate lõikes (tuh kr)

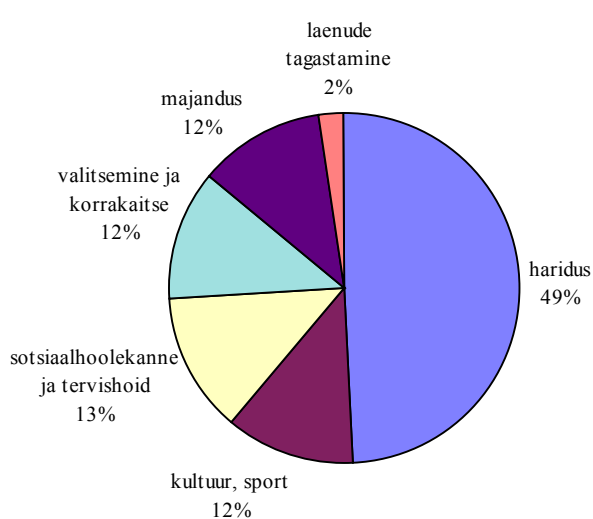
Tulud	2005	2006	2007	2008	2009
Üksikisiku tulumaks	107 683	135 423	173 208	200 476	174 320
Maamaks	12 647	12 474	12 539	12 721	12 081
Loodusvarade maks	834	1045	1219	1726	1033
Majandustegevusest ja varadest	26 006	27 878	38 020	35 994	37 860
Muud tulud ja trahvid	1684	2330	3270	3561	2164
Laenu	65 630	16 599	1321	9695	7012
Sihtotstarbeliselt riigieelarvest	44 662	47 578	37 645	42 717	35 254
Investeeringud riigieelarvest	36 878	45 471	46 155	54 047	70 914
Tasandusfond riigieelarvest	60 178	72 631	89 267	95 570	85 660
Eraldised riigieelarvest hariduskuludeks *	67 130	70 607	81 029	90 459	82 439
Kulude katteks suunatud eelmise aasta jääk	19 953	22 216	28 847	48 759	50 320
Kokku tulud	443 284	454 252	512 520	595 723	559 057

Kulud	2005	2006	2007	2008	2009
Valitsemine	33 704	39 966	46 130	50 849	63 522
Korraldus	530	497	556	806	713
Haridus	176 584	180 777	203 892	234 750	261 695
Kultuur	33 544	40 652	45 258	61 812	50 317
Sport	47 287	12 983	10 670	14 243	12 827
Tervishoid	1377	878	2661	2939	884
Sotsiaalhoolekanne	41 600	43 417	49 109	50 880	67 289
Majandus	61 904	86 858	88 996	114 903	61 615
Laenude tagastamine	24 477	19 420	16 507	13 284	12 619
Kokku kulud	421 008	425 447	463 779	544 466	531 479

Joonis 4-40 Tulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%) 2009

Joonis 4-41 Kulude jaotus kohalike omavalitsuste eelarves (%) 2009

4.3.2 Valgamaa Omavalitsuste Liit

Kantselei Kesk 12, Valga, telefon 766 6164

Esimees, juhatuse liige Madis Gross

Juhatusel liikmed: Ivar Unt, Agu Kabrits, Terje Korss

Sekretär Ellen Eglit

Liitu kuuluvad kõik 13 maakonna omavalitsusüksust. Liidu kõrgeim juhtorgan ja esinduskogu on üldkoosolek, kuhu kuuluvad kõikide liidu liikmete kaks hääleõiguslikku esindajat: volikogu esimees ja vallavanem/linnaeape, igal esindajal on asendaja.

Valgamaa Omavalitsuste Liit on asutatud 2. oktoobril 1992 ning kantud mittetulundusühingute registrisse 15. detsembrist 2003.

Tabel 4-42 Esindajad

Vald/linn	volikogu esimees	vallavanem/linnaeape
Helme	Toivo Põldma	Tarmo Tamm
Hummuli	Enn Mihailov	Valter Kaar
Karula	Mart Vanags (17.11 alates) Ants Kilo	Rain Ruusa
Otepää	Volitatud esindaja Miia Pallase (17.12 alates) Jaanus Raidal	Aivar Pärl (17.12 alates) Meelis Mälberg
Palupera	Vambola Sipelgas	Terje Korss
Puka	Heldur Vaht	Heikki Kadaja
Põdrala	René Rahnu (03.11 alates) Sulev Sildna	Aivar Uibu
Sangaste	Rando Undrus (27.08 alates) Aldo Korbun	Kaido Tamberg
Taheva	Hille Tamman	Monika Rogenbaum
Tõlliste	Rein Randver (11.11 alates) Olev Tammela	Madis Gross
Tõrva	Kalle Vister (17.11 alates) Ülle Juht	Agu Kabrits
Valga	Külliki Siilak (27.11 alates) Feliks Rõivassepp	Ivar Unt
Õru	Kalmer Sarv (12.11 alates) Avo Allik	Andres Palloson

Üldkoosolekute vahelisel perioodil teostab liidu juhtimist 4-liikmeline juhatus.

Liidu revident on Monika Rogenbaum.

Valgamaa Omavalitsuste Liit kuulub Eesti Omavalitsusliitude Ühendusse.

Otepää, Tõrva ja Valga linn kuuluvad Eesti Linnade Liitu. Otepää vald tegi 19.11 otsuse Eesti Linnade Liidust välja astuda.

Helme, Hummuli, Palupera, Puka, Põdrala ja Tõlliste vald kuuluvad Eesti Maaomavalitsuste Liitu.

Vabariigi Presidendi juurde moodustatud kohaliku omavalitsuse ja regionaalarengu ümarlauas võivad rotatsioonikorras esindajad olla kõik omavalitsusjuhid.

Tähtsamad arutatud küsimused ja tehtud otsused

- Koostöös SAga Valga Piirkonna Keskkonnakeskus viidi läbi Valgamaa Omavalitsuste Liidu välja kuulutatud avalik konkurss ettevõtja leidmiseks ja talle ainuõiguse andmiseks korraldatud jäätmeveoks Valga maakonnas.

Edukaks tunnistati AS Cleanaway pakkumine (27.01), mille peale konkurent AS Ragn-Sells esitas vaide I jäätmeveo piirkonna tulemuste osas, kuid omavalitsuste liit jättis selle rahuldamata (26.02). Järgnes kohtuasi, kuid ka halduskohus jättis AS Ragn-Sells vaide rahuldamata ning II poolaastast käivitus korraldatud jäätmevedu maakonnas tervikuna.

- Loodi omavalitsuste liidu struktuuris raamatupidaja ametikoht ning võeti tööle põhikohaga raamatupidaja (01.02).

- Hakati osutama raamatupidamisteenust sihtasutustele Valga Piirkonna Keskkonnakeskus ja Valgamaa Arenguagentuur (01.05).

- Kaaluti erinevaid võimalusi ning jätkati võimalike lahenduste otsimist sihtasutuste Valga Piirkonna Keskkonnakeskus ja Valgamaa Arenguagentuur liitmiseks mittetulundusühingu Valgamaa Omavalitsuste Liiduga.
- Võeti liidu asjaajamises kasutusele dokumendihaldusprogramm Amphora.
- Arutati ja analüüsiti Valga linna ja ümberkaudsete valdade liitumiste kavandamise ja ettevalmistamise senist käiku ning Tõrva-Helme piirkonnas läbi viidud rahvaküsitluste tulemusi, samuti omavalitsustes ühinemiste suhtes välja kujunenud avalikku arvamust.
- Otepää vallas lahvatas uus suur idee ühineda Otepää kuppelvallaks ümberkaudsete omavalitsustega Valga-, Võru-, Tartu- ja Põlvamaalt.
- Arutati regionaalse ja kohaliku halduse arendamise teemat, regionaalministri poolt esitatud haldusterritoriaalse reformi seaduseelnõud ning tutvuti EOÜ välja töötatud regionaalhalduse teesidega.
- Kooskõlastati KOIT kava maakondliku komisjoni hindamistulemuste alusel moodustunud objektide pingerida, millega ei nõustunud Puka vald, esitades oma põhjendatud eriarvamuse.
- Tehti eelarvemuudatus, millega kärbiti oluliselt liidu välisuhtluseks ja büroo ülalpidamiseks ettenähtud kulusid (07.04).
- Läkitati pöördumine Vabariigi Valitsusele ja avalikkusele riigieelarves omavalitsuste tulubaasi osas kavandavate kärbe- te kohta (12.02).
- Tehti mitmekordseid kärpeid liidu 2010. aasta eelarveprojekti koostamisel ja viidi see 2007. aasta eelarve tasemele, püü- des säilitada eelkõige maakondlike õpilas-, noorsoo-, spordi- ja ühisürituste rahastamist (29.09; 15.10).
- Kinnitati maakonna arengunõukogu arengustrateegia «Valgamaa 2013» täiendustepanekud ja koolivõrgu arengukava aastateks 2009–2013 (09.03).
- Kooskõlastati hariduskulude reservi jaotus (15.04).
- Osaleti hajaasustuse veeprogrammis vastavalt omavalitsuste kohapealsetele kaasrahastamisvõimalustele;
- Peeti koostöös maavalitsuse ja arenguagentuuriga mitmeid arutelusid, et leida lahendusi maakondlike infoportaalide (sh turismiveebi) efektiivsemaks ja atraktiivsemaks muutmiseks.
- Toetati Otepää Vallavalitsuse projekti «Otepää Turismiinfokeskuse infotehnoloogia» rahastamisaotlust (01.09).
- SA Tehvandi Spordikeskus ja Tõrva Linnavalitsus esitati kandidaatideks SA Lõuna-Eesti Turism korraldatud konkursile «Pa- rim turismi toetaja» (16.09).
- Nimetati liidu esindajad töögruppidesse ja komisjonidesse:
kohaliku omaalgatuse programmi maakondlikku komisjoni Tõrva abilinnapea Andres Saarep ja Tõlliste vallasekretär Eve Eisen (07.04),
maakondliku arendustegevuse 2009. aasta programmi maakondlikku komisjoni Tõlliste vallavanem, liidu esimees Madis Gross (07.04),
KOIT kava maakondlikku hindamiskomisjoni Öru vallavanem Andres Palloson ja Taheva vallavanem Monika Rogenbaum (07.04),
regionaalsete investeeringutoetuste taotluste hindamise maakondlikku komisjoni Öru vallavanem Andres Pallo- son(29.09).
- Nimetati liidu liikmete poolt uued esindajad seoses 18. oktoobril toimunud kohalike omavalitsuste volikogude valimiste- ga.
- Otepää vald esitas aasta lõpul avalduse välja astumiseks nii maakondlikust omavalitsuste liidust kui Eesti Linnade Liidust, tuues põhjustena välja pingestunud eelarve ning liitude nõrga tegevuse oma liikmete ühishuvide kaitsmisel. Maakondli- kus liidus tegevust siiski jätkati.

Olulisemad kohtumised, üritused ja sündmused omavalitsuste liidu raames

- Tutvuti uue struktuuri – Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni juhataja kohusetäitja Ena Poltimäega ja Keskkonna- ameti juhtivspetsialistide Pille Saarnitsa ja Rein Kallega, kes andsid ülevaate Keskkonnaameti moodustamisest ja uue struk- tuuri loomisega seonduvatest ümberkorraldustest ja muudatustest Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas Kagu-Eesti re- gioonis (11.02).
- Kohtuti Lõuna Politseiprefektuuri politseiprefekti Tarmo Kohviga, kes andis ülevaate politseitööst ning politsei-, piirivalve- ning kodakondsus- ja migratsiooniameti baasil loodava uue ühendasutuse moodustamise kavast (07.04).
- Kohtuti Lõuna-Eesti Päästkeskuse direktori Margo Klaosega, kes rääkis päästeala tegevusest ennetustöös, riiklikust tule- ohutusjärelvalvest ning päästeala vabatahtlikest (07.04).
- Kuulati Euroopa Komisjoni Eesti esinduse juhi Toivo Klaari lühiettekannet institutsiooni tegevusest ja tähistati koos pidu- likult euroinfopunkti avamist Valga Maavalitsuses (29.05).
- Kohtuti Liia Hänni ja teiste e-Riigi Akadeemia esindajatega seminaril «e-Kaasamine kohalikes omavalitsustes» (10.06).
- Arutati Kaitseliidu Valgamaa Maleva pealiku kapten Rein Luhavälga maakonna omavalitsuste ja Kaitseliidu vahelise koos-

töö ja infovahetuse tõhustamise võimalusi (11.02).

- Kuulati Optimal Projekt OÜ projektijuhte Madis Bluumi ja Harles Mägi, kes pakkusid välja võimaluse koostööprojektiks rajada PRIA 3.2 meetme raames spordi- ja mänguväljakuid kohalikesse omavalitsustesse (29.05).
- Kohtuti Kultuurinet OÜ esindaja Leo Arivaga Viljandist, kes tegi koostööpakkumise Valgamaa kultuuriinfo kajastamiseks sündmusinfoportaaliks «Kultuurinet» (11.02).
- Kuulati MTÜ Valgamaa Rahvakultuuri ja Käsitöö Kesktselti esindajat Ene Kaasi, kes rääkis maakonna kultuuritöötajate nimel ettepanekust moodustada liidu juurde Valgamaa Kultuurinõukoda (07.04).
- Tutvuti programmi «Õppenõustamissüsteemi arendamine» maakondliku koordinaatori Anne Arraku ülevaatega nõustamistegevuse käivitumisest maakonnas ning arutati, kuidas jätkata tegevust siis, kui tegevust programmiraames enam ei rahastata.
- Kohtuti «Õppenõustamissüsteemi arendamise» programmi juhtidega, kes külastasid tutvumise ja paikvaatlus läbi viimise eesmärgil programmi partnerit, Valgamaa Omavalitsuste Liitu (06.11).
- Kuulati SA Valgamaa Arenguagentuuri turismikonsultandi Siret Saretoki poolt koostatud ülevaadet turismialasest tegevusest maakonnas (29.05).

Suuremad korraldatud üritused ja ettevõtmised

- Valka novadsi (kihelkonna) kolleegidele korraldati traditsiooniline õppereis Viljandi maakonda (01.–02.10).
- Valgas viidi läbi rotatsioonikorras peetav maakondlike omavalitsusliitude üleriigiline nõupidamine, mille käigus külastasid Valka Novadat Eesti maakondlike omavalitsusliitude juhid. Kohtuti selle juhi Karlis Albergsiga, kes tutvustas Lätis teostatud haldusreformi (24.09).
- Viidi läbi õppepäev raamatupidajatele teemal «Raamatupidamise aastaaruande koostamisest», lektor oli Ulvi Sloog (15.01).
- Koostöös Sisekaitseakadeemia koolituskeskusega korraldati õppepäev teemal «Uus töölepinguseadus», lektor oli Katrin Sarap (22.09).
- Koostöös Valga Piirkonna Keskkonnakeskusega kutsuti kokku teabepäev, kus kohtuti AS Veolia Keskkonnateenused esindajatega, et saada ülevaade korraldatud jäätmeveo toimimisest ja probleemidest Valgamaal. Kohtumisel osalesid ka ajalehe Valgamaalane ajakirjanikud (01.12).
- Peeti Eesti Kodukaunistamisühenduse Valga piirkonna liikmete infopäev Valgas (06.05) ja osaleti Vabariiklikul nõupäeval Luual (12.05).
- Tehti kahepäevane ringsõit maakonnas, tutvumaks konkursile «Kaunis Eesti Kodu 2009» esitatud objektidega (01.–02.06).
- Greete Motellis autasustati maakondliku konkursi «Kaunis Eesti Kodu 2009» võitjaid (18.06) ning osaleti vabariikliku konkursi võitjatele korraldatud Vabariigi Presidendi vastuvõtul Saaremaal (16.08).

Osalemine üritustel, visiitidel, tähtpäevadel

- Valka kihelkonna kolleegide korraldatud õppereisil Dobele ja Jelgava regiooni tutvuti haldusreformiga Lätis (14.–15.05).
- Käidi õnnitlemas Läti kolleege, meie pikaajaseid koostööpartnereid, Läti Vabariigi aastapäeva puhul.
- Võeti projektimeeskonnaga osa edukalt lõpetatud välisprojekti «Abi Šatski rajooni arengustrateegia ettevalmistamisel» lõpuüritusest Šatskis ning kavandati samas ka edasist koostööd (04.–07.02).
- Osaleti Vene Föderatsiooni Pihkva oblastis Spitsinos toimunud Euregio Pskov-Livonia rahvusvahelisel konverentsil «Piiri-alade omavalitsuste koostöö lähtudes Vene Föderatsiooni kohaliku omavalitsuse reformist». (17.–19.03).
- Võeti osa Läti Vabariigis Balvis peetud Euregio Pskov-Livonia Presiidiumi istungist (13.10).
- Käidi maakonna delegatsiooni koosseisus vene koostööpartnerite kutsel Veliki Novgorodi 1150. aastapäeva üritustel, kus osaleti ka ametlikel kohtumistel ning Novgorodi XXIX Hansapäevadel (19.–21.06).
- Valga maakonna delegatsiooni koosseisus võeti osa Staraja Russa Rajooni esimehe V. S. Mamasujevi kutsel Vene Föderatsiooni Novgorodi linna päevadest (17.–20.09).
- Tutvuti maakonna visiidi käigus Soome koostööpartnerite juures Seinäjokil kohalike omavalitsuste ühinemistemaatika ja äriinfokeskuse praktiliste kogemustega (24.–27.08).
- Löödi kaasa ajakirjanike ja Riigikogu Kagu-Eesti saadikute ühisel pressipäeval «Kuidas elad, Valgamaa turism ja ettevõtlus?» Otepääl (13.05).
- Liidu esimees ja maavanem tunnustasid Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses ühiselt olümpiaadide võitjaid ja neid juhendanud õpetajaid (20.05), tänasid oma vastuvõtul parimaid koolilõpetajaid (04.06) ja austasid Valga Maavalitsuses Valgamaa Aasta Õpetaja 2009 tiitli saajaid (01.10).
- Greete motellis tehti kokkuvõtteid «Valgamaa aastaraamat 2008» koostamisest ja väljaandmisest (18.06).

- Marja talus Helme vallas tähistati koos maavalitsusega Valga maakonna 89. aastapäeva ja järjekordse hariduselu aasta- raamatu 2008/2009 väljaandmist (04.09).
- Jätkati maakonna silmapaistvate inimeste tunnustamist koos Valgamaa Teenetemärgi ja Vapimärgi väljaandmise ning selle juurde kuuluva preemiarahaga.
- Tähistati pidulikult Eesti Vabariigi 91. aastapäeva Otepää Kultuurikeskuses (23.02).
- Käidi Taheva Sanatooriumi rekonstrueeritud peahoone taasavamisel ja sellele pühendatud tänuüritusel (13.11).
- Osaleti traditsioonilisel linnade ja valdade päevadel Tallinnas hotellis Sokos (18.–19.02).
- Käidi regulaarsetel maakondlike omavalitsusliitude töökoosolekutel ja EMOLi volikogu koosolekutel ning osaleti EMOLi Maapäeval Tallinnas (08.05).
- Peeti pika traditsiooniga Valga-Võru-Põlva maakonna omavalitsustöötajate nõupäeva Võrumaal Kaikamäel, mille korral- das Võrumaa Omavalitsuste Liit, mõttetalgud olid teemal «Mida teha töötutega?» (27.05).
- Võeti osa MTÜ Polis eestvõttel ellu kutsutud ühiskonna laiapõhjalise koostöö memorandumini kõigi osapoolte vahel peetud ümarlauast Tallinnas, kus arutati riigi ja kohaliku omavalitsuse suhete erinevaid aspekte ning erakondade seisukohti koha- liku omavalitsuse olulisemates valdkondades (26.01).
- Vaadati koos ajas tagasi ning käidi Tartu Ülikooli aulas juubelikonverentsil «20 aastat Eesti omavalitsuste ja nende ühiste- gevuse taastamisest» (18.09).
- Tehti kokkuvõtteid lõppevast aastast Valga maavanema omavalitsusjuhtidele antud traditsioonilisel jõululõunal Valgas restoranis Lilly (17.12).

Peamised koostööpartnerid, lõpule viidud ja käsilolevad projektid ning uued algatused

- Jätkati koostööd ning pikendati Valga maavanema ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist koostöölepingut maakondli- ku ühistegevuse elluviimiseks (07.04).
- Pikendati Valga Maavalitsuse, Valgamaa Arenguagentuuri ja Valgamaa Omavalitsuste Liidu vahelist kolmepoolset koos- töölepingut maakondliku meedia-, turismi- ja arendustegevuse ühiseks korraldamiseks (11.02).
- Korraldati jätkuvalt maakondlikke kultuuri-, noorsoo- ja õpilasüritusi ning haridustöötajate koolitusi koostöös Valga Maa- valitsuse haridusosakonnaga.
- Jätkati maakondlike koolinoorte ja täiskasvanute spordiürituste korraldamist hästi toimivas koostöös MTÜga Valgamaa Spordiliit.
- Pikendati koostöölepingut sihtasutusega Lõuna-Eesti Turism ja eraldati tegevustoetuseks 50 000 krooni (02.03).
- Peeti oluliseks jätkata Eesti Vabariigi, Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelist piirialade koostööd, kus Valga maakon- nal on Eesti osapoole sisulist tegevust koordineeriv roll. MTÜ Euregio Pskov-Livonia tegevust kaasrahastati 25 000 krooni- ga.
- Sõlmiti ühiste kavatsuste protokoll kolme regiooni – Eesti Vabariigi Valga maakonna, Ukraina Vabariigi Volõnja oblasti ja Rootsi Kuningriigi Jämtlandi lääni – vahel eesmärgiga tihendada regioonidevahelist koostööd maaelu arengu ja turismiet- tevõtluse vallas ning kohalike omavalitsuste tasandil, algatades selleks ühisprojekti Ja-Va-Sha (01.04).
- Sõlmiti koostööleping sihtasutusega Lõuna-Eesti Turism Eesti-Läti programmi 2007–2013 raames rahastatava projekti «Go Cycling Through Vidzeme and Southern Estonia» elluviimiseks (31.08).
- Jätkati kolmeaastase ESFi projekti «Õppenõustamissüsteemi arendamine» elluviimist maakondliku keskuse väljaarenda- miseks ning projekti sihtgruppidele suunatud nõustamistegevust Valga Jaanikese Kooli baasil. Võeti tööle spetsialistid ja ka teine 0,5 kohaga koordinaator.
- Kiideti heaks osalemine MTÜ Partnerlus RAK meetme 1.3.1 «Kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamine» raames esi- tatud kolme Kagu-Eesti maakonda hõlmavas kaheaastases (2009/2010) projektis «E-töö tugiteenusega töötust tööand- jaks» omaosalussumмага 15 000 krooni aastas (27.01).
- Vaagiti mitmeid kordi MTÜ Valgamaa Naiste Varjupaik taotlust projekti «Valgamaa Naiste Varjupaiga töö jätkamine 2009. aastal» osaliseks rahastamiseks omavalitsuste liidu kaudu, kuid liidus üksmeelele ei jõutud.
- Peeti vajalikuks algatada RAK meetme 1.3. «Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed» osana Valga maakonna kõiki omavalitsusi hõlmav projekt «Võlanõustamist ja töölesaamist toetavate nõustamisteenusete osutamine Valga maakonnas», mis kahjuks projekti hindajatelt esialgsel kujul veel positiivset otsust ei saanud.
- Lõppes esimene kohalike omavalitsuste volikogude nelja-aastane volituste tähtaeg ja algas uus valimisperiood ning for- meerus uus omavalitsuste liidu liikmete esindajate koosseis.

4.3.3 Helme vald

Elanike arv 2269 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 312,7 km²

Külased 14: Ala, Holdre, Jõgeveste, Kalme, Karjatnurme, Kirikuküla, Kähu, Linna, Möldre, Patküla, Pilpa, Roobe, Taagepera, Koorküla

Alevikke 1: Helme alevik

Valla keskus Tõrva linnas, kaugus maakonnakeskusest 28 km

Vallavalitsus

Töötajaid 10, vallavanem Tarmo Tamm

Vallasekretär Tiina Õunpuu

Vallavolikogu

Liikmeid 13, esimees Toivo Põldma

Sotsiaalne infrastruktuur

Ala Põhikool, Ritsu Lasteaed-Algkool, Helme Sanatoorne Internaatkool, Valgamaa Kutseõppekeskuse Helme osakond, Helme raamatukogu, Taagepera raamatukogu, Ala rahvamaja, Koorküla rahvamaja, Ritsu spordibaas, Kalme päevakeskus, Karjatnurme päevakeskus, Ala päevakeskus, Jõgeveste teabetuba, Helme perearsti keskus Tõrva linnas, Taagepera Hooldekodu, sotsiaalkorterid: Ala külas 2, Helme alevikus 1.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

Kultuurisündmused

- Avati Helme alevikus mälestuskivi tähistamiseks 205 aastat tagasi püstitatud obeliski asukohta, mis oli pühendatud kuulsale saksa kirjanik-luuletaja Friedrich Schilleri auks. Obeliski lasi Helme mõisaproua püstitada Helme mõisaaeda ordulossi vahetusse lähedusse kolm kuud pärast luuletaja surma ja see oli esimene kuulsa kirjaniku auks püstitatud mälestusmärk maailmas.
- Toimus järjekordne vallapäev Helmes
- Toimus järjekordne vallasisene heakorra konkurss
- Osaleti Eesti Kodukaunistamise Ühenduse konkursi «Kaunis Eesti kodu 2009» Valga maakondlikul konkursil
- Jaanipäeva tähistamine külades koostöös külaseltsidega
- Toimus kevadine talgupäev rajatavas Mulgi külastuskeskuses Ala külas Sooglemäe talus
- Toimus vabaõhuüritus Helme laululaval, kus esines ansambel Vennaskond
- Osaleti Läti Vabariigi aastapäeva tähistamisel naaberomavalitsuses Naukšenis
- Toimus traditsiooniline Helme valla eakate jõulupeo tähistamine Ala rahvamajas
- Jõulude tähistamine külades koostöös külaseltsidega

Spordiüritused

- VIII kevadine jalgrattavõistlus-matk Tõrva-Helme
- Lastekaitsepäeva tähistamine 1. juunil (sportlik kogupereüritus)
- Laste talve- ja suvespordipäev (iga-aastane)
- Osalemine vabariiklikul valdade spartakiaadil (maaspordimängudel)
- Osalemine Valgamaa tali- ja suvemängudel
- Helme valla külade spordipäev
- Toimus neljas kahepäevane sügisene rahvusvaheline motosportiüritus maastikumasinatetele Jõgeveste külas «Klaperjaht 2009»
- Lumelinna ehitus valla koolide juures Helmes, Linna külas, Alal

Vaatamisväärsused

Barclay de Tolly mausoleum, Helme Koduloomuuseum, Helme Ordulinnuse varemed, Helme koopad, Orjakivi, Taagepera loss, Mats Erdelli kabel Taagepera kalmistul, Taagepera kirik Ala külas, Hella Wouljoki (Murrik) sünnikoht, kindral Jaan Sootsi mälestuskivi

Tähtsamad majandusvaldkonnad

Puidutööstus, metsamajandus, põllumajandus, turism

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS Ritsu – palkmajade tootmine (Linna küla)

AS Helme Graanul – graanulite tootmine (Patküla küla)

AS Skan Holz Helme – aiamaajade tootmine (Linna küla)

Combiwood OÜ – puitliistude tootmine (Möldre küla)

Puidu Taavet OÜ – kirstutööstus (Patküla küla)

FIE Vao Suurtalu – teravili, piima tootmine (Karjatnurme küla)

OÜ Tulevik – teravili, liha, piim (Kalme küla)

Mentor Agro OÜ – teravili (Patküla küla)

Tsentrum Agro OÜ – teravili (Patküla küla)

FIE Upruse talu – teravili, piim (Möldre küla)

FIE Jaan Kõressaar – piim (Patküla küla)

Helme Maasikakasvatuse OÜ – maasikakasvatus (Roobe küla)

Tõrva Astelpaju OÜ – astelpajukasvatus (Kirikuküla küla)

OÜ Taagepera Loss – konverentsid, majutus, toitlustus (Taagepera küla)

OÜ Marja talu – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)

OÜ Kivimäe Hostel – majutus, toitlustus (Taagepera küla)

Udumäe Puhketalu OÜ – majutus, toitlustus (Kirikuküla küla)

OÜ Kalme-Veski – kalakasvatuse puhkekompleks (Jõgeveste küla)

AS Valmap Grupp – kaeve-, biopuhastussüsteemide ja maaparanduslikud tööd (Linna küla)

OÜ Ala Talutehnika – põllumajandustehnika müük (Ala küla)

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Helme Ühisjäätmejaama ehitise valmimine (4,5 mln kr), Barclay de Tolly mausoleumikompleksi parkla valmimine (0,8 mln kr), Ala Põhikooli õpperuumide ja vana õppehoone katuse remont (0,45 mln kr), Ritsu Lasteaed-Algkooli õpperuumide remont (0,15 mln kr).

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Helme Külaselts, Karjatnurme Külaselts, Taagepera Külaselts

Valla toetatavad teised aktiivsemad MTÜd ja koostööpartnerid

Helme Valla Pensionäride Ühendus, Helme Käsitööseltsing, seltsing Hõbetäht, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, MTÜ Sinilill, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, Tõrva Puuetega Inimeste Liit

Sõprussuhted välisriikides

Hämenlinna valla Hauho piirkond Soome Vabariigis

Naukšeni omavalitsus Läti Vabariigis

Infoväljaanded

Ajaleht Helme-Tõrva Elu, ilmub 2 korda kuus, ajalehte annab välja MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus. Helme valla koduleht www.helme.ee

4.3.4 Hummuli vald

Elanike arv 942 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 162,7 km²

Külased 8: Alamõisa, Ransi, Piiri, Soe, Jeti, Aitsra, Puide, Kulli

Alevikke 1: Hummuli alevik

Valla keskus Hummuli alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 km

Vallavalitsus

Töötajaid 12, vallavanem Valter Kaar

Vallasekretär Anastasija Nääme

Vallavolikogu

Liikmeid 9, volikogu esimees Enn Mihailov

Sotsiaalne infrastruktuur

Hummuli Põhikool, Hummuli valla lasteaed Sipsik, Hummuli Hoolekandekeskus, Jeti Päevakeskus, Hummuli Raamatukogu, Hummuli Rahvamaja.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Hummuli Agro OÜ – piimakarja kasvatus

AS Astra – õmblustööstus

AS Vallai – rehvide taastamine

AS Estplant – istikute kasvatus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

2009. aastal olulisi investeeringuid ei tehtud

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Hummuli Noortekeskus, MTÜ Jeti Küla

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Hummuli pargijooks
- Sõbrapäeva disko
- Vabariigi aastapäeva tähistamine
- Vastlapäev
- Emakeelepäev – külalisesineja Piret Päär Viljandist. Ettekanne «Eesti rahvajuttude tähtsusest eestlastele»
- Tervisepäev, tervisenädal
- Jüriööjooks ja -matk
- Seemnepäev – kohtumine Riita Aaderiga Otepäält. Kõne all olid ravimtaimed ja teised vajalikud taimed
- Perepäev valla peredele
- Jaaniõhtu
- «Kui lõhnab maarjahein» – vabaõhuetendus Pallo talus
- Maakondlik Hummuli matk
- Kadripäev «Mart läheb külla Kadriale»
- Jõulukaunistuste õpitoad «Loovus ja taaskasutamine»

- Eakate ja puuetega inimeste jõulupidu
- Valla jõulupidu ansambliga Energia

Vaatamisväärsused

Hummuli mõis, tuhandeaastane kalmistu, Põhjasõja Hummuli lahingukoht, Põhjasõja-aegne mänd, Kalmetimägi, kirjanik Herta Laipaiga sünnikodu Kapranil (hävinenud), Valgjärv, Udsu järv (sügavuselt vabariigi kolmas), Koorküla koopad Õhne jõe ääres

Infoväljaanded

Vallaleht Hummuli Uudised – ilmub kord kvartalis. Hummuli valla koduleht www.hummuliv.ee

4.3.5 Karula vald

Elanike arv 1039 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 229,9 km²

Külasid 14: Kaagjärve, Karula, Kirbu, Koobassaare, Käärilmäe, Londi, Lusti, Lüllemäe, Pikkjärve, Pugritsa, Raavitsa, Rebasemõisa, Valtina, Väheru

Valla keskus Lüllemäe küla, kaugus maakonnakeskusest 22 km

Vallavalitsus

Töötajaid 8, vallavanem Rain Ruusa

Vallasekretär Marys Piller

Vallavolikogu

Liikmeid 9. Volikogu esimees kuni 29.10.2009 Ants Kilo, alates 29.10.2009 Mart Vanags

Sotsiaalne infrastruktuur

Lüllemäe Põhikool, Lüllemäe Kultuurimaja, Lüllemäe Raamatukogu, Karula Hooldemaja, Kaagjärve Raamatukogu, Lüllemäe kalmistu, Vissi kalmistu

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

OÜ Savelen – kommunaalteenused

OÜ Nodimäe – kaubandus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Kaagjärve keskuse joogiveetrasside rekonstrueerimine, Kaagjärve küla reoveepumpla I etapp, vallateede remont

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Karula-Lüllemäe Tervise- ja Spordikeskus, Lüllemäe Rahvaõpistu, Karula Naisselts, SK Karula, Karula Muinsuskaitse-selts

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Vabariigi aastapäeva tähistamine
- Vallapäev
- Jaan Lattiku mälestuspäev
- Kaagjärve mõisapäev
- Lüllemäe rattareeded
- Karula-Kaika triatlon

Vaatamisväärsused

Karula ja Kaagjärve mõisakompleksid, Karula kirik, Karula Rahvuspargi loodusobjektid

Kirikud ja kogudused

EELK Karula kogudus, EAÕK Vissi kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, naaberomavalitsused

Infoväljaanded

Karula Kuller ilmub neli korda aastas. Karula valla koduleht www.karula.ee

4.3.6 Otepää vald

Elanike arv 4154 (1. jaanuari 2009 seisuga)

Pindala 217,4 km²

Külased 21: Arula, Ilmjärve, Kassiratta, Kaurutootsi, Kääriku, Mäha, Märdi, Pühajärve, Raudsepa, Sihva, Tõutsi, Vidrike, Otepää, Nüpli, Vana-Otepää, Pilkuse, Koigu, Kastolatsi, Mägestiku, Truuta, Pedajamäe

Valla keskus Otepää (vallasisene linn), kaugus maakonnakeskusest 49 km

Vallavalitsus

Töötajaid 21. Vallavanem kuni 9.11.2009 Meelis Mälberg, alates 9.11.2009 Aivar Pärli

Vallasekretär Urmas Jaagusoo

Vallavolikogu

Liikmeid 19, volikogu esimees Jaanus Raidal

Sotsiaalne infrastruktuur

Hallatavad asutused: Otepää Gümnaasium, Pühajärve Põhikool, Otepää Muusikakool, lasteaed Pähklike, lasteaed Võrukael, Otepää Linnaraamatukogu, Pühajärve Raamatukogu, Otepää Kultuurikeskus, Otepää Turismiinfokeskus

SA Otepää Spordirajatised, SA Otepää Tervisekeskus, SA Otepää Veevärk, SA Tehvandi Spordikeskus (kaasasutaja)

Muuseumid: Eesti Lipu Muuseum, Otepää Suusamuuseum, Gustav Wulff-Õie memoriaalmuuseum, Jakob Hurda tuba, Otepää Gümnaasiumi Koduloomuuseum.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS UPM-Kymmene Otepää vineeritehas – puidutööstus

OÜ Otepää Oskar – põllumajandus

Otepää Lihatööstus Edgar – toiduainetööstus

Otepää Piimaühistu – toiduainetööstus

AS Parmet – metallitööd (katuseplekk ja ripplaed)

AS Techne Töökoda – erinevad metallitooted ja teenustööd

Otepää Metall AS – metallitööd

AS Oteks – vaibatööstus

Pühajärve SPA & Puhkekeskus – majutus, toitlustus, spaa

Hotell Bernhard – majutus, toitlustus, spaa

Otepää Golf– golfirajad

Kuutsemäe Puhkekeskus – talispordialad

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Parandati linnatänavaid, rekonstrueeriti Otepää Gümnaasiumi vana õppekorpus, panustati Otepää linna turvakaamerate paigaldamisse

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Otepää Naisselts, Otepää Aiandus-Mesindus Selts, Pühajärve Haridusselts, MTÜ Nuustaku, Pilkuse Külaselts

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- FIS Maailmakarika etapp murdmaasuusatamises
- Kalapüügiõistlus Pühajärve Kuldkala
- SEB Tartu rattamaraton
- SEB Tartu jooksumaraton
- Otepää päev Tallinnas
- Tartu maraton
- Suverull
- Talvepealinn Otepää üritused
- Lumelauavõistlus Big Air
- Pühajärve puhk pillipäevad
- Käsitöölaad
- Eesti lipu 125. aastapäeva pidustused

Vaatamisväärsused

Otepää linnamägi, Hobustemägi, Väike Munamägi, Apteekrimägi, Armuallikas, Pühajärv ja selle ümbrus – Pühajärve park, rand ja matkarajad, Otepää Maarja Luteri kirikuhoone, Vabadussõjas langenute mälestussammas, Tehvandi spordikeskus, Märdi veskitamm, «energiasammas», Pühajärve sõjatamm

Kirikud ja kogudused

EELK Otepää Maarja kogudus, Jehhoova Tunnistajate Otepää kogudus, Otepää Evangeelne Vabakogudus Palverändur

Koostööpartnerid Eestis

SA Tehvandi Spordikeskus, SA Valgamaa Arenguagentuur, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, Valgamaa Omavalitsuste Liit, Linnade Liit, EAS, MTÜ Hoia Eesti Merd, SA Otepää Tervisekeskus, teemapealinnad: Pärnu ja Türi

Koostööpartnerid välismaal

Sõprusomavalitsused:

Rootsis Ekerö, Örnsköldsvik, Kumla ja Habo

Soomes Vihti ja Kivijärvi

Taanis Skaelskor

Saksamaal Tarp

Norras Sel

Prantsusmaal Les Sorinieres

Venemaal Toksovo asula ja Ostrovo rajoon

Infoväljaanded

Ajaleht Otepää Teataja, ilmub 2 korda kuus. Otepää valla koduleht www.otepaa.ee

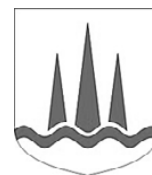
4.3.7 Palupera vald

Elanike arv 1141 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 123,5 km²

Külased 14: Atra, Astuverre, Hellenurme, Lutike, Makita, Miti, Mäelooga, Neeruti, Nõuni, Palupera, Pastaku, Päidla, Räbi, Urmi.

Valla keskus Hellenurme, kaugus maakonnakeskusest 58 km

Vallavalitsus

Töötajaid 6, vallavanem Terje Korss

Vallasekretär Imbi Parvei

Vallavolikogu

Liikmeid 11, volikogu esimees Vambola Sipelgas

Sotsiaalne infrastruktuur

Palupera Põhikool, MTÜ Hellenurme Mõis eralasteaed, MTÜ Hellenurme Mõis Lõuna-Eesti Hooldekeskus, Hellenurme Maa- kultuurimaja, Nõuni Maakultuurimaja, Hellenurme Külaraamatukogu, Nõuni Külaraamatukogu, Palupera staadion, Hellenurme Avatud Noortekeskus, Palupera Külamaja, 3 WiFi ala

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Põllumajandusettevõtted: Tasemix OÜ, OÜ Nõuni Taimakasvatus, OÜ Palupera Agro, OÜ HELDE PM TOOTMINE

OÜ Nõuni Puit – puidutooted (aknad, ukсед, mööbel), OÜ Hiiesalu Grupp ja ELH Palkehitus OÜ (palkmajad jm).

Teenindussfääris on tuntum ettevõtte Leigo Turismitalu. Tegutsemist jätkavad SINA Kodumajutus (OÜ Kirmatsi) ning Mesi- linnu Talu (Agera OÜ). Internetti pakub OÜ HellNet, muusikat Best Music OÜ ja köhutäidet Lande Grillikoda OÜ.

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Valmis Nõuni Külaraamatukogu-infokeskuse uusehitus, restaureeriti Palupera mõisahoonde katus, renoveeriti Hellenurme Noortekeskuse hoone ja korrastati lähiümbrus. Hajaasustuse veeprogramm jõudis 5 majapidamiseni. Palupera Põhikool sai täielikult uue kaasaegse riistvara ja mööbliga arvutiklassi.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Pensionäride Ühendus Pihlakobar, MTÜ Tantsuklubi Mathilde, MTÜ P-Rühm, MTÜ Avatud Hellenurme Noortekeskus, MTÜ Nõuni Maanaiste Selts, MTÜ Hellenurme Mõis, MTÜ Nõuni Loodus- ja Arenduskeskus, külaseltsingud. 2009. aastal asutati uus MTÜ – Neeruti Külaselts.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

• Eesti Lipp 125 ürituste käigus võeti vastu hobuvankritel tudengid Kintsli kõrtsi juures. Avati mälestustahvel hoone sei- nal.

• Valgamaa Partnerluskogu tunnustas Valgamaa külasid konkursil «Väärt kodupaik 2009». Parim paik noortele 2009 tiitli vääriks tunnustati Nõuni küla, kus tänu noorte aktiivsele tegevusele toimub huvitavaid ja omapäraseid ettevõtmisi. Koos viiakse läbi filmiööd kultuurimajas, tehakse isetegevust ja käiakse esinemas.

Noored ise on öelnud: «Noortel meie külas on palju võimalusi oma aja sisustamiseks ja me ei vaja Viru keskust või Tartu kau- bamaja ringi hängimiseks. Meile piisab ka oma väikesest Nõunist, kus ootavad ees rõõmsameelsed ja aktiivsed inimesed. Meie küla on kindlasti väärt elupaik!»

Lisaks kaunitele sõnadele kingiti Nõuni küla noortele oma suislepapuu, mis enne jaani ka ühiselt kodukülla istutatud sai.

• Toimus XVI mälumänguturniir Palupera valla karikale (13 võistkonda), Valgamaa meistriks tuli Otepää vald ja karikavõist- luse parimaks osutus Vara valla võistkond.

• Räbi külas toimusid juunis Eesti meistrivõistlused vibujahis, juulis Jahiretk ja oktoobrikuus Eesti Maastikuvibu Liidu klubi- de karika 9. etapp/Mardinoole turniir.

- Palupera vallas jätkusid värsked spordiüritused: küladevaheline jalgpalliturniir II (võitjaks tuli Räbi küla). Nõuni noored korraldasid jüriöö orienteerumisevõistluse II.
- Valgamaa linnade ja valdade 2009. aasta talimängudel ja suvemängudel kuni 2000 elanikuga kohalike omavalitsuste hulgas võitis esikohad Palupera vald.
- Toimus Nõuni triatlon VI (100 m ujumine, 7,5 km jalgrattasõit, 1 km jooks).
- Jalgpalliklubi FC ELVA eestvedamisel toimus Palupera staadionil jalgpalliturniir Palupera Cup V 7 võistkonnaga, kus kodumeeskond saavutas seekord Otepää ees eelviimase koha. Ollakse aga ka üks nooremaid võistkondasid nüüd. Palupera noored jalgpallurid tulid Rõngu Cupilt koju I kohaga, Puka Cupilt II kohaga.
- Toimus võrkpalliturniir Põrsas Cup V Nõunis (traditsiooniline auhind uuel kujul).
- Juuli lõpus kuulutati Jänedal toimunud Eesti talupäevadel välja Eesti parimad talud. Parimate noortalunike konkursil pälvis noortalunike hulgas teise koha Palupera vallas Astuvere külas Savi talus elavad-toimetavad Kaido ja Kaja Lökk tütardega.
- Toimusid järjekordsed Leigo Järvemuusika kontserdid – Valgus ja Videvik. Esinesid Annely Peebo, Neeme Järvi, Jäääär, Maarja, Riho Sibul jt.
- Hellenurme–Palu–Räbi teed läbis autoralli Honda Racing noorteralli meistrivõistluste II etapp.
- Palupera Põhikooli 5. klassi õpilane Tanel Riivik võitis õpilasleiutajate riiklikul konkursil, mille teema oli «Hoiame kokku», põhikooli 5.–9. klassi astmes I preemia tööde «Kuusepuukujuline jalanõude kuivataja» ja «Magnetvasar» eest.
- Palupera mõis osales traditsiooniliselt külasmängus «Unustatud mõisad».
- Muinsuskaitse talgupäeval osales Palupera vallast kolm objekti: Palupera mõisapark, Hellenurme mõisa kalmistu ja Hellenurme vesiveski. Poolsada talgulist tegid ära suure töö oma koduvalla objektide korrastamisel. Nõunis toimusid kevadel Nõuni Külaseitsi eestvedamisel külakeskuse heakorratalgud.
- «Minu Eesti» mõttetalgute kolm mõttekoda asusid Hellenurmes, Nõunis ja Paluperas.

Vaatamisväärsused

Palupera ja Hellenurme mõisakompleksid parkidega, Hellenurme vesiveski, Lustimäe puhkekoht, Middendorffide perekonnakalmistu, Elva jõe veeteie matkarajad, Hellenurme paisjärve puhkeala.

Kirikud ja kogudused

Tegutseb Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Hellenurme kogudus Hellenurmes. Kogudus asutati 23.05.1913.

Koostööpartnerid Eestis

Naaberomavalitsused Otepää, Puka ja Sangaste vallad (ühine ajaleht Otepää Teataja, valdkonnad: haridus, kultuur, sport, politsei, turism, meditsiin jm), naaberomavalitsused Elva linn, Rõngu, Nõo, Kambja vallad (Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA, valdkonnad: haridus, turism, päästkeskus, meditsiin jm)

Koostööpartnerid välismaal

Soomes Vihti vald (haridus, kultuur, noorsootöö, eakad)

Infoväljaanded

Ajaleht Otepää Teataja ilmub kaks korda kuus. Palupera valla koduleht www.palupera.ee.

4.3.8 Puka vald

Elanike arv 1786 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 200,9 km²

Külasid 18: Aakre, Kibena, Kolli, Koms, Kuigatsi, Kähri, Meegaste, Palamuste, Pedaste, Plika, Prange, Purtsi, Põru, Pühaste, Rebaste, Ruuna, Soontaga, Vaardi

Alevikke 1: Puka alevik

Valla keskus Puka alevikus, kaugus maakonnakeskusest 36 km

Vallavalitsus

Töötajaid 8, vallavanem Heikki Kadaja

Vallasekretär Anita Kallis

Vallavolikogu

Liikmeid 13, esimees Heldur Vaht

Sotsiaalne infrastruktuur

Puka Perearstikeskus, Puka Keskkool, Aakre Lasteaed-Algkool, Puka Lastepäevakodu, Puka Kunstikool, Puka Rahvamaja, Aakre Rahvamaja, Puka Raamatukogu, Aakre Raamatukogu, Kuigatsi Raamatukogu, Kuigatsi Külamaja

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Jumek AS, Kiilung AS, Puitrex OÜ – mööbli valmistamine

Setaria AS – puidu töötlemine

OÜ Neiveland, OÜ Päikesepõld – põllumajanduslik tootmine

Techne Töökoda AS – ehitusmaterjalide müük ja metallitöö

Bacula AS – moosivalmistamine

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Mänguväljakute rajamine Pukas ja Aakres, Kuigatsi Külamaja akende ja uste vahetus, Puka Pritsumehe pargi rajamine, staadionimaja ja staadionivalgustuse rajamine, tänavavalgustuse korrastamine

Vaatamisväärsused

Jaanimäe määnd Meegaste külas, Kuigatsi mõisa park ja hooned Kuigatsi külas, Puka põlispuude grupp, Koms puistu Puka-Otepää maantee ääres Koms külas, Aakre mõisa hooned ja park Aakre külas, Puka aleviku keskuse hoonestus (I Eesti Vabariigi aegne pangahoone, raudteejaam, apteek), Vooremägi, Kivivare linnamägi koos kivikalmetega, Kuigatsi ehk Puka linnamägi, Ristimägi Kähri külas

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud

MTÜ Puka Spordiklubi, MTÜ Puka Naisselts, MTÜ Puka Aianduse ja Mesinduse Selts, Puka Pensionäride Ühendus, Kuigatsi Külamaja Seltsing

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- XXVI Võrtsjärve talimängudel osalemine
- Maakondlik vokaalansamblike päev Puka Rahvamajas
- Kevadised koristustalgud (osales üle 200 inimese)
- Aakre-Puka jooks
- Puka valla päevad
- Puka kevadlaat
- Laulupeotule vastuvõtt

- Öölaulupidu
- Pritsumehe pargi rajamise talgud (osales üle 100 inimese)
- Sügislaad
- Maakonna ettevõtjate päev

Kirikud ja kogudused

Puka Vabakogudus

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsused ja Valgamaa Omavalitsuste Liit
 Võrtsjärve ümbruse seitse valda ja moodustatud Võrtsjärve Sihtasutus
 Otepää Piirkonnanõukogu
 Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Koostööpartnerid välismaal

Rootsi Jämtlandi lääni omavalitsused ja osalemine Valga maakonna ning Rootsi Jämtlandi maakonna majandusühistus

Infoväljaanded

Puka valla kaart
 Vallas asuvaid vaatamisväärsusi tutvustavad postkaardid
 Ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub 2 korda kuus
 Piirkonda tutvustav raamat «Ümber Võrtsjärve»
 Infomaterjal «Võrtsjärve matkajuht»
 Raamat «Puka vald läbi ajaloo tuulte»
 Puka valla koduleht www.puka.ee

4.3.9 Põdrala vald

Elanike arv 890 (1. jaanuari 2010 seisuga)
 Pindala 127,2 km²
 Külasid 14: Karu, Kaubi, Kungi, Leebiku, Liva, Lõve, Pikasilla, Pori, Reti, Riidaja, Rulli, Uralaane, Vanamõisa, Voorbahi
 Valla keskus Riidaja külas, kaugus maakonnakeskusest 42 km

Vallavalitsus

Töötajaid 6, vallavanem Aivar Uibu
 Vallasekretär Saima Ilisson

Vallavolikogu

Liikmeid 9. Volikogu esimees kuni 26.11.2009 Sulev Sildna, alates 26.11.2009 René Rahnu

Sotsiaalne infrastruktuur

Riidaja Lasteaed- Põhikool, Pikasilla Algkool, Riidaja Kultuurimaja, Pikasilla Rahvamaja, Riidaja Raamatukogu, avalik internetipunkt Riidaja Kultuurimajas

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Merts AM OÜ – vedelkütuse jaemüük, toitlustamine, kanuulaenus

OÜ Ati – saematerjali tootmine ja müük, kerghaagiste tootmine ja müük
OÜ Torupillitalu – ürituste ja koolituste korraldamine, toitlustamine, majutus
OÜ Kalasaare – aktiivne puhkus, telkimine, majutus kámpingutes
OÜ Forestonia – hakkepuidu tootmine, põllu- ja metsamajandus
AS Ekseko – seakasvatus
OÜ Loisu Agro – taimekasvatus

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Riidaja Põhikooli hoone rekonstrueerimine, hajaasustuse veeprogrammis osalemine, veepuhastusseadmete paigaldamine Pikasilla Algkooli

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused ja seltsingud

MTÜ Põdrala Külade Ühendus, MTÜ Põdrala Kütt, MTÜ Pikasilla-Purtsi Külaselts, MTÜ Liiva Vesi, Põdrala valla Pensionäride Ühendus, Riidaja Naisseltsing, Pori Küla Seltsing, Riidaja Spordiseltsing

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Võrtsjärve suve- ja talimängudest osavõtmine
- Riidaja Kultuurimaja 80. aastapäeva tähistamine
- Laulupeo tule vastuvõtmine ja kontsert Pikasilla staadionil
- Põdrala valla jaanituli Riidaja mõisapargis
- Eakate sügispidu

Vaatamisväärsused

Riidaja mõisahoonete kompleks koos mõisapargiga
Ferdinand Linnuse sünnikoht
Henrik Visnapuu sünnikoht
Johann Pauli sünnikoht
Pronksskulptuur «Torupillimängija» Torupillitalus
Võrtsjärve suubuv Väike Emajõgi koos Pikasilla puhkealaga

Kirikud ja kogudused

Gerdruta kabel-kirik Riidajas

Koostööpartnerid Eestis

MTÜ Valgamaa Omavalitsuste Liit, Võrtsjärve Sihtasutus, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, MTÜ Valgamaa Partnerluskogu, SA Valgamaa Arenguagentuur, SA Tõrva Haigla

Infoväljaanded

Vallaleht Põdrala Teataja ilmub kord kvartalis. Valla koduleht www.podrala.ee.

4.3.10 Sangaste vald

Elanike arv 1433 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 144,7 km²

Külased 13: Keeni, Kurevere, Lauküla, Lossiküla, Mäeküla, Mägiste, Pringi, Restu, Risttee, Sarapuu, Tiidu, Vaalu, Ädu

Alevikke 1: Sangaste

Valla keskus Sangaste alevikus, kaugus maakonnakeskusest 30 km.

Vallavalitsus

Ametnikke 8, vallavanem Kaido Tamberg

Vallasekretär Janno Sepp

Vallavolikogu

Liikmeid 11. Volikogu esimees kuni 31.07.2009 Aldo Korbun, alates 27.08.2009 Rando Undrus

Sotsiaalne infrastruktuur

Sangaste Perearstipraxis, Sangaste Postkontor, Sangaste Pansionaat, Sangaste Lasteaed, Sangaste kirik, Sangaste Raamatukogu (AIP), Sangaste Rukki Maja (AIP), Keeni Raamatukogu (AIP), Keeni Tervisepunkt, Keeni Põhikool

Olulisemad ettevõtted

AS Sanwood – mööbli tootmine

AS Sangaste Linnas – jahu ja tangainete tootmine

AS Silva-Agro – toidu- ja tööstuskaupade müük, majutus- ja toitlustusteenused

OÜ Landhaus – puitehitiste tootmine

OÜ Finlaid – saematerjali tootmine

OÜ Kesa-Agro – piimakarjakasvatus

OÜ Sanlind – kodulinnukasvatus

Olulisemad investeeringud infrastruktuuri

Keeni noortekeskuse ehitamine, Keeni Põhikooli staadioni ehitamine, Sangaste Seltsimaja suure saali rekonstrueerimine

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Kodukant Sangaste, MTÜ Sangaste Seltsilised, MTÜ Keeni Tantsuselts, MTÜ Sangaste Turismiküla

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- 75. Restu spordipäev
- Sangaste rukkimaarjapäev
- Sangaste valla tantsupäev

Vaatamisväärsused

Sangaste loss ja lossipark, Sangaste kirik, Sangaste kalmistu, Sangaste linnamägi, Harimägi, August Gailiti sünnikodu, Kirgjärv ja Presnikovi järv, Eduard Grosschmidt-Suursepa kodutalu, küüditatute mälestuskivi Keeni raudteejaamas

Kirikud ja kogudused

Sangaste kirik, EELK Sangaste Püha Andrease kogudus, õpetaja Ivo Pill

Infoväljaanded

Ajaleht Otepää Teataja, mis ilmub kaks korda kuus
Sangaste valla koduleht www.sangaste.ee

4.3.11 Taheva vald

Elanike arv 878 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 204,7 km²

Külased 13: Hargla, Kalliküla, Koikküla, Koiva, Korkuna, Laanemetsa, Lepa, Lutsu, Ringiste, Sooblase, Taheva, Tsirgumäe ja Tõrvase

Valla keskus Laanemetsa külas, kaugus maakonnakeskusest 25 km

Vallavalitsus

Töötajaid 8, vallavanem Monika Rogenbaum
Vallasekretär Mare Roosipuu

Vallavolikogu

Liikmeid 9, volikogu esimees Hille Tamman

Sotsiaalne infrastruktuur

SA Taheva Sanatoorium (hooldekodu- ja asenduskodu osakonnad ning osutatakse mitmesuguseid erihoolekande teenu-seid), Hargla perearstikeskus, Lagle Tiku Hargla Apteek, Hargla Kool (põhikooli asukoht Harglas ja lasteaia asukoht Koikkü-las), Hargla Maakultuurimaja, Hargla Maakultuurimaja struktuuriüksus Taheva valla Avatud Noortekeskus, Koikküla Raa-matukogu internetipunktiga, Hargla Raamatukogu internetipunktiga, Hargla Hooldekodu, RMK Taheva rattarajad (25 ja 50 km), Taheva külakeskus internetipunktiga, Koikküla külakeskus, 3 kauplust (Harglas, Tahevas ja Koikkülas), 2 postkonto-rit (Harglas ja Koikkülas), Hargla perejuuksur, sotsiaalimaja.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Põllumajandus: TÜ Hargla Seemneühistu, OÜ Koivakonnu, OÜ JOKAMAA, FIE Ants Kõomägi Kõivu talu ja Koikküla Farmide OÜ
Teenindus: OÜ Esperance (kaubandus), Hargla Masinaühistu ja Vello Vaheäär (transport), FIE Jaanus Põldsepp (ehitus, mee-lelahutus), FIE Raila Künnapuu (juuksur), OÜ B&M Konsultatsioonid ja FIE Sulo Hermlin (infotehnoloogia), Lõuna Elektri-projekt OÜ (projekteerimine, elektritööd).
Metsandus: OÜ Velburg ja Helju Leosk Nõmme talu
Turism: OÜ Nakatu Turismitalu, Punda 2 talu, Matadorhitt OÜ (DIXIELAND) ja Steven Guido Lietaer

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

EASi projekt «Hargla Hooldekodu rekonstrueerimine» – maksumus 1 024 416 krooni
EASi projekt «SA Taheva Sanatooriumi peahoone rekonstrueerimine» – maksumus 8 834 249 krooni
PRIA projekt «Jalgtrattad ja suusad» – maksumus 93 582 krooni

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Koikküla Külaselts, MTÜ Parmu Ökoküla, MTÜ Hargla Jahiselts, MTÜ Kartuli Vabariik, MTÜ Taheva Valla Külade Selts, Seltsing Koikküla Külaselts, Seltsing Hargla Külaselts, Seltsing Hargla Maanaiste Klubi, Seltsing Laanemetsa Külaselts, Selt-sing Taheva Külaselts, Seltsing Tsirgumäe-Sooblase Külaselts, Seltsing Lepa Külaselts

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Valga Maavalitsuse projekti «Avatud noortekeskus avatud noortele» raames üritused läbi aasta
- KIKI projekti «Keskonnateadlikkuse tõstmise üritused Taheva valla noorsootöö- ja haridusasutustes 2009. aastal» raames üritused läbi aasta

- Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamine
- Memme-taadi kevadpidu
- Jüriöö jooks
- «Teeme ära» mõttetalgud Hargla Maakultuurimajas
- Emadepäeva kontsert
- Taheva-Karula laulupäev
- Hargla külapäeva tähistamine
- Tsirgumäe-Sooblase külapäeva tähistamine
- Koikküla kandi elanike jaanipäeva korraldamine
- Mustajõe silla 100. aastapäeva tähistamine (Tsirgumäe-Sooblase külapäev)
- Hargla kihelkonda tutvustava trükise väljaandmine
- Üritus «On kallis mulle kodupaik», mille raames seati üles käsitöönäitus ja korraldati matk
- Stiilipidu «Meenutusi kolhoosiajast»
- Täiskasvanud õppija nädala üritused
- Valga maakonna käimisürituste sarjas jalgsimatkad kevadel ja sügisel
- Jõulupidu

Vaatamisväärsused

Ristipuud Kallikülas, Hargla kirik, Hargla kabel, Püha pettai Harglas, Ohvikivi Tsirgumäel, Ohvrimänd Tsirgumäel, RMK Tel-lingumäe vaatetorn, Taheva mõisa kompleks koos pargiga

Laanemetsa apostlik-õigeusu kirik, Aheru järv, Oore männikud, Koikküla sepikoda ja magasiait, Mustajõe-Koiva maastiku-kaitseala

Kirikud ja kogudused

EELK Hargla kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit

SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

SA Valgamaa Arenguagentuur

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

MTÜ Eesti-Läti Instituut

SA Taheva Sanatoorium

MTÜ Kartuli Vabariik

MTÜ Külateed

Infoväljaanded

Vallavalitsuse infoleht Taheva Häälekandja ilmub kvartaalselt. Taheva valla koduleht www.taheva.ee.

4.3.12 Tõlliste vald

Elanike arv 1800 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 193,8 km²

Külasad 13: ligaste, Jaanikese, Korijärve, Muhkva, Paju, Rampe, Sooru, Supa, Tagula, Tinu, Tõlliste, Vilaski, Väljaküla

Alevikke 2: Tsirguliina ja Laatre

Valla keskus Tsirguliina alevik, kaugus maakonnakeskusest 15 kilomeetrit

Vallavalitsus

Töötajaid 9, vallavanem Madis Gross

Vallasekretär Eve Eisen

Vallavolikogu

Liikmeid 13. Volikogu esimees kuni 18.10.2009 Olev Tammela, alates 3.11.2009 Rein Randver

Sotsiaalne infrastruktuur

Tsirguliina Keskkool, Laatre Lasteaed, Tsirguliina Lasteaed, Sooru Lasteaed, Tsirguliina Rahvamaja, Sooru Rahvamaja, Tsirguliina Raamatukogu, Laatre Raamatukogu, Sooru Raamatukogu, Tagula Raamatukogu, Perearst Madis Tiik (Tsirguliina, Laatre), Paju Hooldekodu, Laatre Sotsiaalimaja, Tsirguliina Keskkooli võimla ja staadion, Puhkekompleks Soorus (laululava ja valgustatud terviserada), Jaanikese Motospordikeskus, Laatre Vabaajakeskus, Kalda Puhkemaja, Tsirguliina postkontor, ligaste külamuuseum, Tsirguliina Avatud Noortekeskus TANK, FIE Lembe Raua apteek

Tähtsamad majandusvaldkonnad on: põllumajandus, metsa- ja puidutööstus, kaubandus ja teenindus.

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

AS Laatre Piim – piima ja liha tootmine

Linnu Talu OÜ – kanaliha ja muna tootmine

Kopra Karjamõis OÜ – lambakasvatus

Sapronen OÜ – puidutöötlemine

Kevetra OÜ – puidutöötlemine, autoremont

Majand OÜ – puitmajade valmistamine

Dikstrum OÜ – autoremont

Otolux AS – metalltooted

Rahel-Puit OÜ – puidutöötlemine

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Viidi ellu projektid: Sooru Lasteaia välisfassaaditööd ja katusevahetus (EASI toetusel), Sooru Rahvamaja katusevahetus ja välisfassaadi remont, Sooru Rahvamaja uute sporditarvete soetamine, Tsirguliina Keskkooli siseõue renoveerimistööde lõpetamine, Tsirguliina Keskkooli staadioni rekonstrueerimistööde lõpetamine, Tsirguliina Keskkooli projekteerimine, Tagula Raamatukogule uute ruumide ja sisustuse ostmise, Sooru Mäeküla veetrassi renoveerimine, Tagula pumbajaama rauaeraldusseadmete paigaldamine, Laatre I kalmistu kabeli katuse renoveerimine.

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Sooru Arendus, Sooru Naisselts, Laatre Naisselts, Tagula Külaseltsing, Tõlliste Valla Pensionäride Ühendus Elurada, Tõlliste-Puka-Sangaste ühendsegakoor, MTÜ Spordiklubi Raudsõrmus, MTÜ Inglise Keele Klubi.

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Vabariigi aastapäeva kontsert
- Paju lahingu aastapäev
- Talispordipäev-vastlapäev
- Lauamängude turniir

- Naabervaldade vaheline (Tõlliste, Sangaste, Õru) Jüriöö jooks
- Heakorrapäev Soorus
- Emadepäevakontsert Laatre kirikus ja aasta ema ning vanaema valimine
- Isadepäeva tähistamine ja aasta isa valimine
- Jaanipäeva tähistamised külakeskustes
- Külapäev Soorus
- ligaste jooks
- ligaste külapäev
- Kolme valla pensionäride suvepäevad ligastes
- Laste suvepäevad (TANK)
- Vallasisene võrkpalliturniir
- Kergejõustikupäev
- Valla autospordi huvilistele jäärajasõidud
- Tõlliste valla lahtised meistrivõistlused petangues
- Autoorienteerumine Valgamaal (korraldas spordiklubi MTÜ Raudsõrmus)
- Valga maakonna laulu- ja tantsupidu
- Vabariiklikul tantsu- ja laulupeol osalemine
- Aastavahetuspidu

Vaatamisväärsused

Paju mõis, Paju mälestusmärk, Laatre kirikud

Kirikud ja kogudused

EELK Laatre Püha Laurentsiuse kirik ja kogudus

Koostööpartnerid välismaal

Hartola vald (Soome Vabariik) ja Holtälen vald (Norra Kuningriik) – haridus- ja noorsootöö

Infoväljaanded

Ajaleht Tõlliste Teataja – ilmub vastavalt vajadusele. Tõlliste valla koduleht www.tolliste.ee.

4.3.13 Tõrva linn

Elanike arv 3077 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindala 4,8 km²

Kaugus maakonnakeskusest 28 km

Linnavalitsus

Töötajaid aasta alguses 15, aasta lõpus 17. Linnapea Agu Kabrits

Linnasekretär Signe Kiin (alates detsembrist 2009 Juta Karpov kuni ajutiselt äraoleva linnasekretäri naasmiseni)

Linnavolikogu

Liikmeid 15. Volikogu esimees kuni 26.10.2009 Ülle Juht, alates 29.10.2009 Kalle Vister

Sotsiaalne infrastruktuur

SA Tõrva Haigla, OÜ Tõrva Tervisekeskus, 3 perearsti (FIE Anne Haas, FIE Eve Rebane, OÜ Riolani), Tõrva Gümnaasium, Tõrva Muusikakool, Tõrva lasteaed Tõrvalill, Tõrva lasteaed Mõmmik, SA Tõrva-Helme Turism, hotell De Tolly, hotell Pigilinn, Tõrva Lasteraamatukogu, Tõrva Linnaraamatukogu, Tõrva Kultuurimaja, Tõrva Avatud Noortekeskus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

OÜ Tõrva Apteek – ravimite jaemüük
Tõrva Tarbijate Ühistu – kaubandus
Heelix Grupp AS – ehitus, remont, rahvusvahelised ja siseriiklikud veod
AS Brick – üldehitustööd
Beetela OÜ – vedelkütuse- ja määrdeainete jaemüük, toidu- ja tööstuskaupade jaemüük
AS Olerex – vedelkütuse- ja määrdeainete jaemüük, toidu- ja tööstuskaupade jaemüük
Tõrva Elekter OÜ – elektrimontaažitööd
OÜ Asfalditeenus – teede, platside, katuste pindamis ja asfalteerimistööd
Delibalt Production OÜ – toiduainetetööstus

Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri

Lasteaia Mõmmik rekonstrueerimine
Lasteaia Tõrvalill hoone soojustamine ja katlamaja rekonstrueerimine
Kase tänava silla rekonstrueerimine
Gümnaasiumi silla ehitamine
Sõpruse pargi valgustuse rajamine
Valgustatud suusaradade rajamine

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Helme-Tõrva Elu Ühendus, SA Tõrva Kirik-Kammersaal, MTÜ Pensionäride Selts Eluratas, MTÜ Tõrva Võrkpallklubi, MTÜ Spordiklubi Viraaž, MTÜ Orienteerumiklubi Käbi, MTÜ ELK, BPW Estonia (EENA) Tõrva klubi, Lions Klubi Tõrva, Tõrva Puuete-
ga Inimeste Liit, Valgamaa Vabadusvõitlejate Ühendus, MTÜ Erivajadustega Laste Tugikeskus Sinilill

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused**Kultuurisündmused**

- Tõrva Loits
- XVI Tõrva linna päevad
- Järvekantri 2009
- Tõrva laulustuudio neidudekoori galakontsert «Üks mis seob»
- Mulkide jaanituli
- Lastekaitsepäev
- Tõrva linna vastlapäev
- Tõrva-Helme vabastamise 90. aastapäeva tähistamine
- Mari Kulli kultuuripremia väljaandmine
- Jõulukuuskede põletamine

Spordisündmused

- Tõrva rattamatkade pühapäevad
- Tõrva kevadised ja sügised tervisetunnid
- Tõrva spordisuve kergejõustikuseriaal kuni 12aastastele tüdrukutele ja poistele
- Tõrva linna lahtised meistrivõistlused kergejõustikus
- II Tõrva kuue silla jooks
- 28. jooks ümber Tõrva kolme järve: tillu-, mini- ja põhijooks
- I Tõrva Igamehe viievõistlus kergejõustikus
- Jüriöö teatejooks läbi Tõrva linna
- II Tõrva lahtine petangiturniir triodele

- Rammumehe võistlus Tõrva Tõnis
- Tõrva lahtine sumoturniir
- Tõrva kepikõnnipäevade neli etappi
- VIII Tõrva-Helme vabariiklik harrastusmaletajate turniir
- II Tõrva-Helme kergejõustikupäev olümpialastega

Vaatamisväärsused

Vabadussõja mälestussammas ja Tõrva Gümnaasiumi park, Tõrva Tantsumägi, Tõrva kirik-kammersaal, kõrtsihoone, dendropark, Riiska ja Vanamõisa järve puhkealad

Kirikud ja kogudused

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Kogudus

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Helme Maarja Kogudus

Koostööpartnerid Eestis

Kultuuriministeerium

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

Sotsiaalministeerium

MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut

MTÜ Valgamaa Partnerluskogu

Helme Vallavalitsus

Hummuli Vallavalitsus

Põdrala Vallavalitsus

Ajaleht Valgamaalane

Kaitseliit, politsei, tuletõrje

Koostööpartnerid välismaal

Timra kommuun Rootsis – keskkond, kultuur

Laihia vald Soomes – haridus, kultuur, ettevõtlus

Lukowi linn Poolas – kultuur, ettevõtlus

Grantsville'i linn USA Marylandi osariigis – haridus (kirjavahetus algklassi õpilastega)

Essunga kommuun Rootsis – kultuur, haridus

Hemsedali kommuun Norras – turism, haridus

Infoväljaanded

Tõrva ja Helme piirkonna elu kajastav ajaleht Helme-Tõrva Elu ilmub kaks korda kuus. Tõrva linna koduleht www.torva.ee

4.3.14 Valga linn

Elanike arv 14 086 (1. jaanuari 2010 seisuga)

Pindal 16,5 km²

Valga linn on Valga maakonna keskus

Linnavalitsus

Ametnikke 48, abiteenistujaid 72. Linnapea Ivar Unt

Linnasekretär Diana Tipka

Linnavolikogu

Liikmeid 21, volikogu esimees Feliks Rõivassepp (kuni 28.10.2009), alates 28.10.2009 Külliki Siilak

Sotsiaalne infrastruktuur

Valga Lasteaed Buratino, Valga Lasteaed Kaseke, Valga Lasteaed Pääsuke, Valga Lasteaed Walko, Valga Põhikool, Valga Gümnaasium (lasketiir, autokool), Valga Vene Gümnaasium, Valga Kaugõppegümnaasium, Valga Muusikakool, Valgamaa Kutseõppekeskus (täiskasvanute koolituskeskus), Valga Jaanikese Kool (nõustamiskeskus), Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus (kino) Valga Avatud Noortekeskus, Valga Keskraamatukogu (avatud internetipunktiga), Valga Muuseum, SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon, AS Valga Haigla (perearstikeskus), MTÜ Valga Hoolekandekeskus, SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus, SA Valga Sport Valga Spordihall, Valga Keskstaadion (jõusaal, saun), Valga Ekstreemspordihall, kunstmurukattega jalgpalliväljak, terviserajad, mänguväljakud, spordiplatsid, MTÜ Valgamaa Puuetega Inimeste Koda, Lastekodu Kurepesa, MTÜ Valgamaa Tugikeskus, Sotsiaalmaja, Valga Linna Töötute Aktiviseerimiskeskus, Valga Naiste Varjupaik, SA Valgamaa Arenguagentuur, Valga Saun, MTÜ Domus Petri Päevakeskus, raudtee- ja bussijaam, koerte varjupaik

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Valga Gomab Mööbel AS – mööbli tootmine

Valga Lihatoöstus AS – lihasaaduste tootmine

AS Moon – jalatsite tootmine

AS Valga Ferrum – metallitööd

AS M.A.S.I Company – rõivaste tootmine

Aclima Baltic AS – rõivaste tootmine

A.Karuse AS – rahvusvahelised ja Eesti-sisesed kaubaveod, mootorsõidukite müük, rent ja remont, ilu- ja isikuteenused, reisetevõtjana tegutsemine

Wal-Bro OÜ – üldehitustööd, ehitusmaterjalide jae- ja hulgimüük

A.B. Autotrans OÜ – mootorsõidukite müük ja remont, majutusteenus

AS Moodul – muude metallkonstruktsioonide ja nende osade tootmine

AS Valga Haigla – haiglaraviteenused

Liinihoolduse Eesti OÜ – metsamajandust abistavad tegevused

OÜ Valga Teed – teede ehitus ja hooldus

AS ERTS – ekspediitorteenused

AS Valga Depoo – raudtee veeremi hooldus

Olulisemad investeeringud linna infrastruktuuri

Lasteaia Kaseke passiivmaja ehitus, Valgamaa Puuetega Inimeste Koja juurdeehituse valmimine, kunstmurukattega jalgpalliväljaku rekonstrueerimine, Pedeli virgestusala ja Tambre kergliiklustee valmimine, Pedeli virgestusala mängu- ja spordiväljakute valmimine, Linnapargi tiikide saneerimine, skulptuuri «Nipernaadi» avamine, alustati kutseõppekeskusele uue hoone ehitamist, vee- ja kanalisatsioonitrasside järjekordse etapi rekonstrueerimise alustamine

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

Valga Piirilinna Bigbänd, Valga Rockiklubi, Valga Kammerkoor, stuudio Valvokaal, Valga Südamesõprade Seltsi laulu- ja tantsumäng, segakoor Rõõm, ansambel Enelas, naisansambel Maarjalill, Kungla (muusikalid, legendid), Valga Koerteklubi, Roosi Käsitöö, Valga Käsitöökelder, Stuudio Joy, ansambel Oduvantsiki, rahvatantsurühm Sõsarad, rahvatantsurühm Karikakar, rahvatantsurühm Rukkilill, rahvatantsurühm Pilleriin, Valga Jazz Klubi, Valga Country Dancers, noorteklubi Active Attack,

Valge Maja Laulukoor, Eesti Pensionäride Liidu Valga allorganisatsiooni tantsurühm Elujõud, studio Naeratus, studio Tiina, studio Hikaro, Underground-muusika liit Mustad Pioneerid, Valga Ukraina laupäevakool Kalõna

Sportiklubid

Valga Korvpallikool, SK Maret-Sport, FC Valga Warrior, KK Käval, VK Viktooria, Valga Laskurklubi, Valga Maleklubi, hokiklubi Lions, poksiklubi Nahkkinna, Valga Motoklubi, Valga Petanque Klubi, Valga Piljardi Klubi, Valgamaa Spordiveteranide Selts, Valga Lauatennise ja Koroona Klubi, Valga Turniiribridži- ja Mälumänguklubi, Valga Saalihoki Klubi, Valga Maadlusklubi, MTÜ Valga Noored Tuletallajad, A.Karuse Auto-Motoklubi, MTÜ Carma Motoklubi; ekstreemspordiklubi Neutral, SK Mesilased, Valga Spordiselts Kalev

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- Koolitants
- Mini Playback Show
- Valga Laululaps
- Bruno Junki rahvusvahelised mälestusvõistlused käimises
- Rahvusvaheline lilleseadevõistlus Kassikäpp
- Valga Gümnaasiumi laulu- ja tantsupidu
- Valga-Valka 10 km tänavajooks «Loskutov Cup 2009»
- «Teeme ära» mõttetalgud
- Eesti-Läti korvpalliturniir «Livonia Cup 2009»
- Valga-Valka linnapäevad
- Valga koolijütsi päevad
- XV klaveriansamblite festival
- I rahvusvahelised sõjaajaloo päevad
- Mihkclipäeva turg ja pidu
- Valga linna 19. kunstikuu
- Valga Triatlon
- Eesti Korvpalli meistriliiga mängud
- Valga Rullisõit

Vaatamisväärsused

Raekoda, Jaani kirik, mälestustahvel Eesti Vabadussõjas Lõunarindel langenud Soome Põhja Poegadele, kabel, Valga Keskraamatukogu, mälestustahvel Stefan Bathoryle, mälestustahvel Johannes Märtonile, Valga Muuseum, Alfred Neulandi – esimese eestlasest olümpiavõitja mälestusmärk, skulptuur «Nipernaadi», Apostlik-Õigeusu Issidori peakirik, Vedur-mälestusmärk, Valga raudteejaam, Rooma-Katoliku Pühavaimu kirik, Vabadussõjas langenute mälestusmärk Priimetsa kalmistul, Vene vangide matmispaik Priimetsas – «Leinav ema», Pedeli virgestusala

Kirikud ja kogudused

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Valga Peetri-Luke Kogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Betaania Baptistikogudus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus Lootus

Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Valga Peeteli Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Kogudus

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Valga Issidori Peakiriku Kogudus

Eesti Kristliku Nelipühi Kiriku Valga Kogudus

Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kiriku Valga Jumalaema Vladimiri Ikooni Kogudus

Rooma-Katoliku Kiriku Püha Vaimu Kogudus Valgas

Seitsmenda Päeva Adventistide Valga Kogudus

Valga Elu Sõna Kogudus

Koostööpartnerid Eestis

SA Valgamaa Arenguagentuur – ettevõtlus, turism
Eesti Linnade Liit – infovahetus
Valgamaa Omavalitsuste Liit – majanduslikud ühisprojektid
Tartu Ülikool – täiendõpe ning koolitus
Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia – täiendõpe
Tallinna Tehnikaülikool – täiendõpe
SA Tartu Teaduspark – regionaalse energiaagentuuri arendamine

Koostööpartnerid välismaal

Läti Vabariik – Valka Linnaduuma – kohalike omavalitsuste piiriülene koostöö erinevates valdkondades
Soome Vabariik – Imatra
Vene Föderatsioon – Svetogorsk
Rootsi Kuningriik – Haparanda
Soome Vabariik – Tornio
Vene Föderatsioon – Ivangorod
Saksamaa Liitvabariik – Görlitz
Saksamaa Liitvabariik – Frankfurt Oderi ääres
Poola Vabariik – Slubice – kaksiklinnade assotsiatsiooni raames kohalike omavalitsuste piiriülene koostöö
Vidzeme Turismi Assotsiatsioon – Eesti-Läti piiriülese programmi projekti «Go Cycling Through Vidzeme and Southern Estonia» juhtpartner

Sõpruslinnad

Valka, Läti Vabariik; Östhammar, Rootsi Kuningriik; Durby, Belgia Kuningriik; Uusikaupunki, Soome Vabariik; Orimattila, Soome Vabariik; Kobylnica, Poola Vabariik; Kościelisko, Poola Vabariik; Oakland, Ameerika Ühendriigid; Hallsberg, Rootsi Kuningriik; Lübz, Saksamaa Liitvabariik; Tvrdošín, Slovakkia Vabariik; Weissenburg-Gunzenhausen, Saksamaa Liitvabariik

Infoväljaanded

Ajaleht Walk (venekeelne)
Valga linna koduleht www.valga.ee

4.3.15 Õru vald

Elanikke 498 (1. jaanuari 2010 seisuga)
Pindala 104,6 km²
Külasad 8: Uniküla, Õruste, Lota, Kiviküla, Killinge, Mustumetsa, Priipalu, Õlatu
Alevikke 1: Õru
Valla keskus Õru alevikus, kaugus maakonnakeskusest 22 km

Vallavalitsus

Töötajaid 6, vallavanem Andres Palloson
Vallasekretär Maiken Sikk

Vallavolikogu

Liikmeid 7, volikogu esimees kuni 30.10.2009 Avo Allik, alates 30.10.2009 Kalmer Sarv

Sotsiaalne infrastruktuur

Õru Lasteaed- Algkool, Õru Rahvaraamatukogu, Õru postkontor, Õru Päevakeskus

Olulisemad ettevõtted ja nende tegevusalad

Estiske Laftehus OÜ – puitmajade valmistamine

Kauplus Eveliis – kaubandus, toitlustamine

Kauplus Epre – kaubandus

FIE Ljudmilla Jurjeva – kaubandus, toitlustamine

FIE Laine Liive – piima, liha ja teravilja tootmine

Olulisemad investeeringud valla infrastruktuuri

Õru puhkeala väljaarendamise I etapp

Aktiivselt tegutsevad mittetulundusühendused

MTÜ Lotamõisa Arendus

Olulisemad kultuuri- ja spordisündmused

- «Teeme ära»
- Kevadmatk

Vaatamisväärsused

EAÕK Priipalu Vassilius Suure kirik Priipalu külas, Lota mõis Lota külas, luuletaja Friedrich Kuhlbari sünnikoht Uniküla külas, loomaarstiteadlase Elmar Rootsi sünnikoht Priipalu külas, maalikunstnik Kristjan Tedre sünnikoht Priipalu külas, Teises maailmasõjas langenute vennaskalmistu Õruste külas

Kirikud ja kogudused

EAÕK Priipalu Vassilius Suure kirik

Koostööpartnerid Eestis

Valgamaa Omavalitsuste Liit

SA Lõuna-Eesti Turism

MTÜ Valgamaa Partneluskogu

Infoväljaanded

Õru valla koduleht www.oeruvv.ee

5. Looduskeskkond ja keskkonnakaitse

5.1 Valgamaa looduse üldisloomustus

Valga maakond asub Eesti lõunaosas, moodustades Põlva ja Võru maakonnaga Kagu-Eesti piirkonna. Valgamaa kogupindala on 2046,49 km². Maakonna pinnaehitus on väga mitmekesine. Lääneosas on valitsev ürgorgudest liigestatud lainjas moreentasandik siin-seal kerkivate kuplite ning seljakutega. Põhja pool annavad maastikule ilme põhja-lõuna suunalised väikevoored ning madalamatel niiskematel aladel niidud ja metsad. Tõrva-Helme ümbrus on tasasem, kuid liigestatud Õhne ja ta lisajõgede orgudest. Paljudes kohtades paljanduvad orgude veerudel aluspõhja liivakivid. Sellel tihedasti asustatud alal vahelduvad laialdased põllumaad niitude, lohkudes asetsevate järvede ning üksikute metsatukkadega. Hummuli ja Taagepera ümbruses leidub ka kuplistikke. Läti Vabariigi piiril esineb laialdane ala suurte metsade, nõmmede ja soodega. Maakonna keskosa hõlmab põhja-lõuna suunaline Väikese Emajõe orund ning selle jätkuks olev Valga nõgu, kus valitseb suuremalt osalt lainjas moreentasandik, läbitud madalatest lamm- või moldorgudest. Orgudest on määravaim Väikese Emajõe org, millesse Tõlliste kohal suubub Pedeli ürgorg. Valga nõo keskosas esineb laialdane soostunud Korva luht.

Maakonna kõrgeim osa on Otepää kõrgustik, kus kõrgemad tipud Kuutsemägi (217 m), Meegaste mägi (214 m), Harimägi (212 m). Sealne ala on ka järvederohke, tuntuim neist on Pühajärv. Samuti on kaunis Karula kõrgustik, eriti selle vahelduva reljeefiga idaosa, mis jätkub ka Läti Vabariigi põhjaosas. Karula kõrgustiku rohketest järvedest on üks tuntuimaid Karula Pikkjärv.

Maakonna metsamaa pindala on ligi 114 000 ha, metsad vahelduvad niitude, nõmmede, luhtade ja soodega. Maakonna üldpindalast on 7900 ha soode all, millest 5400 ha on kõrgsood ehk rabad. Suuremad neist on Rubina, Korva ja Lagesoo.

Valgamaa suurimad looduskaitseobjektid on Otepää looduspark, Karula rahvuspark ja Koiva-Mustjõe maastikukaitseala.

Kõrgeim mägi Valgamaal on Kuutsemägi (217 m). Looduslike järvi suurusega üle 1 ha on maakonnas ligi 180. Suurim on neist Pühajärv (286 ha), järgneb Aheru (234 ha). Maakonna sügavaim järv on Udsu (30,2 m), mis on sügavuselt kolmas Eestis.

Kaitsealasid, mille hulka kuuluvad rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad ja selle eritüübid nagu pargid, puis- tured, arboreetumid, on maakonnas kokku 60. Suurim neist on Otepää looduspark, mille pindala on 22 430 ha. Oma territooriumilt on see ühtlasi Eestis asuvatest maastikukaitsealadest suurim. Kaitsealust territooriumi, mis lisaks kaitsealadele hõlmab ka hoiualasid ja püsielupaike, on maakonnas kokku 43 431 ha. Üksikobjektidena on Valgamaal kaitse all 28 põlis- puud ning 5 rändrahn. Maakonna kõrgeim kaitsealune puu, Tsuura kuusk, on ühtlasi jämedaim hariliku kuuse esindaja Eestis. Puu kõrgus küünib 29 meetrini, selle ümbermõõt on 4,32 m. Kõige jämedam puu on aga Pühajärve Sõjatamm üm- bermõöduga 6,98 m. Valgamaal asub Lõuna-Eesti suurim rändrahn – Helgikivi, mille ümbermõõt on 30,2 m ja maapealne maht 61 m³.

Allikas: «Tuntuimad looduskaitseobjektid Valgamaal». Valga, 2007

5.2 Meteoroloogiline ülevaade

Soojuslikud karakteristikud

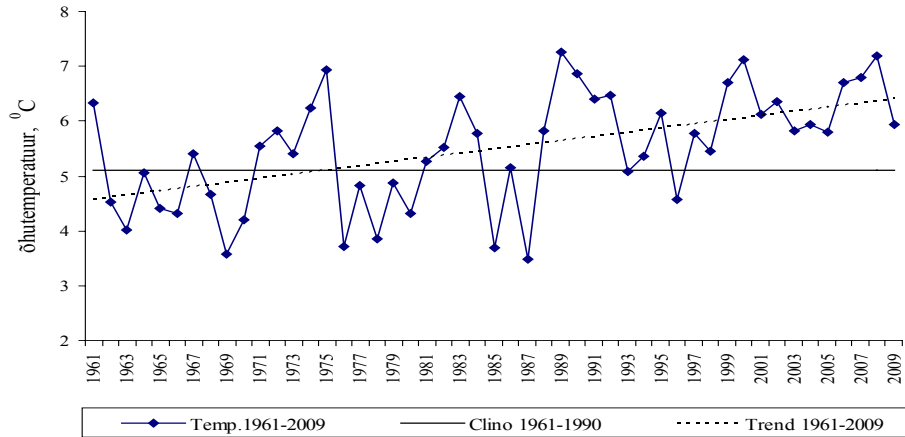
Tabel 5-1 Valga. 2009. aasta õhutemperatuur (°C) kuude kaupa

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Keskmine 2009	-2,9	-4,7	-0,6	6,6	11,5	14,1	17,1	15,3	12,8	4,2	2,6	-4,7
Keskmine 2008	-1,0	1,1	0,8	7,4	10,8	14,7	16,7	16,3	10,1	8,2	2,4	-0,6
Clino 1961–1990	-6,8	-6,1	-1,9	4,5	11,3	15,3	16,6	15,4	10,6	5,9	0,5	-4,1
Abs max 1961–2009	10,1	10,9	18,9	27,4	30,7	32,1	34,4	34,3	29,5	21,7	15,2	11,9
Abs min 1961–2009	-38,5	-35,6	-30,1	-17,8	-5,6	-1,6	2,5	1,5	-6,5	-14,4	-21,9	-40,5

Allikas: EMHI

Joonisel 5.2 on kujutatud aasta keskmise õhutemperatuuri aegrida Valga meteoroloogiajaama andmetel.

Joonis 5-2 Valga. Aasta keskmise õhutemperatuuri (°C) aegrida

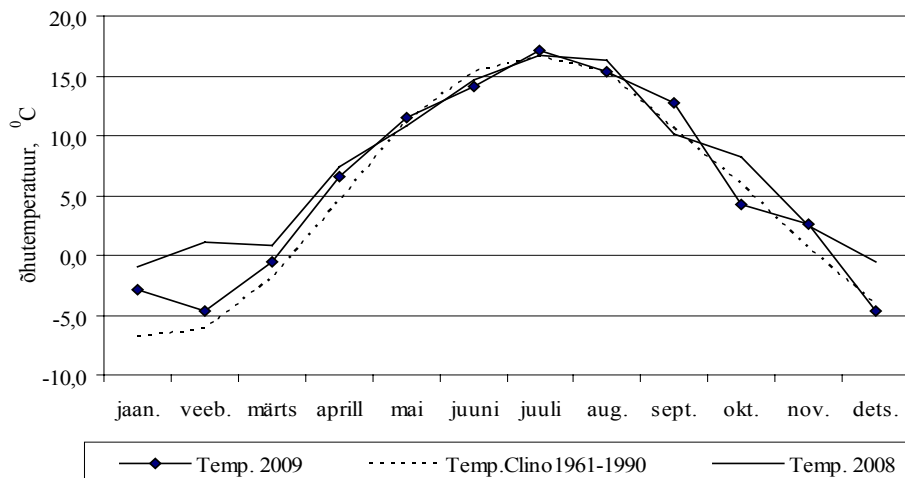

Allikas: EMHI

Joonis 5-3 iseloomustab õhutemperatuuri aastast käiku 2009. aastal Valgas kuu keskmiste tasemel, võrreldes 2008. aasta ja paljuaastase keskmisega (CLINO 1961–1990) ehk normiga.

Aasta keskmine õhutemperatuur oli 2009. aastal Valgas 5,9°C, mis on 0,8°C kõrgem normist ning 1,3°C madalam kui 2008. aastal.

Joonis 5-3 Valga. Kuu keskmine õhutemperatuur (°C)

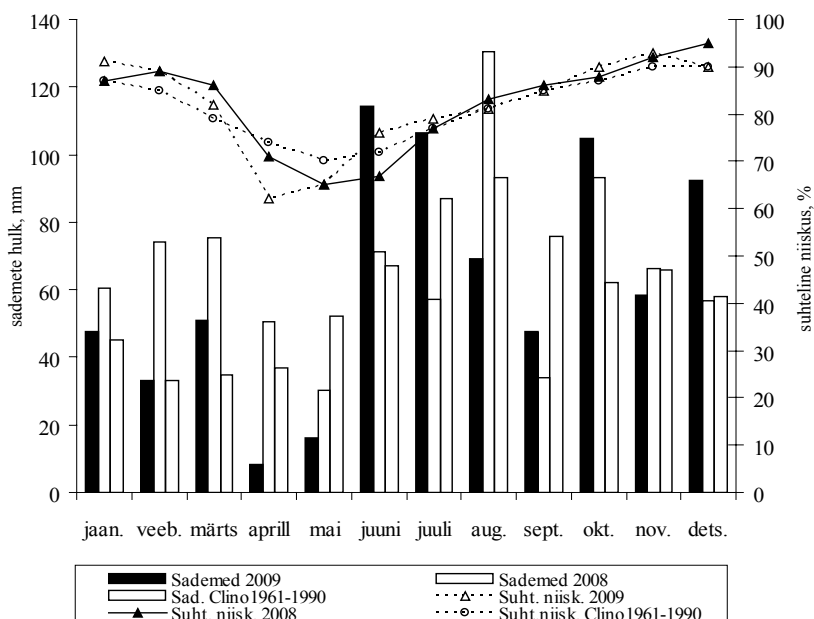

Allikas: EMHI

Kõige külmemad kuud olid 2009. aastal veebruar ja detsember – kuu keskmise õhutemperatuuriga -4,7°C. 2009. aasta veebruari keskmine õhutemperatuur oli normist 1,4°C kõrgem ja aasta varasemast 5,8°C madalam. 2009. aasta detsembri keskmine õhutemperatuur oli normist 0,6°C madalam ja mullusest madalam 4,1°C.

Kõige soojem kuu 2009. aastal oli juuli keskmise õhutemperatuuriga 17,1°C, mis on kõrgem normist 0,5°C ja kõrgem mullusest 0,4°C. 2008. aastal oli samuti kõige soojem kuu juuli keskmise õhutemperatuuriga 16,7°C.

Joonis 5-4 Valga. Sademete hulk, mm ja suhteline õhuniiskus, %

Allikas: EMHI

Joonisel 5-4 on toodud sademete hulk ja suhteline õhuniiskus 2009. aastal kuude lõikes, mis on mõõdetud Valga meteoroloogijaamas ning võrreldud seda 2008. aasta ja paljuaastase (CLINO 1961–1990) keskmisega.

Aasta sademete summa oli 2009. aastal Valgas 749,6 mm, 2008. aastal 800,2 mm, norm (1961–1990) 711 mm. Kõige sademeterohkem oli juuni, mil sademete summa oli 114,5 mm (norm 67 mm, 2008. aastal 71,3 mm). Viimati on juuni veelgi sajunem 1998. aastal, mil kuu sajuhulk oli 166,3 mm. Kõige kuivem kuu oli aprill – kuu sademete summaga 8,3 mm, mis on normist 28,7 mm vähem, 2008. aastal oli aprillis sademete kuu summa 50,7 mm. 2008. aastal oli kõige kuivem kuu mai (30,1 mm).

Aasta suhteline niiskus oli Valgas 82%, mis vastab enam-vähem normile (81%) ja on võrdne aasta varasemaga. Kõige kuivem kuu oli aprill, mil suhteline õhuniiskus oli kuu keskmisena oli 62%. Kõige niiskem oli november – suhtelise õhuniiskusega 93%.

5.3 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon

Valga kontori aadress Kesk 12, 68 203 Valga. Telefon 766 6129, faks 766 6128, e-post valga@keskkonnaamet.ee

1. veebruarist 2009 tegeleb keskkonna- ja looduskaitsega keskkonnateenistuste ja looduskaitsekeskuste asemel Keskkonnaamet, mille haldusüksused on 6 regiooni. Valga maakond kuulub Põlva-Valga-Võru regiooni koosseisu.

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni juhhib Ena Poltimäe.

Keskkonnaamet tegutseb Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas.

Keskkonnaameti ülesanne on viia ellu riigi keskkonnakasutamise ja looduskaitse poliitikat ning osaleda kõikvõimalike keskkonnaalaste õigusaktide ja muude ametlike dokumentide väljatöötamises ning täiustamises.

Keskkonnaamet suunab keskkonnakasutust, väljastades selleks erinevaid lube ja litsentse: keskkonnaloa, loodusvarade loa, kiirgustegevusloa jne. Hooldetakse, et ettevõtete ja eraisikute tegevused looduses oleks kooskõlas kehtestatud nõuetega ega ohustaks elanike elu ja tervist.

Tegeletakse looduse kaitsmisega ning osaletakse keskkonnamõtjude hindamises. Vajadusel taastatakse looduslikkust, tegeletakse inimeste poolt loodusele tekitatud kahju kõrvaldamisega ning ka vastupidi – looduse poolt inimeste varale tekitatud kahju hüvitamisega. Reguleeritakse meie loodusvarade (maavarad, mets, vesi, loomad ja linnud vms) kasutamist. Tagatakse, et looduse ja eluskeskkonna hüvesid saaksid nautida ka tulevased põlvkonnad.

Keskkonnaamet korraldab mitmesuguseid seiretoiminguid. Näiteks osaletakse erinevate loodusobjektide teadus- ja uurimustöös ning erinevate elupaikade olukorra ja arengute hindamises. Jälgitakse ulukite arvukust jahipiirkondades, vee- ja maavaru piisavust, teostatakse õhu, pinnase, vee ja toiduainete radioaktiivsuse seiret. Et suurendada inimeste hoolivust ja vastutustundlikku käitumist looduse suhtes, tegeletakse elanike keskkonnaalase harimisega.

Püütakse igati olla toeks inimtegevuse jõudsale arengule ning kaitsta ja hoida samal ajal meie looduse mitmekesisust ja eluvõimet.

Põlva-Valga-Võru regioonis töötab 50 keskkonnaameti töötajat, keskused on Võru Karja 17a, Rápina Kalevi 1a, Otepää Kolga tee 28 ja Võrumaal Karula rahvusparki keskus Antsla vallas.

Keskkonnaameti koduleht www.keskkonnaamet.ee

5.4 Maavarad

Valga maakonnas leiduvad maavarad on savi, liiv, kruus, sapropeel ehk järvemuda, rauaooker, turvas ja põhjavesi. Mineraalsetest maavaradest kaevandati liiva, kruusa ja turvast.

Ehitusliiv ja ehituskruus

Mäeeraldise piires kaevandati 2009. aastal 169 573 m³ (2008. aastal 132 610 m³) ehitusliiva ja 300 m³ täiteliiva ning 30 413,5 m³ (2008. aastal 95 282 m³) ehituskruusa. Seega on kaevandamismahud liiva osas suurenenud võrreldes 2008. aastaga ja kruusa osas langenud. Kaevandatud materjali kasutati maakonna piires teede- ja ehitustöödel ning remondiks. 2009. aastal väljastas Valgamaa Keskkonnateenistus kaks geoloogilise uuringu luba ja Keskkonnaamet samuti kaks.

Tabel 5-5 Väljastatud kaevandamisload

Kaevandamisloa omanik	Mäeeraldise (karjääri) nimetus	Mäeeraldise asukoha omavalitsus
AS Valmap Grupp	Härma II	Helme
AS Valmap Grupp	Variku liivakarjäär	Helme
Lõuna Regionaalne Maanteeamet	Vanaveski karjäär	Helme
OÜ Eksiiv	Liivaaugu liivakarjäär	Otepää
Kõo Maavarad OÜ	Vangja kruusakarjäär	Otepää
Pinnasetööde OÜ	Hellenurme kruusakarjäär	Palupera
AS Kiirkandur	Kasemäe karjäär	Palupera
Vevasi OÜ	Nõuni liivakarjäär	Palupera
Lõuna Regionaalne Maanteeamet	Palupera kruusakarjäär	Palupera
OÜ PM Kaubandusgrupp	Ruusamäe	Puka
OÜ Moranta	Ungre liivakarjäär	Puka
OÜ Valga Teed	Helmi-Aakre II kruusakarjäär	Puka
Kivikandur OÜ	Helmi-Aakre III kruusakarjäär	Puka
Lõuna Regionaalne Maanteeamet	Vuti liivakarjäär	Puka
FIE Raul Nämi	Männiku karjäär	Sangaste
FIE Raul Nämi	Männiku II liivakarjäär	Sangaste
FIE Raul Nämi	Männiku III liivakarjäär	Sangaste
Ronk OÜ	Kösti liivakarjäär	Sangaste
Ronk OÜ	Siimu II liivakarjäär	Sangaste
Metsatervenduse OÜ	Sibula liivakarjäär	Õru
Lõuna Regionaalne Maanteeamet	Palupera III*	Palupera
Kivikandur OÜ	Laanemetsa Liivakarjäär*	Taheva
Metsatervenduse OÜ	Keeni liivakarjäär*	Sangaste
Sanva OÜ	Siimu kruusakarjäär*	Sangaste

Märkus: * maavara kaevandamisloa väljastatud 2009

Allikas: Keskkonnaamet

Turvas

Maakonnas on neli turbatootmisala, neist kolmele (Helme, Kantsi, Lagesoo) on väljastatud kaevandamise load. Tootmisaladelt toodeti aastas kokku 6324 tingtonni vähelagunenud ja 1156 tingtonni hästilagunenud turvast. Enamuses kaevandatavast turbast moodustab seega vähelagunenud turvas, mis on tooraine väetiste tootmisel (aiandusturvas). Hästilagunenud turvast, mis sobib kütteturbaks, kaevandatakse ainult Lagesoo tootmisalal. Iga-aastased aiandusturba kaevandamismahud sõltuvad suve vihmarežiimist. Valgamaal kaevandab turvast ainult AS Valmap Grupp.

5.5 Vesi

Valgamaa joogiveeallikas on põhjavesi. Pinnavett kasutatakse kõige enam kunstlume tootmiseks. Veevõtt on maakonnas viimastel aastatel olnud keskmiselt 1000 tuh m³/a.

Lähiaastatel ilmselt veevõtu osas suuri muutusi ei ole oodata, kuid vee tarbimine võib väheneda kasvava ressursitasu tõttu.

Tabel 5-6 Veekasutus maakonnas (tuh m³/a)

	2005	2006	2007	2008	2009
Valga linn	499	419	509	453	453
Tõrva linn	79	66	69	54	63
Otepää vallasine linn	164	186	176	150	146
Valdades	418	491	410	309	486
Kokku maakonnas	1160	1162	1164	966	1149

Allikas: Keskkonnaamet

Veevõtt ja vee tarbimine jaotuvad piirkonniti väga erinevalt. Kui Valga linna veetarve moodustab peaaegu poole maakonna koguveetarbest, siis Öru valla veetarbimine vaid alla 1%.

Tabel 5-7 Reovee puhastamine (tuh m³/a)

	2005	2006	2007	2008	2009
Kokku reovett	1482	1358	1411	1375	1457
Puhastatud	1477	1352	1407	1373	1457
Puhastatud nõuetekohaselt	1135	1211	1283	1173	1316

Allikas: Keskkonnaamet

Veeheide on inimese poolt mitmeks otstarbeks kasutatud vee tagasijuhtimine loodusesse puhastatud või puhastamata kujul. Selles valdkonnas kasutatakse kaht erinevat terminit: reovesi ja heitvesi. Reovesi on puhastamata veeheide ja heitvesi on reovesi, mis on läbinud spetsiaalse töötuse (mehhaanilise, bioloogilise ja keemilise).

Koos veekasutuse vähenemisega on vähenenud ka loodusesse juhitava heitvee kogus. Looduslikesse veekogudesse juhitakse puhastamata heitvett vähe. Puhastamata heitvesi moodustab kogu heitveest alla 1%. Valdav enamuse (üle nelja viiendiku) heitveest on bioloogiliselt puhastatud. Maa-asumatel on valdavalt väikepuhastid olemas, kuid need vajavad rekonstrueerimist.

Tabel 5-8 Heitvee reostuskoormus (t/a)

	2005	2006	2007	2008	2009
Fosfor	3,6	2,5	12,3	1,41	2,17
Lämmastik	22,5	17,9	17,8	12,7	16,9
BHT7	19,6	16,4	16,8	8,19	22,79

Märkus: BHT 7- biokeemiline hapnikutarve ehk hapniku hulk milligrammides, mis kulub ühes liitris vees oleva orgaanilise aine lagundamiseks adapteerunud mikroorganismide poolt 7 päeva jooksul

Allikas: Keskkonnaamet

5.6 Metsandus

Maakonna metsasus on tõusnud 57 protsendini. Riigimetsi haldab Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) Valgamaa metskond.

Metsateatise esitati 2009. aasta jooksul 2916, sellest metskonna poolt 624.

Tabel 5-9 Kavandatud raied erametsades ja riigimetsades metsateatiste järgi 2009

	Ühik	Valgustus- raie	Harven- dusraie	Sanitaar- raie	Lageraie	Turberaie	Trassiraie	Raadamine	Kokku
Erametsades									
Helme vald	ha	116	98	271	178	14	2	-	679
	tm	910	3147	2663	35 980	475	220	100	43 495
Hummuli vald	ha	98	92	230	129	37	-	1	587
	tm	473	2749	1857	25 570	1875	-	100	32 624
Karula vald	ha	95	121	166	100	27	1	1	511
	tm	334	3302	1886	21 367	1039	115	78	28 121
Otepää vald	ha	57	122	338	49	109	-	17	692
	tm	134	4626	4124	11 025	8408	25	1044	29 386
Palupera vald	ha	7	43	137	45	13	0	7	252
	tm	4	1269	1280	8223	706	0	600	12 082
Puka vald	ha	24	43	132	96	40	2	0	337
	tm	60	1405	1846	17 409	2536	85	25	23 366
Põdrala vald	ha	76	59	252	88	6	6	2	489
	tm	231	1532	1710	14 551	299	366	198	18 887
Sangaste vald	ha	18	81	75	29	17	-	2	222
	tm	41	2301	1065	5599	633	115	74	9828
Taheva vald	ha	86	84	100	85	6	-	-	361
	tm	292	2078	1290	19 500	495	23	-	23 678
Tõlliste vald	ha	95	42	107	59	6	5	-	314
	tm	336	1452	1273	13 070	611	150	11	16 903
Õru vald	ha	29	113	76	78	9	1	4	310
	tm	292	3077	1267	14 022	495	365	535	20 053
Valga linn	ha	3	-	43	4	-	-	-	50
	tm	19	-	712	800	-	-	-	1531
Kokku	ha	704	898	1927	940	284	17	34	4804
	tm	3126	26 938	20 973	187 116	17572	1464	2765	259 954
Riigimetsades									
RMK Valgamaa	ha	1099	920	821	745	32	2	12	3631
	tm	11 846	43 493	9582	210 122	2539	14	398	271 994

Allikas: Keskkonnaamet

Tabel 5-10 Kavandatud metsauendustööd erametsades metsateatiste järgi 2009

	Ühik	Männi külv	Kuuse külv	Kuuse istutus	Kase istutus	Tamme istutus	Sanglepa istutus	Kase külv	Männi istutus	Kokku ha
Helme vald	ha	2	4,1	8,9	-	-	-	-	-	15
Hummuli vald	ha	7,7	-	12,3	-	0,8	-	-	1,7	22,5

Karula vald	ha	4,4	-	8,5	-	-	-	-	-	12,9
Otepää vald	ha	-	-	4	0,6	-	0,7	-	0,6	5,9
Palupera vald	ha	1,1	-	3,2	-	-	-	-	-	4,3
Puka vald	ha	0,7	-	5,3	-	-	-	-	-	6
Pödrala vald	ha	-	-	4,1	-	-	-	-	-	4,1
Sangaste vald	ha	-	-	11,8	1	-	-	-	-	12,8
Taheva vald	ha	4,9	-	7,7	-	-	-	-	3,5	16,1
Tõlliste vald	ha	6,2	0,3	10,3	-	-	-	-	-	16,8
Õru vald	ha	5	-	10,2	-	-	-	2	-	17,2
Kokku	ha	32	4,4	86,3	1,6	0,8	0,7	2	5,8	133,6

Allikas: Keskkonnaamet

Tabel 5-11 Kavandatud metsauendustööd riigimetsades metsateatiste järgi 2009

	Ühik	männi külv	kuuse istutus	kase istutus	männi istutus	Kokku ha
RMK	ha	91	116,9	4,1	8,3	220,3

Allikas: Keskkonnaamet

5.7 Jahindus

Valgamaa jahimaade pindala on 201 020 ha, see on jaotatud viie jahindusorganisatsiooni vahel.

Valgamaal on arvel 678 jahimeest. Jahimajasid, õppeklasse on 7, söödasõimi ja sõim-söödahoidlaid 161, metssigade sööt-miskohti 248, soolakuid 443, kõrgistmeid ja jahikantsleid 186, kütitud ulukite käitlemise kohti 1, püsivaid laskepaiku (laske-tiire, laskekohti) 4.

Rajatud söödapõldude pindala on 87,5 ha. Sõlmitud lepinguid maaomanikega 952 tk, 77 961 ha, maaomaniku nõusolekuid jahipidamiseks 925 tk, 74 282 ha, maaomanike keelde 25 tk, 778,4 ha.

Ulukite küttimine (sulgudes kütitud isendeid):

Pöder (168), punahirv (7), metskits (849), metssiga (869), hunt (1), ilves (10), rebane (417), kährikkoer (252), metsnugis (85), tuhkur (8), mink (19), mäger (5), saarmas (3), halljänes (24), valgejänes (5), kobras (1299), tikutaja (2), kaelustuvi (3), kodu-tuvi (19), hallvares (55), künnivares (1), ronk (2), hallhaigur (6), rabahani (3), suur-laukhani (5), hallhani (11), viupart (2), soo-part (1), rägapart (2), sinikaelpart (176), piilpart (4)

Loendatud ulukeid (enim esinevad, sulgudes loendatud isendeid):

Pöder (582), punahirv (113), metskits (2938), metssiga (922), hunt (20), ilves (137), kobras (1186)

5.8 Kalandus

2009. aastal püüti Valgamaa veekogudest võrguga järgmistes kogustes kala: 502 kg latikat, 395 kg koha, 361 kg haugi, 260 kg linaskit, 180 kg ahvenat, 37 kg särge, 13 kg kokre, 2,5 kg lutsu, 1 kg nurgu ja 1 kg angerjat.

Põhjaõngejadaga saadud kalasaak oli: 37 kg latikat, 35 kg haugi, 19 kg ahvenat, 19 kg koha, 18 kg angerjat, 5 kg särge.

Kuuritsaga püütud kalakogus oli väga tagasihoidlik, selle püügivahendiga sai maakonna veekogudest püütud vaid 12 kg haugi, 0,5 kg särge ja 0,3 kg ahvenat.

Vähipüük toimus seitsmest Valgamaa veekogust. Nendeks on Aheru, Kaarna, Kallete, Tündre, Udsu järv ning Koorküla Valg-järv ja Karula Pikkjärv. Keskkonnaametile esitatud andmete kohaselt püüti nendest veekogudest kokku 1668 vähki, neist 798 olid alamõõdulised ning need lasti loodusesse tagasi. Suurem osa vähke, nii mõõdulisi kui ka alamõõdulisi, olid pärit Aheru järvest. Kokku oli selle järve vähisaak 1112 isendit, nendest mõõdulisi oli 671. Kõikides veekogudes domineerisid püü-tud vähkide seest isased. Nii näiteks Aheru järve puhul oli selle liigi mõõduliste isaste arv emaste omast kaks korda suurem – vastavalt 415 ja 205 – ning viiekümne ühel isendil jäi sugu määramata.

5.9 Jäätmed

Seisuga 1.01.2010 oli Valgamaal 33 jäätmeluba omavat ja 2 jäätmekäitlejaks registreerunud ettevõtet. 2009. aasta uued jäätmeloa omanikud Valga maakonnas on Kesto OÜ, Helme Graanul OÜ, Helme Teenus OÜ, Skan Holz Helme AS ning reg-istreeritud jäätmekäitleja Jõgeva Elamu AS.

Valga prügilasse ladestati 2009. aastal kokku 2822 tonni (2008. a 5773 t ja 2007. aastal 6947 t) jäätmeid. Valga prügilasse ladestatud jäätmete eest laekus riigile 2009. aastal kokku saastetasu 1 324 980 krooni (2008. a 1 535 676 kr ja 2007. a 1 695 068 kr). Sellest summast omakorda laekus Valgamaa omavalitsustele jäätmekäitluse arendamiseks 331 245 krooni (2008. a 544 435 kr ja 2007. a 600 943 kr).

Suurim jäätmekäitleja maakonnas oli Ragn Sells AS, kes kogus ja vedas kokku 4632 tonni (2008. a 5167 ja 2007. a 6125 t) jäätmeid ning järgmine Veolia Keskkonnateenused AS, kes kogus ja vedas 2009. aastal 3559 tonni jäätmeid. Suurim ohtlike jäätmete koguja Valga maakonnas oli 2009. aastal AS Epler & Lorenz, kes kogus ettevõtelt ja elanikkonnalt kokku 147 tonni (2008. a 123 ja 2007. a 244 t) ohtlikke jäätmeid.

Suurim muudatus Valgamaa jäätmekäitluses oli Valga prügila sulgemine 16.07.2009. Lähim nõuetele vastav prügila asub Pärnumaal.

Kõikides Valgamaa omavalitsustes on korraldatud olmejäätmevedu. Maakonnas on kaks jäätmeveo piirkonda ning mõlemas piirkonnas on teenusepakkuja AS Veolia Keskkonnateenused.

5.10 Välisõhk

Valgamaal oli 31.12.2009 seisuga välisõhu saasteluba 36 ettevõttel. Uued saasteloa omanikud on Lukoil Eesti AS, Sangaste Linnas AS, Hotell Bernhard OÜ, EVR Infra AS ja OÜ Helme Graanul. Oma saastelube uuendasid Helme Teenus OÜ, Ritsu AS, Tehvandi Spordikeskus, Eraküte AS ja Skan Holz Helme AS.

Välisõhu saastamise eest laekus riigile saastetasuna 850 889 kr (2008. aastal 507 050 kr). Välisõhu saastamise eest saadud raha kasutatakse välisõhu kaitse projektide finantseerimiseks.

Saastetasu makstakse õhku emiteeritud saasteainete kogustelt, põhilised saasteained on süsinikoksiid (CO), süsinikdioksiid (CO₂), lämmastikoksiidid (ümberarvutatud lämmastikdioksiidiks – NO₂), vääveldioksiid (SO₂), tahked osakesed ja lenduvad orgaanilised saasteained.

Maakonna suuremad välisõhu saastajad on ka suuremad õhusaastamise eest saastetasude maksjad.

Tabel 5-12 Suuremad õhusaastamise eest tasude maksjad (kr)

Ettevõtte	2006	2007	2008	2009
AS Eraküte Valga osakond	226 924	139 354	164 664	237 436
ATRIA Eesti AS	35 133	31 084	48 581	104 218
UPM-Kymmene Otepää AS	12 867	10 755	41 361	86 943
AS Hansa (Helme) Graanul	27 969	23 183	14 894	55 505
AS Valga Depoo	17 758	18 985	30 870	37 342
AS Valga Gomab Mööbel	16 603	17 345	25 214	34 415
AS Sanwood	6681	28 412	32 630	27 385
L- Katlamaja AS	14 448	20 476	19 794	24 001
AS Otepää Veevärk	7844	9553	10 617	15 104

Allikas: Keskkonnaamet

5.11 Looduskaitsealad

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon hõlmab kolme Kagu-Eesti maakonda: Põlva, Valga ja Võru. Kaitstavate loodusobjektide pindala regioonis on 93 320 hektarit, mille alla kuulub 1 rahvuspark, 12 looduskaitseala, 32 maastikukaitseala, 83 parki ja puistut, 72 hoiuala ning 180 püsielupaika.

Loodushoiutööde korraldamine

2009. aastal kooskõlastati poollooduslike koosluste hooldamise taotlusi Otepää looduspargis 103 ha ulatuses, Karula rahvuspargis Valga maakonna osas 40,6 ha ja Koiva-Mustjõe maastikukaitsealal 645,7 ha.

Telliti loodushoiutöid Otepää looduspargis lagealade hooldamiseks 67 ha ja võsast puhastati 7,4 ha. Loodushoiutööde raames rekultiveeriti Otepää looduspargis vana mahajäetud sõnnikuhoidla.

Keskkonnaameti tellimisel hooldas RMK Palakmäe hoiualal 16 ha, Soontaga kaitsealal 15 ha, Otepää looduspargis 30 ha avamaastikku. Paigaldati Otepää loodusparki 1 truupe ja Koiva – Mustjõe maastikukaitsealale 4 truupe, et tagada ligipääsu poollooduslikele kooslustele.

Otepää hoiualal taastati loodushoiutoetuste abil 24 ha poollooduslike kooslusi.

Liigikaitse korraldamine

2009. aastal jätkati varasematel aastatel rajatud harivesiliku koelmute ja kahepaiksete maismaaelupaikade hooldust. Koelmute hoolduse käigus eemaldati tiikidest hundinuiad ja kaldal kasvavad pajuseemikud nelja tiigi ümbrusest. Nimetatud töö on vajalik kahepaiksetele optimaalsete sigimistingimuste tagamiseks ja tiikide kinnikasvamise vältimiseks.

Lisaks telliti heina niitmine seitsme koelmu ümbruses, mille eesmärgiks oli maismaaelupaikade kvaliteedi säilitamine. Hein niideti 5,7 hektaril.

Keskkonnaregistri andmetel koguti andmeid kaitsealuste liikide seisundi kohta 79 leiukohast. Põnevamatest leidudest möödunud aastast oli 1. kaitsekategooria taimeliigi, püsiksannika (*Swertia perennis*) uue kasvukoha avastamine Väikese Emajõe naabrusest. Kirjeldatud leiukohtade puhul domineerivad jätkuvalt vaatlused soontaimedest ja lindudest.

Seire ja teadustöö

2009. aastal viidi läbi üleriigiline kanakulli (*Accipiter gentilis*) inventuur. Maakondade lõikes kontrolliti Valgamaal kõige rohkem kanakulli pesi. Kokku külastati siin 21 kanakulli pesa 13 territooriumit (ühel kanakullipaaril võib olla mitu varupesa). Keskkonnaregistris oli neid pesi arvel 22. Seega kaeti inventuuridega peaaegu 100% kanakulli teadaolevatest pesapaikadest Valgamaal. Töö tulemused aga põhjust röömustamiseks ei anna. 21 kontrollitud pesadest oli asustamata 11, hävinud oli pesa ühel korral. Neljas pesas leiti kanakulli asemel eest hiireviu (*Buteo buteo*). Asustatud oli pesa viiel juhul, mis territooriumide arvu (13) silmas pidades on murettekitav. Varemalt teadaolevatest territooriumidest oli asustatud seega ainult 38%, kusjuures see osakaal hõlmab ka töö käigus leitud uusi territooriume. Kanakulli arvukuse languse peapõhjuseks nähakse intensiivistunud metsamajandust.

2009. aastal jätkati riiklikult korraldatavat rahniseiret. Valgamaa rahniseire kaks vaatlusala asuvad Otepää looduspargis. Võrreldes varasema aastaga on kasvanud hallpearähni arvukushinnang, vähenenud on see aga suur-kirjurähnil, väike-kirjurähnil ja muusträhnil. Stabiilsena on püsinud meie haruldasemate rahniliikide arvukus: valgeselg-kirjurähni ja laanerähni oma. Riikliku seire üldise kokkuvõtte kohaselt on olulise languse teinud väike-kirjurähni arvukus, samuti rahnide koguasustustihedus möödunud aastaga võrreldes. Täpsemalt saab rahnide käekäigu kohta materjali leida aadressilt www.keskkonnainfo.ee.

2009. talvehooajal alustati Otepää looduspargis talilinnuloendusega. 10,5 km biotoobi pikkusega lõigul loendatakse kolmel korral perioodil 15. november – 28. veebruar kõik kohatud linnuliigid. Talilinnuloendusega selgitatakse välja talilindude levik, arvukus ja seotus elupaigaga; selles toimuvad muutused, lindude survet talvel ja pikaajalisi arvukuse muutusi põhjustavaid tegureid. Esimesel seireaastal kohati Otepää loendusrajal linde 25 liigist.

Külastuskorraldus

2009. aastast alates korraldab kaitsealadel külustusobjektide (matkarajad, telkimis- ja lõkkekohad, vaatetornid jms) hooldust Riigimetsa Majandamise Keskus.

Karula rahvuspargi külustuskeskuses ja Otepää looduskeskuses antakse kaitseala külastajatele nõu ja soovitusi matkamiseks kaitsealadel. Karula keskuses saab tutvuda kohaliku loodust ja kultuuri tutvustava püsiekspositsiooniga, mõlemas keskuses saab vaadata kaitseala tutvustavat multimeedia- ning slaidiprogrammi, võtta kaasa kaitseala tutvustavaid infoldikuid. Keskuste ruume on vastavalt eelnevale kokkuleppele võimalik kasutada loodusariduslike ja pärandkultuurialaste ürituste läbiviimiseks.

Keskkonnaharidustöö

Loodusharidus on süsteemse keskkonnahariduse osa, mis keskendub looduses toimuva vahendamisele. Keskkonnaharidus üldisemalt sisaldab lisaks jätmete, maavarade, jahinduse, kliima ja muu sellise vahendamist sihtgruppidele, kuhu kuuluvad lisaks lastele ka täiskasvanud.

2009. aastal korraldati Valgamaal 14 loodusharidusalast üritust.

Üritusi aitasid korraldada MTÜ Otepää Looduselts, RMK Valgamaa metskond. Õppeprogrammide ja ürituste läbiviimist toetas SA KIK.

2009. aastal valmis Otepää loodusparki tutvustav multimeedia- ja slaidiprogramm eesti ja inglise keeles.

5.12 SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Valgamaa esindus

Aadress Kesk 11, Valga

Telefon 766 1030, faks 766 1030, www.kik.ee

Valgamaa esinduses on üks töötaja – projektispetsialist Terje Puudersell

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus on juhtiv keskkonnaabi ja -investeeringute suunaja ning keskkonnaprojektide aren-

daja, mis alustas tegevust 2000. aasta mais. KIK suunab keskkonnakasutusest laekuva raha keskkonnaprojektide arendamise, täidab Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERDF) ja ühtekuuluvusfondi (ÜF) keskkonnaprojektide rakendusagentuuri ülesandeid ning korraldab Eesti riigi välispankadelt võetud keskkonnalaenude edasilaenamist.

SA KIK toetab keskkonnaprogrammi kaudu veekaitse, looduskaitse, jäätmekäitluse, keskkonnakorralduse, keskkonnateadlikkuse, kalanduse, metsanduse ja jahinduse projekte.

2009. aastal rahastati Valgamaal 32 projekti kogusummas 5,3 miljonit krooni. Varasema kolme taotlusvooru asemel toimus kaks taotlusvooru. Arvuliselt oli kõige rohkem keskkonnateadlikkuse programmi projekte. Toimus 1 koolitus Otepää Looduspargi keskuses keskkonnateadlikkuse programmi projektide koostamise ja läbiviimise alal.

5.13 SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus

Hummuli, Karula, Puka, Sangaste, Taheva, Tõlliste, Põdrala, Helme, Palupera, Öru, Otepää, Valga ja Tõrva omavalitsuste sihtasutus.

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Telefon 766 6114, faks 766 6167, mobiiltelefon 515 6955, www.keskkonnakeskus.ee

Keskkonnakeskuse moodustasid 2001. aasta novembris ühisasutusena Valga linn, Tõlliste, Sangaste, Hummuli, Karula ja Taheva vald. Hiljem liitusid Puka vald, Tõrva linn ja Helme vald. 2005.aastal Põdrala, 2006. aastal Palupera, 2007. aastal Öru ja 2008. aastal Otepää vald. Sihtasutusena tegutseb alates 2005. aasta septembrist.

Eesmärk

Keskkonnakeskuse eesmärk on kohalike omavalitsuste keskkonnaga seonduvate õiguste ja kohustuste teostamine, keskkonnaprobleemide lahendamine, keskkonnaprojektide koostamine ja juhtimine ning keskkonna säästmisele ja keskkonnanfrastruktuuri arendamisele suunatud tegevuse korraldamine ning keskkonnaalase koostöö arendamine.

Tegevused

- keskkonna säästmisele ja keskkonnanfrastruktuuri arendamisele suunatud teenuste pakkumine;
- ürituste ja koolituste korraldamine ning nendega seotud teenuste osutamine;
- majandustegevuse arendamine, mis on suunatud eesmärkide täitmiseks;
- vajaliku materiaal-tehnilise baasi ja infrastruktuuri loomine.
- rahataotlusprojektide koostamine ja elluviimine, projektide juhtimine, järelevalve, aruandlus;
- keskkonnaalane nõustamine;
- keskkonnaalase dokumentatsiooni koostamine ja vormistamine;
- keskkonnaalaste tegevuste koordineerimine;
- planeeringu ja keskkonnamõtjude hindamise protsessides osalemine;
- esindamine keskkonnaalastes küsimustes;
- keskkonnajärelevalve toimingud omavalitsuste haldusterritooriumitel.

Ülevaade SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse tegevustest 2009. aastal projektide valdkonnas

• SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Keskkonnaprogrammi esitati 33 projekti taotlussummadega kokku 9 980 647 krooni, sealhulgas 3 vee- ja kanalisatsiooniala projekti, 1 jääkreostuse projekt, 1 pinnaveekogude projekt, 1 looduskaitse projekt, 2 jäätmekäitluse projekti, 1 keskkonnateadlikkuse projekt.

• SA Keskkonnainvesteeringute Keskus on rahastanud projekte summas 2 905 914 krooni, millest 2 on vee- ja kanalisatsiooniala projektid, 1 jääkreostuse projekt, 1 pinnaveekogude projekt, 1 keskkonnateadlikkuse projekt.

Võrreldes varasemate aastatega oli projektide esitamine 2009. aastal tunduvalt kesisem, kuna üldine finantsolukord riigis andis tunda ka KIKi projektivoorude toimumise osas. Kogu aasta jooksul toimus ainult kaks projektivooru ning ka eraldatavate finantsvahendite osakaal oli tunduvalt väiksem. Suurt osa mängis siin ka KIKi osalemine ÜF projektide kaasfinantseerimises, millest tulenevalt vähendati keskkonnaprogrammi vahendeid.

• Jätkus projekt «Valgamaa veemajanduse Ühtekuuluvusfondi projektitaotluse koostamine». Sihtasutuse tegevusel said rakenduse investeeringuprojektid Valga linnas (u 123,9 miljonit krooni) ja Tõrva linnas (u 147,6 miljonit krooni). SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus osales nõustamise ja info edastusega ka Otepää valla projektis, mille maksumus on u 47,5 miljonit krooni.

SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskuse muud tegevused 2009. aastal

- Korraldatud jäätmeveo rakendamisega seotud menetluste läbiviimine kohalikes omavalitsustes. Aastatel 2007–2009 valmistati ette ja kehtestati kõigis Valgamaa omavalitsustes ühtlustatud jäätmehoolduseeskirjad, korraldatud jäätmeveo tingimused ja korrad ning konkursi dokumendid. Koostöös MTÜga Valgamaa Omavalitsuste Liit korraldati konkursid ning viidi rakendusse korraldatud jäätmevedu kõigis Valgamaa 13 omavalitsuses (Valgamaa I ja II jäätmeveopiirkond).
- 1.01.2008 kehtimahakanud jäätmete sorteerimise kohustusega seoses kogumis- ja konteinervõrgustiku koostamine ja tihendamine ning läbirääkimiste algatamine Tootjavastutusorganisatsioon OÜga 2009. aastal, et täiendada võrgustikku. Aruandluse esitamine riiklikele instantsidele seoses omavalitsuste valmidusega sorteerimiskohustuse täitmisel.
- Rahastatud projektide juhtimine, hangete läbiviimine, järelevalve ja aruandlus.
- Omavalitsuste nõustamine, planeeringuprotsessides osalemine, keskkonnaalaste dokumentide vormistamine, statistilised aruanded, strateegiliste arengusuundade väljatöötamine, keskkonnamõju hindamise protsessid.
- Vooluveekogude projekti rakendamises osalemine (Keskkonnaministeerium).
- Järelevalve jäätmevaldajate üle korraldatud jäätmeveo rakendamisel, pinnaveekogude kasutusel, üldine heakord.

5.14 Keskkonnainspektiooni Lõuna regiooni Valgamaa büroo

Aadress Kesk 12, 68203 Valga

Telefon 767 9400, faks 767 9401, e-post valgamaa@kki.ee

Juhataja Tanel Tiirats

Keskkonnainspektioon (edaspidi inspektioon) on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mille põhiülesanne on looduskeskkonna ja loodusvarade kasutamise ning kaitse alase järelevalve korraldamine ja teostamine.

2009. aastal töötas Valgamaa büroos neli keskkonnajärelevalvega tegelevat inspektorit (büroojuhataja ja kolm keskkonnakaitseinspektorit), kes menetlesid oma tööpiirkonnas toime pandud ja avastatud keskkonnaalaseid õigusrikkumisi. Tööplaan järgselt kontrolliti tootmisettevõtteid, metsakinnistutel tehtud raieid, kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjade, ranna- ja kaldakaitse, maavarade kaitse, välisõhu kaitse, kalapüügi-, jahipidamis-, jäätmekäitlus-, metsakaitse-, tuleohutus-, veekaitse- ja kiirguseaduse nõuete täitmist. Erinevaid objekte kontrolliti kokku 405 korral. Jätakuvalt tehakse koostööd Valga politseijaoskonnaga, Lõuna Ringkonnaprokuratuuri, Kaitseväe Valgamaa Maleva, Keskkonnaameti ning Valga Piirkonna Keskkonnakeskusega.

Õigusrikkumisi avastati 201, sellest enim kalapüügi valdkonnas – kokku 122. Veekogudest eemaldati 106 selgusetu kuuluvusega ja püügile seatud kalapüügivahendit (nakkevõrgud, mõrrad, unnad, vähinatad ja -mõrrad ning põhjaõngejad). Kuuteistkümnemale kalapüügiseaduse rikkujale määrati kokku 7440 krooni trahvi.

Metsaõigusnormide rikkumisi fikseeriti 11 ja väärtemenetluse korras määrati rahatrahve kokku 15 400 krooni.

Jahipidamisnõuete rikkumisi avastati 8 korral. Füüsilistele isikutele määrati rahatrahve kokku 8180 krooni eest.

Looduskaitsealadel avastati 5 kaitstavate loodusobjektide nõuete rikkumist. Peamiselt oli tegemist ebaseaduslike ehitiste, sh uute veekogude rajamisega, milleks puudus kaitsealade valitseja nõusolek. Looduskaitseaduse nõuete rikkumise eest karistati 4 füüsilist isikut kokku 9000 krooni ulatuses.

2009. aastal avastati Valgamaal jäätmekäitlusnõuete eiramisi 33 korral. Enamus menetlustest alustati isikute suhtes, kes jäätmetest vabanemise eesmärgiga ladestavad need loodusesse või põletavad või matavad. Füüsilisi isikuid karistati 25 korral kokku 45 600 krooniga.

Veeseaduse rikkumisi menetleti 12 korral, sealhulgas karistati üheksat füüsilist isikut veeseaduse nõuete rikkumise eest kokku 27 000 ning üht juriidilist isikut 10 000 krooni suuruse trahviga. Enamus karistustest määrati põllumajanduses loomapidamisel veekaitse nõuete eiramise ning vee erikasutusloata tegevuse eest.

Välisõhu kaitse seaduse nõuete eiramisi avastati seitsmel korral. Ühele füüsilisele isikule määrati karistuseks 1200 krooni ning kuuele juriidilisele isikule välisõhu saasteloata tegutsemise eest karistus kogusummas 28 500 krooni.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse rikkumisi esines ühel korral. Kaevloa puudumise eest otsustati rikkujat karistada 1200 krooniga.

Maapõuseaduse rikkumisi esines kolmel korral. Kahele füüsilisele isikule määrati loata kruusa/liiva kaevandamise eest rahatrahve kokku 4200 krooni. Ühel juhul alustati kriminaalmenetlust juriidilise isiku suhtes, kes eksis kaevandamisel ettevõttele väljastatud kaevandamisloas kaevandada lubatud mahtude vastu.

Ranna- ja kaldakaitse nõuete eiramisi avastati ühel juhul. Veekogu kallasraja sulgenud isikut karistati 4200 krooniga.

Kokku karistati 2009. aastal rahatrahviga 75 füüsilist ja 9 juriidilist isikut 162 820 krooniga.

5.15 Valga Maaparandusbüroo

Alates 1. jaanuarist 2010 kuulub senine Valga Maaparandusbüroo Põllumajandusameti Valga keskuse koosseisu.

Address E. Enno 32, 68204 Valga

Telefon 764 0550, faks 764 0167, e-post anne.tonts@pma.agri.ee

Valga Maaparandusbüroos töötas 2009. aastal 6 põhikohaga ja üks koosseisuväline töötaja, üks ametikoht oli täitmata.

Tabel 5-13 Kuivendatud maade bilanss Eestis ja Valga maakonnas

Nimetus	mõõtühik	Eestis	Valga maakonnas	%
Kuivendatud põllumaad kokku	ha	643 770	32 168	5,0
sh дренаažiga	ha	609 692	31 263	5,1
Rajatud lahtisi veejuhtmeid	km	88 607	3415	4,0
Drenaazi	km	784 634	16 013	4,9

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

Tabel 5-14 Maaparandusühistud (MPÜ)

Nimi	Asutatud	Liikmete arv	Reguleeriva võrgu pindala tööpiirkonnas (ha)
Helme MPÜ	1996	20	256
Tagula MPÜ	1997	35	337
Vao MPÜ	2006	6	127
Voorbahi MPÜ	2006	14	310
Lota MPÜ	2006	14	210
Pupsi MPÜ	2006	9	141
Kuuse MPÜ	2006	11	187
Koordi MPÜ	2006	5	54
Keeni MPÜ	2007	43	673
Koorküla MPÜ	2009	11	969

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

6. Haridus ja noorsootöö

6.1 Koolivõrk ja õpilased

2009/2010. õppeaastal on maakonnas kokku 24 kooli, nendest munitsipaalkoole 20, riigikoole 3 ja erakoole 1. Munitsipaal-koolidest on gümnaasiume/keskkoole 7, nendest 1 kaugõppegümnaasium; põhikoole 9, nendest 1 lasteaed-põhikool ning algkoole 1 ja lasteaed-algkoole 3. Riigikoolidest on maakonnas Valga Jaanikese Kool, Helme Sanatoorne Internaatkool ja Valgamaa Kutseõppekeskus. Erakool on Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal.

Õpilaste arv maakonna koolides on kokku 4524, mis on 201 võrra väiksem võrreldes 2008/2009. õppeaastaga. Arvestada tuleb, et Valgamaa kutseõppekeskus loeb oma õpilaste hulka ka need üldhariduskoolide õpilased, kelle korraldatakse kutseõpet põhikoolides või gümnaasiumides. Seega on mõned õpilased arvestatud topelt. Munitsipaalkoolides õpib 3766 õpilast, sealhulgas õhtuses või kaugõppes 128. Seega on õpilaste arv munitsipaalkoolides kokku võrreldes 2008/2009. õppeaastaga vähenenud 144 võrra. Õpilaste arvu vähenemine lähiaastatel jätkub. Valminud on uus koolivõrgu arengukava, milles on esitatud juba täpsemalt andmed kohalike omavalitsuste lõikes, samuti antakse soovitusid koolivõrgu korrastamiseks.

1. klassis asus õppima 2009/2010. õppeaastal 320 õpilast, nendest 318 õpilast munitsipaalkoolides, mis võrreldes eelmise 2008/2009. õppeaastaga on 4 õpilase võrra väiksem. Võrreldes rahvastiku registris registreeritud 2002. aasta sündidega on 1. klassis kooliteed alustanud õpilaste arv 13 lapse võrra väiksem.

Munitsipaalkoolidest õpib linnakoolides päevases õppevormis 2205 õpilast ehk 59% ja maakoolides 1564 õpilast ehk 41%. Selline õppijate vahekord linna- ja maakoolide vahel on võrreldav eelmise 2008/2009. õppeaastaga.

Tabel 6-1 Koolid 2009/2010. õppeaastal

Kooli pidaja (omavalitsus/riik/era)	Kool	Kodulehekülg
Helme vald	Ala Põhikool	www.ala.edu.ee
	Ritsu Lasteaed-Algkool	
Hummuli vald	Hummuli Põhikool	www.hummuli.edu.ee
Karula vald	Lüllemäe Lasteaed-Põhikool	www.karula.edu.ee
Otepää vald	Otepää Gümnaasium	www.nuustaku.edu.ee
	Pühajärve Põhikool	www.pyhajarve.edu.ee
Palupera vald	Palupera Põhikool	www.palupera.edu.ee
Puka vald	Puka Keskkool	www.puka.edu.ee
	Aakre Lasteaed-Algkool	www.hot.ee/aakre
Põdrala vald	Riidaja Põhikool	www.riidaja.ee
	Pikasilla Algkool	www.pikasilla.edu.ee
Sangaste vald	Keeni Põhikool	www.keeni.edu.ee
Taheva vald	Hargla Kool	www.hargla.edu.ee
Tõlliste vald	Tsirguliina Keskkool	www.tsirgu.edu.ee
Tõrva linn	Tõrva Gümnaasium	www.torva.edu.ee
Valga linn	Valga Gümnaasium	www.valgagym.edu.ee
	Valga Vene Gümnaasium	www.valgavg.edu.ee
	Valga Kaugõppegümnaasium	www.vkog.edu.ee
	Valga Põhikool	www.valgapk.edu.ee
Õru vald	Õru Lasteaed-Algkool	www.oeruvv.ee
Riigikool	Valgamaa Kutseõppekeskus	www.valgamaa.kok.ee
Riigikool	Helme Sanatoorne Internaatkool	www.helmesik.edu.ee
Riigikool	Valga Jaanikese Kool	www.jaanikese.edu.ee
Erakool	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	www.audentes.ee

6.1.1 Õpilased ja koolide lõpetamine

Tabel 6-2 Õpilaste arv

Kool	Õpilaste arv viimasel viiel aastal				
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Ala Põhikool	93	87	81	67	65
Ritsu Lasteaed-Algkool	29	20	22	28	31
Hummuli Põhikool	135	122	107	87	88
Lüllemäe Lasteaed-Põhikool	68	61	50	48	43
Otepää Gümnaasium	609	570	520	503	472
Pühajärve Põhikool	149	138	125	110	102
Palupera Põhikool	76	65	73	72	80
Puka Keskkool	222	195	181	173	156
Aakre Lasteaed-Algkool	34	33	21	19	21
Riidaja Põhikool	67	59	56	55	51
Pikasilla Algkool	22	23	30	22	22
Keeni Põhikool	146	146	146	140	137
Hargla Kool	77	76	77	72	80
Tsirguliina Keskkool	247	235	219	213	198
Tõrva Gümnaasium	673	654	598	542	525
Valga Gümnaasium	917	884	835	782	732
Valga Vene Gümnaasium	583	540	528	483	450
Valga Kaugõppegümnaasium	106	102	87	94	128
Valga Põhikool	442	440	396	387	370
Õru Lasteaed-Algkool	17	11	14	13	15
Valgamaa Kutseõppekeskus	547	607	597	603	587
Helme Sanatoorne Internaatkool	134	109	85	69	35
Valga Jaanikese Kool	75	72	90	91	80
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	51	54	54	55	56
Kokku	5519	5303	4992	4728	4524

Märkused: Otepää Gümnaasium- õpilaste arv koos toimetulekuklassiga

Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal – eelnevatel aastatel nimetatud ka Audentese Erakooli Otepää filiaal või Audentese Spordikool

Tabel 6-3 Gümnaasiumi/keskkooli lõpetamine 2009. aastal

Kool	Õpilasi nimekirjas	Lõpetas kooli lõputunnistusega	sh kuldmedaliga	sh hõbemedaliga
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	55	18	1	1
Otepää Gümnaasium	44	41	4	3
Puka Keskkool	13	13	-	-
Tsirguliina Keskkool	12	12	-	-
Tõrva Gümnaasium	44	42	2	3
Valga Gümnaasium	67	63	5	1
Valga Kaugõppegümnaasium	28	14	-	-
Valga Vene Gümnaasium	37	37	3	4
Kokku	300	240	15	12

Kuldmedaliga lõpetanud

1. Elise Jaaska	Otepää Gümnaasium
2. Grete Roop	Otepää Gümnaasium
3. Margot Sepp	Otepää Gümnaasium
4. Triin Tigane	Otepää Gümnaasium
5. Kairi Koppel	Tõrva Gümnaasium
6. Kertu Kuusksalu	Tõrva Gümnaasium
7. Siim Kornel	Valga Gümnaasium
8. Veronika Kuranova	Valga Gümnaasium
9. Grete Kutsar	Valga Gümnaasium
10. Signe Raime	Valga Gümnaasium
11. Marju Reinach	Valga Gümnaasium
12. Olga Balitskaja	Valga Vene Gümnaasium
13. Svetlana Okuneva	Valga Vene Gümnaasium
14. Viktoria Silbaum	Valga Vene Gümnaasium
15. Norman Pirk	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal

Hõbemedaliga lõpetanud

1. Triin Jusson	Otepää Gümnaasium
2. Liina Laiv	Otepää Gümnaasium
3. Lilian Leetsi	Otepää Gümnaasium
4. Anti Maisla	Tõrva Gümnaasium
5. Maarja Ruusmann	Tõrva Gümnaasium
6. Karmen Saarep	Tõrva Gümnaasium
7. Triinu Ugur	Valga Gümnaasium
8. Nadežda Bolšakova	Valga Vene Gümnaasium
9. Alina Kurmõšskaja	Valga Vene Gümnaasium
10. Viktoria Malahhanova	Valga Vene Gümnaasium
11. Olga Tšerkassova	Valga Vene Gümnaasium
12. Mairi Kants	Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal

Tabel 6-4 Põhikooli lõpetamine 2009. aastal

Kool	Õpilasi nimekirjas	Neist lõpetas lõputunnistusega	sh kiitusega	Jäi klassikursust kordama	Järeleksam/täiendav õppetöö augustis
Ala Põhikool	10	8	-	1	1
Hargla Kool	9	9	1	-	-
Helme Sanatoorne Internaatkool	25	25	-	-	-
Hummuli Põhikool	11	11	-	-	-
Keeni Põhikool	21	20	1	-	1
Lüllemäe Lasteaed-Põhikool	6	4	-	-	2
Otepää Gümnaasium	43	41	3	-	2
Palupera Põhikool	9	9	-	-	-
Puka Keskkool	14	12	-	-	2
Pühajärve Põhikool	18	17	4	-	1
Riidaja Põhikool	9	9	-	-	-

Tsirguliina Keskkool	19	17	-	-	2
Tõrva Gümnaasium	62	59	3	-	3
Valga Gümnaasium	62	59	1	1	2
Valga Kaugõppegümnaasium	26	12	-	-	14
Valga Põhikool	52	52	1	-	-
Valga Vene Gümnaasium	53	48	-	1	4
Valga Jaanikese Kool	15	14	2	-	1
Kokku	464	426	16	3	35

Kiitusega lõpetanud

1. Siim Raudsepp	Hargla Kool
2. Lenna Hainsoo	Keeni Põhikool
3. Helen Aluvee	Otepää Gümnaasium
4. Katrin Helena Kuslap	Otepää Gümnaasium
5. Diana Vähi	Otepää Gümnaasium
6. Keity Kimmel	Pühajärve Põhikool
7. Gertrud Leopard	Pühajärve Põhikool
8. Allar Ostrak	Pühajärve Põhikool
9. Hans-Friedrich Urm	Pühajärve Põhikool
10. Angela Kannukene	Tõrva Gümnaasium
11. Siim Moosus	Tõrva Gümnaasium
12. Ethel Heidi Sepp	Tõrva Gümnaasium
13. Siim Türk	Valga Gümnaasium
14. Maria Arent	Valga Jaanikese Kool
15. Oleg Polskovski	Valga Jaanikese Kool
16. Tanel Pai	Valga Põhikool

6.1.2 Õpetajad

2009/2010. õppeaastal töötab maakonna koolides kokku 576 pedagoogi. Siia on arvestatud lisaks aineõpetajatele ka koolide juhtkond, kasvatajad ja treenerõpetajad. Lisaks töötavad koolides mitmed teised erialaspetsialistid – huvijuhid, infojuhid, logopeedid, psühholoogid, sotsiaalpedagoogid ja eripedagoogid.

Täiskoormusega töötab 338 ja osalise koormusega 238 õpetajat. Võrreldes eelmise õppeaastaga on osalise koormusega õpetajate arv kasvanud 42 õpetaja võrra.

Hariduse järgi on enam kõrgharidusega õpetajaid – 488 ehk 84,7% (eelmisel õppeaastal 80,5%), keskeriharidusega õpetajaid on 68 ehk 11,8% (eelmisel õppeaastal 12,1%) ja keskharidusega õpetajaid 20 ehk 3,5% (eelmisel õppeaastal 5,4%).

Õpetajate soolise koosseisu osas on pedagoogidest naisi 464 ehk 80,5% (eelmisel õppeaastal 80,6%) ja mehi 112 ehk 19,4% (eelmisel õppeaastal 19,4%).

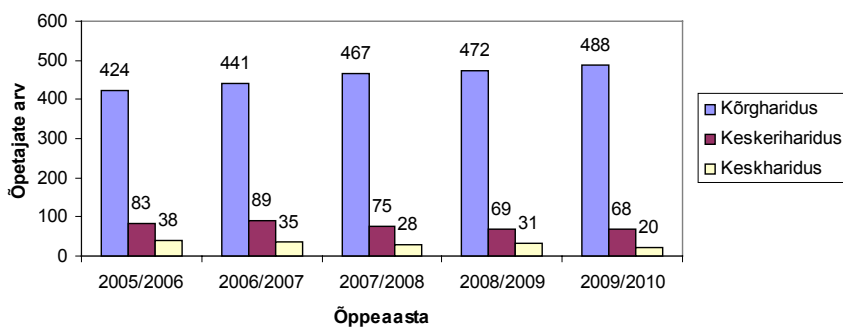
Ametijärgudelt on kõige enam õpetajaid: 427 ehk 74,2% (eelmisel õppeaastal 72,6%). Vanemõpetajaid on 74 ehk 12,8% (eelmisel õppeaastal 15%), nooremõpetajaid 32 ehk 5,6% (eelmisel õppeaastal 5,9%) ja õpetaja-metoodikuid 6 ehk 1% (eelmisel õppeaastal 1%). Kvalifikatsioonita õpetajaid on 37 ehk 6,4% (eelmisel õppeaastal 5,4%).

Tabel 6-5 Õpetajate arv koolides

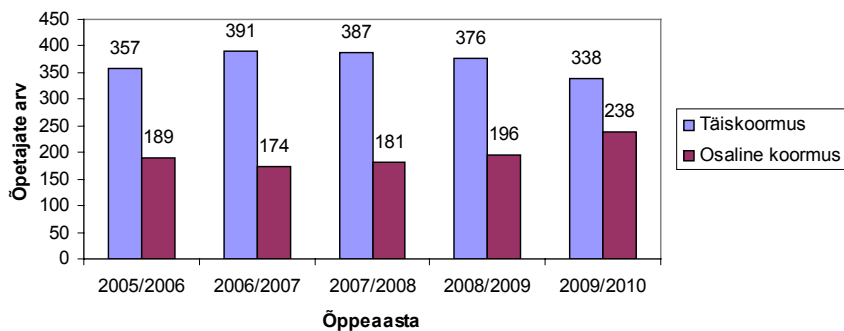
Kool	Täiskoormusega				
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Ala Põhikool	8	12	9	7	6
Ritsu Lasteaed-Algkool	1	3	4	3	2

Hummuli Põhikool	13	13	13	13	10
Lüllemäe Põhikool	4	5	4	5	2
Otepää Gümnaasium	45	46	45	39	22
Pühajärve Põhikool	9	19	14	13	14
Palupera Põhikool	9	9	9	10	9
Puka Keskkool	10	12	11	15	13
Aakre Lasteaed-Algkool	4	4	3	4	3
Riidaja Põhikool	3	3	3	6	4
Pikasilla Algkool	4	4	3	4	4
Keeni Põhikool	11	17	17	14	17
Hargla Kool	10	9	10	10	12
Tsireguliina Keskkool	14	20	18	19	19
Tõrva Gümnaasium	40	42	39	36	38
Valga Gümnaasium	49	51	48	46	48
Valga Vene Gümnaasium	47	44	47	43	44
Valga Kaugõppegümnaasium	3	-	1	1	1
Valga Põhikool	28	28	28	27	28
Õru Lasteaed-Algkool	3	3	3	4	3
Valgamaa Kutseõppekeskus	20	18	20	25	24
Helme Sanatoorne Internaatkool	7	17	16	13	1
Valga Jaanikese Kool	10	10	21	17	11
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	-	-	1	2	3
KOKKU	357	391	387	376	338

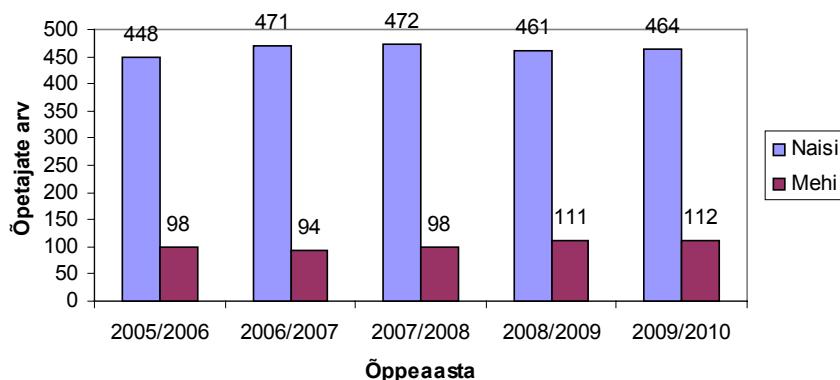
Joonis 6-6 Õpetajate struktuur hariduse järgi

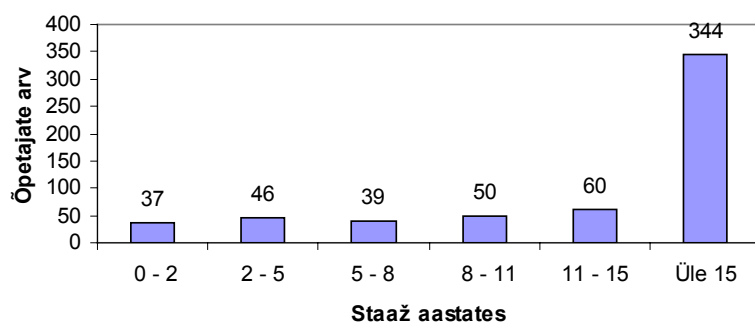
Joonis 6-7 Õpetajate hõivatus

Joonis 6-8 Õpetajate struktuur soo järgi

Joonis 6-9 Õpetajate struktuur staaži järgi 2009/2010. õppeaastal

Valgamaa Aasta Õpetaja 2009

Velda Krillo	Aakre Lasteaed-Algkooli lasteiaiaõpetaja
Jelena Laul	Valga Vene Gümnaasiumi direktor
Reet Noorkõiv	Hummuli Põhikooli muusikaõpetaja
Kaire Ojavee	Otepää Gümnaasiumi algklassiõpetaja ja rahvatantsujuht
Jelena Reinup	Valga Lasteaia Pääsuke logopeed
Tiiu Sander	Otepää Gümnaasiumi keemia- ja loodusainete õpetaja
Eva Tšepurko	Valga Gümnaasiumi matemaatika- ja informaatikaõpetaja
Andris Uiho	Valga Põhikooli kehalise kasvatuse õpetaja
Karin Uibopuu	Otepää Lasteaia Pähklike lasteiaiaõpetaja

6.2 Koolieelsed lasteasutused

Tabel 6-10 Lasteaiad 2009/2010. õppeaastal

Omavalitsus	Lasteaed	Lapsi	Rühmi	Pedagooge	Pedagoogide keskmine tööstaaž
Helme vald	Ritsu Lasteaed-Algkool	54	3	8	19
Hummuli vald	Lasteaed Sipsik	20	1	4	21
Karula vald	Lüllemäe Põhikooli lasteaid	41	3	5	13
	Lasteaed Pähklike	110	6	16	20
Otepää vald	Lasteaed Võrukael	51	3	9	22
	Pühajärve Põhikooli lasteaid	18	1	2	12
Palupera vald	MTÜ Hellenurme Mõis lasteaid	34	2	5	17
Puka vald	Aakre Lasteaed-Algkool	20	1	6	23
	Puka Lasteaed	40	2	7	25

Põdrala vald	Riidaja Põhikooli lasteaed	19	1	2	5
Sangaste vald	Keeni Põhikooli ettevalmistusrühm	15	1	2	25
	Sangaste Lasteaed	31	2	5	19
Taheva vald	Hargla Kooli lasteaed	15	1	3	11
Tõlliste vald	Laatre Lasteaed	14	2	3	11
	Sooru Lasteaed	17	2	4	19
	Tsirguliina Lasteaed Õnnelind	29	2	5	17
Tõrva linn	Lasteaed Mõmmik	97	5	12	31
	Lasteaed Tõrvalill	60	3	8	24
Valga linn	Lasteaed Buratino	178	9	21	23
	Lasteaed Kaseke	110	6	16	20
	Lasteaed Pääsuke	156	9	20	11
	Lasteaed Walko	159	9	23	13
Õru vald	Õru Lasteaed-Algkool	14	1	2	31
KOKKU		1302	75	188	19

Tabel 6-11 Koolieelsed lasteasutused

Aasta	Laste arv	Rühmade arv	Pedagoogide arv
2005	1207	67	179
2006	1238	68	182
2007	1289	70	175
2008	1297	72	178
2009	1302	75	188

6.3 Valgamaa Kutseõppekeskus

Valga osakond Lembitu tn 2, 68205 Valga, telefon 766 8575

Helme osakond Kooli tn 1, 68608 Helme, telefon 766 6081

Õppetöö toimus Valga ja Helme osakonnas. Valga osakonna peahoone asub Valga linnas aadressil Lembitu tn 2, täiskasvanute koolituskeskus ja teavitamis- ja nõustamiskeskus asuvad aadressil Jaama pst 12, õppekõök ja õpilaskodu Uus tn 14, tiserlikoda Võru tn 114, müüja õppelabor ja sotsiaalhoolduse eriala õpperuumid Transpordi tn 1.

2008/2009 õppeaastal toimus tasemeõpe 10 erinevas õppekava rühmas: transporditeenused (kaubaveod ja -käsitlemine), hulgi- ja jaekaubandus (müüja, müügikonsultant), majutamine ja toitlustamine (kokk, abikokk), tekstiil, rõivaste, jalatsite õmblemine (rätsepatöö), sotsiaaltöö ja nõustamine (sotsiaalhooldus, hooldustöötaja), mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (autotehnik, autopleksepp), materjalitöötlus (tisler), ehitus ja tsiviilrajatised (palkmaja ehitaja) ning koduteenindus (kodumajandus).

Helme osakonnas jätkus õppetöö 3 õppekavarühmas: majutamine ja toitlustamine (kokk), laevandus- ja lennundustehnika (autopleksepp), turismikorraldus. Kooli kasutuses on kaks õpilaskodu, üks Helmes ja teine Valgas. Õppijate arv on aasta-aastalt kasvanud eelkõige tänu erinevate kutseõppeliikide rakendamisele, jäädes 600 piirimaile. Kooli õpilastest 75% on pärit Valga maakonnast, ülejäänud maakonda ümbritsevatest naabervaldadest, üksikud kaugemalt.

Kutseõppeliikidest on rakendunud töösse kõik õppeliigid, toimib koostöö teiste haridusliikide ja -tasemetega tagamaks juurdepääsu kõigile soovijatele kutseõppes. Müüja erialal viidi läbi kutseõpet Tsirguliina Keskkoolis. Kutseõpet põhikoolis viidi läbi Valga Kaugõppegümnaasiumi kasvatusraskustega õpilaste klassidele.

Erinevaid ettevõtete praktikabaase on üle 150. Suurematega on sõlmitud koostöökokkulepped (Salome Auto AS, AS Valga Gomab Mööbel, M.A.S.I. Company OY, Tallink jt) Osaleti erinevates Leonardo da Vinci projektides, mille raames õpetajad viibisid lähetusprojektidega Austrias, Saksamaal, Hollandis, Rootsis, Soomes, Sloveenias. Tisleri eriala õpilased (8) viibisid õppepraktikal Rootsis ja Saksamaal. Projektide eesmärk oli õpetajate stažeerimine ja õpilaste praktikavõimaluste mitmekesistamine.

Riikliku kutsevalifikatsioonieksami sooritas 201 lõpetanust 75, mis on 37% kõigist lõpetanutest.

Valgamaa Kutseõppekeskus on Eesti Logistika ja Ekspedeerimise Assotsiatsiooni, Kaupmeeste Liidu ja Mööblitootjate Liidu liige.

Täiskasvanute Koolituskeskus korraldab tööalast koolitust esmase, ümber- ja täiendõppena. 2009. aastal õppis kaheksakümne seitsmel erineval kursusel 1305 inimest.

Haridus- ja Teadusministeeriumi riiklik koolitustellimus võimaldas 217 töötavale täiskasvanud õppijale tasuta täienduskoolituse 19 erineval kursusel.

Koostöös Töötukassa Valgamaa osakonnaga pakutakse ja viiakse läbi koka, müüja-klienditeenindaja, puhastusteenindaja, hooldaja, keevitaja, raietöölise jt koolitusi. Lisandunud on ettevõtlus- ja tööotsingukoolitused. Koolitused toimuvad nii eesti kui vene keeles.

Tegutseb autokool, kus saab õppida kursustel B-kategooria juhilubade taotlemiseks. 2009. aastal osales autokooli kursustel 163 inimest.

Korraldatakse B-kategooria lõppastme koolitust, 2009. aastal läbis selle 50 inimest.

Koolituskeskus on kujunenud elukestva õppe – Täiskasvanud õppija nädala eestvedajaks Valgamaal. 2009. aastal toimus see juba kaheteistkümnendat korda. TÕNi ajal osales erinevates õpitubades ja koolitustel 330 inimest. Koostööpartneriteks on ETKA Andras ja teised Lõuna-Eesti kutseõppeasutused.

Kutseõppekeskuse õppekeskkonna kaasajastamist rahastab Euroopa Liit Euroopa Regionaalarengu Fondi projektide «Uue õppekompleksi (Valga õppekoht) ehitus koos infrastruktuuri ja soetustega» ja «Õpilaskodu ehitus» kaudu. Nägusasse koolihoonesse netopinnaga 6346 m² rajatakse kõikidele kaasaja nõuetele vastavad klassiruumid, laboratooriumid ning töökohad 550 õpilasele.

Õpilaskodu netopinnaga 1709 m², milles on mugavad ühe- ja kahekohalised toad, mahutab 100 õpilast. Ehitustööde leping AS-ga NCC Ehitus sõlmiti 15. septembril 2009. Ehitustööde valmimise tähtaeg on 28.02.2011.

Hooned projekteeris arhitektuuri- ja inseneribüroo Sirkel & Mall OÜ. Ideekonkursil peeti arhitektuurse lahendiga samavõrd tähtsaks ka hoonete energiasäästlikkust nii piirete, soojapidavuse kui ka energiasäästliku tehnoloogia seisukohast. Valmib unikaalse arhitektuuriga väga madala energiatarbega hoonetekompleks. Kompleksi kütmiseks kasutatakse maa-soojuspumpa. Aastane summaarne energiatarve jääb alla 120 kWh/m².

Tabel 6-12 Lõpetajad erialade kaupa

Eriala	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	Kokku
Auto- ja remondilukksepp	22	12	8	-	-	42
Autoplekksepp (kutseõpe)	-	-	1	4	1	6
Autode ja masinate remont	-	-	-	18	13	31
Individuaalõmblus	9	-	9	-	-	18
Kokk	15	33	23	29	33	133
Abikokk	-	-	-	-	14	14
Laomajandus põhihariduse baasil	24	18	19	-	-	61
Kaubaveod ja -käsitlemine (põhihariduse baasil 3,5 aastat)	-	-	-	-	23	23
Müüja põhihariduse baasil	-	-	6	9	8	23
Müüja keskhariduse baasil	-	-	11	-	24	35
Müügikonsultant (kutsekeskhariduse baasil 0,5 aastat)	-	-	-	-	7	7
Sotsiaalhooldus	16	19	24	16	11	86
Tisler	16	25	17	24	13	95
Turismikorraldus	17	11	10	15	12	65
Õmbleja	-	10	10	-	-	20
Rätsepatöö (keskhariduse baasil 2 aastat)	-	-	-	-	10	10
Veokorraldus	7	-	4	-	-	11
Palkmaja ehitaja	7	8	16	21	12	64
Puhastusteenindus	-	-	8	18	-	26
Toateenija	7	5	-	-	-	12

Müüja (kutseõpe PK ja G - Tsiguliina KK 3 aastat)	-	-	-	-	12	12
Koduteenindus (kutseõpe PK ja G – Kaugõppegümnaasium 2 aastat)	-	-	-	-	8	8
Kokku	140	141	166	154	201	802

Allikas: Valgamaa Kutseõppekeskus

6.4 Noorsootöö

6.4.1 Noorteühendused ja -organisatsioonid koolides

Tabel 6-13 Noorteühendused ja -organisatsioonid koolides

Kool	Organisatsiooni nimetus	Liikmete arv	Juhendaja
Hargla Kool	Kodutütred	9	Anu Lillipuu
	Noorkotkad	7	Anu Lillipuu
Hummuli Põhikool	Mitteformaalne ühendus Noor Mulk	11	Marika Riit Katrin Rannu
Keeni Põhikool	T.O.R.E.	7	Saima Tell
Otepää Gümnaasium	Skaudid	16	Peeter Mändla
Pikasilla Algkool	Kodutütred	8	Evelin Tamm
	Noorkotkad	10	Evelin Tamm
Puka Keskkool	Kodutütred	10	Kalmer Kingo
	Noorkotkad	15	Kalmer Kingo
Riidaja Põhikool	Kodutütred	4	Ülle Adamson
	Noorkotkad	7	Ülle Adamson
Tsiguliina Keskkool	Kodutütred ja Noorkotkad	33	Svetlana Oper
	Punane Rist	5	Svetlana Oper
	T.O.R.E	41	Anne Juust
	Õpilasfirma Digi M	5	Maire Baumverk
Tõrva Gümnaasium	Õpilasfirma Doorway	4	Marek Mekk
	Eesti 4H	47	Luule Rikkand
Valga Gümnaasium	Punase Risti Noored	7	Eve Tiik
	T.O.R.E.	35	Malle Lemmle
	Kodutütred	20	Eve-Mall Kirt
	Noorkotkad	20	Endla Lökova
	Virgil-projekt	32	Anu Lillipuu
Valga Põhikool	MTÜ Kungla	31	Kaimo Vahtra
	T.O.R.E.	20	Kersti Piir
	Punase Risti Noored	15	Siiri Põldsaar
	MTÜ stuudio Naeratus	38	Tiina Fedotova
Valga Vene Gümnaasium	SK Mesilased	10	Tiia Roop
	T.O.R.E.	11	Liy Teras
	Võrkpalliklubi Viktoria	80	Tarmo Post
			Nadežda Selivjorstova
			Jelena Nilendre
			Vassili Dinis

Tabel 6-14 Õpilasesindused koolides

Kool	Õpilasesinduse juht	Liikmete arv	Juhendaja-õpetaja
Ala Põhikool	Jaana Marks	10	Kädi Agu
Audentese Spordigümnaasiumi Otepää filiaal	Gerda Rand	55	Rita Arik
Hargla Kool	Kätlin Mannas	9	Urve Naha
Helme Sanatoorne Internaatkool	Ragne Vaiksoo	12	Ines Piller

Hummuli Põhikool	Mariliin Lend	10	Marika Riit
Keeni Põhikool	Hanna Maria Korbun	11	Vete Hainsoo
Otepää Gümnaasium	Grete Kõiv	28	Terje Aasaroht
Palupera Põhikool	Lisette-Huaniita Sipelgas	11	Reet Allak
Puka Keskkool	Cärol Tutk	15	Liidia Saarmann
Pühajärve Põhikool	Liis Kangur	73	Eve Koser
Tsireguliina Keskkool	Kristiina Ersto	20	Silva Stepanova
Tõrva Gümnaasium	Karl Kirt	24	Niina Ilisson
Valga Gümnaasium	Mariann Mänd Gloria Hallaste (alates mai 2009)	16	Siiri Põldsaar, Maimu Vismann (alates aprill 2009)
Valga Jaanikese Kool		9	Irina Voitsehovitš
Valga Põhikool	Siret Kononov	14	Liy Teras
Valga Vene Gümnaasium	Nadežda Bolšakova, Dmitri Voitsehovitš	33	Olga Bobõreva

6.4.2 Noorteühendused Valgamaal

VALGAMAA NOORTEKOGU

Valgamaa Noortekogu loodi 24. märtsil 2006. aastal.

Valgamaa Noortekogu eesmärgid

Peaesmärk: võimaldada Valgamaa noortel osaleda otsustamisprotsessides ja kaitsta maakonna 7–26aastaste noorte huvisid neid puudutavates valdkondades kõrgemal tasandil.

Prioriteetid:

- tuua noorte probleemid ja vajadused maakonna tasandile;
- suurendada põlvkondadevahelist üksteisemõistmist;
- leida meetodeid noorte osaluse tõstmiseks ühiskonnaelus ja võimaluste mitmekesistamiseks;
- propageerida entusiastlikku ellusuhtumist;
- luua oma eesmärkide täitmiseks toimiv koostöövõrgustik (noorteorganisatsioonid ja -ühendused; kohalikud omavalitsused jt maakonnas tegutsevad noorte osaluskojad);
- tagada noortekogu jätkusuutlikkus.

Valgamaa Noortekogu liikmed ja struktuur

Valgamaa Noortekogu oli 2009. aastal 14 liiget ning president Sirly Pippa.

Valgamaa Noortekogu 2009. aasta suuremateks ettevõtmisteks olid:

- kodukoha väärtuste väljatoomiseks küsitluste läbiviimine Võru, Tartus, Viljandi ja Valga noorte seas ning sellest filmi monteerimine;
- Valgamaa koolides noorte soovide väljaselgitamine ja nende teostamise julgustamine;
- edukas osalemine üle-eestilisel Noortepäeval;
- noorte videokonkursi «Valgamaa väärtused läbi noorte silmade» läbiviimine ;
- Valgamaa noorte esindamine neljal vabariiklikul noortekonverentsil;
- Valgamaa Noortekonverentsi läbiviimine 3. detsembril Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses;
- Valgamaa aastanoore valimine – maanoor 2009 on Timo Arbeiter, linnanoor 2009 – Konstantin Rõbkin ning Valgamaa noortesõber 2009 – Helme Sanatoorse Internaatkooli huvijuht Ines Piller.

NOORTEÜHENDUS ELO TÕRVA KLUBI

Valgamaal tegutseb ELO alates 1988. aastast.

Eesmärgid:

- aidata kaasa lapse igakülgsel arengule;
- kujundada lastel humaanset maailmavaadet loodusseaduste mõistmisel, sallivust, abivalmidust;
- õpetada lastele demokraatiat, anda üheskoos tegutsemise tarkust ja organiseerimiskogemust;
- anda lastele võimalus kaasa rääkida Eesti elu korraldamisel;
- kaitsta laste huve ja õigusi.

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Juhendaja Merike Soomets

Telefon 766 5338

E-post merike69@hotmail.ee

KODUTÜTARDE VALGAMAA RINGKOND

Kodutütred on Valgamaal 218.

Eesmärgid:

- kasvatada kõrge moraaliga isiksust erinevate võistluste, õppuste ja matkade abil;
- anda ettevalmistus toimetulekuks erinevates olukordades;
- arendada tüdrukutes veendumust, et nende haridusest ja haritusest oleneb nende endi tulevik.

Ringkonna vanem Sigrit Säinas

Ringkonna noorteinstruktor Anu Lillipuu, telefon 517 5765, 766 8037, e-post anulillipuu@kaitseliit.ee

Aadress Kaitseliidu Valgamaa Malev, Võru 12, 68205 Valga

NOORTE KOTKASTE VALGAMAA MALEV

Noorkotkaid on Valgamaal 218.

Eesmärk:

skautlike kasvatus- ja treenimismeetodite kaudu igakülgselt arenenud patriootiliste noorte meeste kasvatamine.

Noorte Kotkaste malevapealik Rein Säinas

Noorteinstruktor Kaimo Vahtra, telefon 514 6384, 766 8036, e-post kvahtra@kaitseliit.ee

Aadress Kaitseliidu Valgamaa Malev, Võru 12, 68205 Valga

EESTI SKAUTIDE ÜHINGU OTEPÄÄ SKAUDILIPKOND

Skaute on Valgamaal 25.

Eesmärgid:

- skautliku noorteprogrammi arendamine, võttes aluseks maailma skautluse uuemad arengusuunad;
- Eesti ühiskonna vajaduste ja noorte huvide järgimine.

Otepää Skaudilipkonna juht Peeter Mändla

Aadress Otepää Gümnaasium, Koolitäre 5, 67403 Otepää

EESTI PUNASE RISTI NOORED VALGAMAA SELTS

Liikmeid on 212, neist aktiivseid 18.

Eesmärgid:

- koolitada noori tööks noorsoorühmades, käsitledes kultuuride ja isikute vahelist mõistmist, tolerantsust ja kaastunnet, üksikisikute ja organisatsioonide koostöövorme;
- sisustada noorte vaba aega, kaasates neid projektide kaudu preventiivsesse töösse sõltuvusainete ja nakkushaiguste ennetamisel;

- arendada vabatahtlikkust noorte hulgas elanikkonna abistamiseks eriolukorras, katastroofis ja enimhaavatavate inimeste toetamisel.

Juhid Kristiina Hunt ja Siret Kononov

Aadress Aia 20, 68205 Valga

NOORTEÜHENDUSE RES PUBLICA NOORED KONSERVATIIVID VALGAMAA KLUBI

Valgamaa klubis tegutseb 15 liiget.

Res Publica Noored Konservatiivid on Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica noorteühendus. Klubi on mõeldud poliitiliselt aktiivsetele noortele, kellel on soov genereerida uusi ideid, kohtuda huvitavate inimestega jmt.

Klubi juht Sirle Rosenfeldt

RPNK esimees Alo Lööke

VALGA REFORMIERAKONNA NOORTEKOGU

Valga Reformierakonna Noortekogu klubis on 40 liiget.

Ühendus loodi 2001. aasta oktoobris. Siiani on osa võetud iga-aastastest Noortekogu ja erakonna suvepäevadest, korraldatud maakonna ja Lõuna-Eesti klubide seminare, koosviibimisi ja üritusi. Osaletud on Tartu, Tõrva, Elva, Otepää klubide organiseeritud üritustel ja koolitustel.

Eesmärgid:

- noorte aktiveerimine;
- anda noortele võimalus korraldada üritusi;
- osaleda ise kõikvõimalikel eestvedamistel. Noortekogu tegevus aitab noortel avardada maailmapilti ning paremini aru saada asjadest, mis toimuvad nende ümber. Kaugem siht käsitleb erakonna põhimõtete levitamist ning võimul püsimist.

Klubi esinaine Taisi Kõiv

E-post taisi.koiv@mail.ee

Juhatus: Lagle Reinup, Birgitta Keiman, Kersti Tamm

STUDIO JOY

Studio Joy on alates 1995. aastast tegutsev mittetulundusühing, mille all tegutsevad erinevad huvialaringid: 11 tantsurüüpi 249 tantsijaga, 2 vokaalansambli ja 20 solisti. Studio on võtnud osa vabariiklikest ja rahvusvahelistest tantsu- ja vokaalfestivalidest ja konkurssidest, kus loodi ja praeguse ajani säilitatakse suhteid loominguliste kollektiividega Bulgaarias, Ungaris, Lätis, Leedus, Poolas, Venemaal ja Eestis.

Studio Joy ülesanne on toetada ja arendada noortes inimestes initsiatiivi ja võimet saavutada elus oma eesmärgid, aidata leida kunstilise eneseväljenduse alternatiive Eestis ja Lätis ning kogu maailmas, valmistada ette heal professionaalsel tasemel kontsertprogramme, aidata integreeruda Eesti ühiskonda ning edaspidi Euroopasse neil noortel, kelle emakeel vene keel. Studio Joy peamine missioon on vähendada noorte sotsiaalset isolatsiooni, arendada nende individuaalset arengut mõtestatud tegevuse kaudu.

Aadress Kesk 3–7, 68203 Valga

Juhataja Marina Jerjomina

E-post studiojoy@hot.ee/studiojoy@ya.ru

MTÜ VALGA ROCKIKLUBI

Valga Rockiklubi tegutseb alates 2002. aastast, korraldab iga kuu Eesti ja välismaiste alternatiivbändide kontserte, rendib ürituste korraldamiseks helitehnikat ning on proovipaik viiele noortebändile ning kooskämiskoht paarikümnele rock-muusika austajale.

Aadress Aia 19, Valga

Kontaktisik Ivo Mannine

E-post web@rockiklubi.ee, ivo@rockiklubi.ee

Valga Rockiklubis tegutsevad järgmised noortebändid:

Totalhead (e-post totalhead@hot.ee, veeb <http://totalhead.rockiklubi.ee>)

No Fun (e-post nofun@rockiklubi.ee, veeb <http://nofun.rockiklubi.ee>)

6.4.3 Avatud noortekeskused Valgamaal

OTEPÄÄ AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Virulombi 2, 67404 Otepää

Otepää Noortekeskuse juht ja valla noorsootöötaja Jana Rohumets

Telefon 5348 4391

e-post Jana.Rohumets@otepaa.ee

Otepää Noortekeskus on avatud kolmel päeval nädalas E, K, R 13–20.

Põhilised külastajad on 3.–7. klasside õpilased ehk noored vanuses 9–15.

Keskuses käib ka vanemate klasside õpilasi. Igapäevaselt pakub noortele enim huvi söögi tegemine, piljard, erinevad lauamängud, aktiivsed välimängud nagu aardejaht ja teised võistlused. Hetkel on käsil niinimetatud VIP-ruumi sisustamine padjatoaks, kuhu on eesmärk saada üle saja padja. See annab nii tegevust patjade otsimiseks kui õmblemiseks.

Noori koguneb Noortekeskusesse iga päevaga järjest enam. Suvekuudel on soov rakendada noori nii talgutel kui ka tööl, et pakkuda soovijatele lisaraha teenimise võimalust ning arendada neid läbi töötegemise.

VALGA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Kuperjanovi 9, 68207 Valga

E-post valgaank@gmail.com

Veeb <http://www.valgakultuurikeskus.ee/>

Noorsootööjuht Lauri Drubins

Telefon 766 9974, 512 4825

E-post lauridrubins@gmail.com

Noorsootöötajad: Kairi Luhaväli ja Katrin Puusepp

Telefon 766 1678

Avatud T–R 14–20 ja L 14–18.

Valga Avatud Noortekeskus avati 1. veebruaril 2002. aastal Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse tegevusharuna. Nädalas külastab noortekeskust ligi 500 noort ja nendest 60% on muukeelsed noored.

Lisaks igapäevastele vaba aja tegevustele, millest enamus on noortele tasuta (lauamängud, perioodika, internetipunkt, videofilmid, muusika kuulamise võimalus), saavad noored keskuses korraldada infopäevi ja meelelahutuslikke üritusi.

Noortekeskus pakub noortele ka mitmeid teenuseid – noorsooteavet, võimaldab noorteürituste korraldamist ja huvitegevust, aga ka inventari laenutust ning projektide teostamist väljaspool noortekeskust. Valga Avatud Noortekeskus annab võimaluse erinevateks tegelusteks eelkõige neile noortele, kel pole majanduslikke võimalusi kasutada pakutavaid tasuta vaba aja teenuseid. Avatud on mängude ruum ja internetituba.

Noortekeskust saavad külastada hommikustel kellaaegadel lasteaegade lapsed. Oma koolitusi ja õppepäevi viivad majas läbi erinevad asutused ja institutsioonid.

MTÜ TÖLLISTE AVATUD NOORTEKESKUS TANK

Aadress Tehase 2, 68301 Tsirguliina

E-post anktank@gmail.com

Veeb www.anktank.ee

Noorsootöötajad: Sigrit Säinas, Piia Ardel, Marek Mekk

Telefon 5591 6362, 526 7954, 523 7793

E-post sigrit@gmail.com, piia_ardel@hotmail.com, marekmekk@gmail.com

Avatud E–R 15–20

MTÜ Tõlliste Avatud Noortekeskus TANK asutati 2002. aasta detsembris. Tsirguliina rahvamaja teisel korrusel tegutsetakse alates 30. jaanuarist 2004. Noortekeskusel on oma sümbolika, lipp ja liikmesärgid.

Noortekeskuses on lastele ja noortele loodud järgmised tegevused: lauamängud, arvutite ja interneti kasutamine, Digi-TV vaatamise võimalus, piljard, lauatenis, lauahoki, joonistamispäev (võistlus), BINGO-mäng, kokkamispäev, ööbimised noortekeskuses nt ÖÖTANK, filmiÕÕ

Ringidest on maaliring, meisterdusring. Traditsioonilised üritused on noortekeskuse sünnipäev ning Piller-Palli-Päev (lastekaitsepäev). Ühiselt tähistatakse sõbrapäeva, vastlaid, munadepühi, kadri- ja mardipäeva, jõule jne.

HARGLA MAAKULTUURIMAJA STRUKTUURIÜKSUS TAHEVA VALLA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Taheva vald, Hargla 68014

Noorsootöötaja Angela Saar

Telefon 5615 3329

E-post angela.saar@mail.ee

Avatud T–N 14–18, R 18–22, L 16–20

Keskmine külastatavus on 15 noort päevas. Noortel on võimalik mängida piljardit, koroonat, lauamänge, võrkpalli; vaadata filme. Olemas on trenaažöörid, süntesaator, õues mänguväljak. Ruumid on remonditud ja röömsavärvilised. Olemas on poksiroom. Soovijad saavad osaleda tantsu-, kunsti- ja käsitööringides.

TAHEVA KÜLAKESKUS

Aadress Taheva vald Taheva küla 68016

Perenaine Angela Saar

Telefon 5615 3329

E-post angela.saar@mail.ee

Keskmine külastatavus on 5–10 noort päevas. Neil on võimalik kasutada avalikku internetipunkti ja võtta osa erinevatest üritustest.

KOIKKÜLA KÜLAKESKUS

Aadress Taheva vald Koikküla 68015

Perenaine Anita Maran

Telefon 769 8572

E-post anita.maran@mail.ee

Keskmine külastatavus on päevas 10–15 noort. Võimalik on mängida piljardit, lauatennist, õhuhokit, laua- ja pallimänge ning vaadata filme. Olemas on korralik spordi- ja jõusaal. Korraldatakse erinevaid üritusi.

TÕRVA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Spordi 1, 68606 Tõrva

Noorsootöötaja Merike Soomets

Telefon 766 5338

E-post merike69@hotmail.ee

Avatud E,T,K,R 12–19, N 12–17, L–P suletud

Tõrva Avatud Noortekeskus on rajatud endise põhikooli ruumidesse 1. septembril 2003. aastal. Noortekeskus tegutseb vastavalt avatud noortekeskuste põhimõtetele.

Vabaajaline tegevus: võimalik mängida lauamänge, kaarte, koroonat, lauatennist, noolemängu, TV-mänge, kuulata muusikat, lugeda ajalehti ja ajakirju, vaadata telerit või niisama sõpradega aega veeta.

Tegutsevad erinevad huviringid: Tõrva ELO (juhendaja Merike Soomets), poiste puidutöö (juhendaja Aado Kaasik) ning noortebändid (juhendaja Arnold Looga). Korraldatakse pidusid, konkursse jms.

Võimalik on mängida koroonat, lauatennist, piljardit ja teisi väiksemaid lauamänge, külastada väikest jõusaali, vaadata televiisorit, kuulata muusikat, lugeda ajalehti, ajakirju ning saada infot edasise haridustee jätkamiseks. Avatud on kuue arvutiga internetipunkt.

MTÜ HUMMULI NOORTEKESKUS

Aadress Hummuli alevik, 68410 Hummuli vald

Noorsootöötaja Jaana Butov

Telefon 5333 5143, 767 9767

E-post jaana@hummuliv.ee

MTÜ Hummuli Noortekeskus loodi 16. novembril 2005. aastal. Liikmeid on 55. Noortekeskuse aktiiv osaleb ja viib läbi erinevaid koolitusi ja meelelahutusüritusi. Aidatakse kaasa ka suuremate vallaürituste korraldamisel. Toimuvad traditsioonilised suve alguse ja suve lõpu peod. MTÜ Hummuli Noortekeskuse juhatuse liikmed on Siim Eomõis, Andre Vatsk, Kadi Valtsov.

Noortekeskuse eesmärk on:

- taastada Hummuli alevikuga seotud isikute ühtekuuluvustunne;
- ühendada energia valla kultuurielu aktiveerimiseks;
- ühingu liikmete omavahelise koostöö arendamine;
- vastastikune abistamine;
- kogemuste ja info vahetamine;
- keskkonna arendamine ja hoidmine lastele ning noortele rõõmu ja rahulolu pakkumiseks;
- meeskonnatöö ja iseseisvuse õpetamine noortele;
- laste füüsilise, vaimse ning sotsiaalse arengu järjepidev toetamine;
- laste ja noorte spordi ning vaba aja aktiivse veetmise propageerimine ja edendamine;
- meelelahutusürituste korraldamine;
- noorsootöö hoogustamine.

MTÜ AVATUD HELLENURME NOORTEKESKUS

Aadress Hellenurme 67514, Palupera vald, Valgamaa

E-post terje@palupera.ee

Kodulehekülg www.palupera.ee (link -> Kolmas sektor)

Juhid Andrus Pastak, Karli Pastak

Telefon 517 2460, 517 2460 ja 518 4226

Avatud T–L 14–20

Mittetulundusühing Avatud Hellenurme Noortekeskus asutati 24. aprillil 2000. aastal. Noortekeskuse hoone ametlik avamine toimus 2. aprillil 2002. Noortekeskuse hoone ja territoorium said rekonstrueeritud 2009. aastal.

Noortekeskuse aktiivi kuulub paarkümmend noort ja kolm täiskasvanut. Noortel on arvuti ja interneti kasutamise võimalus, kasutada saab jõusaali, mängida lauamänge, piljardit, kuulata muusikat ja viia läbi kokkamisõhtuid. Korraldatakse erinevaid koosolekuid, seminare, üritusi kohapeal ja väljasõitadena. Pidevalt osalev seltskond koosneb 20–25 noorest, kes pakuvad tegevusideedest. Aktiivselt teostatakse projekteid.

KARULA VALLA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Lüllemäe 68101, Karula vald Valgamaa

Noorsootöötaja Sirlly Solo

Telefon 5837 8792

E-post sirllysolo@gmail.com

Karula valla Avatud Noortekeskus loodi 1. veebruaril 2008. aastal. Eesmärk on edendada külaelu, parendada inimsuhteid, säilitada rahvuskultuuri ning sisustada noorte vaba aega. Lüllemäe Kultuurimajas on noortel oma tuba, kus võimalik vaadata filme, kasutada arvutit, mängida lauamänge. Saalis on võimalik mängida koroonat ja lauatennist.

Nüüdseks on Karula ANK laienenud kahe küla peale: üks keskus on Kaagjärve, teine Lüllemäe külas. Kaagjärve keskus on avatud iga N ja R kell 16–20, Lüllemäe keskus E–K kell 13–17.

Veel on noortel võimalus osaleda noorsootöötaja juhtimisel hip-hop tantsuringis, mis toimub igal teisipäeval kell 16–18.

Karula ANK noored on aastatega muutunud aina aktiivsemaks ning osavõtlikumaks erinevatest üritustest, ajapikku kasvab

neist välja uusi ideid välja pakkuv noorte seltskond, kelle abil on võimalik teoks teha mitmeidki uudseid projekte.

Praeguseks on Kaagjärve külakeskuse poolel noortel võimalik mängida ka õhuhokit, kasutada poksikotti, koroonalauda ja lauamänge. Tasapisi soetatakse tubadesse ka mööblit ning otstarbekaid materjale. Kõik see toimub noorte endi eestvedamisel ja noorsootöötaja juhendamisel.

Väga toetavad noorte tegevust Karula Vallavalitsus, Lüllemäe Kultuurimaja ning Kaagjärve Külaselts.

SVANK SANGASTE VALLA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Keeni 67002, Sangaste vald Valgamaa

Noorsootöötajad: Kaija Kõiv ja Rait Elvet

Telefon 5666 2597; 5664 8555

E-post kaija.koiv@gmail.com, rait.elvet@mail.ee

Avatud teisipäevast laupäevani kell 14–19.

Veeb <http://svank2.blogspot.com>

MSN svank2@hotmail.com

Twitter www.twitter.com/svank2

Sangaste Valla Avatud Noortekeskus Keenis SVANK2 avati 30. oktoobril 2009. Noortekeskust külastab erinevatel päevadel 20–35 noort vanuses 9–22. Noortekeskuses on võimalik mängida lauatennist ja lauajalgpalli ning olemas on paar jõusaa- li vahendit. Lisaks korraldatakse noortele erinevaid spordivõistlusi ja noortekeskuse kaudu vahendatakse noortefot vallas, maakonnas ja riigis toimuvatest noorteüritustest.

KUIGATSI KÜLAMAJA

Aadress Kuigatsi, 68219 Puka Vald, Valgamaa

Noortejuht Kaija Kõiv

Telefon 5666 2597

E-post kaija.koiv@gmail.com

Kuigatsi külamajas tegutseb noortetuba, mis on kõikidele kohalikele ja külalistele avatud erinevate ürituste korraldamiseks. Aktiivselt tegutsevaid noori 15. Peamiste tegevustena korraldatakse lauamänguõhtuid, spordimänge, diskosid ja meisterdamisi.

MTÜ PUKA AVATUD NOORTEKESKUS

Aadress Säde 2, 67217 Puka, Valgamaa

Avatud E,K,R kell 16–20, L,P kell 11–16.

Noortejuht Siiri Liiva (telefon 5624 5617, e-post siiri.liiva@gmail.com)

E-post pukaank@gmail.com

Veeb <http://pukaank.blogspot.com>

MSN pukaank@hotmail.com

Twitter www.twitter.com/pukaank

MTÜ Puka Avatud Noortekeskus asutamiskoosolek toimus 11. augustil 2008. aastal ja noortekeskus registreeriti MTÜna ametlikult 15. oktoobril 2008.

Puka Avatud Noortekeskusel on välja kujunenud traditsioonilised tegevused nagu filmiõhtud, kohaliku segakoori proovides osalemine, kohtumised teiste Valga maakonna noortekeskustega ning vastastikutel üritustel osalemine. Lisaks osaletakse tublisti ka üle-eestilistel noorteüritustel. Suund on võetud ka töökasvatuse ja kogukonnatöö peale. Päevas külastab noortekeskust parematel nädalatel 25–30 noort ning pimedal/külmal ajal 10–20 noort. Noortekeskus pakub noortele võimalust mängida piljardit, koroonat, lautennist ja lauamänge. Koos noortega mõeldakse välja erinevaid projektiideid, mida nad saavad ise teostada läbi projektitaotluste kirjutamise ja hinnapakumiste küsimise. Puka Avatud Noortekeskus on ainuke 10 Valgamaa noortekeskusest, mis on ka noortekeskuste katuseorganisatsiooni MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus liige.

6.4.4 Huvialakoolid 2009/2010. õppeaastal

Valga Muusikakool

Õpilasi 218, pedagooge 30
Direktor Ants Loos
Aadress Kesk 22, 68203 Valga
E-post kool@muusikakool.ee

Tõrva Muusikakool

Õpilasi 67, pedagooge 10
Direktor Thea Leitmaa
Aadress Puiestee 1, 68606 Tõrva
E-post muusikakool@torva.ee

Otepää Muusikakool

Õpilasi 85, pedagooge 14
Direktor Tuuli Vaher
Aadress Koolitäre 7, 67403 Otepää
E-post muusikakool@otepaa.ee

Puka Kunstikool

Õpilasi 25, pedagooge 3
Juhataja Esti Kittus
Aadress Kooli 3, 67217 Puka
E-post Esti17@gmail.com

6.4.5 Noorte Teavitamis- ja Nõustamiskeskus

Noortele pakutavaid karjääriteenuseid on 2009. aastal arendatud mitmekesisemaks. Eelkõige on laiendatud koostöövõrgustikku erinevate organisatsioonide vahel ning süstematiseeritud noorteinfo kättesaadavust.

2009. aastal laienes karjäärinõustamistoas erialane miniraamatukogu ning loodi võimalused raamatute laenutamiseks. Raamatute nimekiri on kättesaadav internetis aadressil www.valgamv.ee ja www.tankla.net.

26.–30. jaanuarini toimusid Valgamaa Noorte Majandusnädala «Tean Mida Teen» raames karjääriõpitoad Valga Gümnaasiumis, Tõrva Gümnaasiumis, Otepää Gümnaasiumis, Tsirguliina Keskkoolis ja Valgamaa Kutseõppekeskuses. Karjääriõpitubades osales kokku 139 õpilast.

14.01.2009 kohtusid Valga maavanema ülesannetes Kalev Härk ning kutse- ja karjäärinõustaja Pille Paberits Valga Vene Gümnaasiumi noortega, et rääkida töövõimalustest Valgamaal ning arutada noorte tuleviku valikute üle.

Teavitamis- ja Nõustamiskeskuses töötati välja «Väärtuste õpitoa» sari, mida rakendati Helme Sanatoorses Internaatkoolis, Valgamaa Kutseõppekeskuse teabepäeval, Keeni Põhikoolis ja Ala Põhikoolis.

Koostöös Valgamaa Europe Direct infopunktiga kuulutati 2. märtsil välja Euroopa Liidu teemaline noorte omaloomingu konkurss «Euroopa Liit minu kodukohas». Konkursil osalejaid tänati Euroopa Päeva tähistamisel Valga Maavalitsuses.

2009. aasta aprillis laienesid karjääriteenused ESF programmi «Karjääriteenuste süsteemi arendamine», mille raames alustas Valgamaal tööd karjääriinfo spetsialist. Karjääriinfo vahendamise teenuse eesmärk on luua eeldused info kättesaadavuse parandamiseks ja aidata kaasa ühiskonnaliikmete informeerituse tõusule. Karjääriinfo spetsialisti aasta prioriteediks on panna suuremat rõhku noorte tööelu paremaks tundmiseks ja leida lisavõimalusi noortele töökogemuste saamiseks.

9.04.2009 alustati traditsioonilise üritusega «Teabepäev gümnaasistidele». Teabepäeval räägiti, kuidas õpingute kõrvalt lisa teenida, kellele ja miks on vaja õppelaenu, Tööturuameti ja Valgamaa Kutseõppekeskuse võimalustest gümnaasistidele ning kohtuti Stockholmi Kõrgema Majanduskooli (SSE) Riia filiaalis õppivate noortega.

Maikuu viidi läbi noortele mõeldud uurimus «Ootused suviste töö- ja praktikakohtade kohta», milles osales 289 Val-

gamaa noort. Küsitluse kokkuvõttega on võimalik tutvuda Valga Maavalitsuse ja www.tankla.net/karjäärikohvik kodulehel.

8.06.2009 toimus «Noorte ja ettevõtjate vaheline ümarlaud». Ettevõtmise eesmärk oli tutvustada noortele Valgamaa ettevõtjaid ja anda võimalust saada häid näpunäiteid, kuidas otsida tööd ja milliseid töötajaid ettevõtja vajab.

Maakonna karjääriinfo spetsialisti algatusel toimus aastaringselt aktiivne teavitustöö õpilasfirma (ÕF) loomise võimalustest. ÕF on hea karjäärialane kogemus juba varases nooruses ning sellealane tegevus aitab tõsta õpimotivatsiooni.

Septembris avati Valgamaa noorteportaali www.tankla.net/karjäärikohvik.

6.–7.10.2009 toimus Valgamaa karjäärikoordinaatorite ja huvijuhtide ühine õppereis Hiiumaale. Õppereisi eesmärk oli tutvuda Hiiumaa Õppenõustamiskeskuse tööga ning sealse õpi- ja töövõimalustega, oluline oli saada kogemusi kolleegidelt.

26.10.2009 toimus traditsiooniline õppepäev karjääriteenuste edendajatele «Karjääriteenuste arendamine Valgamaa koolides». Käsitleti karjäärikoordinaatorite tööd koolis, meeskonnatöö rakendamist karjääriõppes, noorte töötamist reguleerivat tööseadusandlust, välismaal töötamise turvalisust ja tutvustati uut noorteportaali www.tankla.net.

4.12.2009 osales Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskus Teeviidal ühises teavitusboksis «Karjäärikohvik». Messikogemuse said vabatahtlikena kaks Valgamaal 9. klassis õppivat tüdrukut.

9. detsembril toimus traditsiooniline õppereis Valgamaa karjäärikoordinaatoritele, seekord käidi Tartumaa Kutsehariduskeskuses. Õppereisi peamine eesmärk oli tutvuda karjääriteenuste osutamise ja kooli karjäärikoordinaatorite ai- neseptsiooni tööga Tartumaal.

Detsembris kuulutas Valgamaa Teavitamis- ja Nõustamiskeskus välja videokonkursi «Ametid läbi noorte silmade – töö Valgamaal, mida tahaksid teha?» Konkurss jätkus aastal 2010.

Kümnele kiiremale videokonkursist osalejale toimus professionaalne videofilmide ja monteerimise koolitus.

Aasta jooksul külastati enamikku maakonna koolidest ja kohtuti lõpuklasside õpilastega. Toimused karjääriinfo loengud ning grupiviisilised nõustamised, mille käigus oli noortel võimalik teha kutsesobivusteste.

Aastaringselt kasutasid maavalitsuses pakutavaid karjääriteenuseid koolinoored, töötud- ja töötavad noored, tudengid, lapsevanemad ja noorte suunajad. Kaks alaealist suunas karjääriõustamisele Valgamaa alaealiste komisjon.

6.5 Erinoorsootöö

6.5.1 Alaealiste komisjonide tegevus

Valga maakonnas töötab kaks alaealiste komisjoni: maakondlik komisjon loodi 1998. aastal Valga Maavalitsuse juurde, kohaliku omavalitsuse komisjon alustas tööd 1.09.2006 Tõrva Linnavalitsuse juures. Tõrva piirkonna alaealiste komisjoni pädevusse kuuluvad Tõrva linna, Helme ja Põdrala valla alaealiste õigusrikkumiste arutelud, mõjutusvahendite määramine ning oma haldusterritooriumil alaealistega tehtava kriminaalpreveniivse töö koordineerimine. 2009. a maakondlik erinoorsootöö koondstatistika kajastab mõlema komisjoni tööd.

Tabel 6-15 Alaealiste õigusrikkumiste arutelud

Aasta	2005	2006	2007	2008	2009
Õigusrikkumiste arv	126	123	93	91	80
Korduvarutelude arv	2	3	13	5	7

Tabel 6-16 Alaealiste komisjoni poole pöördumiste alused

	2005	2006	2007	2008	2009
Pöördumiste aluseks on järgmised teod					
Koolikohustuse mittetäitmine	56	44	49	28	18
Karistusseadustikus ette nähtud kuriteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	40	31	26	18	21
Karistusseadustikus või muus seaduses ettenähtud väärteokoosseisule vastav õigusvastane tegu	32	48	18	45	41

Tabel 6-17 Alaealiste komisjoni poolt kohaldatud mõjutusvahendid

Mõjutusvahendid vastavalt AMS § 3 lg 1	2005	2006	2007	2008	2009
Hoiatus	86	97	75	70	68
Koolikorralduslikud mõjutusvahendid	6	5	4	-	-
Vestlusele suunamine psühholoogi, narkoloogi, sotsiaaltöötaja või mõne muu spetsialisti juurde	13	18	25	16	12
Lepitamine	-	-	-	-	-
Kohustus elada vanema, kasuvanema, eestkostja või perekonnas hooldaja juures või lastekodus	-	3	4	1	-
Üldkasulik töö	25	19	13	11	22
Käendus	1	-	-	-	-
Noorte- või sotsiaalprogrammides või rehabilitatsiooniteenuses või ravikuurides osalemine	6	8	4	5	7
Kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine	4	3	4	-	-

Tabel 6-18 Alaealiste õigusrikkumisi ennetavate kriminaalpreventiivsete projektide toetamine

	2005	2006	2007	2008	2009
Toetuse suurus	87 226	75 997	76 584	128 525	125 778
Projektide arv	8	4	11	14	11

Alaealiste komisjonide 2009. aasta kriminaalpreventiivse tegevuse prioriteedid

- Alaealise mõjutusvahendite seaduse (AMS) § 3 lg 1 p 8 täitmiseks alaealistele võimaluste loomine noorte- või sotsiaalprogrammides osalemiseks – alaealiste sotsialiseerumise toetamiseks aastaringse tegevuse võimaldamine, sh psühhosotsiaalne abistamine ja käitumise korrigeerimine.
- Psühholoogiliste nõustamisteenuste süsteemi arendamine.
- Noortele suunatud alternatiivõppe võimaluste toetamine (õpiabi käitumis- ja õpiraskustega lastele, õpilaskodude ja kasvatusraskustega õpilaste klasside tegevuse toetamine jne).
- Vanemlusega toimetuleku koolitused.
- Valgamaa laste heaolu võrgustiku integreerituse ja koostöö tõhustamine.
- Tugiõpilasliikumise jätkusuutlikkuse tagamisele kaasa aitamine.
- Alaealiste vaba aja veetmise võimaluste laiendamine.
- Alaealisele tugiisiku teenuse arendamine.

Tabel 6-19 Alaealiste õigusrikkumisi ennetavate kriminaalpreventiivsete projektide toetamine 2009. aastal

Projekti nimi	Teostaja	Eraldatud toetus (kr)
Suvi 2009	MTÜ Võrkpalliklubi Viktooria	20 000
Integratsioonilaager Nakatul	Lõuna Politseiprefektuur, Valga politseijaoskond	6200
Sõjaväelaager Fööniks	MTÜ Öökull	13 500
Kogu suve laager	MTÜ Domus Petri Kogu	20 898
Pere, anna käsi!	Valga Linnavalitsus	16 673
Efektiivselt toimiv meeskond probleemse lapse ümber	Valga Linnavalitsus	14 400
Rõõm igast koolipäevast	Palupera Vallavalitsus	4440
Koostöös peitub jõud	Helme Sanatoorne Internaatkool	8205
Lase vabaks! Lase vabaks!	Helme Sanatoorne Internaatkool	7075
Ise olen ise! (Myself it's me)	Taheva Vallavalitsus	9096
Kasvame õiguskuulekateks kodanikeks	SA Taheva Sanatoorium	5291

6.5.2 Nõustamiskomisjoni tegevus

Nõustamiskomisjon on moodustatud maavanema korraldusega ja tegutseb Valga Maavalitsuse juures. Nõustamiskomisjoni pädevusse kuulub õpilasele põhihariduse omandamiseks võimetekohase õppekava/õppevormi määramine, õpilase saatoorsesse kooli, abikooli või eriklassi suunamine, lapse erilasteaeda või erirühma suunamine, koolikohustuse täitmise edasilükkamise otsustamine ning õpilase koduõppele määramine.

2009. aastal toimus 11 istungit. Võeti vastu 52 otsust 48 erineva isiku suhtes.

Peamised aruteluvaldkonnad olid:

- lihtsustatud õppekava kohaldamine (14 juhul);
- koolikohustuse täitmise edasilükkamine (13 juhul);
- õpilasele tervislikel põhjustel koduõppe rakendamine (10 juhul).

Tabel 6-20 Otsuste arv nõustamiskomisjonis

Aasta	2005	2006	2007	2008	2009
Otsuste arv	58	38	51	64	52

7. Majandus ja tehniline infrastruktuur

7.1 Tööhõive

Tabel 7-1 Valgamaa rahvastiku (15–74aastased) kategooriad

	2007	2008	2009
1. Tööealine rahvastik – tööjõu-uuringu objektiks olevas vanusevahemikus rahvastik	26 000	25 900	25 800
2. Majanduslikult aktiivne rahvastik (tööjõud) – isikud, kes soovivad ja on võimelised töötama (hõivatute ja töötute summa)	15 600	15 300	15 600
3. Majanduslikult mitteaktiivne rahvastik – isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised	10 400	10 600	10 200
4. Töötajad ehk (tööga) hõivatud – isikud, kes uuritava perioodil: töötasid ja said selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; töötasid otsese tasuta pereettevõttes või oma talus; ei töötanud ajutiselt	14 200	14 000	12 800
5. Töötud – isikud, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust: on ilma tööta (ei tööta hetkel kusagil ega puudu ajutiselt töölt); on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama; otsivad aktiivselt tööd	1400	1300	2800

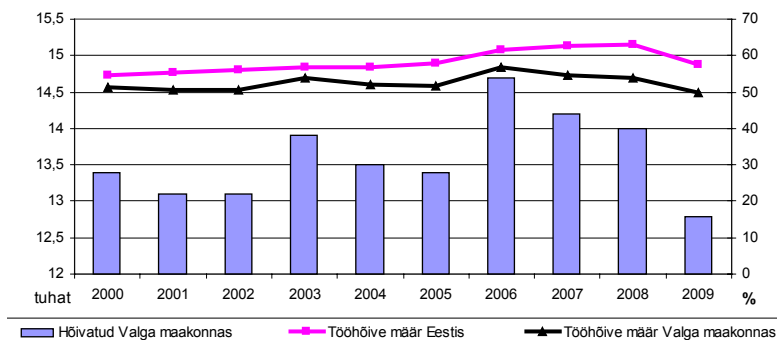
Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-2 Valgamaa rahvastiku majandusliku aktiivsuse näitajad, eelneva tabeli alusel arvutatakse järgmised näitajad (%)

	2007	2008	2009
Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr), s.o tööjõu osatähtsus tööealises rahvastikus = (2)/(1)	60,1	59,1	60,4
Tööhõive määr, s.o hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus = (4)/(1)	54,6	54,0	49,7
Töötuse määr, s.o töötute osatähtsus tööjõus = (5)/(2)	9,1	8,5	17,8

Allikas: Statistikaamet

Joonis 7-3 15–74aastaste hõive Eestis ja Valgemaal

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-4 Tööga hõivatud Valgemaal majandussektorite järgi

Aasta	Primaarsektor		Sekundaarsektor		Tertsiaarsektor	
	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %	Hõivatud tuhat	Hõivatute osatähtsuse %
2005	1,1	8,1	5,6	41,8	6,7	50,0
2006	0,9	5,9	5,4	36,7	8,5	57,4
2007	1,0	7,3	5,4	38,1	7,7	54,6
2008	1,2	8,6	5,5	39,0	7,3	52,4
2009	5,2	40,2	7,0	54,6

Märkused: Primaarsektor – põllumajandus, metsamajandus, kalandus

Sekundaarsektor – mäetööstus, töötlev tööstus, energeetika, ehitus

Tertsiaarsektor – kaubandus, teenindus jms

Allikas: Statistikaamet

7.1.1 Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Aadress Vabaduse 26, Valga 68204

Juhataja Merike Metsavas

merike.metsavas@tootukassa.ee, telefon 767 9788

Infolaud: Veronika Saar

veronika.saar@tootukassa.ee, telefon 767 9780

Tõrva klienditeeninduspunkt

Tartu mnt 20, Tõrva 68606

Konsultant Eva Raidve

eva.raidve@tootukassa.ee, telefon 763 3670

1. mail 2009 võttis Eesti Töötukassa üle Tööturuameti ülesanded. Eesti Töötukassa alustas tegevust 2002. aastal. Kindlustushüvitisi hakati välja maksta 2003. aastal.

Eesti Töötukassa on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud põhikirja alusel.

Eesti Töötukassa kõrgeim juhtimisorgan on nõukogu, kellel on kuus liiget. Vastavalt töötuskindlustuse seadusele nimetab Vabariigi Valitsus kaks nõukogu liiget. Eesti Ametiühingute Keskliit ja Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon nimetavad kumbki ühe nõukogu liikme ning Eesti Tööandjate Keskliit nimetab kaks nõukogu liiget.

Töötukassa tegevjuhtimise eest vastutab kolmeliikmeline juhatus. Eesti Töötukassa nõukogu esimees on Eesti Tööandjate Keskliidu juhataja Tarmo Kriis ja juhatuse esimees Meelis Paavel.

Tabel 7-5 Registreeritud töötud aastas kokku

	2008	2009
Registreeritud töötud	2241	3547
Neist aasta jooksul arvele võetud uued töötud	1534	3325
Kuu keskmine töötute arv	946	2083
Töötuse % tööealisest elanikkonnast*	5,2	9,7
Töötuse % tööjõust**	7,6	14,7

Märkused: * tööealine elanikkond (16aastased kuni pensioniiga)

** tööjõud vanus 15–74 (töötav elanikkond + mitteaktiivsed)

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-6 Registreeritud töötud omavalitsusüksuste lõikes aasta lõpus

	2008	2009
Valga maakond kokku	1095	2436
Valga maakonna linnad	697	1 509
Tõrva linn	43	204
Valga linn	654	1 305
Valga maakonna vallad	398	927
Helme vald	58	166
Hummuli vald	32	62
Karula vald	27	67
Otepää vald	39	116
Palupera vald	13	39
Puka vald	38	70
Põdrala vald	27	76

Sangaste vald	37	96
Taheva vald	43	72
Tõlliste vald	55	110
Õru vald	29	53

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-7 Aasta jooksul arvele võetud uued töötud, kes eelnevalt töötasid, eelneva töösuhte lõpetamise põhjuse järgi

Töösuhte lõpetamise põhjus	2008	2009
Asutuse likvideerimine	7	7
Distsiplinaarsüütegu	33	6
Katseaja ebarahuldavad tulemused	31	58
Koondamine	169	458
Muud põhjused	79	5
Määramata	7	8
Pankrot	21	11
Poolte kokkuleppel	99	138
Põhjus teadmata (puudub dokument)	10	-
Teenuse osutamise leping	2	10
Tähtajaline leping	196	385
Töötaja algatusel	224	195
Töötaja algatusel – töövaidluskomisjoni otsus	3	6
Töötaja algatusel (tööandja süül)	8	32
Kokku	889	1319

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-8 Töötukassas registreeritud töötud eelneva tegevuse järgi

Eelnev tegevus	2009
TÖÖTAS	1867
Töötas Eestis	1819
Töötas välismaal	37
Avalik teenistus	11
ETTEVÕTJA	63
Ettevõtja Eestis	63
Ettevõtja välismaal	-
ÕPPIMINE (päevane, täiskoormus)	163
Põhikoolis (täiskoormus)	12
Kutsekoolis (täiskoormus)	103
Keskoolis (täiskoormus)	32
Kõrgkoolis (täiskoormus)	16
KAITSEVÄGI	18
KASVATAS LAST	153
HAIGLAS	-
HOOLDUS	52
TÖÖVÕIMETUS	25
VANGLAS	58

KODUNE	734
MUU	1
ÕPPIMINE (mittestatsionaarne, osakoormus)	1
Põhikoolis (osakoormus)	-
Kutsekoolis (osakoormus)	1
Keskoolis (osakoormus)	-
Kõrgkoolis (osakoormus)	-
ABIKAASATASU (Välisteenistuse seadus § 67)	-
PUUDUB TEGEVUS	411

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-9 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikud vanuse ja soo järgi

	2008	2009
Vanus		
16–24	339	698
25–49	1298	2392
üle 50	604	457
Mehed	1227	2152
Naised	1014	1395
Peamised suhtluskeeled		
Eesti keel	1517	1617
Vene keel	736	708

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-10 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikud haridustaseme järgi

Haridustase	2009
Puudub algharidus	10
ESIMENE TASE	1042
Algharidus	159
Kutseharidus põhihariduseta	6
Põiharidus	877
TEINE TASE	2102
Põiharidus kutseharidusega	152
Kutsekeskharidus põhikoolibaasil	644
Üldkeskharidus	1024
Kutsekeskharidus keskkoolibaasil	282
KOLMAS TASE	377
Keskeriharidus	223
Kutsekõrgharidus	41
Bakalaureuseõpe	94
Magistriõpe	19
Doktoriõpe	-
Määramata	16
Kokku	3547

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-11 Aasta jooksul töötuna arvel olnud isikute kuulumine riskirühmadesse

Riskirühma kuulumine	2008	2009
noor (16–24aastane)	335	698
vanglast vabanenu	39	69
55 ja vanem	292	457
pikaajaline	941	1442
hooldaja	43	42
eesti keele mitteoskaja	287	591
puudega	172	278

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-12 Riikliku töövahendussüsteemi poolt osutatud tööturuteenused

	2008	2009
Passiivsed meetmed:		
Said töötutoetust	784	1141
Aktiivsed meetmed:		
Suunatud tööturukoolitusele	197	777
Tööandjale makstud toetuse abil tööle rakendunud töötud	4	9
Töötute arv, kes said toetust ettevõtlusega alustamiseks	19	21
Said karjäärinõustamist	442	845
Tööpraktikale suunatud	9	30
Tööharjutusele suunatud	27	38

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

Tabel 7-13 Töövahendus

	2008	2009
Laekunud vakantsid	404	201
Rakendusid tööle	564	660

Allikas: Eesti Töötukassa Valgamaa osakond

7.1.2 Palk

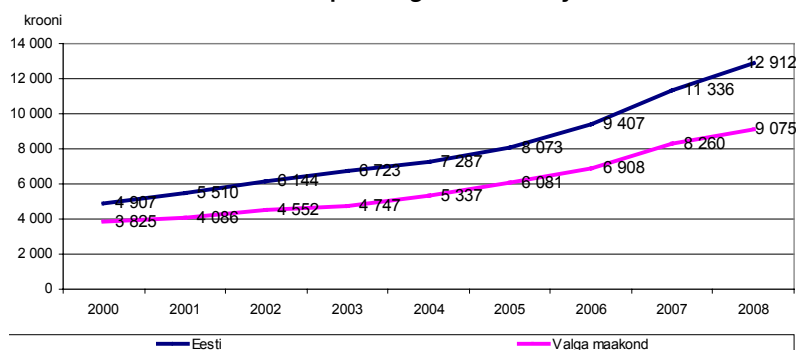
Tabel 7-14 Keskmine brutokuupalk (kr)

	2009			
	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal
Valgamaal	8645	9156	8712	9109
Eestis	12 147	12 716	11 770	12 259

Märkus: Hõlmatud on töölepingu, teenistuslepingu ja avaliku teenistuse seaduse alusel töötajad

Allikas: Statistikaamet

Joonis 7-15 Keskmine brutokuupalk Valga maakonnas ja Eestis

Allikas: Statistikaamet

7.2 Pangandus

7.2.1 AS SEB Valga kontor

Address Aia 5, 68205 Valga

Telefon 665 8450, faks 766 1184

Direktor Eduard Rebane

Harukontorid

Otepää

Address Lipuväljak 11, 67404 Otepää

Tel 665 8760, faks 665 8764

Tõrva – suleti 31.03.2010

Sularahaautomaadid

Valgas: Aia 5 (võimalus teha ka sularahas sissemaksleid), Jaama pst 2b, Vabaduse 2/4, Raja 5, J. Kuperjanovi 62

Tõrvas: Valga mnt 3, Valga mnt 61

Otepääl: Lipuväljak 11, Lipuväljak 28

Makseautomaadid:

Valgas: Aia 5 – 2 tk

Elektroonilised postipangad:

Pukas, Sangastes, Lüllemäel, Hummulis, Tsirguliinas, Harglas, Taageperas, Riidajas, Aakres, Õrus, Tõrvas

Tabel 7-16 Pangandusnäitajad

	1.01.2009	1.01.2010	Kasv %
Internetipanga, teleteenuse ja telefonipangalepinguid (tk)	17 604	19 351	9,9
Kehtivaid pangakaarte (tk)	17 411	18 296	5,1
Kehtivaid otsekorralduse lepinguid	17 577	20 064	14,1
Hoiuste maht (tuh kr)	493 088	471 504	- 4,4
sh eraisikuid (tuh kr)	299 627	320 378	6,9
Laenude, liisingu, faktooringu maht (tuh kr)	935 053	844 775	- 9,7
sh eraisikute laenud, liising (tuh kr)	577 125	545 739	- 5,4

Allikas: AS SEB Valga kontor

7.2.2 Swedbank AS Valgamaa kontorid

Kontorite juhataja Anni Lillepea

Valga kontor

Aadress Kesk 10, 68203 Valga

Telefon 888 6265, faks 888 6263

Otepää kontor

Aadress Lipuväljak 4, 67403 Otepää

Telefon 888 6300, faks 888 6299

Tõrva kontor

Aadress Valga mnt 1, 68605 Tõrva

Telefon 888 6270, faks 888 6272

Sularahaautomaadid

Valgas: Kesk 10 (ka sularaha sissemakse automaat), Jaama 2b, Raja 5, Pikk 1

Otepääl: Lipuväljak 4, Lipuväljak 28

Tõrvas: Valga mnt 1

Kord üle kahe nädala külastab Swedbanki Pangabuss Valgamaal asuvat Puka alevikku, Aakre küla, Keeni küla ja Sangaste alevikku.

Pangabussis saab teostada kõiki enamlevinud pangatehinguid.

Täpsem info www.swedbank.ee või tel 631 0310.

7.3 Maa- ja omandireform

Maa-ameti Valga katastribüroo

Aadress Kesk 12, 68203 Valga, telefon 675 0167

Maa-ameti Maakatastri osakond on Maa-ameti struktuuriüksus, mille eesmärk on maakatastrisse kande tegemiseks esitatud avalduste menetlemine, sh katastriüksuste ja katastriandmete muudatuste registreerimine ning andmevahetuse korraldamine seaduses ettenähtud juhtudel ja mahus. Osakonna põhiülesandeks on maakatastri pidamine. Osakonna koosseisu kuulub Valga katastribüroo, kus on kolm töötajat.

Tabel 7-17 Maafond omavalitsuste lõikes (ha)

Linn/vald	Maafond kokku	Sealhulgas					Muu maa
		Haritav maa	Looduslik rohumaa	Metsamaa kokku	sellest		
					riigimets	muu mets	
Helme vald	31 273	7867	1363	17 674	7330	10 344	4369
Hummuli vald	16 270	4594	524	9200	4057	5143	1952
Karula vald	22 992	5555	864	13 017	6822	6195	3556
Otepää vald	21 736	5317	1613	10 286	2423	7853	4520
Palupera vald	12 348	4253	992	5251	1391	3860	1852
Puka vald	20 241	5767	997	10 375	5062	5313	3102
Põdrala vald	12 870	4247	929	5879	2468	3407	1815
Sangaste vald	14 473	6163	926	5441	1785	3656	1943
Taheva vald	20 471	3657	1423	13 156	7709	5447	2235

Tõlliste vald	19 378	6881	1023	8686	4403	4283	2788
Tõrva linn	480	-	-	96	-	96	384
Valga linn	1654	-	-	441	168	273	1213
Õru vald	10 463	3207	447	5650	3146	2504	1159
Kokku	204 649	57 508	11 101	105 152	46 764	58 388	30 888

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-18 Maareformi seis (ha) aasta lõpus

Linn/vald	Maafond kokku	Sellest					
		tagastatud omandisse	erastatud	antud munitsi- paalomandisse	jäetud riigi omandisse	kokku katastris	% üldpindalast
Helme vald	31 273,3	10 756,1	8039,2	21,1	10 199,1	29 015,5	92,8
Hummuli vald	16 270,3	5213,9	4995,1	6,6	4744,8	14 960,4	91,9
Karula vald	22 992,1	7212,3	5371,2	1,0	8587,1	21 171,6	92,1
Otepää vald	21 736,3	11 108,8	6538,6	111,0	3153,0	20 911,4	96,2
Palupera vald	12 347,8	6175,0	3801,8	62,3	1966,6	12 005,7	97,2
Puka vald	20 093,2	7182,5	5019,2	36,9	5972,7	18 211,3	90,6
Põdrala vald	12 722,3	4805,6	4204,3	5,6	2786,6	11 802,1	92,8
Sangaste vald	14 472,4	5745,3	5272,8	77,2	2444,3	13 539,6	93,6
Taheva vald	20 470,4	5432,5	4690,9	10,9	8904,4	19 038,7	93,0
Tõlliste vald	19 377,8	5567,8	6131,0	29,1	5806,1	17 534,0	90,5
Tõrva linn	480,4	39,6	130,7	234,0	19,6	423,9	88,2
Valga linn	1654,2	176,1	384,2	633,7	95,2	1289,2	77,9
Õru vald	10 462,6	3081,6	3161,5	26,9	3856,0	10 126,0	96,8
Kokku	204 649,11	72 497,1	57 740,5	1256,3	58 535,5	190 029,4	92,9

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-19 Maareformi dünaamika aastast reformitud katastriüksuste alusel

Aasta	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Katastriüksuste arv	1519	1542	1098	1031	1098	816	883	716	557	408
Katastrisse kantud (ha)	15 050	11 729	9173	7690	11 869	3251,5	2837,0	1704,1	1539,0	1043

Allikas: Maa-amet

Tabel 7-20 Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise taotluste lahendamise seisuga 5.10.2009

Omaavalitsus	Toimikuid	Menetlus lõpetamata	Lahendamise %
Helme vald	671	1	99,70
Hummuli vald	363	1	99,72
Karula vald	433	1	99,07
Otepää vald	646	6	98,60
Palupera vald	399	4	98,24
Puka vald	608	5	99,17
Põdrala vald	356	2	99,71
Sangaste vald	532	4	98,49
Taheva vald	391	2	99,48
Tõlliste vald	585	6	99,31
Õru vald	217	1	99,6

Tõrva linn	253	-	100
Valga linn	697	2	99,71
Otepää vallasisene linn	199	6	95,47
Kokku	6350	41	99,24

7.4 Ettevõtlus

Tabel 7-21 Valgamaa ettevõtjad õigusliku vormi järgi aasta lõpus

	2005	2006	2007	2008	2009
Füüsilisest isikust ettevõtjad	792	750	672	614	1031*
Äriühingud					
Täisühingud	14	14	14	15	14
Usaldusühingud	4	4	6	7	7
Osühingud	824	963	1049	1148	1269
Aktsiaseltsid	83	80	78	78	78
Tulundusühistud	19	18	17	18	17
Kokku	1736	1829	1836	1880	2416

Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus

Märkus: *Füüsilisest isikust ettevõtjate suur arvuline erinevus võrreldes varasemate aastatega on tingitud sellest, et vastavalt Äriseadustikule olid kõik senini Maksukohustuslaste registris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad kohustatud 2009. aasta jooksul esitama avalduse Äriregistrisse kandmiseks.

Tabel 7-22 Objektid Äriregistris, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikus registris, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris, Eesti kirikute, koguduste ja koguduste liitude registris aasta lõpus

	2005	2006	2007	2008	2009
Usuühinguid	21	21	21	21	22
Mittetulundusühinguid	488	541	563	603	652
Sihtasutusi	23	23	23	24	22
Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusi	122	115	114	113	113
Ettevõtjaid	1736	1829	1836	1880	2416

Tabel 7-23 Maakonna ettevõttere registris aasta lõpus

	2005	2006	2007	2008	2009
Pankrotimenetluses äriühinguid	9	8	8	8	8
Likvideerimisel äriühinguid	33	33	33	33	33

Tabel 7-24 Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtjad tegevusala järgi Valgamaal

Tegevusalad (EMTAK 2008)	2005	2006	2007	2008	2009
Tegevusalad kokku	1232	1292	1297	1 301	1385
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	472	459	422	412	430
Töötlev tööstus	106	112	112	104	118
Mäetööstus	-	-	2	3	4
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine ja veevarustus	2	3	3	3	4
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	8	8	9	7	6
Ehitus	65	82	116	123	128
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	279	282	244	241	248

Veondus ja laondus	60	66	80	77	74
Majutus ja toitlustus	85	89	76	79	81
Info ja side	12	12	15	14	18
Finants- ja kindlustustegevus	4	6	10	6	2
Kinnisvaraalaane tegevus	35	34	44	51	47
Kutse-, teadus- ja tehnikalaane tegevus	48	64	73	87	89
Haldus- ja abitegevused	17	28	37	34	51
Haridus	3	3	6	5	6
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	17	22	20	21	24
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	8	9	12	17	16
Muud teenindavad tegevused	11	13	16	17	39

Märkused: Statistiline profiil – majanduslikult aktiivsete üksuste kogum. Ettevõtted, mille kontaktaadressiks on Valga maakond.

Äriregistris registreeritud majanduslikult aktiivsed füüsilisest isikust ettevõtjad, v.a ainult maksukohustuslaste registris registreeritud ja sellest 2009. a jook-sul Äriregistrisse ümberregistreeritud füüsilisest isikust ettevõtjad.

Allikas: Statistikaamet

7.4.1 Edukamad ettevõtted maakonnas 2008. aasta majandustulemuste põhjal

Tabel 7-25 Edukamad ettevõtted maakonnas

Koht	Ettevõtte	Tegevusvaldkond	Tegevjuht	Koht 2007. a
1.	EHA Metall- ja Puidutooded TÜ	tootmine	Kaupo Roop	
2.	Parmet AS	ehitusmaterjali tootmine	Elmo Parik	4.
3.	Sanlind OÜ	põllumajandus	Andres Puksov	
4.	SG Balticum AS	rõivatööstus	Urmas Kuusk	
5.	Liinihoolduse Eesti OÜ	teenused	Krister Laas	
6.	Valga Teed OÜ	ehitus	Tarmo Möttus	6.
7.	Laatre Piim AS	põllumajandus	Edda Vahtramäe	5.
8.	Sangaste Linnas AS	toiduainetööstus	Pille Pokk	24.
9.	Starfeld OÜ	jaekaubandus	Toomas Starke	10.
10.	Moodul AS	metallitööstus	Leonhard Karpats	

Allikas: ajaleht Äripäev 27.10.2009

7.4.2 Konkurs «Valgamaa ettevõtluse auhind»

2008. aastal kutsuti ellu konkurs «Valgamaa ettevõtluse auhind», mille korraldajad olid Valga Maavalitsus, Valgamaa Oma-valitsuste Liit ja SA Valgamaa Arenguagentuur. 2009. aastal lisandus korraldajana ajaleht Valgamaalane.

Konkursi eesmärk on tunnustada Valgamaa ettevõtjaid, kes oma hea maine ja aktiivse tegevusega on aidanud kaasa maa-konna positiivsele arengule.

Konkursi «Valgamaa ettevõtluse auhind 2008» võitjad kuulutati välja 26. märtsil 2009 Otepää Kultuurikeskuses toimunud Valgamaa innovatsioonipäeval järgmiselt:

Parim tootmisettevõtte – Sanlind OÜ

Vabariigis tunnustatud munatootja. Ettevõtet iseloomustab pikaajaline stabiilne tootmine ja keskkonnateadlikkus. Plaani-pärane investeerimine tootmisse on taganud tugeva konkurentsivõime.

Parim teenindusettevõtte – Taagepera Loss OÜ

Saanud Pulmaportaalis korraldatud hääletusel ülevabariigilise tunnustuse – Tegijam peokoht ja Tegijam catering. Oluline tööandja piirkonnas. Osaleb aktiivselt piirkonna arendamises ja külaseltsi tegevustes. Positiivne näide piirkonna arendami-sest: lossi omanduses olnud talukompleks Taageperas kingiti Mulgi Kultuuri Instituudile Mulgimaad tutvustava keskuse loomiseks.

Tegeleb järjepidevalt toodete ja teenuste arendamisega.

Parim uustulnuk – Roosi Käsitööäri OÜ

Kauplus on kujunenud atraktiivseks kohaks käsitööhuviliste, eriti noorte seas, ning sütitanud huvi isetegemise vastu. Lühikese ajaga on saanud käsitööpoest atraktiivne huviliste kooskäimise koht.

Ettevõtluse edendaja – Taagepera Külaselts MTÜ

Ühing tegutseb aktiivselt küla arendamisega ning on aidanud kaasa ettevõtluse arengule läbi kohaliku omavalitsuse, ettevõtjate ja elanike koostöö. Algatanud projekte, mis on suunatud külastajatele atraktiivsete teenuste väljatöötamisele ja külaelanikele töö pakkumisele. Teenuste väljatöötamisel on tehtud aktiivselt koostööd kohalike ettevõtjatega.

Innovatsiooni eriauhind – Tammuri OÜ

2007. aasta suvel valmis talu vanas aidahoones väike restoran. Restoran mahutab kuni 20 külastajat. Roogi valmistatakse vastavalt aastaajale värskest ja eelistatult kohalikust toorainest, arvestades seejuures külastajate soove. Restoranil kindlat menüüd ei ole, kuid mõjutusi leiab nii Eesti kui Euroopa köögist, aga ka kaugematest maailmanurkadest.

Toidu kõrvale pakutakse jooke talu veinikeldrist ja neid leidub pea kõigist tuntud veinipiirkondadest. Samuti saab väsinud rännumees jääda öömajale.

Ettevõtte paistab silma innovaatilise ja julgelt lähenemisega traditsioonilisele turismitalu ettevõtmisele.

7.4.3 Ettevõtluse tugisüsteemid maakonnas – SA Valgamaa Arenguagentuur

SA Valgamaa Arenguagentuur

Aadress Kesk 11, 68203 Valga

Telefon 767 9800, e-post valgamaa@arenguagentuur.ee

www. arenguagentuur.ee

Sihtasutus Valgamaa Arenguagentuur (SVA) on maakonna arengu huvides tegutsev maakondlik arendusorganisatsioon, mis kuulub Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) maakondlike arenduskeskuste võrgustikku. Tegevuse eesmärk on muuta maakonna majandus- ja elukeskkond atraktiivsemaks ja konkurentsivõimelisemaks, aidata kaasa maakonna eri arendusorganisatsioonide omavahelisele koostööle, pakkuda professionaalseid tugiteenuseid, aidata kaasa maakonda investeeringute toomisele ning seeläbi uute töökohtade loomisele ja elukvaliteedi tõusule.

SA Valgamaa Arenguagentuuri koostööpartnerid teenuste osutamisel on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Valgamaa Omavalitsuste Liit ja Valga Maavalitsus. Alates 1.04.2009 kuulub SA Valgamaa Arenguagentuuri koosseisu ka Valga Turismiinfokeskus, mis loob veelgi paremaid võimalused antud valdkonna komplekssemaks ja jätkusuutlikumaks arenguks.

SA Valgamaa Arenguagentuur teeb koostööd erinevate organisatsioonidega. Olulisemad neist: Valgamaa Partnerluskogu, maakonna arengunõukogu, Töötukassa, Valgamaa Ärikubi, Valgamaa Omavalitsuste Liit, Võrumaa Tehnoloogiainkubaator, Valgamaa Kutseõppekeskus.

2009. aastal nõustati 14 kohaliku omavalitsuse projekti, 20 MTÜ projekti ja 110 ettevõtjate projekti. Korraldati erinevaid in-fopäevi, seminare ja teisi üritusi saavutamaks seatud eesmäärke.

2009. aastal pöördusid kohalikud omavalitsused arenguagentuuri poole põhiliselt projektidealaseks nõustamiseks, finantseerimisallikate leidmiseks ja erinevateks arueludeks koostöö atraktiivsemaks muutmise osas. Seda nii omavalitsuste ja ettevõtjate koostöö kui ka omavalitsuste ja kolmanda sektori koostöö osas. Teema olulisus on märgatavalt tõusnud.

Ettevõtlusvaldkonnas pöördusid kõige enam agentuuri poole töötud äriidee või koolitusvajaduse väljaselgitamiseks, alustavad ettevõtjad äriplaanide koostamise nõustamiseks ning ettevõtlusega alustamise nõustamiseks.

Elavat huvi tunti ka rahastusvõimaluste kohta nii alustavate kui tegutsevate ettevõtjate poolt. EASi poolt rahastatud projektide arvu vähesus maakonnas tulenes eelkõige ebasobivatest taotlustingimustest, kuna võimaliku toetuse maksimaalne summa ei vastanud taotlejate vajadustele. 15. augustist olukord veidi paranes, kui maksimaalse toetuse määra kahekor- distati ning toetust on võimalik taotleda kuni 100 000 krooni projekti kohta.

Mittetulundusühenduste (MTÜ) valdkonnas pöörduti sooviga teada saada rahastamisvõimalustest konkreetsetele ideedele – õppereiside ja mitmesuguste sündmuste: talgute, koolituste jms läbiviimiseks. Valdavalt oli nõustatud MTÜde näol tegemist juba aastaid tegutsenud ning kogemustega MTÜdega. Vähem oli konsultatsiooni teemaks MTÜ asutamine ja tege- vuse kavandamine ning arengukava koostamine.

Võttes aluseks tänast olukorda majanduses ning ettevõtluses, on äärmiselt oluline teadmisteressursi koondamine ning selle efektiivne kasutamine ja rakendamine.

2009. aasta huvitavamad ettevõtmised SA Valgamaa Arenguagentuuril olid:**Valgamaa innovatsioonipäev**

Toimus maakonna innovatsioonipäev, millest võtsid osa maakonna omavalitsuste esindajad, ettevõtjad, gümnaasiumiõpilased ja MTÜde esindajad. Eelnevalt viidi läbi konkurss «Ettevõtluse auhind 2008».

Innovatsioonipäeval tunnustati maakonna parimaid ettevõtjaid neljas kategoorias: parim tööstusettevõtte, parim uustulnuk, parim teenindusettevõtte, parim ettevõtluse edendaja. Lisaks anti välja innovatsiooni eriauhind.

Ettevõtjate ja noorte ümarlaud

Sangaste Seltsimajas toimus noorte ja ettevõtjate vaheline ümarlaud. Noored tutvusid Valgamaa ettevõtjatega ja said ettevõtjatelt näpunäiteid, kuidas otsida tööd ja millist töötajat ettevõtja vajab.

Kagu-Eesti ettevõtluspäev «Tark tegu toob tulu»

Võrumaa Kutsehariduskeskuse Tehnomajas toimunud ettevõtluspäev. Osalesid peamiselt Võru-, Põlva- ja Valgamaa kutseõppekeskuste õpilased.

Kagu-Eesti puiduettevõtjate ümarlaud

Osalesid Põlva-, Valga- ja Võrumaa puiduettevõtjad.

Juhtimiskonverents Valgas

Konverents korraldati koostöös Pärnu Konverentsidega.

Kagu-Eesti ja Põhja-Läti ettevõtete kontaktreisid:

Kagu-Eesti ja Põhja-Läti toiduettevõtete kontaktreis

Reisi vältel oli võimalus luua sidemeid kahe riigi ettevõtetega ning külastada Kagu-Eestis ja Põhja-Lätis vastava valdkonnaga seotud ettevõtteid ja asutusi.

Kagu-Eesti puiduklastri ettevõtjate ringreis Pärnumaale

Esitatud projektitaotlused:

SA Valgamaa Arenguagentuur esitas projektitaotlused LEADER programmi. Positiivsed rahastusotsused saadi järgmistele projektidele:

«Strateegiline majandusmäng» 70 000 krooni;

«Valgamaa ettevõtjate koostöö- ja ühisturundustegevused välisturgudel» 479 000 krooni.

Nimetatud projektide tegevused algavad 2010. aastal.

Tabel 7-26 Nõustamismahud

	Arv 2007	Arv 2008	Arv 2009
Nõustatud alustavaid ettevõtjaid kokku	111	48	343
Esitatud starditoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	2	2	4
Neist EASI poolt rahastatud taotlusi	2	1	4
Starditoetuse abil tekkinud ettevõtete arv	2	1	4
Starditoetuse abil loodud töökohtade arv	8	4	6
Väljaspool starditoetust nõustatud äriplaanide arv	41	46	19
Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil tekkinud ettevõtete arv	34	21	19
Väljaspool starditoetust keskuse nõustamise abil loodud töökohtade arv	57	25	22
Nõustatud tegutsevaid ettevõtteid kokku	43	101	156
sh nõustatud EASI programmidest	17	80	52
Esitatud koolitustoetuse taotlusi (keskuse nõustamise abil)	3	3	5
Neist EASI poolt rahastatud taotlusi	2	2	5

	Nõustatud mittetulundusühendusi kokku	98	122	270
	Nõustatud mittetulundusühenduse asutamist	12	16	28
Mittetulundusühenduste nõustamine	Loodud mittetulundusühenduste arv, kes kasutasid keskuse nõustamist	6	7	12
	Nõustatud mittetulundusühenduste projektide arv	40	46	20
	Neist rahastatud projekte	22	27	7
Omavalitsuste nõustamine	Omavalitsuste nõustamisi kokku	28	59	172
	Nõustatud omavalitsuste projekte (projektide arv)	16	27	14

Allikas: SA Valgamaa Arenguagentuur

7.4.4 Valgamaa Äriklubi

Valgamaa Äriklubi president on Hans Heinjärv.

Valgamaa Äriklubisse on koondunud maakonna aktiivsemad ja ühistegevusest huvitatud ettevõtjad. Klubil on 50 liiget, kellest enamus osaleb igakuistel klubiüritustel.

Septembris 2009 tähistati Äriklubi 15. sünnipäeva, millel osalesid ka Võru ja Põlva sotsarklubide esindajad ning Valgamaa Äriklubi endised liikmed. 2009/2010 hooaja meeldejäävamad üritused olid Puka valla külastamine, kahepäevane meeskonnatöö koolitus Uhtjärve ürgoru Nõiarriigis ja ärilõuna Metsise hotellis koos Eesti Vabariigi presidendiga.

Tänu PRIA toetusele on äriklubil oma koduleht aadressil www.ariklubi.riiska.ee.

7.4.5 Turism

Turismiinfo

Valga Turismiinfokeskus

Kesk 11, 68203 Valga

Telefon/faks 766 1699

E-post valga@visitestonia.com

Kodulehekülg www.visitestonia.com

Infokonsultant Marina Lauk

Otepää Turismiinfokeskus

Tartu mnt 1, 67404 Otepää

Telefon 766 1200, faks 766 1246

E-post otepaa@visitestonia.com

Kodulehekülg www.visitestonia.com

Infokonsultandid: Mare Raid ja Lea Ilp

Tõrva Turismiinfopunkt

Valga 1, 68605 Tõrva

Telefon/faks 766 3300

E-post info@torva.ee

Kodulehekülg www.torva.ee

Infokonsultant Marika Novikov

Valgamaa turismiveeb

www.turism.valgamaa.ee; www.tourism.valgamaa.ee

Info majutusettevõtete, toitlustusettevõtete, vaatamisväärsuste, aktiivse puhkuse ja turismiga seotud teenuste kohta eesti, inglise, soome ja saksa keeles.

Veebi haldab SA Valgamaa Arenguagentuur, moderaator Sæde Kononov.

Turismiorganisatsioonid**SA Lõuna-Eesti Turism**

Vaksali 17a, 50410 Tartu

telefon/faks 744 2271

e-post info@southeastonia.info

www.southeastonia.info

Juhataja Marika Kool, alates 5.01.2010 Kristi Kass

SA Valgamaa Arenguagentuur

Kesk 11, 68203 Valga

Telefon 7679 800

E-post valgamaa@arenguagentuur.ee

www.arenguagentuur.ee

Juhataja Ülle Juht

Turismiarenduse konsultant: Siret Saretok (kuni 31.08.2009), Sille Roomets (alates 01.09.2009)

SA Tõrva-Helme Turism

Valga mnt 1, 68605 Tõrva

Telefon 766 3300

E-post info@torva.ee

Juhataja Marika Novikov

Turundustegevused

- Osalemine messidel: Tourest 2009 – Tallinn, Matka 2009 – Helsingi, Balttour 2009 – Riia.
- Otepää Turismiinfokeskuse koordineerimisel avatud Eesti ja piirkondliku turismiinfoga välitelk Otepääl toimunud suurüritustel:
- FIS murdmaasuusatamise MK Otepää etapil, 23.–25. jaanuar 2009
- Saku Suverullil, 14.–15. august 2009
- Valgamaa turismiturunduskava 2009–2011 koostamine (valmis lõplikult septembris).
- EAS Turismiarenduskeskuse ja Eesti turismiinokeskuste kolmepäevase Valgamaa õppereisi korraldamine.
- Info sisestamine ja haldamine Eesti ametlikus turismiveebis – visitestonia.com.
- Kaastööd meediale: Postimehe suvine eriväljaanne »Lõunanaba«, Päevalehe talvine eriväljaanne «Talvitaja», EOMAP piirkonna turismikaart, artiklid ja pressiteated ajalehtedele Otepää Teataja, Valgamaalane, Postimees, Päevaleht ning www.valgamaa.ee.
- Turismiinfo sisestamine internetikülgedele www.visitestonia.com ja googlemap.
- Ungari sõpruspiirkonna tutvumisviit Valgamaale septembris.
- Ajakirjanike pressireis 1. oktoobril Lõuna-Eestis, sh Valgamaal (korraldaja EAS)
- Seminari ja esitlusürituse korraldamine Toksovos ja Peterburis septembris Otepää Vallavalitsuse eestvedamisel koostöös Otepää turismiettevõtete ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.
- Toksovo ja Peterburi delegatsiooni tutvumisreis Otepäele novembris Otepää Vallavalitsuse eestvedamisel koostöös Otepää ettevõtetega.
- Talvehooaja avamine Tallinnas Raekoja platsi Jõuluturul MTÜ Meediagrupp Süd-Est eestvedamisel koostöös Otepää ettevõtete ja Otepää Turismiinfokeskusega.
- Maakonda tutvustava reisikava koostamine maakonna külalistele.

Turundusmaterjalid

- Maakondlik eesti-inglisekeelne infokataloog (valmis 2009). Sisaldab infot maakonna kolme turismipiirkonna (Valga, Otepää ja Tõrva-Helme) looduslike ja ajalooliste vaatamisväärsuste, muuseumide, liikumisradade, aktiivse puhkuse võimaluste, majutuse, toitlustuse, teenuste ning traditsiooniliste kultuuri- ja spordisündmuste kohta. Trükises on maakonna, Otepää piirkonna ning Valga/Valka, Tõrva ja Otepää linnakaardid.

- Valgamaa imagotrükis inglise, saksa, soome keeles (valmis 2006).
- Valgamaa marsruudid eesti, läti, inglise, soome, saksa keeles (valmis 2006).
- Valga/Valka infovihik.
- Otepää imagotrükis vene keeles (valmis 2009). Sisaldab lühikirjeldust ja fotosid Otepää piirkonna võimaluste kohta.
- «Otepää In Your Pocket» inglise keeles (valmis 2009).
- Veebitrükis «Talv Otepääl ja Valgamaal».

Arendustegevused

EAS andis üle turismiinfokeskuste haldamise koostööpartneritele. SA Valgamaa Arenguagentuur võttis üle Valga Turismiinfokeskuse haldamise ning Otepää Vallavalitsus võttis üle Otepää Turismiinfokeskuse haldamise.

Osaleti Lõuna-Eesti turismiarenduskava aastani 2020 koostamise. Juhtgrupis osalesid Kalev Härk (Valga Maavalitsus), Siret Saretok, Silje Roomets (SA Valgamaa Arenguagentuur). Loodusturismi töögrupis osalesid Margit Turb (Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon), Merike Tsimmer (SA Valgamaa Arenguagentuur). Aktiivse puhkuse töögrupis osalesid Indrek Taukar (Otepää Seikluspark), Tiimar Laine (Otepää Seikluspark). Äriturismi töögrupis osales Georg Gorbatenko (Taagepera loss). Tervise- ja lõõgastusturismi töögrupis osales Madis Mutso (Hotell Bernhard SPA). Kultuuri- ja ajaloojärelkäitumise toote töögrupis osales Marjana Lehepuu (Sangaste loss).

Turismiprojektid maakonnas

- Eesti-Läti piiriülese koostöö programmi projekti «Valga-Valka atraktiivsuse suurendamine» 2008–2010 jätkumine /Valga Linnavalitsus, Valka Linnavalitsus/ Projekti raames toimus Valga-Valka külastuskeskuse ning Valga-Valka jäähalli tarvis arhitektuurikonkursside korraldamine, tehniliste projektide väljatöötamine, tasuvus-teostatavusanalüüsi läbiviimine, Pedeli piiriülese puhkeala väljaarendamine, infoviitade ja -tahvlite paigaldamine Valgas ja Valkas, Nipernaadi monumendi püstitamise Valgas, tutvustavate reklaammaterjalide, sh maskottide, suveniiride koostamine, turundus.

- Eesti-Läti piiriülese koostööprogrammi projekti «ViSoEst by Bike» 2008–2010 jätkumine /Vidzeme turismiassotsiatsioon, SA Lõuna-Eesti Turism/

Projekti raames koostati ühine Põhja-Läti ja Lõuna-Eestit ühendav jalgrattamarsruut, paigaldatakse viidad-liiklusmärgid-infotahvlid, rajatakse puhkekohad, jalgrattahoidjad, koolitatakse ettevõtjaid ja turismiarendajaid, koostatakse kergliiklusteede tehnilisi projekte, koostati turundusmaterjalid-kaardid, osaleti messidel.

- Piirkondliku arengu kavandamise programmi projekt «Tõrva kinomuuseumi turismiobjektina väljaarendamise teostatavus-tasuvusanalüüsi ning arhitektuurse eskiisprojekti koostamine» /MTÜ Tõrva Kinomuuseum/

Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise väikeprojektide programmi projekt «Barclay de Tolly mausoleumikompleksi tuugiinfrastruktuuri väljaarendamine» /Helme vallavalitsus/

- Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetuse projekt «Põhivara soetamine Hermani publi avamiseks»/ Hermani Pubi OÜ/
- Turismiinfo jaotuskanalite toetamise projekt «Otepää Turismiinfokeskuse infotehnoloogia» /Otepää Vallavalitsus/
- Norra-EMP regionaalarengu toetuskeemi projekt «Otepää regiooni lumesaaniradade arendamine» /Otepää Vallavalitsus/
- Teadmiste ja oskuste arendamise toetuse projekt «Pühajärve Puhkekeskuse tehnoloogiline analüüs ja strateegia toetamine» /Pühajärve Puhkekodu AS/
- Teadmiste ja oskuste arendamise toetuse projekt «Pühajärve Puhkekeskuse müügi suurendamise programm «Uute klientide saamine»» /Pühajärve Puhkekodu AS/
- Innovatsiooniosakute toetuse projekt «Päikesenergia kasutamine AS Pühajärve Puhkekodus» /Pühajärve Puhkekodu AS/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Vidrike küla vaatetorni rajamine»/FIE Rein-Mati Pesor/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Helme kultuuri- ja ajaloo-objektide väärtustamine» /Helme Vallavalitsus/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Suveetenduse lavastamine Eesti Rukkipäeva raames» /MTÜ Kodukant Sangaste/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Leigo Järvemuusika piirkonna maastikuhoolduse arendamine» /MTÜ Leigo Kontserdid/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Õru puhkeala väljaarendamise I etapp» /Õru Vallavalitsus/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Krahv Fr. Von Bergi hauaplatsi ja juurdepääsuteede haljastustööd» /Sangaste vallavalitsus/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Valgamaa mainekujundus läbi piirkonna videotutvustuse» /MTÜ Meediagrupp Süd-Est/
- Leader meetme «Väärt elukeskkond» projekt «Valgamaa aarded» /Sebra koolitused MTÜ/

- Leader meetme «Külakukkur» projekt «Koikküla käsitöötooa rajamine» /Koikküla Külaselts/
- Leader meetme «Külakukkur» projekt «Kunstikoja inventari soetamine» /Taagepera Külaselts/
- Leader meetme «Külakukkur» projekt «Lokumärdi savikoda» /MTÜ Kappermäe Selts/
- Leader meetme «Külakukkur» projekt «Keraamikapõletusahju ja keraamika materjalide soetamine» /Puka naiselts/
- Leader meetme «Äripartnerlus – edu ettevõtluses koostöö kaudu» projekt «13. Talvepealinn» /MTÜ Meediagrupp Süd-Est/
- Leader meetme «Äripartnerlus – edu ettevõtluses koostöö kaudu» projekt «Tõrva-Helme turismiettevõtjate koostöö» /SA Tõrva-Helme Turism/
- Leader meetme «Äripartnerlus – edu ettevõtluses koostöö kaudu» projekt «Valgamaa turismiettevõtjate koostöö ja ühis-turundus välisturgudel» /SA Valgamaa Arenguagentuur/
- Leader meetme «Tugev tegija» projekt «Talu veiniköögi rajamine» /Jaak Eensalu FIE/
- Leader meetme «Tugev tegija» projekt «OÜ Järvesilma tegevuste laiendamine» /OÜ Järvesilma/
- Leader meetme «Tugev tegija» projekt «Udumäe Puhketalu teenuste laiendamine ja parendamine» /Udumäe Puhketalu OÜ/
- Leader meetme «Tugev tegija» projekt «Vabaajaveetmisvõimaluste mitmekesistamine – parvsauna ehitus» /Tormek OÜ/
- Maakondliku arendustegevuse programmi projekt «Valgamaa turismiveebi arendamine ja turundamine» /SA Valgamaa Arenguagentuur/
- Kultuurkapitali projekt «Valgamaa tähtsamate spordi- ja kultuuriürituste kalender 2010» /SA Valgamaa Arenguagentuur/

Koostöö turismiasjaliste vahel

- Valgamaa turismiettevõtete ja -asutuste vahel.
- SA Valgamaa arenguagentuuri ja turismiinfokeskuste ning EAS, RMK, SA Lõuna-Eesti Turismi, Valga Maavalitsuse, Valgamaa Omavalitsuste Liidu, kohalike omavalitsuste, SA Tõrva-Helme Turismi, Edelaraudtee, KIK, Partnerluskogu, Võrumaa Arenguagentuuri, Võrumaa Turismiliidu, Põlvamaa Arenduskeskuse, Viljandi turismiameti, SA Tartumaa Turismi, kõigi Eesti turismiinfokeskuste, Valka turismiinfokeskuse, Vidzeme Turismi Assotsiatsiooniga jpt.
- Koostöö omavalituste tasandil sõpruspiirkondadega Lätis, Venemaal, Ukrainas, Soomes, Rootsis, Ungaris.
- Toimub maakonna arenduskonsultantide ümarlaud 6 korda aastas.
- Turismiettevõtjate info- ja meililist turism@valgamaa.ee – haldab SA Valgamaa Arenguagentuur.
- Otepää piirkonna turismiettevõtjate ümarlaud – koostöös Otepää Turismiinfokeskuse ja Otepää piirkonna turismiettevõtete-ga.
- Maakondlikud turismiasjaliste ümarlauad kaks korda aastas – korraldaja SA Valgamaa Arenguagentuur koostöös Otepää ja Valga turismiinfokeskustega.
- Heategevusloterii Tourest 2009 messil koostöös turismiettevõtete, Valga ja Otepää turismiinfokeskuste ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.
- Ühise külastusmängu «Muhedad elamused Eestimaa lõunaservas 2010» ettevalmistamine koostöös Võru-, Põlva- ja Valgamaa turismiettevõtete, turismiinfokeskuste ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.
- Fotokonkursi «Tuntud ja tundmatu Valgamaa» ettevalmistamine koostöös turismiettevõtete ja SA Valgamaa Arenguagentuuriga.
- Koostöö turismimesi Tourest 2010 ühise väljapaneku koostamisel SA Valgamaa Arenguagentuuri, Valga Maavalitsuse, Valgamaa Omavalitsuste Liidu, Otepää ja Valga turismiinfokeskuste ja Tõrva turismiinfopunkti ning turismiettevõtete-ga.

Tunnustatud turismiteod

- Taagepera loss «Eesti parim pulmakoht 2009» I koht ja «Eesti parim pulmacatering 2009» I koht;
- Sangaste loss «Eesti parim pulmakoht» III koht;
- Pühajärve SPA ja Puhkekeskus «Rohelise võtme aastaauhind 2009»;
- Pühajärve SPA ja Puhkekeskus «Valgamaa parim teenindusettevõtte 2009»;
- GMP Clubhotel Pühajärve restoran «Valgamaa parim uustulnuk 2009» ja «Valgamaa parim teenindusettevõtte 2009» no-minent;
- Greete hotell «Valgamaa parim teenindusettevõtte 2009» nominent;
- Tammuri talurestoran «Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2009» nominent;
- Greete hotell «Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2009» nominent;

- Klubi Tartu Maraton «Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2009» nominent;
- Tehvandi Spordikeskus «Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2009» nominent;
- Tõrva Loits «Lõuna-Eesti parim turismiobjekt 2009» nominent;
- Tõrva linn «Lõuna-Eesti parim turismi toetaja 2009» nominent;
- SA Tehvandi Spordikeskus «Lõuna-Eesti parim turismi toetaja 2009» nominent.

Turismi põhinäitajad

Valgamaa on majutuskohtade arvult Eestis Saaremaa ja Tallinna järel kolmas.

Tabel 7-27 Majutusteenus (põhinäitajad) 2009

Näitaja	Jaan	Veebr	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	Aug	Sept	Okt	Nov	Dets
Majutuskohad	72	76	76	74	75	78	75	74	74	66	67	66
Voodikohad	2143	2221	2276	2252	2313	2406	2355	2287	2269	1922	1951	1899
Tubade täitumus %	27	27	17	12	14	25	39	32	15	15	17	24
Ööpäeva keskmine maksumus kr	393	389	373	382	372	280	270	294	372	354	336	387

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-28 Majutusteenus (põhinäitajad)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Majutuskohad	32	37	41	45	56	67	75	75
Toad	508	533	659	706	778	797	887	897
Voodikohad	1272	1323	1684	1803	2064	2101	2350	2355
Tubade täitumus %	60	49	50	48	46	49	43	39
Voodikohtade täitumus %	48	47	54	45	48	51	40	34

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-29 Toitlustusettevõtted 2009. aasta lõpus

Toitlustusettevõtte	Ettevõtteid	Kohti
Restoran	13	782
Pubi	7	750
Baar/kohvik	20	677
Kiirtoitlustus	4	141
KOKKU	61	2350

Allikas: Majandustegevuste register

85% Valgamaa külastajatest on pärit Eestist. Siseturismi sihtkohana on Valgamaa neljandal kohal Tallinna, Ida-Virumaa, Pärnu ja Tartu järel. Võrreldes 2008. aastaga on Valgamaa koha võrra tõusnud ja Saaremaa selja taha jätnud.

39% Valgamaad külastavatest siseturistidest on pärit Tartumaalt, 22% Tallinnast, 12% Võrumaalt, 8% Viljandimaalt, 6% Põlvamaalt ning 0,2–2% ulatuses teistest maakondadest eraldi.

Välituristide päritolult 44% on Soomest, 15% Venemaalt, 10% Lätist, 9% Saksamaalt, 8% Rootsist ning mujalt riikidest kokku 14%. Välituristidest 17% on korduvkülastajad.

Tabel 7-30 Majutatute arv suurema osatähtsusega riikide lõikes

Riik	2005	2006	2007	2008	2009
Eesti	64 053	89 311	91 510	84 104	62 908
Läti	1267	1538	2019	2131	1316
Rootsi	1259	1136	1251	1216	978
Saksamaa	1962	1661	1436	1253	1116

Soome	5794	7290	6770	6120	5608
Venemaa	776	1102	1346	1353	1823
Muud välisriigid	2538	3196	3031	2737	1800
KOKKU	77 649	105 234	107 363	98 914	75 549

Allikas: Statistikaamet

Tabel 7-31 Turismiinfokeskustes teenindatud kliendid 2009. aastal

Tegevus	Valga Turismiinfokeskus	Otepää Turismiinfokeskus	Tõrva Turismiinfopunkt
Teenindatud kohapeal	7732	11 665	843
Päringutele vastatud (telefon, e-post, kiri, faks)	10 895	19 660	86

Allikas: Turismiinfokeskuste ja turismiinfopunkti andmed

Tabel 7-32 6 enimkülastatud objekti Valgamaal 2009. aastal

Vaatamisväärsus	Külastajate arv
Kuutsemäe Puhkekeskus	45 000
Otepää Seikluspark	19 447
Pühajärve SPA-ja Puhkekeskus	19 161
Otepää MK	14 500
Sangaste loss	11 000
Otepää Snowtubing	10 000

Allikas: Valgamaa turismiettevõtjad

7.5 Elekter

Tabel 7-33 Eesti Energia teenindusmahud Valga maakonnas 2009

Piirkond	Alajaamad tk	Õhuliine (km)		Kaabelliin (km)		Kliente arv
		10/15kV	0,4 kV	10/15 kV	0,4 kV	
Valga	295	195	471	60	81	11 107
Tõrva	245	303	528	25	57	3 767
Otepää	390	300	625	58	104	3 624
Kokku	930	798	1624	143	242	18 498

Allikas: Eesti Energia AS

Suuremad investeeringud 2009/2010. majandusaastal

Valga linnas asendati Valga-Saeveski 10 kV õhuliini 780 m ulatuses maakaabelliiniga. Projekti maksumuseks kujunes 1,2 miljonit kr. Valli alajaama paljasjuhtmeline madalpingefiider F3 rekonstrueeriti Andrese ja Lembitu tänava osas õhukaabliks – projekti maksumus 0,64 miljonit kr.

Tõrva 110/15 alajaamast väljuva õhuliini (fiider Tõrva-Tõrva) viimine 2600 m ulatuses maakaablistisse – projekti maksumus 0,92 miljonit kr.

Otepää piirkonnas asendati vana Palupera Vahe alajaam uuega – projekti maksumus 0,73 miljonit kr.

Pingeparanduse kallimad objektid

Kassini alajaama fiider 1 rekonstrueerimine maksumusega 1,34 miljonit kr. Neeruti alajaama rekonstrueerimine maksumusega 0,98 miljonit kr ning pingeprobleemi likvideerimine Ande alajaama toitel olevatel klientidel Tagulas.

Suuremad liitumistega tehtud investeeringud

Valgamaa Kutseõppekeskuse liitumine – 0,74 miljonit kr. OÜ Brick Kinnisvara liitumine Tõrva linnas – 0,51 miljonit kr. Raudsepa talu liitumine Nõunis – 0,56 miljonit kr, Maltsa kinnistu liitumine Kirikukülas – 0,54 miljonit kr.

Tabel 7-34 Elektrienergia tarbimine 2009

Tarbija	Mln kWh	%
Äritarbijad	88,2	67,6
Kodutarbijad	42,2	32,4
Kokku	130,4	100

Allikas: Eesti Energia AS

Alternatiivenergia tootmine

2009. aastal jätkus alternatiivenergia tootmine. «Rohelist energiat» tootsid Tõrva ja Hellenurme hüdroelektrijaamad.

7.6 Planeeringud

Maakonnaplaneering

2009. aasta lõpus kehtestati Valga maakonnaplaneeringu teemaplaneering «Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009–2015», mis täpsustab kehtivat Valga maakonnaplaneeringut sotsiaalse infrastruktuuri teenuste kättesaadavuse osas. Üldine eesmärk tuleneb üleriigilises planeeringus «Eesti 2010» seatud eesmärgist tagada elanike põhivajaduste rahuldamine igapäevaste sotsiaalteenuste kättesaadavuse kaudu. Planeeringu konkreetne eesmärk annab kohalikele omavalitsustele soovitusi teenuste kättesaadavuse tagamiseks eri piirkondades.

Eelpool nimetatud planeeringudokument koosneb neljast osast. Esimeses osas antakse ülevaade teemaplaneeringus käsitletavatest territoriaalsetest üksustest, teenuste kättesaadavuse hindamise kriteeriumitest ning probleemsetest teenustest Valgamaa kontekstis. Teises osas käsitletakse probleemsete teenuste kättesaadavuse parandamise meetmeid konkreetsete piirkondade kaupa. Selle peatüki olulisimaks osaks on tabeli kujul esitatud iga piirkonna arendamiseks vajalikest probleemsetest teenustest lähtuvad lahendusettepanekud. Kolmandas osas esitatakse ettepanekud teenuste kättesaadavuse parandamiseks. Neljandas osas selgitatakse planeeringu elluviimise võimalusi. Teemaplaneeringu seletuskirja on täiendatud selgitavate joonistega. Planeeringut ettevalmistav ja selle menetlemist kajastav materjal vormistati planeeringu liisadena.

Valga maakonnas tuleb planeerimis- ja arengudokumentide koostamisel arvestada Valga maakonnaplaneeringu ning järgnevate Valga maakonna teemaplaneeringutega: «Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnaningimused», «Tihe- ja haajasustusega alad», «Ruumilise arengu põhimõtted ja suundumused Via Hanseatica mõjualal» ning «Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2009–2015».

Maakonna ja teemaplaneeringu materjalid on kättesaadavad Valga Maavalitsuse kodulehel.

Üld- ja detailplaneeringud

Kehtiv üldplaneering (ÜP) on olemas kõigil 13 kohalikul omavalitsusel, neist kaks tegelevad uue üldplaneeringu koostamisega. Aasta teises pooles kehtestasid üldplaneeringud Helme ja Hummuli vald.

Aasta jooksul algatati 28, kehtestati 28 ja koostamisel oli kokku 105 detailplaneeringut (DP). Koostamisel olevate hulka on arvestatud 2009. a ja varem algatatud detailplaneeringud.

Tabel 7-35 Kohalike omavalitsuste (KOV) planeeringud vahemikus 1.01.2009. a kuni 31.12.2009. a

Omavalitsus	Algatatud DP	Kehtestatud DP	ÜP nimetus	Kättesaadav, märkused
Helme	3	4	Helme valla üldplaneering	http://www.helme.ee/main.php?pageleft=yldinfo&pageright=yldplaneering
Hummuli	-	2	Hummuli valla üldplaneering	http://www.hummuliv.ee/%C3%BCldplaneering
Karula	2	1	Karula valla üldplaneering	http://www.karula.ee/index.php?go=yldplaneering

Otepää	9	10	Pühajärve valla üldplaneering	http://otepaa.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=379
			Pühajärve ümbruse üldplaneering	http://otepaa.ee/failid/areng-plan/Puhajarve_umbruse_udplaneeringu_seletuskiri.pdf
			Otepää linn generaalplaan	Otepää Vallavalitsus, Valga Maavalitsus
			Otepää valla üldplaneering	koostamisel
Palupera	2	3	Palupera valla üldplaneering	http://www.palupera.ee/yldplaneering.pdf
			Palupera valla üldplaneering	koostamisel
Puka	2	-	Puka valla üldplaneering	Puka Vallavalitsus, Valga Maavalitsus
			Puka aleviku osa üldplaneering	http://www.puka.ee/index.php?sisu=19&k=36
			Võrtsjärve piirkonna üldplaneering	Puka Vallavalitsus, Valga Maavalitsus
Põdrala	-	-	Põdrala valla üldplaneering	http://www.podrala.ee/main.php?l=volikogu&sisu=77
			Võrtsjärve piirkonna üldplaneering	Põdrala Vallavalitsus, Valga Maavalitsus
Sangaste	1	-	Sangaste valla üldplaneering	http://www.sangaste.ee/public/files/SANGASTE_VALLA_YLDPLANEERING.pdf
Taheva	-	-	Taheva valla üldplaneering	http://www.taheva.ee/
Tõlliste	-	1	Tõlliste valla üldplaneering	http://www.tolliste.ee/?id=yldplaneering
Tõrva	3	1	Tõrva linna üldplaneering	http://www.torva.ee/index.php/137/296
Valga	6	6	Valga linna üldplaneering	http://www.valgalv.ee/et/Linnakodanikule/Ehitusja-planeerimine/Uldplaneering
Õru	-	-	Õru valla üldplaneering	http://www.oeruvv.ee/DesktopDefault.aspx?code=0,1,129,273

7.7 Heakord

Analoogselt eelmiste aastatega heakorrastavad maakonna kohalikud omavalitsused üldkasutatavaid alasid ja objekte, kaastates valla/linna elanikkonda ning asutusi ja ettevõtteid. Enamus kohalikke omavalitsusi jätkas heakorralaste konkursside läbiviimist nii omavalitsuslikul kui ka maakondlikul ja üleriigilisel tasandil. Konkursside käigus selgitati välja paremini heakorrastatud objektid.

Eesti Kodukaunistamise Ühenduse Valgamaa piirkondliku juhatuse organiseerimisel korraldati koostöös kohalike omavalitsustega kolme liiki konkursside:

Konkurss «Kaunis Eesti kodu 2009»

Konkurss «Kaunis omavalitsus 2009»

Konkurss «Parim tööstusmaastik 2009»

Konkurssile «Kaunis Eesti kodu 2009» laekus ettepanekuid 9 objekti ülevaatamiseks. Seekord olid konkursil esindatud peaaegu kõikjalikult eramud ja talud.

Konkursi võitjateks nii maakondlikul kui ka üleriigilisel konkursil osutasid:

Tiiu ja Kalle Kiusalas	Sultsi talu, Kähu külas, Helme vallas
Lea ja Teet Radsin	Risttee talu, Sooblase külas, Taheva vallas
Mare ja Feliks Jõgi	eramu Kopli 6, Tõrva linnas
Salme ja Jaak Zukker	eramu Kase 12, Valga linnas

Maakondliku konkursi «Kaunis omavalitsus 2009» võitjaks osutus Helme vald. Vabariiklikule konkursile nominente selles kategoorias ei esitatud.

Maakondlikule konkursile «Parim tööstusmaastik 2009» laekus üks ettepanek: OÜ Pro Fiksum.

Valga maavanema tänukirja konkurside «Kaunis Eesti kodu 2009», «Kaunis omavalitsus 2009» ja «Parim tööstusmaastik 2009» nominentidest pälvivad:

Tiia ja Kalle Kiusalaas	Sultsi talu, Kāhu külas, Helme vallas
Vaima ja Uno Siinmaa	Vastse-Upruse talu, Möldre külas, Helme vallas
OÜ Kalme Veski Kalakasvatus	Kalme külas, Helme vallas
Küllli ja Jaan Uiibo	eramu Pikk 43, Otepää linnas
Eda ja Johan Raudsepp	Väike-Ojamäe talu, Nüpli külas, Otepää vallas
Korteriühistu «Kannistiku kaks»	Pühajärve külas, Otepää vallas
Lea ja Teet Radsin	Risttee talu, Sooblase külas, Taheva vallas
Mare ja Feliks Jõgi	eramu Kopli 6, Tõrva linnas
Salme ja Jaak Zukker	eramu Kase 12, Valga linnas
Helme Vallavalitsus	Tartu 20, Tõrva linnas
OÜ Pro Fiksum	Alajaama, Otepää vallas

7.8 Transport ja kommunikatsioonid

7.8.1 Teed

Lõuna Regionaalne Maanteeamet

2009. aastal jätkusid ümberkorraldused Maanteeameti juhtimissüsteemis. Alates 1. juulist 2009 liideti Maanteeamet ja Autoregistrikeskus. Uue keskasutuse nimeks jäi Maanteeamet. Ühinemise tulemusena reorganiseeriti senine Lõuna Teedekeskus ümber Maanteeameti kohalikuks asutuseks nimetusega Lõuna Regionaalne Maanteeamet, mille põhiülesanded on alljärgnevad:

- 1) teehoiu korraldamine ja tingimuste loomine ohutuks liiklemiseks 5890 km riigimaanteedel Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga ja Võru maakonnas riigimaanteedel;
- 2) liikluse korraldamine;
- 3) riikliku tee ehitus- ja remonditööde ehitusjärelevalve, omanikujärelevalve ning tee kasutamise ning seisundinõuete tagamise järelevalve ning riikliku järelevalve korraldamine ameti tegevusvaldkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle ja vajadusel riikliku sunni kohaldamine;
- 4) riigi poliitika ja arengukavade elluviimine liiklusohutuse ja liiklusvahendite keskkonnaohutuse valdkonnas ja liiklusregistrisse kantud sõidukite, sõidumeerikukaartide, juhilubade ja muude õigusaktidest tulenevate dokumentide üle nõuetekohase arvestuse pidamine.

Uues asutuses on arengu-, teehoiu-, planeeringute-, ehitus-, liikluskorralduse-, liiklusohutuse-, finants- ja haldusosakond, maakondlikud liiklusregistribürood ning Eesti Maanteemuuseum Varbusel. Osakondade töötajad paiknevad nii keskusel Tartus kui maakondlikes esindustes ja büroodes.

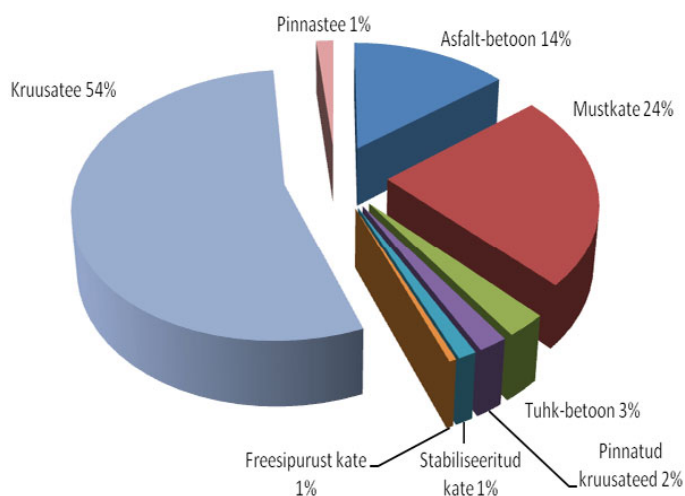
Valga maakondlikus esinduses töötab 5 inimest: Vello Lepik ja Allan Ladva planeeringute-, Rein Soovares teehoiu-, Raul Tamela liikluskorralduse- ja Inna Valt arenguosakonna koosseisus.

Tabel 7-36 Riigiteede katted

Katte liik	Põhiteed	Tugiteed	Kõrvalteed	Kokku
Asfalt-betoon	87,910	32,400	39,573	159,883
Mustkate	-	128,828	133,913	262,741
Tuhk-betoon	-	3,200	26,881	30,081
Pinnatud kruusateed	-	-	21,372	21,372
Stabiliseeritud kate	-	-	13,419	13,419
Freespurust kate	-	-	5,241	5,241
Kruuskate	-	-	604,819	604,819
Pinnastee	-	-	17,642	17,642
Kokku	87,910	164,428	862,860	1115,198

Allikas: Lõuna Regionaalne Maanteeamet

Joonis 7-37 Riigiteede katted

Allikas: Lõuna Regionaalne Maanteeamet

2009. aastal remonditi Vilaski ja Emajõe sild, alustati 1,5 km pikkuse Otepää ja Väikese Munamäe vahelise kergliiklustee ehitamisega ning Puide silla torusillaks ümberehitustöödega. Korduspindamist teostati 66,3 km ja kruusateede remonti 16,7 km.

Tabel 7-38 Maanteede ja teerajatiste ehitus-, remondi- ja hooldetööd Valga maakonnas (mln kr)

	2005	2006	2007	2008	2009
Maanteede hoole	23,09	25,02	30,140	34,162	42,196
- suvihoole	15,37	16,49	18,500	23,133	29,775
- talihoole	7,72	8,52	11,640	11,029	12,421
Maanteede remont	30,2	251,83	105,960	26,496	17,734
- ülekatte	2,08	243,38	87,680	-	-
- korduspindamine	14,02	7,57	17,020	16,703	10,604
- kruusateede remont	14,1	0,88	1,260	9,793	7,13
Teerajatiste remont	4,44	0,21	-	9,125	5,968
Maanteede ehitus	6,7	38,20	1,640	39,565	3,367
- asfaltbetoon	2,44	0,29	-	-	-
- mustkatted	4,26	20,17	-	29,042	3,367
- pinnatud kruusateed	-	17,74	1,640	10,523	-
Teerajatiste ehitus ja rekonstrueerimine	-	7,98	23,850	-	1,604
Tööd kokku	64,43	323,24	161,590	109,348	70,869

Allikas: Lõuna Regionaalne Maanteeamet

Tabel 7-39 Valga maakonna kohalikud teed avalikuks kasutamiseks 1. jaanuari 2010 seisuga (km)

Linn/vald	Maantee	Tänav	Kokku
Helme vald	101,460	2,550	104,010
Hummuli vald	60,142	3,541	63,683
Karula vald	95,830	-	95,830
Palupera vald	86,392	-	86,392
Puka vald	83,571	9,366	92,937
Pödrala vald	40,800	-	40,800

Otepää vald	121,778	20,727	141,505
Sangaste vald	88,361	0,914	89,275
Taheva vald	32,995	-	32,995
Tõlliste vald	109,212	12,915	122,127
Õru vald	13,038	1,020	14,058
Tõrva linn	-	28,208	28,208
Valga linn	-	82,409	82,409
Kokku	833,579	161,650	995,229

Allikas: Lõuna Regionaalne Maanteeamet

Tabel 7-40 Riigieelarvelised eraldised kohalike teede investeeringuteks (tuh kr)

Linn/vald	Riiklikud eraldised 2005 (tuh kr)			2006	2007	2008	2009
	riigieelarvest	lisaelarvest	kokku	eraldis	eraldis	eraldis	eraldis
Helme vald	372	68	440	764	1852	1227	471,0
Hummuli vald	196	38	234	418	1253	830	321,1
Karula vald	314	61	375	667	1554	1030	395,2
Otepää vald	719	139	858	1730	3639	2412	925,6
Palupera vald	281	54	335	599	1394	903	356,3
Puka vald	411	79	490	949	2115	1401	537,8
Põdrala vald	152	29	181	323	662	438	168,3
Sangaste vald	301	58	359	653	1447	1190	372,8
Taheva vald	113	22	135	240	535	355	136,1
Tõlliste vald	451	87	538	1019	2668	1768	716,7
Tõrva linn	296	57	353	811	2286	1494	581,7
Valga linn	943	182	1125	2583	6681	4428	1699,4
Õru vald	43	9	52	98	294	183	74,8
KOKKU	4592	883	5475	10 854	26 408	17 659	6756,8

Allikas: Lõuna Regionaalne Maanteeamet

7.8.2 Transport

Tabel 7-41 Bussiliiklus

	2005	2006	2007	2008	2009
Riigipoolset sihtotstarbelist toetust saavate bussiliinide arv	33	33	41	38	34
sh linnaliine	2	2	2	-	-
sh linnalähiliine	-	-	-	2	2
Liiniläbisõit (tuh km)	1850,3	1842,3	1997,5	1814,3	1814,5
sh linnaliinidel	277,8	266,0	265,0	203,7	164,4
sh linnalähiliinidel	-	-	-	40,2	40,2
Piletitariifid (kr)					
sh linnaliinidel	6,00	6,00	6,00	10,00/15,00	10
sh maakonnaliinidel	0,65	0,65-0,70	0,65-0,70	0,70-0,80	0,80
Saadud piletitulu (tuh kr)	4141,3	4522,3	5449,3	6388,0	6463,8
Saadud sihtotstarbelist toetust (tuh kr)	11 185,8	12 912,86	13 413,1	19 918,7	24 447,1
sh ministriumilt	10 346,7	11 895,56	11 711,6	18 026,8	22 590,0
sh omavalitsustelt	839,1	1017,3	1701,5	1891,9	1857,1

Tabel 7-42 Maakonda teenindavad bussifirmad (liinide arv)

	2005	2006	2007	2008	2009
AS Sebe	9	7	6	5	4
AS GoBus	4	4	44	43	41
AS Mulgi Reisid	8	8	2	2	2
AS Taisto Transport	4	3	4	4	3
AS Taisto Liinid	1	1	1	1	1
Heikki Truuvelt Mäe talu	1	1	1	1	1
Hargla Masinaühistu	1	1	1	1	1
AS Midima	1	1	1	-	-
OÜ Ekspress-Auto L	1	1	1	1	1
AS Harjumaa Liinid	-	-	3	3	3
AS Pärnu ATP	2	2	-	-	-
OÜ Põlva Reisisjateved	1	4	-	-	-
OÜ Trakmain	24	24	-	-	-
Norma-A SIA (rahvusvaheline)	2	2	2	1	1
MootorReisi Aktsiaselts (rahvusvaheline)	1	1	1	1	1
Net-Bus GmbH (rahvusvaheline)	1	1	-	-	-
OÜ ARILIX	-	-	-	-	2
Liinide arv kokku	61	61	67	63	61

Märkus: ASI Pärnu ATP, OÜ Põlva Reisisjateved ja OÜ Trakmain liine teenindab alates 2006. aastast AS GoBus

Tabel 7-43 Reisisjatevedu raudteel (reisijaid)

Peatus/jaam	2006		2007		2008		2009	
	peale	maha	peale	maha	peale	maha	peale	maha
Palupera	1457	1342	1942	1809	325	304	-	-
Aakre	835	779	751	753	158	158	-	-
Puka	6159	5488	9439	7754	2020	1677	-	-
Mägiste	693	699	1071	919	190	146	-	-
Pikaantsu	289	314	244	339	44	55	-	-
Keeni	1242	1303	1398	1258	356	274	-	-
Mõneku	24	41	88	79	14	21	-	-
Sangaste	4938	3067	7321	4615	1393	877	-	-
Valga	12 654	14 475	15 537	18 817	3110	3469	-	-
Kokku	28 291	27 508	37 791	36 343	7610	6981	-	-

Märkus: Reisirongide liiklust ei toimunud raudtee remondi tõttu alates 1. aprillist 2008 kuni 31. detsembrini 2009.

Allikas: AS Edelaraudtee

Tabel 7-44 Kaubavedu raudteel (vaguneid)

Aasta	Suund	Valga	Sangaste
2005	väljaminev	3356	693
	sissetulev	3355	65
2006	väljaminev	3613	342
	sissetulev	3419	209
2007	väljaminev	3558	481
	sissetulev	3404	113

2008	väljaminev sissetulev	3356 2204	574 718
2009	väljaminev sissetulev	1513 2359	717 407

Allikas: AS Eesti Raudtee

Tabel 7-45 Raudteejaamad 2009. aastal

Jaam	Address, ülem, telefon, faks	Töötajaid	Tööülesanded
Valga	Jaama pst 18a, 68204 Valga, piirkonna juhataja Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309	37	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine, kaubaveoga seonduva dokumentatsiooni täitmine, klientide teenindamine ja teiste raudteetranspordiga seonduvate tööülesannete täitmine
Sangaste	Valga mnt 1, Tsirguliina, Tõlliste vald Niina Sotnik, tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4455, faks 766 4120	4	Rongiliikluse korraldamine, vagunite laadimine ja tühjendamine, ohutuse tagamine
Puka	Puka alevik, Puka vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4625, faks 766 4109	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Karula	Vähero küla, Karula vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 Jaamakorraldaja tel 766 4463, faks 766 4122	-	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Keeni	Keeni, Õru vald Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4688, faks 766 4111	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine
Palupera	Palupera vald, Niina Sotnik tel 766 4200, faks 766 4309 jaamakorraldaja tel 766 4482, faks 766 4124	4	Rongiliikluse korraldamine, ohutuse tagamine

Allikas: AS Eesti Raudtee

7.8.3 Perioodika

Ajaleht Valgamaalane

Vabaduse 38, 68204 Valga, telefon 766 1960

Faks 766 1961, e-post: ajaleht@valgamaalane.ee

www.valgamaalane.ee

Ajaleht ilmub kolm korda nädalas (teisipäev, neljapäev, laupäev).

Väljaandja OÜ Valgamaalase Kirjastus.

Juhataja Marek Pihlak.

Peatoimetaja Sirli Homuha.

2009. aasta keskmine tiraaž kuus 3202, lugejate arv kokku 12 000.

Ajaleht Walk

Vabaduse 22-1, 68204 Valga, telefon 5663 4269

e-post info@walk.ee

Ajaleht ilmub iga nädala kolmapäeval. Ajaleht Walk on müügil Valgas ja Valkas

Väljaandja MTÜ Walk, juhatuse esimees Igor Jallai, peatoimetaja Niina Nusberg

Maakonna internetivärv www.valgamaa.ee

e-post toimetus@valgamaa.ee

Sisu toimetamine – SA Valgamaa Arenguagentuur

Tehniline toimetamine – Vita Group OÜ, alates 1.12.2009 Net Group OÜ

Külastuste arv:

2007. a 1 117 994

2008. a 1 232 083

2009. a 774 654 (Kodulehe külastatavus langes 2009. aastal seoses pikaajaliste tehniliste probleemidega.)

7.8.4 Televisioon ja ringhääling

ETV Valga korrespondendipunkt

Korrespondent Ragnar Kond

Puiestee 8, 68203 Valga

Telefon 764 0470

E-post ragnarkond@hotmail.ee

Raadio Ruut FM

Pikk 3a, 68203 Valga

Telefon: 764 1111, faks: 766 9200

E-post ruutfm@ruutfm.ee

www.ruutfm.ee

Eetris ööpäevaringselt lainepikkusel 96.6 MHz

7.8.5 Telefoniside

AS Elion

2009. aasta olulisem märksõna Valgamaal oli taas kord digiTV, sest uue põlvkonna digiTV ehk IPTV kasutajate arv kasvas oluliselt. 2009. aasta lõpu seisuga kasutas Elioni digiTV-d 2666 Valgamaa peret, kusjuures see arv on alates teenuse pakku-
mise algusest tõusnud üle kolme korra: 2006. aasta lõpul oli Valgamaal digiTV kliente 785, 2007. aasta lõpu seisuga 1629
ja 2008. aasta lõpul 2091 klienti.

Ühtlasi on kõikides Valgamaa võrgusõlmedes olemas internetivõimalus ning ka kiire interneti teenus on kasvanud.

Ainuüksi Tõrva linna võrguarendusse investeeris Elion üle 0,7 miljoni krooni, laiendades võrku, mis võimaldab veelgi suure-
mal hulgal linna elanikel kasutada kaasaegseimat digiteleviiooni, kiiret interneti ning digitaalset kõnesidet. Ühtlasi pa-
randati investeeringutega olemasoleva võrgu kvaliteeti. Täna kasutab Tõrva linnas Elioni digiteleviiooni 30% peredest ehk
400 majapidamist.

Valgamaa võrguarendusse on Elion teinud järjepidevaid investeeringuid, arendusprojekte on teostatud aasta-aastalt. Hoo-
limata keerulisest majandusolukorrast tehti investeeringud 2009. aastal Valgamaale 1,1 miljoni krooni eest – eesmärgiga
rajada uusi võrke ja parendada olemasolevaid.

2009. aastal valmis Valga-Kaagjärve-Koikküla valguskaabli projekt maksumusega kokku 0,5 miljonit krooni. Tegemist on olu-
lise osaga Lõuna-Eesti Valga–Võru vahelisest optilisest ühendusliinist, mis on vajalik ühenduskindluse ja andmemah-
tude suurendamiseks.

Tabel 7-46 Üldandmed aasta lõpu seisuga

	2007	2008	2009
Telefoniühendusi	8387	7641	9022
Taksofone	33	21	6
Lairiba internetiühendusi	3155	3358	3542
ISDN ühendusi	313	136	672
IPTV ühendusi ehk uue põlvkonna digiTV ühendusi	1629	2091	2666

Allikas: AS Elion

VirCom andmesidevõrk

BSR Interreg IIIA projekti raames loodi 2006. aasta jooksul Valga maakonda ja Läti Vabariigi Valka rajooni kattev andmeside-
võrk, mida opereerib AS Kernel.

Tugijaamu	2007. aasta lõpus – 24
	2008. aasta lõpus – 26
	2009. aasta lõpus – 26
Kliendiühendusi	2007. aasta lõpus – 305
	2008. aasta lõpus – 303
	2009. aasta lõpus – 301

7.8.6 Avatud internetipunktid

Tabel 7-47 Avatud internetipunktid 1.01.2010 seisuga

Nimetus	Aadress
Aakre Raamatukogu	Aakre küla, Puka vald
Ala Päevakeskus	Ala küla, Helme vald
AS Elioni Valga esindus	Kuperjanovi 1, Valga linn
Hargla Raamatukogu	Hargla küla, Taheva vald
Hellenurme Noortekeskus	Hellenurme küla, Palupera vald
Hellenurme Raamatukogu	Hellenurme küla, Palupera vald
Helme Päevakeskus	Helme alevik, Helme vald
Helme Raamatukogu	Linna küla, Helme vald
Hummuli Raamatukogu	Hummuli alevik, Hummuli vald
Jeti Päevakeskus	Jeti küla, Hummuli vald
Jõgeveste Teabetuba	Jõgeveste küla, Helme vald
Kaagjärve Raamatukogu	Kaagjärve küla, Karula vald
Kalme Päevakeskus	Kalme küla, Helme vald
Kannistiku Teabetuba	Pühajärve küla, Otepää vald
Karjatnurme Päevakeskus	Karjatnurme küla, Helme vald
Keeni Raamatukogu	Keeni küla, Sangaste vald
Koikküla Raamatukogu	Koikküla küla, Taheva vald
Koorküla Rahvamaja	Koorküla, Helme vald
Kuigatsi Raamatukogu	Kuigatsi küla, Puka vald
Laatre Internetipunkt	Pargi 9, Laatre alevik, Tõlliste vald
Lüllemäe Raamatukogu	Lüllemäe küla, Karula vald
Lüllemäe Rahvaõpistu	Lüllemäe küla, Karula vald
Nõuni Raamatukogu	Nõuni küla, Palupera vald
Otepää Raamatukogu	Lipuväljak 13, Otepää, Otepää vald
Palupera Külamaja	Palupera küla, Palupera vald
Pilkuse Teabetuba	Veski Spordibaas, Pilkuse küla, Otepää vald
Puka Raamatukogu	Kooli 6, Puka alevik, Puka vald
Pühajärve küla teabetuba	Pühajärve küla, Kannistiku, Otepää vald
Riidaja Kultuurimaja	Riidaja küla, Põdrala vald
Sangaste Raamatukogu	Sangaste alevik, Sangaste vald
Sihva asula teabetuba	Kauplus Meie Pood, Sihva küla, Otepää vald
Sangaste Rukki Maja	Sangaste alevik, Sangaste vald
Sooru Rahvamaja	Sooru küla, Tõlliste vald
Taagepera Raamatukogu	Taagepera küla, Helme vald
Tagula Raamatukogu	Tagula küla, Tõlliste vald
Taheva Külakeskus	Taheva küla, Taheva vald
Tsirguliina Raamatukogu	Nooruse 1, Tsirguliina alevik, Tõlliste vald
Tõrva-Helme Turismiinfopunkt	Valga 1, Tõrva linn
Tõrva Noortekeskus	Männiku 5, Tõrva linn
Tõrva Raamatukogu	Männiku 5, Tõrva linn

Valga Avatud Noortekeskus	Kuperjanovi 9, Valga linn
Valga Kalevite Kodu*	Vabaduse 27, Valga linn
Valga Keskraamatukogu	Aia 12, Valga linn
Valga raudtee- ja bussijaam	Jaama pst 12, Valga linn
Valgamaa Kutseõppekeskuse Helme osakonna raamatukogu	Kooli 1, Helme alevik, Helme vald
Valga Turismiinfokeskus	Kesk 11, Valga linn
Õru Raamatukogu	Õru alevik, Õru vald

Märkus: * Suletud 2010

7.8.7 Traadita interneti (WiFi) alad

Tabel 7-48 Registreeritud traadita interneti (WiFi) alad 2010. aasta alguses

Asukoht	Adress	SSID
Baar-Café Dixieland	Lepa küla, Taheva vald	Lepa
Elioni esindus	Kuperjanovi 1, Valga	Esindus
Edgari Pubi ja külalistemaja	Lipuväljak 3, Otepää	Edgar
Hargla Munitsipaalvõrk	Hargla, Taheva vald	Hargla
Hargla Kool	Hargla küla, Taheva vald	Koolimaja
Hargla hooldekodu	Hargla küla, Taheva vald	Hooldekodu
Hotell Bernhard	Kolga tee 22A, Otepää	Bernhard
Hotell De Tolly	Karja 6, Tõrva linn	de Tolly
Hotell Metsis	Kuperjanovi 63, Valga	Metsis
Hotell Karupesa	Tehvandi 1 a, Otepää	Elion
Hotell Valge Kroon	Kolga tee 33, Otepää	Valge Kroon
Kaagjärve Munitsipaalvõrk	Karula vald	Kaagjarve
Kalda Talu puhkekeskus	Ilgaste küla, Tõlliste vald	Kalda-talu
Kanarbiku WiFi	Kanarbiku 4, Hargla küla	Kanarbiku
Karula Munitsipaalvõrk	Karula küla, Karula vald	Karula
Kikka külalistemaja	Tamme pst 9, Otepää	Kikas
Koikküla Munitsipaalvõrk	Taheva vald	Koikkyla
Kohvik Nipernaadi	Kesk 1, Valga	Nipernaadi
Koobassaare WiFi	Koobassaare küla, Karula vald	Koobassaare_wifi
Kuutsemäe	Tõnni Trahter ja slaalomimägi	
Kääriku Puhkekeskus	Kääriku, Otepää vald	Puhkekeskus
KyleZone Hotspot	Vabaduse 9 plats, Valga	KyleZone Hotspot
Lille Hotell	Lille 6b, Otepää	Lillehotell
Madsa puhkeküla	Arula küla, Otepää vald	Madsa
Marguse Puhkekeskus	Nüpli küla, Otepää vald	MARGUSE
Mäemõisa	Kaagjärve Karula vald	Karula_4
Mäe-Tofri talu	Valtina küla, Karula vald	Karula_5
Nakatu turismitalu	Karula vald	Nakatu
Nuustaku Pubi	Pühajärve kaldal, Otepää vald	Setanta
Nuustaku Villa	Pikk 41, Otepää	Villa1
Nõuni külavõrk	Nõuni küla	Wiirus
Oti Pubi	Lipuväljak 26, Otepää	Otipubi
Pühajärve Puhkekodu	Pühajärve, Otepää	AP11G Pubi

Pizza Merano	Tartu mnt 1 A Otepää, Valgamaa	Pizza Merano
Sangaste loss	Sangaste	Sangaste Loss
Sangaste Vallavalitsus	Sangaste, Valgamaa	Sangastevv-avalik
Silva Pubi	Sangaste vald, Valgamaa	Silva agro
Statoil Valga	Pikk 1, Valga	Elion
Taagepera Loss	Taagepera	Taagepera
Taheva Sanatoorium	Taheva vald, Valgamaa	HarglaWDS1
Tamme Külalistemaja	Tamme pst 6, Pühajärve	Tamme
Torupilli talu	Riidaja küla, Põdrala vald	Torupilli
Tehvandi Spordikeskus	Nüpli küla, Otepää vald	Tehvandi Keskus
Tõrva kesklinn	Tõrva linn	Torva_kesklinn
Valga Jaam	Jaama 12, Valga	Vkok1
Valga Maaavalitsus	Kesk 12, Valga	ValgaMV
Valga Raekoda	Kesk 11, Valga	ValgaRaekoda
Valga Staadion	E. Enno tn 15	Elion
Valga Keskraamatukogu	Aia 12, Valga	Valga Raamatukogu
Valga Muuseum	Vabaduse tn 8, Valga	Elion
Väheru Munitsipaalvõrk	Väheru küla, Karula vald	Karula

Allikas: www.wifi.ee

7.8.8 AS Eesti Post Lõuna regioon

Valga piirkondlik postkontor

Aadress Kesk 10, 68201 Valga

Telefon 764 3663, faks 766 1147

Viimase 5 aasta jooksul on Valgamaal suletud Kaagjärve, Taheva, Tagula, Keeni, Koorküla, Kuigatsi, Laatre, Pikasilla, Priipalu, Nõuni postkontor ja kiosk Valga turul, kuna nendes on postiteenuste tarbimine olnud minimaalne.

2010. aasta alguses asuvad postkontorid Aakres, Harglas, Hellenurmes, Hummulis, Koikkülas, Lüllemäel, Otepääl, Pukas, Riidajas, Sangastes, Sihval, Taageperas, Tsirguliinas, Tõrvas, Valgas ja Örus ning Laatres frantsiisikontor.

Kaart 7-49

Postkontorid 2010. aasta alguse seisuga

Allikas: AS Eesti Post

Tabel 7-50 Töödeldud postisaadetisi (tuh tk)

	2005*	2006	2007	2008	2009
Sisse					
Kirjad	631	860,9	1071,6	1094,5	1003,7
Postipakid	41,6	35,5	38,1	42,6	34,2
Rahakaardid	3	1,8	2,3	2,0	1,3
Välja					
Kirjad	417,8	408,2	458,4	468,2	366,5
Postipakid	0,5	1,0	2,9	0,7	9,7
Rahakaardid	2,0	1,8	1,2	1,3	1,1

Märkus: *1. juulist 2005 läheb osa saadetistest otse Elva ja Tõrva postkontoritesse

Allikas: AS Eesti Post

Tabel 7-51 Valgamaa postiasutustes vormistatud perioodika tellimused*

	2007	2008	2009
Tellimusi vormistati (tuh kr)	2460	4971	2453
Ajalehti (nimetusi)	97	75	65
Ajakirju (nimetusi)	244	153	105

Märkus: *sh perioodika tellimuste vastuvõtt kandes

Allikas AS Eesti Post

Tabel 7-52 Valgamaa postiasutuste kaudu enim tellitud ajalehed ja ajakirjad (tellimuste arv)*

Ajalehed	2007	2008	2009
Valgamaalane	5154	6446	4979
Postimees	784	788	585
Maaleht	3025	2810	2097
SL Õhtuleht	1979	1885	1336
Teleleht	813	1015	876
Ajakirjad			
Kodutohter	111	125	102
Naisteleht	37	35	32
Kodukiri	51	44	8
Tervendaja	105
Pere ja Kodu	45
Eesti Naine	108	88	57
Kroonika	320	281	155

Märkus: *sh tellimuste vastuvõtt kandes

Allikas: AS Eesti Post

7.9 Põllumajandus

7.9.1 Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti Viljandimaa-Valgamaa büroo

Aadress Aia 17 68203 Valga. Telefon 766 6001, faks 766 0000

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) on Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus. PRIA ülesandeks on riiklike toetuste ning Euroopa Liidu põllumajanduse ja maaelu arengu toetuste andmise korraldamine, seadusega ette nähtud põllumajandusega seotud riiklike registre ja muude andmekogude pidamine, nende andmete töötlemine ning analüüsimine. Alates 2008. aasta aprillist jõustus uus struktuur, mille tulemusena moodustati maakonnabüroode liitmise teel 7 regiooni. Viljandimaa-Valgamaa regioonis töötab kokku 16 inimest, Valga büroos on töötajaid 7. Viljandimaa-Valgamaa regiooni büroo juhataja on Tiina Tõnissoo.

Tabel 7-53 Valgamaa loomade arv

Loomaliik	2005	2006	2007	2008	2009
Veised	9 982	10 011	9 441	10 313	10 103
sh piimalehmad	4 713	4 201	4 087	4 444	4 269
Sead	6 931	9 271	7 012	8 834	4 600
Lambad, kitsed	4 346	5 187	7 105	7 074	8 077

Allikas: Valgamaa Veterinaar keskus

Tabel 7-54 Põllumajandustootjatele määratud toetused (tuh kr)

Toetused	2005	2006	2007	2008	2009
2005. a kütuseaktsiisi osaline hüvitamine põllumajandustootjatele	-	366	2	-	-
Ammlehma kasvatamise toetus	512	803	1045	1484	886
Ebasoodsate piirkondade toetus	7785	8135	8203	8470	8459
Elatustalude kohanemise toetus	2566	3004	2613	2316	798
Energiakultuuri kasvatamise toetus	-	-	215	729	-
Heinaseemne täiendav otsetoetus	-	-	-	22	21
Keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade toetus (Natura toetus)	-	1570	-	-	-
Keskkonnasõbralik tootmine	12 181	11 489	11 329	11 020	718
Keskkonnasõbraliku majandamise toetus	-	-	-	-	13 974
Kiviaia rajamise, taastamise ja hooldamise toetus	263	-	-	-	-
Loomade karjatamise toetus	-	-	-	-	3512
Maaparandussüsteemi hooldustoetus	202	202	-	-	-
Mahepõllumajanduslik tootmine	4488	5911	6130	6248	5388
Mahepõllumajandusliku tootmise toetus mahepõllumajanduslikult peetavatele karjatavatele loomadele	-	-	-	-	497
Mahepõllumajandusliku tootmise toetus mahepõllumajanduslikult peetavatele kodulindudele, sigadele, küülikutele ja mesilasperedele	-	-	-	-	6
Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	-	-	1500	1608	7
Ohustatud tõugu looma kasvatamise toetus	121	154	-	-	-
Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	-	-	206	220	260
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	-	-	7300	8029	4365
Piimalehma toetus	-	4399	-	-	-
Poollooduslike koosluste hooldamise toetus	-	-	2475	2513	2569
Praktikatoetus	68	24	58	63	-
Põllukultuuride toetus	8379	-	-	-	-
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	-	-	5488	6219	3700

Põllumajandusmaa lupjamise toetus	941	853	-	-	-
Põllumajandusmaa metsastamise toetus	907	1216	153	99	148
Põuakahjude hüvitamine	-	413	-	-	-
Sõnnikuhoidlale esitatavate veekaitsenõuetega vastavusse viimise toetus	4657	4487	1954	808	-
Turuarendustoetus	-	504	-	428	-
Täiendav otsetoetus põllukultuuridele	-	15 746	10 829	10 482	5297
Täiendav utetoetus	-	-	-	183	169
Utetoetus	473	550	798	972	666
Veise loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus	-	-	4041	4948	3050
Veisetoetus	5898	2562	-	-	-
Ühtne pindalatoetus	19 990	22 048	30 136	37 753	44 006
KOKKU	69 431	84 436	94 475	101 374	98 496

Allikas: PRIA

Tabel 7-55 Maaelu Arengukava 2007–2013 investeeringumeetmete toetused Valgamaal (tuh kr)

	2008		2009	
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma
Meede 1.1 – Koolitus ja teavitustegevused	320	-	175	258
Meede 1.2 – Noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamine	2970	2970	1877	1877
Meede 1.3.1 – Nõuandetoetus	278	278	258	258
Meede 1.3.2 – Nõuandesüsteemi arendamine	600	244	100	212
Meede 1.4.1 – Investeeringud mikropõllumajandusettevõtete arendamiseks	45 223	31 347	25 706	21 741
Meede 1.4.2 – Investeeringud loomakasvatusehitistesse	19 941	-	29 845	17 016
Meede 1.4.3 – Investeeringud bioenergia tootmisesse	-	-	13 442	2484
Meede 1.5.1 – Metsa majandusliku väärtuse parandamine	-	-	4058	496
Meede 1.5.2 – Metsandussaadustele lisandväärtuse andmine (arendusprojekti elluviimine)	-	-	4709	726
Meede 1.5.3 – Kahjustatud metsa taastamine ja metsatulekahju ennetamine	-	-	101	20
Meede 1.6 – Põllumajandustoodetele ja mittepuidulistele saadustele lisandväärtuse andmine	898	-	696	758
Meede 1.8 – Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuuri arendamine	12 614	588	5706	11 999
Meede 3.1 – Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas	24 660	-	17 387	10 634
Meede 3.2 – Külade uuendamine ja arendamine	8579	1718	11 683	7559
LEADER (tegevusgrupid)	4815	-	-	1507
LEADER (projektid)	19 258	-	6208	1411
KOKKU	140 156	37 145	121 951	78 956

Allikas: PRIA

Tabel 7-56 Riikliku Arengukava III prioriteedi toetused (tuh kr)

	2008		2009	
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma	Määratud toetussumma	Väljamakstud Toetussumma
Meede 3.1 – Investeeringud põllumajandustootmisse	1212	2736	69	354
Meede 3.3 – Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas	-	1985	-	-
Meede 3.4 – Integreeritud maaparandus	-	573	-	-
Meede 3.5 – Külade taastamine ja arendamine	-	413	-	-
Meede 3.6 – Kohaliku initsiatiivi arendamine – LEADER-tüüpi meede	-	1786	-	-
Meede 3.7 – Metsamajandus	-	1155	-	64
Meede 3.8 – Nõuande- ja teabelevi teenuste toetamine	30	70	-	-
Meede 3.11.2 – Vesiviljeluse investeeringutoetus	-	475	-	-
KOKKU	1242	9193	69	418

Allikas: PRIA

Tabel 7-57 Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 toetused Valgamaal (tuh kr)

Meede	2009	
	Määratud toetussumma	Väljamakstud toetussumma
Meede 2.1 – Vesiviljeluse investeeringutoetus	6997	29
Kokku	6997	29

Allikas: PRIA

7.9.2 Valgamaa Põllumeeste Liit ja Valgamaa Nõuandekeskus

Aadress Aia tn 17, 68203 Valga

Telefon 764 1754, 504 2260, e-post jaan.bachmann44@gmail.com

Nõuandekeskuse telefon 766 1754, e-post valga.nk@gmail.com

Liidu esimees ja Nõuandekeskuse juhataja Jaan Bachmann

Valgamaa Põllumeeste Liit on töötanud 18 aastat. 2006. aasta aprillist ühines Valgamaa Põllumeeste Liiduga Valgamaa Talupidajate Liit, mille tulemusena moodustus ühtne kõiki põllumehi, töötlejaid ning maarahvast ühendav organisatsioon. Liidu koosseisus töötab akrediteeritud Valgamaa Nõuandekeskus. Jätkatakse ka lepingulisel alusel Maaelu Edendamise Sihtasutusega teabelevi teenuste osutamist.

Valgamaa Põllumeeste Liit on põllumeeste ja töötlejate ühendus. Liidu liikmed on andnud suurema põllumajandustootjate ja töötlejate käibest maakonnas, tootes 100% kanamunadest ja linnulihast, 95% sealihast ja piimast ning 90% teraviljast. Samuti on liikmed andnud absoluutse enamuse töödeldud põllumajandussaadustest toidulauale ja toormest toiduainete tööstusele maakonnas. Valga maakond on läbi ajaloo olnud põllumajanduslik maakond ja põllumehed oma ettevõtlikkuse ja tulemustega on seda kinnitanud. 2009. aastal saavutas vabariiklikul konkursil tootmistaludest Ain Juurikase talu III koha. Noortalunikest Kaido Loki talu II koha ja alternatiivtaludest Ants Järvmägi talu II koha. Vabariigi aastapäeval sai EV Põllumajandusministeeriumi Hõbedase medali Uno Teemägi. Maakondlikul konkursil «Valgamaa ettevõtlike auhind» sai auhinnalise koha OÜ Sanlind Andres Puksovi juhtimisel jne. Peale eelnimetatute on liidu liikmete hulgas pikk rida samaväärseid tugevaid põllumehi nii loomakasvatuses, taimekasvatuses, turismis, alternatiivtootmises jne.

Valgamaa Põllumeeste Liidu peamiseks ülesandeks on võimalikult paljudel tänastel põllumeestel aidata saada jätkusuutlikuks ka järgmisteks aastateks. Maal peaksid jääma alles kõik tänased majapidamised ja sinna peaks tulema juurde haritud ning ettevõtlikke noori. 2009. aastal vormistas end Valgamaal noortalunikuks 6 noort, kes võtsid kas täielikult või osaliselt üle vanemate talud (OÜd).

Üheks prioriteetseks tegevuseks on ühistulise tegevuse tugev arendamine ja seda eriti väiksemahuliste tootjate ning alternatiivsete tegevustega tegelevate osas. Eesmärk on tugevate külaseltside moodustumisele kaasaaitamine. Nõrk on maal internetiteenus ja seda just talurahvale vastuvõetamatute hindade tõttu.

Oma tootmise ja töötlemise arendamisel on lähtunud keskkonnasõbralikust ja intensiivse tootmise edendamise põhimõ-

tetest. Pidevalt on täiendatud tehnoloogilist baasi ja tootmise tehnoloogiat ning rajatud uusi tootmishooneid.

Liit on aktiivselt tegutsenud oma liikmete (ja ka mitteliikmete) huvide kaitsel ja neile paremate tingimuste loomise nimel. See tegevus ei paista alati otseselt välja, kuid tegelikult on iga tulemusena taga palju läbirääkimisi, vaidlusi ja tõestamisi Riigikogu komisjonides, EV Valitsuses, Põllumajandusministeeriumis jne.

Nende tulemusena saavutati:

1. Otsetoetuste siseriiklik makse tõuseb 2010. aastal 75 miljonit krooni.
2. EL-poolne otsetoetus tõuseb 178 miljonit krooni.
3. Eritoetus piimasektorile – just väiksemate lehmade arvuga tootjatele – 1–50 lehma 1016 krooni pea kohta ja 51–100 lehma 813 krooni pea kohta. See on loomadele, kes olid 31. märtsi 2009 seisuga PRIA põllumajandusloomade registris.
4. Saadi Maaelu Arendamise Sihtasustuse vahendusel täiendavaid vahendeid nii laenuna kui laenugarantiina kevadtöödeks.
5. Saavutati loomatoetuste väljamaksmise ettepoole toomine.
6. Saavutati pindalatoetuste ja keskkonnatoetuste varasem väljamaksmine.
7. Palju läbirääkimisi peeti pankadega investeringute toetamiseks või refinantseerimiste suhtes. Kahjuks siin küll olulisi tulemusi ei saavutatud.
8. Arutati ministriga ka toetusi tootmise lõpetamiseks ELi paljude suurriikide eeskujul.
9. Mitmeid ettepanekuid saadi viia sisse Veeseadusse.
10. Tõsised läbirääkimised on käinud ja käivad erimärgistatud diislikütuse ja kütuse aktsiisi osas.
11. Mitmeid ettepanekuid on suudetud viia sisse KSM nõuetesse.
12. On osaletud aktiivselt igasuguses seadusloomes, mis puudutavad maaelu, ühistulist tegevust, taastuenergia tootmist, loomsete jäätmete käitlemist jne.

Hea koostöö on põllumajandusministri, Valga Maavalitsuse ja kohalike omavalitsustega.

Oma kohuseks peetakse liidu liikmete ja kõigi teiste maakonnas tegutsevate progressiivselt mõtleivate ja arenemist soovivate maaelanike koolitamist ja nõustamist. Selleks on Valga Põllumeeste Liidu koosseisus Valgamaa Nõuandekeskus.

Maakonnas moodustunud ühtne põllumeesteorganisatsioon on kogunud jõudu ja selle liikmelisus on suurenenud. Nüüd on vaja jätkata organisatsiooni tugevdamist ja lõplikku ühtesulamist.

Maaelu oma mitmepalgelisuse ja keerukuse ning ilmastikust sõltuvuse tõttu vajab väga üksmeelset lähenemist ühtse eesmärgi – maaelu säilimise, maa kasutuses hoidmise, kodumaiste toiduainete tootmise, maaelanikele elatusallikate loomise jne – saavutamiseks.

Valgamaa Põllumeeste Liit seisab kõigi tootjate-töötajate (OÜd, ASid, talud, FIEd jne) ja maaelanike huvide eest. Kõigil peab olema võimalus maal elada. Kõigile tuleb läheneda lähtuvalt sellest, milleks nad on võimelised ja millised on konkreetse paikkonna tingimused. Kõik ei saa olla tootjad – on olemas ka alternatiivsed tegevused, mis on väga vajalikud (turism, marja-, ravimtaimekasvatuse, toitlustuse, teeninduse, metsanduse, lasteaia, koolide, tervishoid jne) ning muud tegevusalad maal. Kõik see ongi terviklik maaelu.

Valgamaa Põllumeeste Liidule teeb heameelt, et maakonnas on niivõrd palju häid, tugevaid ja tunnustatud põllumehi.

7.9.3 Taimetoodangu Inspektsiooni Valga büroo

Aadress Aia 17, Valga 68203

Telefon/faks 764 0831

Büroo juhataja Sirje Allik

Valga büroo koosseisus oli 2009. aastal 3 töötajat.

Büroo töötajate tööalasteks ülesanneteks on teostada riiklikku järelevalvet Valga maakonnas taimede, taimsete saaduste ja muude objektide üle nende sisse- ja väljaveol, taasväljaveol ja aiandustoodete turustamisel, seemnete ja taimse paljundusmaterjali tootmisel ja turustamisel, taimekaitsevahendite ja -seadmete kasutamisel ja turustamisel, tuulekaera tõrje abinõude täitmise üle, kontrollida mahepõllumajanduslikku tootmisviisi, jälgida ja tõkestada ohtlike taimekahjustajate levikut ning teostada antud pädevuse ulatuses seaduses ettenähtud alustel ja korras õigustoiminguid füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes.

Tegevuse põhieesmärk: järelevalve kaudu parendada toodetava ja turustatava taimse toodangu kvaliteeti, aidates kaasa puhta elukeskkonna säilimisele.

Tulem: tõhusa riikliku järelevalvega on keskkonda ohustavad riskid TTI järelevalvevaldkonnades minimeeritud ja ohjatavad,

nõuetele mittevastavate kaubasaadetiste pääs riigi territooriumile on takistatud, turustatav taimne toodang, mahepõllumajandustoodang ja põllumajandussisendid vastavad kehtestatud nõuetele.

1. jaanuarist 2010 alustas tööd Põllumajandusamet (PMA, ingliskeelse nimetusega Agricultural Board), mis moodustati Taimetoodangu Inspeksiooni, piirkondlike maaparandusbüroode ja Maaparanduse Ehitusjärelvalve- ja Ekspertiisibüroo ühendamise tulemusena.

Valgamaal ühendati Taimetoodangu Inspeksiooni Valga büroo ja Valga Maaparandusbüroo. Nende asemel on alates 1.01.2010 Põllumajandusameti Valga keskus, mille kontorid asuvad aadressidel:

Aia tn 17, 68203 Valga – Valga keskuse juhataja ja peainspektorid;

E. Enno tn 32, 68204 Valga – Valga keskuse juhataja asetäitja ja peaspetsialistid.

Tabel 7-58 Järelevalve teostamine Valga maakonnas

Valdkond	Inspekteerimisi 2008. aastal	Inspekteerimisi 2009. aastal
Seemned	12	13
Taimetervis	65	69
Taimekaitse	51	64
Mahepõllumajandus	119	108
Tuulekaera tõrjeabinõud	21	12

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

Tabel 7-59 Kontrollproovide võtmine Valga maakonnas

Valdkond	Proovide arv 2009
Taimetervise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	45
Teravilja seemneproovid saadetud laboratoorsele analüüsimisele	75
Taimekaitse valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	9
Mahetootmise valdkonnas saadetud laboratoorsele analüüsimisele	1
Taimetervise monitooringu käigus proovid ja saadetud laboratoorsele analüüsimisele	35
Taimetervises monitooringu vaatlused	17
Taimetervises võetud proovid inspekteerimisel ja analüüsitud kohapeal	4

Allikas: Põllumajandusameti Valga keskus

Fütosanitaarsertifikaate väljastati 2009. aastal 28 tk (2008. aastal 15 tk).

Valga maakonnas oli 2009. aasta lõpu seisuga 65 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, neist 35 ettevõtjat tegeles ainult mahepõllumajandusliku taimekasvatusega ja 30 ettevõttes on tunnustatud nii mahepõllumajanduslik taimekasvatus kui ka loomakasvatus.

Mahepõllumajandusliku üleminekuaja läbinud ja üleminekuajal olevaid maid oli 2009. aastal Valgamaal kokku 5822 ha.

7.9.4 Valgamaa Veterinaarkeskus

Aadress Tartu mnt 79, 68205 Valga

Telefon 766 6712, faks 766 6711

E-post info.valga@vet.agri.ee

Juhataja Urve Laidvee

Veterinaarkeskuse põhiülesanded

1. Loomade ja lindude nakkus- ja mittenakkavate haiguste diagnostika, ärahoidmine ja tõrje.
2. Elanikkonna kaitsmine inimestele ja loomadele ühiste haiguste eest.
3. Järelevalve toidutoorme ja toidu käitlemise üle ehk toiduohutuse alane kontroll kogu toiduahela ulatuses, s.o rakendades »laudast lauani» põhimõtet.
4. Järelevalve sööda ja söödatootmise nõuetekohasuse üle.

Koosseis

17 järelevalveametnikku, 1 abiteenistuja ja 9 volitatud veterinaararsti maastikul.

Loomatervishoiualane järelevalve

Veterinaartegevus on loomade ja inimeste tervise kaitseks ning loomade heaolu tagamiseks rakendatavate abinõude süsteem, mis hõlmab loomatervishoiu-, loomsete saaduste hügieeni- ja loomakaitsealaseid toiminguid.

Tabel 7-60 Järelevalveobjektid

Tegevusvaldkond	Järelevalveobjektide arv	
	2008	2009
Loomakasvatuseettevõtted	558	550
sh toorpiima turustavad farmid	47	45
Loomseid kõrvalsaaduseid käitlevad ettevõtted	1	1
Loomsetest kõrvalsaadustest saadud toodete laod	1	1

Allikas: Valgamaa Veterinaarikeskus

Tabel 7-61 Nakkushaiguste diagnostika 2009. aastal

Loomaliik	Teostatud diagnostilisi uurimisi	Reageeris positiivselt
Veised	16 318	3
Sead	150	-
Lambad/kitsed	194	-
Linnud	172	-
Metssead	4	-
Hirvlased	3	-
Metslinnud	6	-
Söödaproovid	18	-

Allikas: Valgamaa Veterinaarikeskus

Toidukontroll

Toidukontrolli eesmärk on tagada tarbijale ohutu ja igakülgset nõuetele vastav toit.

Eesmärgiks on järelevalve teostamise käigus saada kinnitust toidu käitlemise nõuetekohasusest ning rakendada meetmeid juhul, kui toidu käitlemine ei vasta nõuetele.

Tabel 7-62 Järelevalveobjektid (arv)

Käitlemisvaldkond	2008	2009
Lihakäitlemisettevõtted	5	5
Piimakäitlemisettevõtted	2	2
Muna ja munatoodete käitlemisettevõtted	2	2
Mee esmatootjad	4	4
Kalatoodete esmatootjad	1	1
Mittelloomse toidu töötlemisettevõtted	8	9
Jaekaubandus- ja toitlustusettevõtted	301	301
Toidutoorme ja toidu ladustamisettevõtted	3	5
Toiduveoettevõtted	3	3

Allikas: Valgamaa Veterinaarikeskus

Tabel 7-63 Tarbija kaitsmiseks toidust pärinevate ohtude eest ja toidu ning toidutoorme omaduste hindamiseks läbi viidud laboratoorsed uuringud

Proovi liik	2008		2009	
	Võetud proove	Mittevastavaid proove	Võetud proove	Mittevastavaid proove
Toiduohutuse proovid	125	21	118	4
Salmonella seire proovid	249	2	305	5
Saasteainete seire proovid	324	1	341	-

Allikas: Valgamaa Veterinaar keskus

Tabel 7-64 Teostatud veterinaar-sanitaarset ekspertiisi lihakehadele

Loomaliik	Kontrollitud lihakehade arv	
	2008	2009
Veised	10 199	10 993
Sead	84 850	69 203
Lambad/kitsed	374	361
Hobused	13	12
Kanad	11 314	20 620

Allikas: Valgamaa Veterinaar keskus

8. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid

8.1 Sotsiaalkindlustusameti Tartu Pensioniameti pensionide ja toetuste osakonna Valga klienditeenindus

Aadress Kesk 12, 68203 Valga, telefon 767 1982, infotelefon 16106, e-post info@valga.ensib.ee

Valga klienditeeninduses töötab 1 peaspetsialist ja 3 (2,5 ametikohta) spetsialisti.

Sotsiaalkindlustusameti peamine ülesanne on juhtida ja koordineerida riiklikku sotsiaalkindlustussüsteemi ehk kindlustada inimesed seaduses ettenähtud pensionide, toetuste ja hüvitistega.

Tabel 8-1 Peretoetuste väljamaksmine 2009. aastal (tuh kr)

Toetuse liik	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Peretoetused kokku	8 509	45 401,7
sh Sünnitoetus esimesele lapsele	132	660,0
Sünnitoetus teisele ja igale järgnevale lapsele	166	830,0
Sünnitoetus mitmikutele	20	100,0
Lapsetoetus esimesele lapsele	4 016	14 842,4
Lapsetoetus teisele lapsele	1 922	7068,7
Lapsetoetus kolmandale ja igale järgmisele lapsele	945	10 228,9
Lapsehooldustasu kuni 3aastase lapse eest	462	3280,7
Lapsehooldustasu kuni 3 a lastega peredele 3–8aastaste laste eest	185	651,1
Lapsehooldustasu 3 ja enama lapsega peredele 3–8aastaste laste eest	338	1332,4
Ajateenija lapse toetus	1	6,1
Seitsme- ja enamalapselise pere toetus	18	546,7
Üksikvanema lapse toetus	950	3475,5
Lapse koolitoetus	11	5,0
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	62	2336,2
Elluastumistoetus	11	66,0

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-2 Vanemahüvitis

Toetuse liik	2009	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Vanemahüvitis	424	34 630,4
Vanemahüvitise ja sünnitushüvitise vahe	12	172,3

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-3 Riiklik pensionikindlustus

Pensioni liik	2009	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku	11 261	545 205,8
Vanaduspension	7857	436 929,0
Väljateenitud aastate pension	47	2971,2
Töövõimetuspension	2890	93 606,8
Toitjakaotuspension	222	6575,6
Rahvapension	245	5123,2
Riikliku pensionikindlustuse kulud kokku sisaldavad ka alljärgnevaid pensione:		
Politseiametniku pensionid	32	2 920,8
Kaitseväeteenistuse seaduse alusel pensionid	21	1 864,9

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-4 Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

Toetuse liik	2009	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Puuetega inimeste sotsiaaltoetused kokku	6301	36 061,3
Puudega lapse toetus	265	3794,1
sh keskmise puudega lapse toetus	110	1398,1
raske ja sügava puudega lapse toetus	155	2396,0
Puudega 16aastase ja vanema isiku toetus	2783	17 030,6
sh keskmise puudega inimese toetus	485	1801,7
raske puudega inimese toetus	1938	11 641,9
sügava puudega inimese toetus	360	3587,0
Puudega tööealise inimese toetus	1750	9796,8
sh keskmise puudega inimese toetus	900	4386,3
raske puudega inimese toetus	682	4199,9
sügava puudega inimese toetus	168	1210,6
Puudega vanaduspensionialise inimese toetus	1298	4946,2
sh keskmise puudega inimese toetus	387	749,3
raske puudega inimese toetus	685	2679,7
sügava puudega inimese toetus	226	1517,2
Hooldajatoetus	13	42,8
sh hooldajatoetus puudega 3–16aastase lapse kasvatajale ja vanema inimese toetus	13	42,8
Puudega vanema toetus	94	351,5
Rehabilitatsioonitoetus	106	87,9
Õppetoeetus	1	7,9
Täienduskoolitustoetus	1	0,7
Töötamistoetus	3	2,8

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-5 Muud hüvitised ja väljamaksed

Hüvitise liik	2009	
	Saajate arv	Summa (tuh kr)
Alaealistele, isikutele kellele on määratud töövõimetus pension või rahvapension töövõimetus alusel (puhkuse seadus, § 26)	28	10,6
Lisapuhkepäev puudega lapse vanemale (töö ja puhkeaja seadus, § 23)	8	5,4
Tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahjuhüvitised	54	1071,7
Matusetoetus	255	765,0
Represeeritutele makstavad hüvitised	501	1 348,5

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 8-6 Koduteenused

	2007	2008	2009
Sotsiaalhooldajate arv maakonnas	26	27	27
Teenindatavate isikute arv	193	221	234
Kulutused koduteenustele kr (sh isikuosalus)	1 922 687	2 297 881	2 879 491

Tabel 8-7 Hoolekandeesutuste teenuste statistika 2009. aasta lõpu seisuga

Hoolekandeesutus	Kohti kokku	sh täiskasvanute hoolekanne		sh psüühiliste erivajadustega inimeste ööpäevaringne hoolekanne		sh asenduskodu-teenus	
		kohti	täidetud	kohti	täidetud	kohti	täidetud
MTÜ Paju Pansionaadid	105	40	40	65	45	-	-
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	59	21	21	38	38	-	-
MTÜ Hellenurme Mõis	320	300	230	20	20	-	-
MTÜ Valga Hoolekandekeskus	60	60	63	-	-	-	-
OÜ Taagepera Haigla	17	17	16	-	-	-	-
Hargla Hooldekodu	23	23	23	-	-	-	-
Hummuli Avahooldekeskus	11	11	11	-	-	-	-
Karula Hooldemaja	18	18	18	-	-	-	-
Sangaste Pansionaat	29	29	25	-	-	-	-
SA Otepää Tervisekeskus	20	20	20	-	-	-	-
SA Taheva Sanatoorium	70	40	40	-	-	30	26
Valga Lastekodu Kurepesa	37	-	-	-	-	37	30
KOKKU maakonnas	769	579	507	123	103	67	56

Märkus: SA Otepää Tervisekeskus on alates 1.01.2009 juriidiline Otepää Päevakeskus-Hooldekodu järglane.

Tabel 8-8 Päevakeskused 2009. aastal (v.a erihoolekande teenuste osutajad)

Päevakeskus	Asukoht	Aasta jooksul teenindatud isikute arv	Püsiklientide arv
Domus Petri Kogu	Valga linn	307	59
Valgamaa Puuetega Inimeste Koda	Valga linn	265	174
Jeti Päevakeskus	Hummuli vald	53	23
Otepää Päevakeskus-Hooldekodu	Otepää vald	42	10
Õru valla Päevakeskus	Õru vald	33	10
MTÜ Valgamaa Tugikeskus	Valga linn	42	42
Ala Päevakeskus	Helme vald	42	16
Helme Päevakeskus	Helme vald	80	25
Jõgeveste Päevakeskus	Helme vald	100	20
Kalme küla Päevakeskus	Helme vald	69	-
Karjatnurme Päevakeskus	Helme vald	81	15
KOKKU	Maakond	1114	394

Tabel 8-9 Riigieelarve vahenditest toimetulekutoetuseks, täiendavateks sotsiaaltoetusteks ning sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamiseks, arendamiseks kasutatud vahendid (kr)

Vald/Linn	2007	2008	2009
Helme vald	313 967	354 870	511 671
Hummuli vald	119 176	74 480	150 580
Karula vald	351 279	156 742	331 338
Otepää vald	440 255	305 181	474 273
Palupera vald	233 840	137 925	142 539
Puka vald	68 322	57 271	93 110
Põdrala vald	233 512	219 028	394 376
Sangaste vald	414 533	394 824	446 007
Taheva vald	342 242	375 468	445 585

Tõlliste vald	412 191	301 327	484 325
Tõrva linn	313 338	111 812	211 946
Valga linn	7 475 275	6 149 128	7 271 289
Õru vald	318 522	303 731	341 160
Kokku	11 036 452	8 941 787	11 298 199

Tabel 8-10 Täiskasvanud puuetega inimeste hoolekanne

	2007	2008	2009
Hooldajatoetuse saajad aruandeperioodi jooksul	724	777	706
Hooldajatoetuse saajad, kelle eest maksti sotsiaalmaksu	204	160	108
Hooldatavaid aruandeperioodi lõpu seisuga	738	747	676
Hooldajatoetust makstud	2 171 949	2 489 008	2 090 500
Puuetega inimestele sotsiaaltoetuste maksmine	3 585 351	2 875 075	2 386 174
Hooldajatoetuseks ja puuetega inimeste sotsiaaltoetusteks ning muudeks kuludeks arvestatud summad, aruandeperioodi jooksul	9 091 409	9 758 126	8 786 455
Sotsiaalhoolekandeteenustele suunatud täiskasvanud puuetega inimesi	409	160	98

Tabel 8-11 Laste hoolekanne

	2005	2006	2007	2008	2009
Esmakordselt arvele võetud vanemliku hoolitsuseta lapsi	17	32	35	48	27
Paigutatud asenduskodusse	7	9	10	7	6
Vormistatud eestkostet või hooldust	19	19	6	7	5
Oli eestkostel või hooldusel	68	57	55	53	46
Lapsendati	1	6	2	3	5
Lapsendatud lapsi arvel	59	65	58	40	38

Tabel 8-12 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine omavalitsusüksuste lõikes 2009. aastal

Vald/linn	Klientide arv	Maksumus (kr)	Tasus riik (kr)	Tasus klient (kr)
Helme vald	49	167 022,90	137 562,50	29 460,40
Hummuli vald	34	179 275,40	147 704,19	31 571,21
Karula vald	30	129 116,70	88 208,90	40 907,80
Otepää vald	102	444 152,40	325 835,70	118 316,70
Palupera vald	21	60 360,90	43 464,70	16 896,20
Puka vald	51	118 106,10	87 259,70	30 846,40
Põdrala vald	26	64 894,70	42 305,50	22 589,20
Sangaste vald	30	76 914,00	55 219,20	21 694,80
Taheva vald	34	116 817,50	91 405,80	25 411,70
Tõlliste vald	46	143 224,10	109 768,80	33 455,30
Tõrva linn	101	182 794,10	120 389,20	62 404,90
Valga linn	454	1 839 356,72	1 362 545,91	476 810,81
Õru vald	17	70 799,40	56 201,90	14 597,50
Kokku	995	3 592 834,92	2 667 872,00	924 962,92

Tabel 8-13 Tehniliste abivahendite soodustingimustel eraldamine abivahendite lõikes 2009. aastal

Abivahendi tüüp	Maksumus (kr)	Tasus riik (kr)	Tasus klient (kr)
Liikumisabivahendid	855 587	731 154	124 433
Ortoosid ja proteesid	638 603	513 996	124 607
Põetus- ja hooldusvahendid	1 347 521	774 548	572 973
Nägemisabivahendid	104 721	94 954	9767
Kuulmisabivahendid	646 403	553 220	93 183
Meelelahutus- ja arendavad abivahendid	-	-	-
Kokku	3 592 835	2 667 872	924 963

8.2 Tervishoid

Ambulatoorne üldarstiabi

Perearsti nimistuid maakonnas 17, ambulatoorset üldarstiabi osutavad 17 perearsti, 3 abiarsti, 17 pereõde ja 4 üldõde.

Eriarstiabi

Eriarstiabi osutatakse AS Valga Haiglas, OÜ Tõrva Tervisekeskuses ja SA Otepää Tervisekeskuses, AS Pühajärve Puhkekodu Taastusravikeskuses ja 7 OÜ või füüsilisest isikust ettevõtjatena töötavate eriarstide poolt.

Hambaravi

Hambaravi teenuse osutajaid maakonnas 10, neist erahambaravi asutusi 8 ja teise asutuse allüksusi 2 (AS Valga Haiglas ja SA Otepää Tervisekeskuses). Hambaproteesiteenust osutatakse AS Valga Haiglas, SA Otepää Tervisekeskuses, Hiie Silma hambaravikabinetis, Helle Margi hambaravikabinetis.

Hambaraviasutustes töötab 16 arsti, sh eraarstidena 10. Proteesiarste on 4, hambatehnikuid 1. Õendusalatõtajaid hambaravi asutustes 11.

Statsionaarne arstiabi

Maakonnas on 3 tervishoiuasutust, kus osutatakse statsionaarset arstiabi.

- AS Valga Haiglas on 109 ravivoodit ja 4 päevastatsionaari voodikohta. Statsionaaris töötab 14 põhikohaga arsti ja 48 õendusalatõtajat.
- SA Otepää Tervisekeskuses on 18 hooldusravi voodit. Statsionaaris põhikohaga töötavaid arste ei ole, õendusalatõtajaid 4.
- SA Tõrva Haiglas on 29 hooldusravi voodit. Statsionaaris töötab 1 põhikohaga arst, õendusalatõtajaid 5.

Kiirabi

Maakonnas on 3 kiirabiteenust osutavat asutust:

- AS Valga Haigla, alluvuses 1 kiirabibrigaad,
- OÜ Tõrva Tervisekeskus, alluvuses 1 kiirabibrigaad.
- SA Otepää Tervisekeskuses 1 kiirabibrigaad otsealluvusega Tartu Kiirabile.

Tabel 8-14 Ambulatoorne arstiabi (ühe elaniku kohta aastas)

	2005	2006	2007	2008	2009
Külastusi arsti juurde	4,9	4,9	5,4	5,9	5,0
Arsti kodukülastusi	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Külastusi hambaarsti juurde	1,5	1,4	1,3	1,1	1,0
Kiirabi külastusi	0,18	0,19	0,19	0,2	0,2

Tabel 8-15 Meditsiinipersonal

Nimetus	Täidetud ametikohad		Neist ambulatoorselt		Põhikohaga töötajad		Neist ambulatoorselt	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Arstid kokku	63,20	64,40	39,70	39,50	55	54	38	37
neist üldarst	3,50	2,8	2,25	1,55	3	2	3	2
perearst	17	17	17	17	16	16	16	16
sisearst	4,5	3,5	-	-	3	2	-	-

üldkirurg	6,1	6,85	1,85	1,85	4	5	2	2
uroloog	0,5	0,5	0,5	0,5	-	-	-	-
günekoloog	6,55	6,55	2,55	2,65	4	4	1	1
pediaater	2,65	2,40	1,15	1,15	3	4	1	2
neuroloog	2,50	2,5	0,5	0,5	2	2	-	-
oftalmoloog	2,25	2,25	2,25	2,25	3	3	3	3
otorinolarüngoloog	1,15	1,65	1,15	1,65	1	1	1	1
psühhiaater	2	2	2	2	2	1	2	1
taastusraviarst	2,50	3	2	1,75	4	4	3	3
Õendusalatöötajad kokku	132,42	116,47	53,47	44,72	127	103	54	37
neist üldöde	58,75	46,85	14,05	9,85	55	43	16	11
pereöde	18	17	18	17	18	17	18	17
ämmaemandad	9,17	6,42	2,17	1,67	10	7	3	2

Tabel 8-16 Voodikohtade iseloomustus

Asutuse nimetus	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
AS Valga Haigla	129	109	3345	3240	200,8	189,6	7,5	6,9
Otepää Tervisekeskus	18	18	174	173	175,9	162,2	18,1	16,8
SA Tõrva Haigla	20	29	114	123	354,7	372,2	65,1	79,1

Tabel 8-17 Voodikohtade profiil

Voodikohtade profiil	Voodikohti		Keskmiselt ravitud haigete arv		Voodikoormus		Keskmine ravikestvus	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Sisehaigused	60	40	1660	1427	227,1	201,7	7,9	7,4
Pikaravi/hooldusravi	50	59	503	540	282,7	294,6	28,3	30,4
Intensiivravi	6	6	179	201	158,5	163,5	8,9	1,75
Kirurgia	15	15	472	538	217,7	202,1	6,7	5,5
Sünnitus	10	10	384	354	140,3	137,0	3,6	3,5
Günekoloogia	11	11	74	97	28,5	35,5	4,1	3,4
Neuroloogia	-	-	-	-	-	-	-	-
Naha-suguhaigused	-	-	-	-	-	-	-	-
Lastehaigused	15	15	360	379	155,3	149,9	5,1	4,6
Kokku	167	156	3632	3536	216,8	215,0	9,8	9,8

Tabel 8-18 Enamesinenud esmased haigusjuhud (%)

Täiskasvanud	2008	2009	Lapsed	2008	2009
Hingamiseldite haigused	17,4	26,1	Hingamiseldite haigused	42,7	51,6
Vigastused ja mürgistused	9,2	12,0	Vigastused ja mürgistused	7,4	8,6
Kuse-suguelundite haigused	7,2	9,5	Naha- ja nahaaluskoe haigused	5,6	6,0
Lihaskonna- ja sidekoe haigused	8,6	11,0	Nakkushaigused	7,3	8,6
Silma- ja silmamanuste haigused	30,6	5,4	Kõrva- ja nibujätkehaigused	5,0	5,9
Seedeeldite haigused	5,5	5,9	Silma- ja silmamanuste haigused	16,2	4,4

Naha- ja nahaaluskoe haigused	3,3	4,6	Seedeelundite haigused	8,2	6,0
Vereringeelundite haigused	3,4	4,2	Lihaskonna- ja sidekoe haigused	1,6	1,6
Nakkushaigused	3,7	5,1	Kuse- ja suguelundite haigused	1,0	1,4
Psüühika- ja käitumishäired	1,6	2,0	Psüühika- ja käitumishäired	1,1	1,2
Kõrva- ja nibujätkehaigused	2,2	3,3	Närvisüsteemihaigused	0,4	0,5
Närvisüsteemihaigused	1,4	1,9	Vereringeelundite haigused	0,1	0,1
Muud haigused	6,0	9,0	Muud haigused	3,3	4,1

Tabel 8-19 Täiskasvanute surma põhjused

Surma põhjused	2008		2009	
	Juhud	%	Juhud	%
Vereringeelundite haigused	298	60,7	302	59,8
Vanadussurm	21	4,3	26	5,1
Pahaloomulised kasvaja	92	18,7	96	19
Õnnetusjuhtumid	15	3,1	12	2,4
Muud haigused, sh	65	13,2	66	13
mürgistused alkoholist	-	-	-	-
mürgistused narkootikumist	-	-	-	-
Enesetapud	5	1	1	0,2
Rünne	1	0,2	1	0,2

Allikas: Tervise Arengu Instituut

Tabel 8-20 Laste (kuni 14aastased) surma põhjused

Surma põhjused	2005	2006	2007	2008	2009
Õnnetusjuhtumid	-	-	2	1	1
Haigused	-	-	1	3	-

Allikas: Tervise Arengu Instituut

8.3 Tervisekaitseinspektiooni Tartu tervisekaitsetalituse Valgamaa osakond

Alates 1.01.2010 kannab asutus uut nime: **Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus**.

Address Pärna pst 22, 68205 Valga, telefon 767 9230

2009. aastal tegelesid järelevalvega 1 vaneminspektor ja 2 inspektorit.

Asutuses töötab kolm inspektorit: 1 vaneminspektor ja 1 inspektor keskkonnatervise valdkonnas; 1 inspektor nakkushaiguste seire, ennetuse ja tõrje valdkonnas.

Asutuse ülesanded

Keskkonnatervise valdkonnas

- kooli- ja koolieelsete lasteasutuste, noortelaagrite ning teiste sotsiaalteenuste terviseohutus;
- joogi-, mineraal-, basseini- ja suplusvee terviseohutus;
- elukeskkonnas esineva müra, vibratsiooni ja mitteioniseeriva kiirguse kohta kogutud teabe analüüsimine.

Nakkushaiguste seire, ennetuse ja tõrje valdkonnas

- nakkushaiguste seire ja epideemiatõrje tegevuste korraldamine;
- nakkushaiguste registri pidamine;
- nakkushaiguste levikutendentside määramine ja hindamine;
- immuniseerimisalaste andmete kogumine ja analüüsimine;
- immuunpreparaatide ja antiretroviirusravimite varu käitlemine.

Tabel 8-21 Nakkushaiguste esinemisjuhtude arv

Haiguse nimetus	2005	2006	2007	2008	2009
Salmonelloos	5	-	11	19	2
Soolenakkus	21	28	46	22	39
Viirushepatiit	2	-	5	2	-
Puukentsefaliit	1	7	-	3	5
Puukborrelioos	2	2	2	10	11
Tuberkuloos	15	9	23	10	6
Tuulerõuged	111	200	189	73	54
Sarlakid	3	3	6	19	3
Läkaköha	-	-	10	1	20
Sügelised	98	59	39	33	34
Enterobiaas	25	10	17	12	10
HIV-tõbi	-	1	1	-	-

Allikas: Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus

Tabel 8-22 Haigestumised 2009. aastal

Haiguse nimetus	Haigusjuhtude arv	Haigestumine 100 000 elaniku kohta
Rotaviirusenteriit	21	61,3
Norwalki viiruse tekkene äge enteropaatia	4	11,7
Soole täpsustamata bakter- ja viirusnakkused	12	35,0
Soole muud täpsustatud bakter- ja viirusnakkused	1	2,9
Kampülobakterenteriit	1	2,9
Salmonelloosid	2	5,8
Tuberkuloos	6	17,5
Läkaköha	20	58,4
Sarlakid	3	8,8
Tuulerõuged	54	157,6
Puukborellioos	11	32,1
Puukentsefaliit	5	14,6
Nakkuslik mononukleosis	5	14,6
Sügelised	34	99,2
Viirushepatiitid	-	-
Gripp	328	957,2
Ülemiste hingamisteede ägedad nakkused	4659	13 597,0
Loomahammustused	31	90,5
Enterobiaas	10	29,2
HIV-tõbi	-	-

Allikas: Terviseameti Lõuna talituse Valgamaa esindus

8.4 Terviseedendus

Tervise edendamine on suunatud inimese tervist väärtustava ja toetava eluviisi kujundamisele, tervisliku elulaadi soodustavate võimaluste ning tingimuste loomisele. Valdkond hõlmab tervise teabe levitamist, tervistavate teenuste ja tegevuste arendamist ja soodustamist, samuti tervist kahjustavate käitumisviiside piiramist ning reguleerimist. Terviseedenduslikud tegevused on suunatud kogu maakonna elanikkonnale.

Terviseedenduse alased tegevused 2009. aastal

Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riikliku strateegia Valga maakonna tegevuskavast tulenevad tegevused.

Meediaalased tegevused

<i>Kuupäev</i>	<i>Saadete teemad</i>
20.–28.03	Saadet teemal «Hoia oma südant», lektor Merike Salumäe
06.–10.05	Ülemaailmne tervisliku toitumise päev, lektor Mai Maser
21.–22.05	Loengud HIV/AIDSi teemal, lektor Aive Kalinina
11.05–06.06	Kampaania «Ohutu koolivaheaeg», turvalisuse ja ohutuse alased saated noortele
4.10	Ülemaailmne südamepäev – südametervis, lektor Merike Salumäe
15.11	Rahvusvaheline «Ei-päev suitsetamisele», lektor Aasa Pöder.
1.12	Ülemaailmne AIDSi vastu võitlemise päev

Koolitused/üritused/kampaniad

<i>Kuupäev</i>	<i>Koolituse ja/või ürituse kirjeldus</i>
23.03	Üle-eestiline konkurss «Parim koolisöökla 2009»
4.02–6.03	Suitsuprii klassi võistluse omaloomingu konkurss
31.03	Üle-eestiline loovtööde konkurss noortele «Söögivahetund»
28.04	Mudilaste jalgrattakross Valga linnas Pedeli jõe ääres
11.09	Valga-Valka rahvajooks
14.09–23.10	Üle-eestiline koolinoortele suunatud konkurss T.E.I.P.
05.–11.10	Üleriigiline XII leivanädal
01.10	Ülemaailmse südamepäeva raames südamebuss Valgas
03.10	Ülemaailmse südamepäeva üritused Valga linnas toimunud Mihklilaadal
17.10	Koostöös Valga politseijaoskonnaga kooliõpilastele «Künkajooks 2009»
06.11	Koolitus «Tervislik toitumine» inimeseõpetuse ja kehalise kasvatuse õpetajad ja treenerid, lektor Urmas Kokassaar
13.11	Koolitus «Koolikiusamise ohver – miks just tema ning kuidas märgata ning aidata», õpetajatele
27.11	Kooliõpilaste turvalisuse ja ohutuse alane koolitus. Koolitus toimus seoses Eestis järjest enam levivate pommiähvarduste tõttu.

Projekt «Traumade ennetamine Valga maakonnas 2008–2009»**Projekti eesmärgid ja oodatavad tulemused:**

Tervist toetava keskkonna areng ja paikkonna suutlikkuse tõus läbi kodu- ja vaba aja vigastuste ja mürgistuste ennetamise, sh alkoholi tarvitamisest tingitud tervisekahjustuste ennetamine paikkondlike organisatsioonide, võtmeisikute ja kohalike omavalitsuste tegevuse kaudu, kaasates kõik vanuserühmad, sh riskirühmad. Projekti tegevused on suunatud liiklus- ja tuleõnnetuste ennetamisele, vägivalda vähendamisele, sotsiaalsele ebavõrdsusele ning elanike alkoholi liigtarbimisele ja sellest tulenevatele sotsiaalsetele riskiteguritele paikkonnas.

<i>Kuupäev</i>	<i>Laagrid/koolitused/üritused</i>	<i>Osalenute arv</i>
27.01	Kelgupäev «Talve rõõmud ja ohud»	105
01.01–30.09	Projekt «Tean tulest. Komandos õppimas» ja «Nublu aitab» viidi läbi 18 korral	941
19.–20.03	Lastelaager «Juba sulab» Puka valla vähekindlustatud perede lastele	24
19.03	Liiklusalane seminar «Turvaline liiklemine» õpetajatele	10
21.04	Liikluslinnakus liiklusalane teabepäev	140
23.04	Liikluspäev Pikasilla Algkoolis	21
14.05	Valgamaa alushariduse konverents Otepää Kultuurimajas	43
14.05	Vigrurivänt 2009	34
12.05	Keeni Põhikooli liikluspäev	19
11.05	Ristu Lasteaed-Algkooli liikluspäev	33
20.05	Otepää Gümnaasiumi liiklustunnid Tehvandi staadionil	23
20.05	Pühajärve Põhikooli liiklustunnid	11
19.05	Ohutusala õppepäev «Kliendi turvalisuse tagamine» sotsiaaltöötajatele, hooldustöötajatele, hooldajatele Õppepäeva eesmärk oli koolitada osalejaid esmaabi ja tuleohutuslaste teadmiste/oskuste ning eluruumides tuleohutuse tagamise vallas	20
30.04	Tuleohutuse koolitused Valga Põhikooli töötajatele	36
12.05	Tuleohutuse koolitused lasteaia Buratino töötajatele	25
18.06	Tuleohutuse koolitus Puka lasteaia töötajatele	10

05.11	Helkurikoolituse infopäev lasteaedade ja üldhariduskoolide õpetajatele	17
16.09	Koolieelsete lasteasutuste juhatajate õppepäev	17
07.–08.05	KEAT õppelaager Saaremaal, Kuressaare Gümnaasiumis	12
11.–17.05	Turvalise koolivaheaja nädal raadios. Nädala eesmärk on – et ükski koolipink ei jääks sügisel tühjaks – tuletada õpilastele meelde turvalisuse nõudeid ja käitumisreegleid	20 000
25.05–19.11	Maakonna lasteaedades ja koolides läbi viidud sisehindamise nõustamine. 75% nõustatud haridusasutuste tegevuskavades ja arengukavades on sisse kirjutatud terviseedenduse alalõik, sh turvalisuse ja ohutuse tagamine	
01.–03.07	Integratsioonilaager Nakatul	30
14.09–28.10	Fotokonkurss «Mina saan muuta», riskide hindamine kodukohas	13
08.10	Konverents «Eesti tervishoiu väljakutsed» Tartus. Osalesid 5 Tervisenõukogu liiget	
17.11	Eesti Haigekassa korraldatud seminar terviseedenduse projektijuhtidele ja meeskonna esindajatele Tallinnas, osalesid maakonna Tervisenõukogu 2 liiget	2
30.11	«Must nukk 2009» Valga Põhikooli õpilastele ja lastevanematele	70
04.12	«Must nukk 2009» Hummuli Põhikooli õpilastele, õpetajatele ja lastevanematele	43
21.–31.12	Raadioreklaam klipile «EI ALKOLE». Sõltuvusainete kuritarvitamise vastane ja koduse ohutuse alane reklaamikampaania	30 000

Projekti elluviimisel saadud tagasiside sihtrühmadelt ja seotud huvirühmadelt

Tagasiside on olnud ürituste lõikes hinnangulehtede põhjal läbivald «hea» ja «väga hea».

Laste ja noorte ning väliüritustel osalenute hinnang on olnud suusõnaline või saadud visuaalse vaatluse teel.

Koostöö kirjeldus teiste projektide ja organisatsioonidega

Valga Maavalitsus: tööruumide tasuta kasutamine, telefoni ja muude tehniliste vahendite tasuta kasutamine ning saali tasuta kasutamine koolituste läbiviimiseks.

Eesti Punase Risti Valgamaa Seltsi poolt finantseeriti 100% lastelaagrite tegevustest.

Lõuna Politseiprefektuuri preventsiiprojekti tegevused Valga maakonna elanikele, sh lapsed ja noored, üritustel tasuta transpordi korraldamine.

Lõuna Regionaalse Maanteeameti Valga esinduse liiklusohutuse kampaaniad.

Lõuna-Eesti Päästkeskuse Valgamaa päästeosakonna tegevused omavahenditest – kogu maakonna elanikkond.

Maakonna haridusasutuste toetus oma tegevustele.

Raadio Ruut FM kaasfinantseerimine saadetele.

Ajalehe Valgamaalane kaasfinantseerimine trükistele (artiklid).

Valgamaa Kaitseliidu tegevused, koostöö laagrite korraldamisel.

Koostööpartnerid

Eesti Haigekassa, Valga Maavalitsus, Tervise Arengu Instituut, Ida-Virumaa Tervisenõukogu, teiste maakondade traumanõukogud, Lõuna Regionaalse Maanteeameti Valga esindus, Valga Laskurklubi, SA Valga Haigla, Valgamaa päästeosakond, maakonna haridusasutused (koolid, lasteaiad), kohalikud omavalitsused, maakonna sotsiaaltöötajad, Valgamaa elanikud.

Projekti tegevuse kajastamine meedias ja koduleheküljel

Igal esmaspäeval ilmub www.valgamaa.ee maavalitsuse nädala tööplaan, kus on kajastatud alati kõik tervisenõukogu poolt toimuvad tegevused. Projektitegevusi on kajastatud raadios Ruut FM projektiperioodi jooksul kolmel korral. Ülevaate andis projektijuht Leili Saluveer. Maavalitsuse kodulehe www.valgamv.ee täiendamine terviseedenduse ja traumapreventiivsete teabematerjalidega on järjepidev.

Kõik toimunud tegevused on leidnud kajastamist ka infoportaalis www.valgamaa.ee ja koolide listis kool@valgamaa.ee, lasteaedade listis lasteaed@valgamaa.ee ning noorte listis noored@valgamaa.ee.

Toimunud tegevusi on kajastatud Valgamaa aastaraamatus ja Valgamaa hariduselu aastaraamatus.

8.5 Eesti Punase Risti Valgamaa Selts

Telefon/faks 764 3856, e-post valgamaa@redcross.ee; sekretär Aina Pääro.

Seltsi liikmeid 424, neist noorliikmeid 188.

Juhatus: Udo Reinsalu – esimees.

Liikmed: Marianne Aunapu, Rudo Lilleleht, Linda Oks, Aasa Pöder, Alar Roop, Ardo Valgepea.

Seltsi põhiaated: inimlikkus, võrdsus, erapooletus, sõltumatus, vabatahtlikkus, ühtsus, ülemaailmsus.

Seltsi põhikirjalised tegevusvaldkonnad

- vabatahtlike koolitamine
- fundamentaalsete printsiipide, rahvusvahelise humanitaarõiguse ja inimõiguste edendamine
- esmaabikoolitus elanikkonnale
- terviseedenduslike projektide läbiviimine noortele, tervislike eluviiside propageerimine rahva hulgas
- katastroofiks ettevalmistuse taseme tõstmine koolitatud vabatahtlike hulgas, katastroofiohvrite toetamine, eriolukorda sattunute abistamine
- veredoonorluse propageerimine
- koostöö arendamine Rahvusvahelise Punase Risti ja Punase Poolkuu organisatsioonidega

Osalemine programmides

«Koolivaheaeg Punase Ristiga»

- Lastelaagrites osales 76 õpilast vähekindlustatud peredest vanuses 7–13 aastat.

Jõululaagri sponsor Saksamaalt, Kieli Rotary Klubi.

- Integratsioonilaager Nakatul eri keelekultuuriga perede 31-le lapsele koostöös Valga Politsei ja Valgamaa Tervisenõukoguga.

«Toetus SA Taheva Sanatooriumile»

- Koostööprogramm Saksa Punase Risti Schleswig-Holsteini Liidumaa Seltsiga hooldekodu sisustamiseks mööbli ja abivahenditega.
- Louisenlundi ja Valga Gümnaasiumi koolinoorte sõbrategevuse arendamine heategevusprojekti «Aed» elluviimiseks Taheva Sanatooriumis.

«Märka hädasolijat!»

- Sekkumisvarude jagamise korraldamine Valga maakonnas: PRIA toiduabi jagati kõikides valdades kokku 20 844 kg, abisaajaid 5426 inimest.
- Punase Risti hügieenipakid riskirühmade peredele (233 isikut).
- Jõulupakid koostöös RIMI Valga Supermarketiga Valga linna 42 vähekindlustatud pere lastele.

* Toetati Valgamaa paljulapseliste perede jõuluüritust.

Terviseedendus «Noortelt noortele»

- «HIV/AIDS ei tunne piire!» – ülemaailmse AIDSi vastu võitlemise päeva tähistamine 1. detsembril Valga-Valka riigipiiril kahe linna noortega.

«Tegusad noored»

- Noorte haridusprogramm «Kas Sa näed seda, mida mina näen?» – noortelaager Punase Risti 21 vabatahtlikule koolinoorele.
- Eesti-Saksa noortelaager Pühajärve Põhikoolis «Sihva`s Camp» 3.–6. augustini, osalejaid 55.

«Veredoonorlus»

* Doonorite tänuüritus Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses koostöös Tartu Ülikooli Kliinikumi Verekeskusega 70-le doonorile. Veredoonorluse ürituse sponsor dr Ene Kornet.

«Õnnetuseks valmisolek»

Eesti Punase Risti Valga esmaabi (EA) rühmas on 26 aktiivset koolitatud vabatahtlikku.

«Balti ühisõppus 2009» Valgamaal Puka vallas. 24tunnine päästeõppus koostöös Eesti, Läti, Leedu, Venemaa ja Rootsi Punase Risti rahvuslike seltsidega. Ürituse koostööpartnerid: Lõuna-Eesti Päästekeskus, Lõuna Politseiprefektuur, Kagu Piirivalvepiirkond, AS Valga Haigla.

Eesti Punase Risti esmaabi rühmade koolitusõppusest osavõtt Kirnal, Jõgevamaal 22.–24. maini.

Eesti Punase Risti esmaabi rühmade õppelaagrist osavõtt Tuksil, Läänemaal 31. juulist – 5. augustini.

EPR Valga esmaabi rühma õppepäev «Lahe perepäev» Pruksil, Karula vallas 19. septembril.

Esmaabirühma liikmed osalesid 14 suuremal rahvaüritusel esmaabivalvetes.

Esmaabi koolituskursused

Koolituskursusi täiskasvanutele (asutuste töötajad, mootorsõiduki juhid) viidi läbi 23, osales 306 kursustlast.

Tasuta kursusi õpilastele korraldati 4, osavõtjaid 90.

Valga Põhikooli ja Valga Vene Gümnaasiumi õpilaste esmaabirühmad osalesid edukalt Saaremaal 8. mail koolinoorte esmaabialasel ülevaatuspäeval.

9. Kultuur

9.1 Raamatukogud

Valga maakonnas on 25 rahvaraamatukogu ja 4 laenutuspunkti. Kõik raamatukogud on ühtlasi ka teabekeskused, kus on olemas nii riiklikud kui kohaliku omavalitsuse õigusaktid, äri- ja infokataloogid.

Internetiühendus ja raamatukoguprogramm RIKS on kasutusel kõikides raamatukogudes, elektrooniliselt laenutab neist 18.

Tabel 9-1 Raamatukogud

	2007	2008	2009
Kogud	390 785	391 661	395 928
Lugejad	11 632	11 341	11 469
Laenutusi	388 643	378 054	376 686
Laenutuste arv ühe lugeja kohta	33,41	33,34	32,84

Tabel 9-2 Raamatukogu külastusi ühe elaniku kohta

	2007	2008	2009
Valga Keskraamatukogus	5,2	5,1	5,7
Vabariigi keskraamatukogudes keskmiselt	6,1	3,8	4,2
Maakonna külaraamatukogudes	6,1	6,0	6,3
Vabariigi külaraamatukogudes keskmiselt	5,2	5,0	6,6

Valga Keskraamatukogu

Valga Keskraamatukogu koostab maakondlikku teavikute, kodulooliste artiklite ja isikute andmebaasi. Andmebaasid on nähtavad internetis aadressil www.valgark.ee.

Raamatukogus on kasutusel e-teenused: kirjanduse reserveerimine, laenutähtaja pikendamine ja infopäringud.

Kogu täienes 4863 teaviku võrra, neist raamatuid 4627. Hangitud kirjandusest moodustab võõrkeelne kirjandus 25,9%.

Telliti 113 nimetust ajakirju, neist 28 on võõrkeelsed.

Raamatukogus korraldati 49 näitust ja 51 raamatukoguüritust, neist 30 lastele.

Tabel 9-3 Valga Keskraamatukogu tegevusnäitajad

	Teavikuid	Lugejaid	Laenutusi	Külastusi
2007	111 206	3 968	112 235	75 091
2008	115 059	3 922	112 564	72 287
2009	117 815	4 168	115 717	80 830

Allikas: Valga Keskraamatukogu

9.2 Muuseumid

Tabel 9-4 Muuseumid 2009. aastal

Valga Muuseum	Valga, Vabaduse 8
Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon	Valga, Pikk 16
Barclay de Tolly Mausoleum	Helme vald, Jõgeveste
Helme Koduloomuuseum	Helme vald, Helme pastoraat
Eesti Lipu Muuseum	Otepää, Kirikumõis
Elmar Maasiku eramuuseum	Puka vald, Purtsi küla
Otepää Suusamuuseum	Otepää, Kirikumõis
Otepää Gümnaasiumi Muuseum	Otepää, Koolitare 9
Gustav Wulff-Õie Muuseum	Pühajärve vald, Nüpli küla
Hellenurme Vesiveski Muuseum	Palupera vald, Hellenurme

Allikas: Kultuuriministeerium

Valga Muuseum

Address Vabaduse 8, Valga

www.valgamuuseum.ee

Direktor Pille Tomson

Valga Muuseumis töötas 2009. aastal 8 inimest.

Muuseumi teadustöös olid aasta olulisemad teemad Valgamaa koolide ajaloo ning Valga meditsiiniajaloo uurimine. Valmis muuseumi aastaraamat «Peatükke Valga meditsiini ajaloost». Toimus kodu-uurimise konverents.

Valga Muuseumi kogu täienes 165 museaali võrra. Alustati museaalide arvelevõttu internetikeskkonnas MuS, paranesid suuremõõtmeliste museaalide hoiutingimused, restaureeriti ja konserveeriti 26 eset ning inventeeriti muuseumikogusid.

Muuseum viis läbi 67 haridusprogrammi, milles osales 1160 õpilast.

Muuseumis toimus 14 näitust, sealhulgas kolm Valga Muuseumi kogudel põhinevat näitust: «Puu ei puika hoobi eesta, lange laia laastu eesta – hangust vokini», «Ese omas ajas ja keskkonnas» ja «Mõista, mõista, mis see on».

Muuseum osales muuseumiaasta tähistamisel, toimus muuseumiöö teemal «Õös on asju». Ajaloohuvilistele viidi läbi seitse ettekandeõhtut.

Ekskursioonidega külastas Valga Muuseumi 2009. aastal 140 inimest, üksikkülastajaid oli 4605.

Uue näo ja suurema levi sai muuseumi infoleht Vakk. Ilmuma hakkas igakuine muuseumiveerg ajalehes Valgamaalane.

Tabel 9-5 Valga Muuseumi tegevus

	2007	2008	2009
Museaale	68951	69 190	69 264
Näitusi	15	17	14
Külastajaid	8700	8706	4745*

*Märkus: Suur erinevus külastajate arvus võrreldes eelnevate aastatega tuleneb sellest, et 2009. aastal muudeti külastajate loendamise meetodikat.

Allikas: Valga Muuseum

Tabel 9-6 Kultuurile eraldatud riiklikud vahendid (tuh kr)

	2005	2006	2007	2008	2009
Toetus rahvakultuuriürituste läbiviimiseks	89,0	89,0	89,0	89,0	59,0
Toetus uute raamatute ostmiseks	1078,6	1073,1	1102,21	1123,8	838,98

9.3 Kultuuri- ja rahvamajad

HELME VALD

Ala Rahvamaja

Taagepera 68501

Telefon 763 5500; 5341 1816

E-post ala.rahvamaja@mail.ee

Juhataja Liivi Arro

Koorküla Rahvamaja

Koorküla 68503

Telefon 763 2610; 5650 4267

E-post maire.mall@mail.ee

Juhataja Maire Mäll

HUMMULI VALD**Hummuli Rahvamaja**

Hummuli 68410
Telefon 767 9765; 5198 3618
E-post kiira@hummulivv.ee
Juhataja Kiira Soovares

KARULA VALD**Lüllemäe Kultuurimaja**

Lüllemäe 68116
Telefon 769 7245, 5330 1511
E-post enekaas@gmail.com
Juhataja Ene Kaas

OTEPÄÄ VALD**Otepää Kultuurikeskus**

Virulombi 2, Otepää 67704
Telefon 509 7795
E-post sirje.ginter@otepaa.ee
Direktor Sirje Ginter

PALUPERA VALD**Nõuni Kultuurimaja**

Nõuni 67501
Kalev Lõhmus
Telefon 513 9071
E-post palubuss@gmail.com
Marika Viks
Telefon 5346 5648
E-post marika.viks@mail.ee

PUKA VALD**Aakre Rahvamaja**

Aakre 67202
Telefon 769 3345; 5394 5031
E-post kristi.nagla@mail.ee
Juhataja Kristi Nagla

Puka Rahvamaja

Puka 67201
Telefon 769 2342; 527 4812
E-post helgipung@gmail.com
Juhataja Helgi Pung

PÕDRALA VALD**Riidaja Kultuurimaja**

Riidaja 68701
Telefon 5341 3150
E-post anne.jaakson@mail.ee
Administraator Anne Jaakson

SANGASTE VALD**Sangaste Seltsimaja**

Haldaja MTÜ Kodukant Sangaste

Sangaste 67001

Telefon 5647 2632

E-post merle@sangastevv.ee

Valla kultuurispetsialist Merle Tombak

TAHEVA VALD**Hargla Maakultuurimaja**

Hargla 68001

Telefon 769 8718; 5343 5838

kylli.mannas@mail.ee

Juhataja Külli Mannas

TÖLLISTE VALD**Tsirguliina Rahvamaja**

Tsirguliina 68301

Telefon 769 4349; 529 7963

E-post anommik@hotmail.ee

Juhataja Arne Nõmmik

Sooru Rahvamaja

Haldaja MTÜ Sooru Arendus

Sooru küla 68301

Telefon 526 7954

Esinaine Piia Ardel

TÕRVA LINN**Tõrva Kultuurimaja**

Männiku 5, Tõrva 68605

Telefon 766 5332; 521 4979

pille@torva.ee

Juhataja Pille Ilisson

Kunstiline juht Külli Alumäe

E-post kylli.alumae@torva.ee

SA Tõrva Kirik-Kammersaal

Valga mnt 2a, Tõrva 68606

Telefon 763 3143; 5348 4900

E-post kammers@hotmail.ee

Juhataja Ilmar Kõverik

VALGA LINN**Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus**

Kesk 1, Valga 68203

Telefon 7669 970; 505 9328

E-post valgakultuurikeskus@hotmail.ee

Direktor Merike-Kai Jeets

9.4 Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp

Valgamaa ekspertgrupi koosseis:

Ene Kaas (esimees), Viljo Grauding (aseesimees), Lenel Rand, Tuuli Vaher, Egon Ilisson

Valgamaa ekspertgrupile eraldati vahendeid projektide toetamiseks 1 414 500 krooni, sellest 1 325 493 krooniga toetati 372 kultuuri- ja spordialast projekti.

Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapreemiad

2009. aasta Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi aastapreemiad

Novella Hanson	vokaalgrupi Jazzinelly juhendaja
Maie Kala	Tõrva laulustuudio neidudekoori dirigent
Tauno Neumann ja Avo Põldsalu	tervise spordi edendajad Tõrvas
Kaire Ojavee	tantsujuht Otepääl
Kiira Soovares	vabaõhuetenduse «Kui lõhnab maarjahein» lavastaja
Ants Tisler	kultuurisündmuste jäädvustaja Tõrvas

Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi elutööpreemia

Helju Keskpalu	ajalehe Valgamaalane kultuurireporter
Linda Markus	vabakutseline kunstnik Valgas
Ülo Mere	käsipallitreener Valgas

Kultuurkapitali maakondlik kultuuripreemia Valgamaa Kultuuripärl 2009

Meelis Kivi	SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon tegevjuht I Rahvusvaheliste sõjaajaloo päevade korraldamise ja uue sõjamuuseumi loomise eest
-------------	---

9.5 Sport

9.5.1 Valga maakonnas edukamateks valitud sportlased

Tabel 9-7 Valga maakonnas edukamateks valitud sportlased 2009. aastal

Vanuseklass	Nimi/klubi	
Mehed		
I koht	Tanel Laanmäe SK Viraaž	kergejõustik
II koht	Kristjan Kangur SK Viraaž	kergejõustik
III koht	Karl-August Tiirmaa Otepää SK	suusahüpped, kahevõistlus
Naised		
I koht	Triin Ojaste SK Oti	murdmaasuusatamine
II koht	Meeli Pällin SK Maret-Sport	kergejõustik
Tüdrukud B		
I koht	Mari-Ly Kapp N15 (1994) SK Oti/Zahkna Team	laskesuusatamine
II koht	Keidy Kütt SK Oti	murdmaasuusatamine
III koht	Maarja Maranik N15 (1995) SK Oti/Zahkna Team	laskesuusatamine

Poisid B		
I koht	Andreas Veerpalu SK Oti	murdmaasuusatamine
Tüdrukud A		
I koht	Grete Gaim (1993) SK Oti/ Zahkna Team	laskesuusatamine
Poisid A		
I koht	Ants Hindrek Tiido SK DO	judo
II koht	Mati Kikkas SK Maret-Sport	kergejõustik
III koht	Mario Pinka	kergejõustik
Juuniorid tüdrukud		
I koht	Triin Ojaste SK Oti	murdmaasuusatamine
II koht	Meeli Pällin SK Maret-Sport	kergejõustik
III koht	Kirke Kirt SK Maret-Sport	kergejõustik
Juuniorid poisid		
I koht	Magnus Kirt SK Maret-Sport	kergejõustik
II koht	Karl-August Tiirmaa SK Otepää	suusahüpped, kahevõistlus
III koht	Martin Raid Annimatsi Piljardiklubi	piljard
U-23 noorsooklass poisid		
I koht	Kristjan Kangur SK Viraaž	kergejõustik
II koht	Eeri Vahtra SK Oti	murdmaasuusatamine
III koht	Ivo Suur	jalgrattasõit
U-23 noorsooklass tüdrukud		
I koht	Janika Ardel SK Beavers	kergejõustik
II koht	Kelly-Ann Laine SK Maret-Sport	kergejõustik
Spordiveteranid naised		
I koht	Piret Granovskaja SK Viraaž	kergejõustik
II koht	Ene Aigro	murdmaasuusatamine
III koht	Leini Kirsimäe	kergejõustik
Spordiveteranid mehed		
I koht	Rein Mikk	kergejõustik
II koht	Marek Luts SK Viraaž	kergejõustik
III koht	Eduard Sokolovski	laskmine
Üllatajad		
	Tõnu Laine Valga Maadlusklubi	kreeka-rooma maadlus
	Evo Saar	kreeka-rooma maadlus

Tehnikasport		
I koht	Kardo Künnapuu A.Karuse AMK	bagikross
II koht	Indrek Järvpõld A.Karuse AMK	veoautokross
III koht	Mikk Mäesaar A.Karuse AMK	veoautokross
Poiste võistkond		
	VK Viktooria 1994.-95. a sündinud poiste võistkond U16 klass Oliver Koroljov Tamar Kaljuste Aleksandr Blohhiin Jevgeni Botarov Vitali Kolbassov Andres Ruusmann Maksim Sevtšenko Sander Rannakivi Aigars Nielenders Stanislav Ivanov	võrkpall
Tüdrukute võistkond		
	SK OTI Maribel Tamm Katrina Ojavee Anette Veerpalu	murdmaasuusatamine
Meeste võistkond		
	Otepää SK Alar Kukka Jaan Jüris Karl-August Tiirmaa	suusahüpped
Nooremad tüdrukud		
	Kadi Kaart	kergejõustik
Treenerid		
	Andrus Tiideberg	Kardo Künnapuu ja Kristjan Tiidebergi treener
	Raimond Luts	SK Maret-Sport kergejõustikutreener
	Vassili Dinis	VK Viktooria võrkpallitreener
Aktivistid		
	Voldemar Tasa	orienteerumispäevakute ja meistrivõistluste korraldaja
	Mati Raudsepp	Sangaste valla spordijuht
	Tiit Kattai	petangivõistluste korraldaja
Rekordid		
	Tanel Laanmäe	U23 odaviskes 81.96
	Magnus Kirt	juunioride odaviskes 78.40
	Rein Mikk	M60 vasar 46.67, raskusheide 18.14
	Piret Granovskaja	N40 100 m – 12,5, 200 m – 27.08

9.5.2 2009. aasta rahvusvaheliste tiitli- ja karikavõistluste edukamad Valgamaa sportlased

Tabel 9-8 Rahvusvahelised tiitli- ja karikavõistlused

Nimi	Võistlus	Võidetud koht
Piret Granovskaja	Veteranide maailmameistrivõistlused, kergejõustik	100 m jooks – 4. koht N40
Piret Granovskaja	Veteranide maailmameistrivõistlused, kergejõustik	200 m jooks – 6. koht N40
Piret Granovskaja	Veteranide Euroopa sisemeistrivõistlused, kergejõustik	60 m jooks – 4. koht N40
Ants Hindrek Tiido	Euroopa kadettide meistrivõistlused, judo	5. koht – 55 kg
Kristjan Kangur	Euroopa meistrivõistlused U23 kergejõustik	8. koht 4 x 400 m teatejooks
Ants Hindrek Tiido	Kadettide maailmameistrivõistlused, judo	12. koht – 55 kg
Eeri Vahtra	Maailmameistrivõistlused, murdmaasuusatamine U23	15. koht – sprint (klassikaline tehnika)
Eeri Vahtra	Maailmameistrivõistlused, murdmaasuusatamine U23	22. koht – 15 km (vabatehnika)
Jaak Mae	Maailmameistrivõistlused, murdmaasuusatamine	15 km (klassikatehnika) – 5. koht
Jaak Mae	Maailmakarikavõistlused, murdmaasuusatamine	15 km (klassikatehnika) – 9. koht
Evo Saar	Maailmameistrivõistlused, veteranid, kreeka-rooma maadlus	5. koht A grupp
Heldur Laine	Maailmameistrivõistlused, veteranid, kreeka-rooma maadlus	6. koht A grupp
Endel Uppin	Maailmameistrivõistlused, veteranid, kreeka-rooma maadlus	7. koht A grupp
Mati Raudsepp	VII vöömaadluse maailmameistrivõistlused	6. koht kuni 90 kg
Mati Raudsepp	VII vöömaadluse maailmameistrivõistlused	7. koht absoluutkaalus
Mati Raudsepp	II Korea vöömaadluse maailmameistrivõistlused	5. koht kuni 90 kg

Allikas: Valgamaa Spordiliit

9.5.3 Valgamaa spordiklubide sportlaste poolt 2009. aasta Eesti meistrivõistlustelt võidetud medalid

Tabel 9-9 Täiskasvanud

Sportlane	Spordiklubi	Spordiala /tulemus
Kuldmedal		
Triin Ojaste	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 10 km klassikatehnika
Tanel Laanmäe	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – odavise
Jaak Mae	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 15 km klassikatehnika
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine – kahevõistlus
Meeli Pällin	Spordiklubi Maret-Sport	3 km käimine
Kardo Künnapuu	A-Karuse AMK	autosport – autokross Bagi 53
Indrek Järvpõld	A-Karuse AMK	autosport – autokross GAZ 51/52
Alar Kukka	Otepää Spordiklubi	suusahüpped – meeskonnavõistlus (suvine)
Jaan Jüris	Otepää Spordiklubi	suusahüpped – meeskonnavõistlus (suvine)
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusahüpped – meeskonnavõistlus (suvine)
Hõbemedal		
Triin Ojaste	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 5 km vabatehnika + 5 km klassikatehnika
Jaak Mae	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 50 km vabatehnika
Kristjan Kangur	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 400 m jooks
Magnus Kirt	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – odavise
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine – suusahüpped
Pronksmedal		
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine – kahevõistlus suvine
Ants Hindrek Tiido	Spordiklubi DO	judo – -60 kg
Kristjan Kangur	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – sisemeistrivõistlused 400 m jooks

Jaak Mae	Spordiklubi Oti	Murdmaasuusatamine – 10 km klassikatehnika + 10 km vabatehnika suusavahetusega
Mikk Mäesaar	A-Karuse AMK	autosport – autokross GAZ 53
Tõnu Laine	Valga Maadlusklubi	kreeka-rooma maadlus – absoluutkaal
Alar Kukka	Otepää Spordiklubi	suusatamine-kahevõistlus – paarissprint
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine-kahevõistlus – paarissprint

Allikas: Valgamaa Spordiliit

Tabel 9-10 Noored (kaasa arvatud juuniorid) ja noorsoo vanuseklass U23

Sportlane	Spordiklubi	Spordiala/vanuseklass
Kuldmedal		
Triin Ojaste	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – sprint NJ
Maarja Maranik	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – ühisstart N15
Maarja Maranik	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – sprint N15
Maarja Maranik	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – viitstart N15
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks - viitstart N15
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – sprint N15
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – ühisstart N15
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – individuaalvõistlus N15
Keidy Kütt	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine –sprint TB
Grete Gaim	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – individuaalvõistlus N17
Meeli Pällin	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – 3 km käimine sisemv TJ
Meeli Pällin	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – 10 km käimine TJ
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – 3000 m takistusjooks U23
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – poolmaratonjooks U23
Kelly-Ann Laine	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik– kettaheide U23
Andreas Veerpalu	Spordiklubi Oti	Murdmaasuusatamine –10 km vabatehnika PB
Ants Hindrek Tiido	Spordiklubi DO	judo – kadett – 55 kg
Magnus Kirt	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – odavise MJ
Magnus Kirt	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – kõrgushüpe MJ
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine – suusahüpped MJ
Karl-August Tiirmaa	Otepää Spordiklubi	suusatamine – kahevõistlus MJ
Martin Raid	Annimatsi Piljardiklubi	Piljard, 8 palli MJ
Martin Raid	Annimatsi Piljardiklubi	Piljard, 9 palli MJ
Eeri Vahtra	Spordiklubi Oti	Murdmaasuusatamine – 10 km klassikatehnika + 10 vabatehnika U23
Oliver Koroljov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Tamar Kaljuste	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Aleksandr Blohhiin	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Jevgeni Botarov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Vitali Kolbassov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Andres Ruusmann	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Maksim Sevtšenko	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Sander Rannakivi	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Aigars Nielenders	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16
Stanislav Ivanov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U16

Morten Priks	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – sprinditeade MJ
Siim Eilo	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – sprinditeade MJ
Hõbemedal		
Grete Gaim	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – ühisstart N17
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – ühisstart N15
Mari-Ly Kapp	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – individuaalvõistlus N15
Keidy Kütt	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 5 km klassikatehnika TB
Keidy Kütt	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – ühisstart TB
Grete Gaim	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – viitstart N17
Grete Gaim	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – sprint N17
Grete Gaim	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – ühisstart N17
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – 800 m jooks U23
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – 1500 m jooks U23
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – 3000 m jooks U23
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – sprint N15
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – viitstart N15
Gunnar Kruus	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 10 km vabatehnika M15
Gunnar Kruus	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine- 10 km klassikatehnika M15
Mati Kikkas	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – 800 m jooks PA
Kristjan Kangur	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 400 m jooks U23
Ivo Suur	Alexela Pro Team, Tõlliste v	jalgrattasõit – maastikumaratoni U23
Morten Priks	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 10 km vabatehnika + 10 km klassikatehnika MJ
Magnar Orasson	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – viitstart M19
Risto Ranniku	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – kõrgushüpe U23
Keijo Priks	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – poolmaraton U23
Hans Teearu	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – teatesuusatamine M17
Karl Laasik	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – teatesuusatamine M17
Sven Anton	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – teatesuusatamine M17
Stanislav Ivanov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Maksim Sevtšenko	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Igor Dodonov	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Erik Kerk	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Vladimir Dvornik	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Aleksandr Kuldkepp	Võrkpalliklubi Viktooria	võrkpall U14
Pronksmedal		
Janika Ardel	Spordiklubi Beavers	kergejõustik – murdmaajooks U23
Kelly-Ann Laine	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – kuulitõuge sisemv U23
Kelly-Ann Laine	Spordiklubi Maret-sport	kergejõustik – kuulitõuge U23
Kirke Kirt	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – kettaheide TJ
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – ühisstart N15
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskesuusatamine – individuaalvõistlus N15
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – ühisstart N15
Lisett Segar	Spordiklubi Oti Zahkna Team	laskejooks – viitstart N15
Aune Illak	Valga Laskurklubi	laskmine – õhupüstol 60l TA
Morten Priks	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 15 km klassikatehnika MJ

Gunnar Kruus	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – sprint M15
Andreas Veerpalu	Spordiklubi Oti	murdmaasuusatamine – 10 km klassikatehnika M15
Mati Kikkas	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – 400 m jooks PA
Mario Pinka	Spordiklubi Maret-Sport	kergejõustik – odavise PA
Kristjan Kangur	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 300 m jooks U23
Kristjan Kangur	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 800 m jooks U23
Ivo Suur	Alexela Pro Team, Tõlliste vald	jalgrattasõit – olümpiakross U23
Magnar Orasson	Spordiklubi Oti ZahknaTeam	laskejooks – individuaalvõistlus M19
Maribel Tamm	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine N15
Katrina Ojavee	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine N15
Anette Veerpalu	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine N15
Keit Rootsmaa	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine M17
Andreas Veerpalu	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine M17
Gunnar Kruus	Spordiklubi Oti	teatesuusatamine M17
Sander Pikk	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Carl Daniel	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Ingmar Kasuk	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Joel Almar	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Veiko Luik	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Martin Mumm	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Hannes Koolmeister	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Johannes Tamela	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Oliver Orgel	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Sander Tsvetkov	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Andrei Kunavitš	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Egert Pöldve	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Andris Celminš	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C
Silvester Aer	Käsipalliklubi Käval	käsipall – poisid C

Allikas: Valgamaa Spordiliit

Tabel 9-11 Spordiveteranid

Sportlane	Spordiklubi	Spordiala/tulemus
Kuldmedalid		
Piret Granovskaja	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 100 m jooks N40
Piret Granovskaja	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 200 m jooks N40
Piret Granovskaja	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – kaugushüpe N40
Piret Granovskaja	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 200 m jooks sisemv N40
Ene Aigro	Tehvandi Spordiklubi	murdmaasuusatamine – 5 km kl N45
Ene Aigro	Tehvandi Spordiklubi	murdmaasuusatamine – 5 km vaba N45
Rein Mikk	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – vasaraheide M60
Rein Mikk	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – raskusheide M60
Marek Luts	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 200 m jooks M35
Marek Luts	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 800 m jooks M35
Eduard Sokolovski	Valga Laskurklubi	laskmine – standartpüstol 20+20+20 M60
Uudo Blaasen	Valgamaa Spordiveteranide Selts	lauatennis – üksikmäng M70

Hõbemedalid		
Piret Granovskaja	Spordiklubi Viraaž	kergejõustik – 60 m jooks sisemv N40
Leini Kirsimäe	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – 400 m jooks N50
Leini Kirsimäe	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – 1500 m jooks N50
Leini Kirsimäe	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – 800 m jooks sisemv N50
Eduard Sokolovski	Valga Laskurklubi	laskmine – vabapüstol 60 lasku M60
Leonid Avtomonov	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – odavise M60
Hans Heinjärv	Valga Laskurklubi	laskmine – vk 60 lasku lamades M60
Pronksmedalid		
Liivi Parik	Otepää Spordiklubi	orienteerumine – pikk rada N55
Nadežda Alla	Valgamaa Spordiveteranide Selts	lauatennis – üksikmäng N60
Elli Piller	Valgamaa Spordiveteranide Selts	lauatennis – üksikmäng N65
Silvi Ainsoo	Valgamaa Spordiveteranide Selts	petank – üksikmäng N35
Eduard Sokolovski	Valga Laskurklubi	laskmine – õhupüstol M60
Viljar Vihmann	Valgamaa Spordiveteranide Selts	kergejõustik – heidete mitmevõistlus M45

Allikas: Valgamaa Spordiliit

9.5.4 Harrastusspordile eraldatud toetus

Tabel 9-12 Harrastusspordile eraldatud toetus

	2005	2006	2007	2008	2009
Taotlejaid	31	16	14	16	22
Projekte	28	16	23	23	31
Eraldatud toetus (kr)	258 741	283 861	283 861	283 700	252 012

Raamatus kasutatud märkide seletus:

- ... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad;
- nähtust ei esinenud.